

سري

لشکري په افغانستان کي

په افغانستان کي روسي پوځ عمومي قوماندان

ب: گروموف ليکنه

سري لشكري په افغانستان كې

ب : گروموف

دکترې لکوم : سرې لښکرې په افغانستان کې

لیکوال : ب - گروموف

ژباړه : پردیس مسافر

مهتم او گرافیکس : عبدالحی سحر

چاپځای : پېښور دانش کتاب خانې نمبر ۱

د چاپ نېټه : ۱۳۷۵ / هـ ش ۱۹۹۷ میلادي

بسم الله الرحمن الرحيم

خو خبرې

دغه کتاب چې ژباړه يې ستاسو مخ ته پرته ده، پر افغانستان د شوروي پوځي تيري دعواملو او پايلو په هکله د يوه روس جنرال د قضاوت بنکارندويي کوي. دی د تيري له هماغه پيله تر وروستۍ شېبې نه يوازې د پېښو شاهد، آن چې گډون کوونکی او هستوونکی و او دوه کاله وړاندې يې د خپلو ياد دښتونو پر بنسټ دغه رساله کښلې ده. په هغې کې د ټولو شويو دليلونو او خبرو سموالي يا کړوالی ته په خپله کړه کړه اوله مانه مه غواړه چې درته ووايم رښتيا يې ليکلي او که نه زه درته بل څه ويل غواړم.

د جنرال گروموف داليکنه د افغانستان په هکله، دهغه دولس په هکله، د هيواد دنړۍ وال اعتبار او وزن په هکله او پر کابل دهغه وخت د حاکم روس پلوه رژيم د اصلي ماهيت په هکله دروسي قضاوت يو بشپړ انځور جوړوي، که ليکوال په لوی لاس دخپل پروني ملگري هيواد ولس ته سپکاوی کوي ته مه خوابدی کيږد، که هغه مجاهدينو ته پر خپلو خلقي او پرچمي دوستانو ترجيح ورکوي ته يې دا د بيطرفه قضاوت نښه مه بوله، که هغه په افغاني خاوره کې دخپل سرتيري يو

ځينې حقايق نيم کاري او ځيې بيخي پټوي ته سينه مه تنگوه ځکه چې هغه ډير غلگري په روحيه او د ماتې له عقدو سره له افغانستانه وتلی او په همدغه چاپيريال کې قضاوت کوي. بده به هله وای چې ده افغان ستايلي، د افغاني شملې په وړاندې يې خپله خولې له سره کوزولې او دانن يې هم درنښتوني انسان په دود خپل پروني انديوال ته دوست ويلی.

دلته نوحق ستا په خوا کيږي که په ذهن کې دې ددې کتاب د ژباړې په اړتيا کرښه باسي. خو وايي هر کتاب په يو ځل لوستلوارزي، نه، زه په دې خبرې د باور له مخې دا ژباړه نه توجيه کوم. له دې کار نه زما مقصد دانه دی چې تاته که نور نه وي ديوار لوست له پاره څه دالې کړم. زه غواړم افغانان په هغه څه چې ددوی په هکله ليکل شوي او يا ويل کيږي خبر شي. له بدو نه بې خبري دهغوزيان نه کموي. چې څومره ترې ژر او ژور خبر شو هومره يې د عواقبو دور کاوي او د تکرار دمخنيوي تدبيرښه نيول کيدلی شي.

ددې ژباړې بل دليل دخپلو او پردو تاريخ ليکونکو له پاره د موادو برابرول دي. هېڅوک دا وس نه لري دا ويا يمې لسيزې له دوهمې نيمايي وروسته دراماتيک او غم لړلی پراو د افغانستان له تاريخ نه حذف کړي. دا دوره لامحتاطې او ژورې څيړنې ته اړه لري او باور لرم چې په دې کتاب کې راټول شوي اسناد به له څيړونکو او پوهانو سره دهغې په ښه څيړنه کې زياته مرسته وکړي.

د کتاب دمټن په هکله هم ډيرې خبرې خوندنه کوي. هغه په خپله ستاسې

ووایم.

گروموف خپل کتاب ته «محدود پوځي ټولگي» نوم ورکړی دی. دهغه له نظره ښایي یو کوچني هیواد کی ترغابو وسله واله څه د پاسه سل زره کسيزه له «محدوده قطعه» وبریښي خو زموږ له پاره دایو خونړی سورتیری و. له همدی امله دهغه د پښتو ژباړی له پاره «سری لښکري په افغانستان کې» نوم غوره وبلل شو.

ژباړه د متن د امانت د ساتلو تر څنگ آزاده بڼه لري. دروسی متن د (۲۰۶) مخ له څو جملو پرته چې د قلم پاکی په کې نه وه ساتل شوي، نور ټول کتاب په پوره امانت پښتو شوی دی. هلته چې د ځینو روسی یا اروپایي مفهومونو دروښانتیا له پاره په پښتو کې انډول نه دی موندل شوی، نو له اوردو توضیحاتونه کار اخیستل شوی دی.

هغه اضافي توضیحات چې لیکوال ورکړي په خپله یې د «ب. گ» (باریس گروموف) په نښې ښودلي او کومې څرگندونې چې په ژباړونکي پورې اړه لري مخې ته یې «د. ج» (داود جنبش) کښل شوي دي.

زما له نظره لږ تر لږه د دې کتاب په دوو برخو کې د لوستونکي تنده پوره نه ما تښتې او پوښتې یې بې ځوابه پاتې کیږي. یو هلته چې پر افغانستان د سرو لښکرو مسلې تښتې خبره راځي، دلته لیکوال له یوې څلور میاشتني دوری نه ټوپ اچوي او لوستونکی په خلاکۍ پریږدي. بل هغه وخت چې دخپلو پوځي استخباراتو په

لیکونکی دځینو ټکودو ویلوله لارې هڅه کوي دځینو مهمو خبرو د برسيره کېدو مخه ونیسي.

لوستونکی حق لري د پلټنې او پوهیدنې خپل حق ارضا کړي. نوڅکه بیځایه به نه وي که دلته دنورو سرچینو په حواله د کتاب دغه نیمگړتیاوي پوره او د لوستونکي تند ماته کړم؛ هیله من یم چې گران لوستونکی به د کتاب تر لوستلو وروسته د سریزې دې برخې ته یوځل بیا مراجعه وکړي.

هیڅوک شک نه لري چې د ۱۹۷۸ کال له اپریل وروسته په کابل واکمن شوی رژیم روس پلوه او ترډیرې اندازې یوازې د دوی په مرسته ژوندی و. خوروسانو درژیم په لومړي یونیم کال کې په افغانستان کې د پام وړ پوځي حضور نه درلود نوڅکه داد عود به سمه نه دي چې گنی خلقي واکمني روسي عسکرو په اوږدو لاره وده. په همدې اندازه به ددې خبرې کول هم له انصافه لیرې وي چې تره کی او امین روسانو ته د عسکرو دور لیږلو وړاندیز نه دی کړی. په دې کتاب کې را ټول شوي اسناد په دې اړوند ټول شکونه له منځه وړي خواصلي پوښتنه داده چې ولې مسکو خپلو خلقي انډیوالانو ته دیوه هلیکوپتر یا یوه زغره وال گاړي دور کړې په سردو مرده چنې وهلې او هغوی یې تحقیر کړي دي. دهغو د غوښتنې خلاف یې افغانستان ته دخپلو عسکرو لیږل د نړیوالو نورمونو مغایر عمل او دیوه خپلواک هیواد په کورنیو چارو کې لاس وهنه بللې ده. خود ۱۹۷۹ کال په پای کې چې واک ته

گروموف ددې خبرې اصلي دليل نه شي روښانولی او يايې په لوی لاس له ښودلو نه ډډه کوي. هغه دا پوښتنه هم يې ځوابه پرېږدي چې پر افغانستان د پوځي تيرې پلان په دقيقه توگه کله او څنگه عملي شو.

وروستی پوښتنې ته تر يوه ځايه په «الف - د ک. گ. ب پټ پوځي ټولگي» نومي کتاب کې ځواب موندلی شو. دهغه ليکونکی د ک. گ. ب افسر ميخائيل بالتونوف ليکي چې د ۱۳۵۸ کال د جدي له شپږمې نه د دود او وده نې وړاندې د تيرې پيل په پام کې و. د همدې مقصد له پاره د بېرک کارمل په مشرۍ يوه څلور کسيزه ډله په پټه بگرام ته رسول شوې وه خو د څښود لايولو په وجه دغه پلان شاته وغورځول شو. دلته د ياد شوي کتاب ځينی په زړه پورې برخې راوړم:

«... سلگونو بهرنيو او شوروي خبريالانو او څيړونکو زيارايستلی هغې پوښتنې ته ځواب ومومي چې نړۍ وال يې لاتراوسه په حقيقت نه دي خبر او هغه داچې:

څنگه بېرک کارمل له چکوسلواکيې نه کابل ته ورسیده؟ ... له يوه هيواد نه بل ته د دغه افغان مشر تگ، راتگ لاتراوسه پټ راز پاتې شوی دی.

خو خپله بېرک په دې هکله څه وايي؟ ... يوه ورځ ده له يوه خبريال سره مرکه درلوده:

«بېرک: په هر د لاره چې هيواد ته ستون شوم، دازما دولس غوښتنه وده...

بیرک: بیشکه چې مانه شوکولی د پاکستان یا ایران له لارې ولاړشم. یوازې
یوه لار پاتې وه: د مسکواو تاشکند لار! خودا چې څنگه او په څه شي کې لاړو،
دا هغه جزئیات دی چې څرگندول یې لازم نه بولم. »

« پخواني افغان مشر رښتیا ویل: دهغه ستنیدل یوازې د مسکواو تاشکند له
لارې شوني و. خو تر کومه چې د جزئیاتو خبر د ده غواړم لوستونکو ته یې ښه په
تفصیل روښانه کړم:

... د ۱۹۷۹ کال د دسمبر میاشت په مسکو کې ډیره غنمجنه او واورینه
وه. د همدغې میاشتې په یوه سهار دوالتین شرگین په مشرۍ د الفاد ډلې اته غړي
په بیرد رااوچت او په یوه سرویس موټر کې د ک. گ. ب. د لومړي ریاست ودانۍ ته
ورسیدل.

عزتوف په حیرانتیا وویل: او هو! وگورنئ څه پرتین هرکلی! ټولوله کړ کیونه
بهر وکتل. په انگر کې درې تورې «والگاوي» ولاړې وې. له هغونه دوه تنه چې
مسلكي کالي یې په غاړه و، راووتل او د سرویس په لور روان شول. شرگین د موټر له
ورده ورکوز شو او د خپل راتگ خبر یې ورکړ.

امرو شو: په موټر وکې ځای پر ځای شئ...

والگاوي په چټکۍ له انگر نه ووتې. د مسکو په آشنا کوڅو کې خراغونو
هماغسې سترگ کونه وهل. د موټرو خاوندانو چې په مخکې سیتونو کې ناست و،
هیڅ خبرې نه کولې او هغو منظرونه ځیر و چې د موټروله کړکۍ بهر په منډه

... موټرې نیم ساعت وروسته دیوې دروازې مخې ته ورسېدې. له دیوالو دننه
ښایسته ښکلې مانې او پاک پریولي سرکونه ترسترگو شول.

میلماڼه دننه ویل شول. په یوې خونې کې یو پڼډ سړی دمېزشاته ناست او په
پوره زور له چاپونه غږ پ کوي. یو بل ته یې ځانونه سره وپیژندل: د پڼډ سړي نوم
باریس چیچرین و... هېڅوک نه پوهېده چې څه له دغه ځای ته راوستل شوی دی.

خو دا انتظار شپه لنډه وه: دلومړي ریاست استازی راغی، له روغې وروسته
یې په خوتکو کې د هر چا دندې روښانه کړې: دهغو کسانو پوره ساتنه به کوي چې
اوس درسپارل کېږي... د غفلت په صورت کې موسرونه غوڅیدلی شي!

اوله یوې لنډې وقفې وروسته یې زیاته کړه: «داستر خلک دی چې نړۍ ترې
لانه ده خبره او باید خبره هم نه شي!»

نړۍ رښتیا هم نه پوهېده چې دامین له قهره تنبیدلی وطنج ار، اناهیستا او
نوراحمد نور چیرته دي. دافغانستان له پولو بهر دبیرک کارمل نوم هم چادومرډ نه
واوریدلی.

د «الفا» دډلې غړو هم دلومړي ځل له پاره دوی لیدل. درې نارینه او یوه ښځه
خونې ته ننه وتل او ودریدل. دتورې او هغه دچا خبره سوځېدلی خبرې، کړې پری
اوتورو سترگو خاوند سړی له نورو نه نیم گام وړاندې ولاړ و... ښه اروپایي دریشي
یې په ځان کې وه.

باریس چیچرین مسلمه راویيژانده:

دازمور له پاره څه نا آشنا نوم و. عزتوف بيا بيا له ځان سره تکرار کړهسي نه چې
خدای مکره ترې هېرشي.

چيچرين بيا د بېرک شاته ولاړ د دنگې ونې او پک سرخاوند نسبتاً ځوان سړی
راوپيژانده:

- دانور احمد نوردی! هغه دلته زده کړې کړي او په روسي ژبه پوهيږي.
... چيچرين د لاس په بود نازک حرکت د تورې کوشی خاوندې ښځې ته چې
غنم رنگه څېره يې درلوده اشاره وکړه ويې ويل: دا اناهيता ده...
پاریس وروسته یادونه کړې وه چې اناهيता د شته منې کورنۍ غړې وه، ښې زده
کړې لری او تل د بېرک په څنگ کې وي.
د اناهيता خواته بل اوچت او دنورو خلاف دروښاني څېرې خاوند سړی ولاړ
و... دهغه څېرې ته گڼو ويښتو او گورو بریتو افغاني ښه ورکړې وه... همدا
وطنجارو.

د قومانداني استازي له دې پیژندنو وروسته وويل: زما خبرې همدومره وې
. اوس نو پرېکړه وکړی چې څوک به د چا ساتنه کوي. اوضاع ښه وڅیړئ او د امر
انتظار باسی.

ددې له پاره چې خبرې اترې آسانې شي او دغه راز د اسرارود پټولو په غرض په
دغو څلورو ننو روسي نومونه کېښودل شول.

کوم چا وویل:

«ساشاد» به غوره وي

- ښه ده راځئ چې په ده ساشا نوم کنښيږدو.

ليکونکي دلته د څلور کسيزې ډلې د نورو غړو روسی نومونه نه يادوي. خو ما اوريدلي چې همدلته د بېرک له پاره د «بوریا» اودانا هیتا له پاره «آنيا» نومونه غوره شول.

کتاب وړاندې تاشکند ته د بېرک کارمل او ملگرو د ليدو نکل کوي او ليکي چې څنگه دوی د ازبکستان د مشر شرف رشيدوف په څانگري ميل مستون کې له مادي نعمتونه خوند اخيسته. وايي همدلته بېرک کارمل دروسانو په سلا د امين در ژيم د نسکوريدو په هکله وينا ثبتوي. ټينگار کوم داد جدي له شپږمې نه نږدې شپاړلس ورځې مخکې خبره ده، همدغه وينا له پولې نه دروسي څواکونوله تيريدوسره جوخت د تاشکند راډيو په لنډو او منځنيو څپو د کابل راډيو په فريکو نيسو څپه کړه او داله نړيوالو قاعدونه دروسانو بله سر غږونه وه. په دې کتاب کې وړاندې لولو:

«د سفر نوی لار د افغانستان د پولې له پاسه دهندو کش د غرونو پر سرتېره او په بگرام کې ختمه شوې وه... خو په بگرام کې د بېر پاتې نه شو. (هلته له رسيدو دوه ورځې وروسته) يعنی د د سمبر په څوارلسمه مود ما ښام ډوډی په ځای پرېښوده او په يوې بې نښې الوتکې کې د بېرک کارمل، نور، وطنجار او انا هیتا او دهغو

د دسمبر له ۱۲ - ۱۴ په کابل کې څه پېښ شول؟ ولی بېرک کارمل او دهغه ملگري وزیران په بیرده له بگرام نه ولیږدول شول؟ دلته بیل، بیل نظرونه ویل کیږي خو داده فرضیې ډیرې دمنلو وړ بریښي: لومړی دا چې امین ته دبېرک او دهغه دملگرو د راتگ پټه لگیدلې وه او ځکه شورویانو یې په بیرده دبیرته وړلو پرېکړه وکړه. دوهم دا چې ټاکل شوي پوځي عملیات پورده نه وو سنجول شوي او دهغو سم تطبیق یوڅه نور وخت ته اړتیا درلوده...».

شوروی پوځي ماشین ته نورې دوه اووونې په کاروې چې د کودتا او مداخلې نقشه له سره جوړه او د دسمبر تر ۲۷ پخه اوبیا پلې کړی. گروموف په خپل کتاب کې د عسکرو له ورتگ وروسته د ځینو حالاتو انځور دلته وړاندې کوي.

د حاضر کتاب بله تشه هلته ترسترگو کیږي چې گروموف دروسی له پوځي استخباراتو سره د جهادي قوماندانانو د اړیکې خبره کوي. لیکوال ددې ادعا په کولو هڅه کوي «وچ اولانده برابر په اور کې وسوځي». له همدې امله په دې اړوند د هر ډول ابهام دلیرې کولو له پاره د «ماشکوفسکی کمسولیش» په نامه د مسکو دیوې ډیرې معتبرې ورځپاڼې دیوه مطلب ژباړه راوړم. دغې ورځپاڼې د ۱۹۹۴ کال د اپریل د ۱۳ نېټې په گڼې کې دروسیې د پوځي استخباراتو دیوه مشر مامور معرکه خپره کړې چې درې کاله په افغانستان کې دده په وینا د افغانانو په جلبولو بوخت و. مرکه د پوښتنو او ځوابونو په بڼه ترتیب شوې ده:

۱۰۸

- خواب هره ورغ موزيارا ايسته چې د سردزيان اندازه تر دېره كمه كړو. دانه يوازې ستونزمن چې له ځاني خطر هډك كار و او ځكه په دې لړكسې د «كوم ستربري» په گوته كول آسان نه بريښي... ښه به وي كه بري ياماته په هره ځانگړې پېښه كې په جلا توگه ولټول شي.

خبريال: خوله دې ټولو سره سره...

- خواب: زموږ د ادارې كار كوونكي كله ناكله په دې بريالي كېدل چې له احمد شاه مسعود سره مخامخ تماس ونيسي.

خبريال: لږ صبر وكړئ، لږ صبر وكړئ! ستاسې مقصد دادى چې گڼى احمد شاه مسعود دشوروي پوځي استخباراتو جاسوس و؟

- خواب: نه، خو كه ټيكن خبره رانه غواړي نو هغه زياته موده په موږ پورې تړلى او زموږ د نفوذ عامل و. نږدې يو كال زموږ مامور نيوله ده سره ليدنه كوله، بيلې بيلې موضوعگانې يې ورسره څيړلې او گډې پريكړې موسره كولې او هغه به زيات وخت هغه څه كول چې موږ ورته ويل.

خبريال: احمد شاه ته مود د غسې يوه خدمت په بدل كې څه ور كول؟

- خواب: عملاً هيڅ! موږ د جاسوسۍ د خپلې سترې شبكې د مادي تايمين له پاره پوره امكانات هم نه درلودل.

خبريال: كه تاسې كولې شول د احمد شاه مسعود په خبروگړي ځان ته متمايل

وساتي له هماغه پيله ناشونې اوشنېده وه. که موږ ان دافغانستان دپولو په پوره
ترلولاس موندلی هم وای، که مودغه هیواد له ایرانه او پاکستانه بشپړ تجرید کړی
هم وای او که هلته دیوه خواکمن حکومت په جوړولو بریالی شوي هم وای، بیا هم
زمونږ د تلپاتې او غوڅ بری امکان نه و.

گومان کوم چې دا اضافي څرگندونې به له لوستونکي سره د دغې لس کلنې
ویرنې په سمه څیړنه کې لاس وکړي او ترډیره به یې هغو پوښتنو ته چې روسی
جنرال په لوی لاس نالیدلي پرېښي، ځواب ووايي.

بی انصافي به وي که په دې برخې کې دخپل ښه دوست، لیکوال زرین انځور
هڅونی، لارښوونې او مشورې یادې نه کړم. د ژباړې په ټول بهیر کې مې دده ملاتړ
دلارې مل و. هیله من یم چې گران لوستونکي به پښتو ژبې او افغان ملت ته زموږ
د چوپړ دا کوچنۍ هڅه لږ تر لږه منظوره کړي.

چې غلیم یې په کینه شونډې په غاښ چيچي تراوسه
زه د هماغه غیرتې وطن پر دیسه افسانه یم.

په مینه

پردیس مسافرد - ۱۹۹۵ - د سپتامبر څلورمه

د ليکوال له خوا

ستره هېوادنۍ جگړه څلور کاله روانه وه، خوددې لپاره چې دهغې بشپړ، په تېره بيا ريښتيني تاريخ وليکل شي، نيمه پيړۍ هم دڅېړونکو لپاره بس نه شوه. ښايي همدومره وخت په کاروي چې دافغانستان په خاوره کې دڅلويښتم لښکر جگړه ييز فعاليتونه وڅېړل شي.

لومړی ځل د ۱۹۸۹ کال د فبرورۍ په ۱۵ دافغانستان له خاورې نه د شوروی محدود وپوځي ټولگيو له وتلو وروسته سمدلاسه ماته ددې کتاب د ليکلو وړانديز وشو. وروسته له مانه بيا بيا ورته غوښتنې وشوې. ښکاره ده چې د کلونو په تېرېدو سره دافغانستان د جگړې په وړاندې علاقمندي نه کمېږي.

زه دڅلويښتم لښکر په هکله ټولې ليکنې په غور سره څيړم او دبرځله داسې راته بريښي چې دغه ليکنې د صلاحيت لرونکو خلکو نه، بلکه د مغرضانو کار دی. بيشکه دافغانستان د جگړې او د شوروي سرتيري د ميرانې په هکله ريښتيا، له هغه چاپرته بل څوک نه شي ويلی چې مخامخ يې په دې جگړه کې گډون درلود. همدې اصل پرکړم چې دهغو پېښو انځور جوړ کړم چې مامخامخ گډون په کې درلود.

زه له پوځي ژورناليست سرگي باگدانف نه له دې امله چې د کتاب په ليکلو کې زما مرستندوی و، مننه کوم.

له جگړې نه ډېر مخکې

باور ولره چې دا ولگاد (مورنی سیند)

تا ته د ډیرې مودې لپاره ځواک ورکړی دی.

زده چې دسترې هېوادونې جگړې په هماغه تودو لمبو کې دسترروسي سیند په
خندو کې د نسا ته راغلم، د دغې جگړې په هکله یوازې د کتابو او کیسوله مخې
معلومات لرم، خو د تقدیر لویه دا وه چې زه باید په بلې، همدومره سختې او غم
لرې، د افغانستان په جگړې کې گډون وکړم.

زما پوځي ژوند له دولس کلنۍ نه پیل شو. په ۱۹۵۵ کال کې د سوروف په
نامه د ساراتف په حربي پوهنتون کې شامل شوم. زما مشرور ورالکسي هم په
۱۹۵۳ کال کې دغه پوهنتون بشپړ کړی و. تر اوسه مې په یاد دی چې په څه حسد
اوشوق مې دهغه ښکلي پوځي یونیفورم ته کتل.

د ساراتف په حربي پوهنتون کې مې ښې زده کړې وکړې. موږ ډېر تجربه
لرونکي استادان لرل چې هڅه یې کوله نه یوازې په خپلو مضامینو کې مو
ورسوي، بلکه له موږ نه ریښتیني افسران جوړ کړي.

دریدل، نښه ویشتل او په سترديوم کې لوبې، ډیر خوښول.

په اوونۍ کې یوه ورځ د حربي پوهنتون ټولو کارکوونکو په انگریزي خبرې کولې. د اکاډمۍ له خوا په درېو اوښېدلونه نیولې، بیا تر بېرته ویده کیدو روان و. ټول د پوهنتون له قوماندانه، د لومړي ټولګي تر زده کوونکي مجبور وو، دغه خبره په پام کې ونیسي. په دې ترڅ کې د خداوند ځینې پیښې هم خامخا رامنځته کېدلې. زیاتره استادان په انگریزي نه پوهېدل، نو ځکه ډیرو، په تیره بیا سپین ږیرو قاموسونه په لاس کې گرځول. په لومړي سر کې موږ هم په سختۍ په انگریزي غږېدو، خود خدا احساس په دې برخه کې له موږ سره تل مرسته کوله.

تراوسه ماته د حقیقت روښانه نه شو چې ولې په ۱۹۶۰ کال کې د ساراټف په ګډون د یو شمیر حربي پوهنتونو د ډیګولواو په واقعیت کې د هغه پانسلو بریکه وشوه. تردې وروسته په ټول هېواد کې د سورت نه نامه لیده خبرې پوهنتونه پاتې شول. زموږ ټولګي کالین نه ولیدل شو. ده د رومستي کلونه مو همدلته درس ولوسته.

زه په داسې یوه کورنۍ کې لوی شوی يم چې مشري زموږ نیکه دیمتری فیودروویچ لېږدېدلی و. هغه په تیره پېړۍ کې زیږېدلی او پور د اتیا کاله یې ژوند وکړ. د دمسکو پوهنتون د حقوقو پوهنځی لوستی و. هغه وخت د پوهنتون په زړه ودانۍ کې چې د «مانیژ» د ګرته خبرمه پرته ده، درس ویل کیده د زده کړو په پای

ده ته وس ورکاود چې خپله د ژوند بېرې پرمخ بوځي . همدلته ده زما له نيا البزابت انا توليفنې سره واده وکړ . هغې هم په کوزنيڅک کې مسلکي ښوونځي پای ته رسولې و . د دواړو فرانسوي ژبه ښه زده وده . هغه وخت په روسيه کې د يرو خلکو په دغه ژبه خبرې کولای شوې .

تر هغو چې انقلاب کېده ، دوی يوه زوی او يو لور پيدا کړل . همدازما مور وده . ماته اوس پوره نه ده معلومه چې ولې ، خود د يرشمو کلونو په پای کې ماته کورنۍ ساراتف ته ولېږدېده . په ۱۹۳۵ کال کې زما مشر ورور الکسي او په ۱۹۴۰ کال کې مې منځنۍ ورور سرگي په ساراتف کې نړۍ ته راغلل .

نيکه مې له هغه حالت نه بيخي خوږېده چې له انقلاب وروسته ورسره مخامخ شو ، او د ازيات له دې امله چې له يوې لنډې مودې پرته ، نور يې تل له خپل مسلک نه غير کارونه کول . خود له خپل مسلک سره دېر دښمنه لرله ، آن کله چې به خبره دراتلونکو لمسيانو په هکله راغله ، ده به تل ټينگار کاوه چې مور بايد د حقوقو زده کړې وکړي ، په تېره بيا چې په ساراتف کې د ځانگړو (حقوقی) زده کړو پوره امکانات موجود وو . تر کومه چې مې په ياد راځي هغه خپله د اولگاد سيمې د اوسپنې د پتليو د څانگې د سر تحلويلدار په توگه کار کاوه . له جگړې وروسته زما نيکه ته هم د اوسپنې پتليو د نورو کار کوونکو په څېر د دريم برید من رتبه ورکړل شوه او تل به په پوځي يونيفورم کې گرځېده .

تر کومه چې مې راپا دېرې ، هغه په ځوانۍ کې دنگه ونه درلود او سر له دې

خبره لرله.

نيكه اونيامي دواړه د تياتر سخت شوقيان وو. ما هم له تياتر سره مينه له همدوی نه په ارث اخيستې ده. سره له دې چې ساراتف يو اطرافي ښارگنل کېده، خوڅلور، تياتر د يې لرل: اوپرا، بالت، ډرام او د ځوانانو، هر کال له نورو ښارونو څخه هم د تياتر هنرمندان ساراتف ته راتلل حتی (دااوس مې) هغه نندارې رايادې شوې چې د سوردلفسک د اوپرا تياتر هنرمندانو ښودلې وې. سربيره پردې ساراتف خپل سرکس اود موسيقي ښوونځی هم درلود.

له تياتر سره پيدا شوې مينې د عادي ژوند د پرمخ بيولو لاره پرموړنه بندوله. ريښتيا خوداده چې زما ورځنی ژوند د منځني ورور تر سختې څارنې لاندې تېرېده، چې يو گام به يې هم له ځانه ليرې نه پرېښودم.

سرگی، سره له دې چې ايله درې کاله له مانه مشرو، خوتل يې خپلواکي په برخه وه او د يو غټ سړي په توگه به يې زما څارنه کوله. نږدې دوه کاله چې زه وړکتون ته تلم نوهمده به بوولم. دا يو ډول کورنی ځان تېرېدنه وه، ځکه چې هغه وخت ميندو او پلرونو خپل بچيان ان ښوونځيو ته يوازې نه لېږل.

موږ دا ولگا پر خنده ستر شوو. هر دوی مو پېچلی شان جالی جوړولی. سرگی پرله پسې هڅه کوله چې په دې برخه کې مې ورسوي. آن هغه شيان يې هم راته ښودل چې خپله پرې پوره نه پوهيده. مثلاً راښودل يې چې څنگه خټک په لاس کې

غوسه شوم چې ما به ورسره مرسته کوله، دلرگو تختې به مې ورته راوړلې، خو «لامبو» ته به له ما پرته ته سربېره پردې به يې راته امر هم کاوه: «له ساحله يو گام هم مخې ته وانخلي».

کله چې به مې د ورور د دوو مرد بنديزونو زغم نوره درلود، نو ترې تېستېدم به دغه وخت نو ما هم د خان لپاره د ملگرو يوه کوچنۍ ډله پيدا کړې وه. موږ له جگړې نه دراوروسته دورې عادي ماشومان وو. موږ به لمبا ته تلو. قوتبال به مو کاوده او هر هغه څه چې په ذهن کې به مو گرځيدل، لاس به مو ورته اچاوه، خو يوه بوختيا مو له ټولو څخه ډېره خوښه وه. د دوبي هر دوزگار د شيبه به موږ د سيند پر غاړه تېروله. تقرباً هر د ورځ به زموږ «بندر» څنگ ته کوچنۍ باروونکې بېړۍ رارسېدلې. په هغوکې به د آستراخان او کاميش نه راوړل شوي سترختکي بارو و او د مرد به درنې وې چې تر موږ گوپه او بوکې ډوبې وې. هلکانو به لکه د مرغيو پردې خټکو يرغل کاوه. موږ به له مقابل ساحله دبېړۍ خواته ورتلو، يوه بل سره به مو مرسته کوله او هغې ته به ورجگيدو.

په هر دبېړۍ کې ټوپک په لاس ساتونکۍ و نه پوهېږم چې کار توس يې له څه شي ډک و، خود د خلې يې پر موږ هوايي ډزې وکړې. ډاروونکې صحنه وه، خو په بله ورځ به بيا هم موږ بېړۍ ته ورختلو او خټکي به مو غلا کول. د کوچنيتوب له حرصه به مو ډېر زيات خټکي په اولگا کې وغورځول، خوله او بونه به مو ډېر کم بېرته رانيولې شول. موږ به خپله نور د لامبو وس نه درلود او په کارود چې خټکي

ایستل. کورته مونه وړل، ځکه چې په کار وده دې پوښتنې ته ځواب ووايو: له کومه موکړل؟ هر يوه په انگر کې د ځان لپاره پټنځای لار د چې پرته له بلنې هلته ننوتل غټه گناه گڼل کېده. همدلته به موختکي تر پوتکي پورې شپېلول.

په اوونۍ کې درې ځله به موپر بامونو يرغل کاود، اولگاته په کوزد شوې شپله کې کورونه يوبل ته ډير نږدې پراته وو. مور په اسانۍ دلومېرني کور بام ته ورختلو. چې څوک به لږ زړور و اوله ونونه به يې گټه اخستله، نو کولای يې شول چې د ټول کلي پر بامونو ورگرځي. کله کله په کار وده چې له يوه بامه بل ته ټوپ ووهل شي، خوځومره چې سړي اولگاته نږدې کيږي، هر مرد د بامونو لوړوالی زياتېږي. که رينښتيا ووايم کله کله دغه ټوپونه د مور د اړه وکي وو چې د سړي زړه له ډاډه درېد. په مور ټولو کې زړور والود يا گوسيف و چې وروسته پوځي پيلوټ شو او د ډگر والی رتبې ته ورسېده. هغه به له مور نه مخکې له يوې ارتفاع نه بلې ته ټوپ واهه او مور به ورپسې روان وو. د شپې به د ټوپ و هلو غېږي اندازه لورو. خوځوځلي هڅې وشوې چې مور ونيسې خو هر ځل به له لومې نه تنبېدو. کله کله به موپر توگونه څيري شول او بس، خود اولگ څېر د او د ماجرا غوښتنې تلوسه په دغو ځوريد نو ارزېد.

له ارتفاعاتو سره مينه، نږدې وده چې زما لپاره د عاقبت منځ ته راوړی. ما او والود يا گوسيف يوه ورځ غوښتل د لرگسوله يوه نوي دېوال نه چې پاسې يې سمې نه وې ښخې شوې، تېر شو خو ناڅاپه هغه ټول زموږ پر سر راو نږدېد. ما د تنبې وخت

زماله سره اوچت کړ، هغوی هک پک پاتې شول، ځکه چې نه مې کوم ځای تکېدلی
اونه زخمي شوی وم. له هغه راوروسته مې ورور دغه پېښه دویمه وکړه
بولي. د خبرو په لړ کې باید یادونه وکړم چې په افغانستان کې راباندې د غسی
پېښې ډیرې راغلي دي.

په کوچنیوالي کې موله مرغیو سره هېڅ توپیر نه درلود. زموږ کورنۍ یو دود
لاره: په مني کې نیاخامخا سائره اخیستله. ټول ژمی به موددغې مرغۍ پالنه
کوله اودانه به موږ کوله او په پسرلي کې چې کړی خلاصېدلې نو سائره به موږ
ته خوشې کړه. خوزموږ ډېر نږدې ملگري سپي وو. له سپیو سره مو د زړه له کومې
مینه لرله. موږ هم په هغه وخت کې د سپو د کوکړیو غوندې وواوې له کلمو یو ډبل
په خبرو پوهیدو.

له سپیو سره زما په زړه کې مینه، تردغه اوسه هم پاتې ده. ان په افغانستان
کې زما د دوو دورو خدمت په ترڅ کې زموږ کورنۍ ته گرانه سپی «لیکا» راسره
وه.

د سوورف په پوځي پوهنتون کې تر شاملیدو مخکې مې څلور کاله په ښوونځي
درس ویلی و، زه چې پوهېدم، مشر ورور مې څنگه درس وایي اونیا اونیکه څنگه
دهغه د لوستونو څارنه کوي، دخپل لومړني درسي کال په درشل کې مې نوی
بکس هسی پټ کړ، چې چاهېو پیدا کولای نه شو، خو په پای کې بکس پیدا شو

له نږدې پيژندل .

د تصادف له مخې په همدغه وخت کې زه په مرکزي مطبوعاتو کې راڅرگند شوم . خبره داسې وه چې په ساراتف کې د يوه نوي ښوونځي د پرانستلو له پاره ليکوال ليف کاسيل چې هغه وخت يې دا گانيوک (په مجله) کې کار کاوه و ، راغلی و . په کاروه چې عکس واخيستل شي . خبريالانوزد ټولگي ته وروبللم اوزمور ښوونکې ايلينا واسيلفناوويل : « داسې وښيه چې گواکې ته اوس ماږ به غواړئ څنگ په څنگ کښين . » ماله نجلۍ نه مخ واراوه ، هغې له مانه په دې توگه نو په مجله کې زمور عکس چاپ شو چې لاندې ترې ليکل شوي وو : « ب » په دوهم ټولگي کې يوه پيښه منځ ته راغلې ده . بوريا گروموف چې له تامارا گارانيسې سره په يوه ميز برابر شوی چيغې وهي : زه نه غواړم چې له نجلۍ سره څنگ په څنگ کښينم !

په ښوونځي کې مې سپورت ته کلکۍ متې ونغښتلې زمور د يوه ملگري بورۍ ايسيفانف خور د لامبو د ښوونکې ده لرله . همدې مور ته د لامبو تقريباً ټول ډولونه رازده کول . مور سهار وختي په شپږو بجو له خونه پاڅيدو او سم د لاسه د لمبا لپاره د ډنډ لورې ته تلو . وروسته بيا ښوونځي ته تلو . د درېيم ټولگي په پای کې مې دا کروياتستانو په ډله کې خپل نوم وليکه . دنهم ټولگي زده کوونکي به د يوازيني ماشوم په توگه د کومې خيرې يا مجسمې سر ته ښه وريور ته کړه او بيا به

واي لوی شوي لکه اوس. د نیکه تر ټولو غټ خدمت داو چې که مور غوښتل او که نه، هغه به تل مور ته د ښه چال چلند دود رازده کاوه. هغه مور ته رازده کول چې په کور کې باید څنگه چلند وشي. د کورنۍ د مشر په توګه د نیکه نیا مور او نور وښځو څنگه درناوی په کاردی؟ ډیر ځله نیکه هغه کسان چې فکر یې کاوه پوره پاکی او عقل نه لري، په بدو الفاظو یادول.

نیکه هیڅکله مور نه وهلو، خود نارینه دخبرې اغېزه تل پر مور پرته وه. له بوي خوامې هغه ته درناوی کاوه، خوله بله پلوه ترې سخت ډاریدم.

په ساراټف کې مور دا ولگا په څنډه په پراته یو دوه پوړیز لوی بلاک کې یو اپارتمان په کرایه نیولی و. په یونسبتاً لویې اودوه ډیرو کوچنیو کوټو کې نیکه، نیا، مور او مور دوو ورونو ژوند کاوه. په اپارتمان کې د ځان مینځلو او د حاجت درفع کولو تشنابونه نه وو او دا ټول شيان د باندې په کوڅه کې جوړ شوي وو. خپله مولرګي چلول، بخاری، مټوډوله او اوبه مور اوږې. د ځان مینځلو لپاره موله یو کوچني لګن نه ګټه اخیسته چې په پخلنځي کې ځای پر ځای شوی و. په همدې ځای کې دوه کوچني میزونه هم وو چې پر یوه به یې پریموس او پر بل به یې لوبښي ایښي وو. لږ وروسته مور ګازي داش پیدا کړ چې هغه وخت تر ټولو لویه نیمکرغي ګڼل کېده.

په لوه کوټه کې مراښي و چې شاته یې د کورنۍ ټول غړي، بې له دې چې یوله له کوډ خاص شرم ولري، راټولیدل. مور مو په سیمه ییزه شورا (د ښار والی) په

د دودۍ پر سر اټولیدو. هر ځل به د ماینام دودۍ د نیکه په نصیحتونو پیل کیده:
کاچوغه یا پنجه باید څنگه ونیول شي، دودۍ باید څنگه وخورل شي، د دودۍ
پر سر باید کومې خبرې وشي...؟

که چیرې به سینماته لاړو، دبیرته راتگ په وخت کې نیکه خامخاړ کولو چې
د فلم کیسه ورته ووايو. وروسته زد پوه شوم چې د نیکه مقصد له دې کاره، په کیسې
پوهېدل نه وو، بلکه غوښتل یې په دې توگه زموږ حافظه وازمایي او هم راته د سمو
خبرو اترو لارې چارې وښيي.

نیکه د پریفرانس (د قطعه دلوبي کوم ډول دی) لویه ډیره خوښوله ان تردی چې
د قطعی نوری لوبی به یې اصلاً لوبی نه گڼلی هغه وار په وار دیوی یا بللی لوبغاړی
ډلې غړی کېده. لومړی ډلې دوه، درې یا څلور ورځې لوبې کولې او چې کله به
لوبغاړي یوله بله مات شول، نیکه به سمدلاسه په نوې ډله کې په لوبو پیل
کاوه. دلته به یې هم دوه، درې یا څلور ورځې لوبې کولې چې ټولې مخکنی عقدي
یې حل شي. وروسته بیا همدالری له سره تکرارېده.

معمولاً داسې لوبې په پخلنځي کې کېدې، ځکه چې دیونا لیکل شوي قانون
له مخې ټول لوبغاړي مجبور وو، سگرت وڅکوي، داسې گڼل کېده چې پریفرانس
بې له څکولو هېڅ معنی نه لري. ماینام چې به له کاره راغلل نو په لوبې به بوخت
شول او د سهار تر څلورو پنځو بجو به لوبه همداسې روانه وده. په تېره بیا هغه وخت
چې نیکه تقاعد وکړ نو د لوبه به یې ډېره کوله. ما هم ددې لوبې لارې چارې له نیکه

له نیکه نه مې د سگرت څکولو عادت هم په ارث اخیسي دی. د ابو خانگړي دودو. هغه به د غرمې دود ی له کورته راته اوله رارسېدو سره سم به یې راډیو روښانه کړه، بیا به کښیناست او خپل سگرت به یې ولگاوه. له هغه وروسته به یې د سگرتو پاتې برخه په یوه ایرني کې، چې په هره کوټه کې موجود ده، وغورځوله اولاسونه به یې ومینځل. په بله کوټه کې به یې بیا خپل بې فلتړه سگرت د څکولو په خانگړي وسیله کې کښنود او ویه یې لگاوه. هره ورځ په بیلو بیلو کوټو کې د نیکه څو بې فلتړه سگرتونه لگیدل اولوگي یې پورته کیدل مابه په مینه مینه له سگرت نه پورته شوي لوگي ته چې لومړی نیغ او وروسته په کپړه وړه لیکه پورته کیده، کتل.

کله کله به نیاله دې امله چې نیکه د ماشوما نو په شته والي کې سگرت څکوي، پر هغه نیو کې کولې، خودې خبرو هېڅ اغیزه نه لرله. له بلې خوا موږ هم نور له سگرتو وروږدي شوی وو. بیا به له دې امله تل په فرانسوي ژبه پر نیکه نیوه کي کولې، بنایي دا ځکه چې موږ پرې پوه نه شو.

لومړی ځل مې په نه کلنۍ کې د سگرت خوند وڅکه. بیا مې غوښتل که نه خبره پسې اوږده شوه. په هغه ورځ نیکه په کوټه کې اونیای په پخلنځي کې وه، زه هم په بله کوټه کې د دودۍ دمیز شا او خواته څرخیدم هره ورځ مې په سر کې د سگرت څکولو شوق و او ومی پتمبله چې خوند یې وگورم په تیره بیا چې د نیکه لگیدلی

را ياد پري، نويونه انځوريدونکي کثافت په نظر راغی، توخي وينولم او په داسې حال کې چې خوله مې له لوگي ډکه وه، خوامې وگرځېده او سرمې هم په گرځېدو شو. سره له دې چې نېکه هره ورځ د سگرت څکولو مخصوصه وسيله پاکړه خو سړی يې له ځان سره انځورولی شي چې هغه څه ډول شی؟ داسې وه زما لومړنۍ تجربه د ايوازينې ناوړه څيز دی چې ماله نېکه نه په ارث وړی دی.

موږ نېکه به په خپل ټول ژوند کې دومره ژور درناوی درلود چې ورور همدا اوس هم په ساراتف کې دهغه ټول شيان خوندي ساتلي دي. د دغو شيانو په منځ کې هغه څوکۍ هم شته چې نېکه به پرې دمیز شاته کښيनाسته د غرمې له ډوډۍ وروسته نېکه ورځپاڼه رااخيسته خلاصوله يې په لوستلو يې پيل کاوه او معمولاً د پنځو دقيقو وروسته به په هغې کې نغښتي خوب وړی و.

نیا موږ هره مواظبه ښځه وه، او چې خبره به دروزنې راغله نو بيا به يې نرمي نه پيژندله. تل به يې له موږ نه د لوستو پوښتنه کوله او د هلکانو لپاره له دې نه بله سخته بلانه شته. نیا موږ د ورځني کار مهالویش په غور تعقيب او د تل به يې موږ دخپل کار، په وخت اجراته هڅولو. تل به يې موږ ته کتابونه لوستل. په تېره بيا هغه وخت چې موږ ډېر کوچنيان وو. دهغې له برکته موله ښوونځي نه ډېر پخوا ليک لوست زده کړی و. نیا مو ۹۳ کاله عمر وکړ. د ژوند وروستي اته کاله يې په بستر کې تېر کړل. دهغې څنگ ته د ژوند تر وروستۍ شيبې، منځنۍ ورور سرگي ناست و.

لږه نیکمرغي ولیده. میره یې په خوانی کې له لاسه ورکړ: زموږ پلار زما د زیریدو په کال (۱۹۴۳) په جگړه کې وژل شوی و. نوځکه دکورنۍ ټولې ستونزې - تنخوا کورته راوړل، دخوړو او کالیو اخیستل دهغې پراوړد وې. مورمې د پیسو د گټلو لپاره دنارینه وپه څیر کار کاوه. له مور او نیکه پرته چې په هغه وخت کې یې څومحدودې ټنګې تنخوا درلوده (او وروسته یې تقاعد وکړ) زموږ کورنۍ کوم بل گټندوی (روزی رسان) نه لاره. مورمې په خپل ټول ژوند کې دخپلو بچو او کار په هکله فکر کاوه.

تر هغه ځایه چې مې مور را یادیري، هغې بل ان درخصتیاو په ورځو کې کار کاوه، په کوچنیوالي کې مې دهغې په وړاندې د حسد احساس کاوه. ماته داسې بریښیده چې هغه خپله ټوله پاملرنه پردو خلکو ته گرځوي.

کله چې مې مور را یاده شي نو په مری کې مې غوټه جوړیږي. طبیعت څومره په زړه پورې شیان هغې ته ورکړي وو. خوله ژوندانه، نیکمرغي او بچونه دخوند اخیستلو فرصت یې بیخي نه و وربښلی. مورمې تل دروسی ښځینه ښکلا او روح دیوه تصویر په توګه زما په وجود کې ژوندی ده.

په وروستیو وختو کې ټولو خلکو ستونزې لرلې او ژوند یې تریخ و. . . خوبیا هم داسې ډېره کمه رخصتیا به وه چې موږ به تیا ترته په کې نه تلو. موږ به موتل تیا ترته پر لاره د ښودونکي ډرام کیسه راته کوله، نوځکه به موږ له لومړي سره په

هیلی په خبر بریښیده . د ورور په څیر مې له الکسي سره داوسیدونیمکړغي په برخه نه شوه. زه چې درې کلن شوم ، هغه حربي ښوونځي ته لاړ . یوازې داوونې په دوو وروستیو ورځو کې به کور ته راته . ما به دهغه د ښکلي یونیفورم ننداره کوله اوبیا به مې غلي دخپل شلیدلي پرتوگ درزونه دهغه له نظره پټ کړل . شا اوخوا بیکسي او غریبي وه هغه هیڅکله کور ته یوازې نه راته تل به ملگری ور سره وو یورالاسف چې وروسته درانده اتلتيک کې دنړۍ اتل شو ، څو څو ځله زمور کور ته راغلی دی . نیا به همیشه دهغوی دراتگ په ورځ دهغه وخت له امکاناتو سره سم ښه شتمن دسترخوان جوړ کړ .

ورور مې او ملگري يې تل په شور ماشور اوله خندا وهيلو ډكوڅولو كورته راننوتل او سمدلاسه به د دسترخوان چارچار پېره راټول شول. كله كله به يې ما اوبل ورور ته هم د كښينا ستلو بلنه راكوله، خود ير ځله به مې ترې اورېدل: «څه له دې ځايه، ته لاستر شوى نه يې!» دا خبره يې ماته كوله. له سرگى سره به يې دخپل ښوونځي د چاروپه هكله خبرې اترې كولې. په گډه به يې وروستي خبرونه تحليلول. داستادانو په هكله به غږېدل. ښايي د نجونو په هكله به يې هم خبرې كولې، نه پوهيږم. وروسته به لاړل چكر ته. غالباً به بېرته ښوونځي ته دنځالپاره تلل. كله كله به زه او سرگي هم هلته تللو. حربي ښوونځي د ښار په مركز كې و، او د دوهم پوړ له كړ كيونه چې لرغونې بڼه يې درلوده، د موسيقى آواز غوږته رارسېده. دلوى

قنصل، زار، و هم به خواجگان و کنگرهای دولتی می فرستادند.

ورېښودو.

د حربي ښوونځي ترباي ته رسولو وروسته الکسي دريازان پلي پوهنځي ته وروپيژندل شو. هغه يې د بريد من په رتبه لومړی نارو - فومينسک او وروسته هنګري ته ولېږه، هلته چې همداڅور ورځې مخکې دهغه وخت د ليکنوله مخې «ضد انقلابي اغتشاش» پای ته رسېدلی و. کور ته يې ډېر کم ليکونه رالېږل خو بيا هم دهغه له مخې پوهيدو چې دنده يې بده نه ده. په کورنۍ کې چا دهغه د برخليک په هکله اندېښنه نه درلوده، ټولو په هغه وياړ کاوه.

په ۱۹۶۳ کال کې چې مالادېتروبرګ په حربي ښوونځي کې لوست وایه، الکسي يې ناڅاپه د طبيب په ملګرتيا له بوداپسته راوړ. د لقاوې غډود سارکوم په ناروغۍ اخته شوی و. لکه چې موږ ته يې وويل، هغه مسموم شوی و. څرګنده شوه چې پخوا يې ورته په هنګري کې دوه عملياته کړي وو، خوده په يوه ليک کې هم موږ ته په دې هکله نه و وليکلي. هغه مرګونی ناروغ و. د دې لپاره يې ساراتف ته راوړ چې د ژوند وروستۍ شپې ورځې په خپله کورنۍ کې تېري کړي.

لومړۍ ورځې يې په کور کې تېرې کړې، وروسته پوځي روغتون ته ولېږدول شو. شپږمياشتې وروسته چې زه له ښوونځي نه رخصت شوم نوله سرګي سره به مو وار په واردوږوږ د بستر خواته کړی ورځ او شپه نوکړي کوله.

زما رخصتي پای ته ورسېده او بايد تللی وای. دوه ورځې زموږ تر ښوونځي لاره وه، چې راوړسېدم، تلګرام يې راته وسپاره: الکسي مړ شوی دی.

او ٻڌايي ته به وي زه نه يوازي له هغه نه مشوره غوارم، بلڪه د خپلو ڪارونو
 د سموالي په هڪله نظر هم ترې پوښتم. دهغه ژوند ترما زيات تريخ و. هغه چې په
 ساراتف کې اوسېږي، د کورنۍ د ټولو غمونو پټي يې په اوږو پروت دی. لومړي
 مشر ورور مېر شو او پوره يو کال وروسته مور دهغه له غمه له دنيا نه سترگې پټې
 کړې. وروسته نيکه مې شو چې سرگي ورسره ځانگړې مينه لرله. دوه کاله وروسته
 مرگي دنيا ستونۍ هم ونيوه.

د وخت په تېرېدو سره سرگي واده هم وکړ. ښه زوی خدای ورکړ: مېشېا؛
 ميخايل سرگيوچ پوځي جراح دی. اوس يوه لمسی هم لري.
 ورور مې هېڅکله «لوړو پوړيو» ته د پورته کيدو هڅه نه ده کړې. له دېر شو
 کلوزيات يې د تيلو او گاز په څيرنيز انستيتوت کې کار وکړ. څو ځله مې ورته
 وړاندیز وکړ چې د کار لپاره به ورته د بل ځای په پيدا کولو کې مرسته
 وکړم. خو هر ځل مې درد ځواب اوریده: نه، زما زړه په دې انستيتوت پورې تړلی
 دی.

سرگي مې تل د ژوند تکیه او ملاتړ و. د ۱۹۸۰ کال د جنورۍ په يوه نيمه شپه
 کې مې له تاشکند څخه همدغه ته تېلفون وکړ. د تېلفون لين بيخي خراب و، ايله مو
 پنځه دقيقې خبرې وکړې. د هر څه په هکله وغږېدو او گواکي هېڅ مو ونه ويل. يو بل
 موښه سره پېژندلې وو. هغه هڅه کوله، لږ مې آرام کړي: انديښنه مه کوه هر څه به
 سم شي. ما هم ورته وويل: هر څه به ښه شي، انديښنه مه کوه ورته ويلې مې وو:
 تاشکند ښه ښار دی. ورته ويلې مې وو چې دلته ډېره واوره ده. ورته ويلې مې

« ځانگړې دوسیه »

د څلویښتم لښکر وروستي ټولگي د ۱۹۸۹ کال د فبرورۍ په نیمایي کې له افغانستان نه ووتل. له دغې پېښې را وروسته خوتبر کلونه بس وو چې په تیره بیا د افغانستان په جگړه کې د شوروي اتحاد گډون له سیاسي زاویې وتلل شي. خوتراوسه لاهغه ټول دلایل پوره روښانه نه دي چې د څلویښتم لښکر د استولو موجب شول. دا خبره له دې امله هم حیرانوونکې بریښي چې د ۱۹۷۹ کال په وروستيو ورځو کې، افغانستان ته د جنگي قطعواستول له « دویمې نړیوالې » جگړې وروسته د خارجي سیاست په برخه کې د شوروي اتحاد تر ټولو ستر اقدام گڼل کیږي.

د دغو پریکړو د عاملینو خولې دادی تېسې شوي چې ووايي د شوروي اتحاد د کمونیست گوند د مرکزي کمیټې په سیاسي بیرو کې چې د افغانستان حالات څیړل کېدل، په کومو موضوعگانو بحث وشو؟ د سیاسي بیورو غړي څه شی دخپل عمل ملاک ټاکلی و؟ د افغانستان حالات د کومو معیارونو له مخې څیړل کېدل؟ د زرگونو هغو شوروي پوځیانو د وژل کیدو اصلي گناهکار څوک دی چې له خپلې ارادې پرته یې په پردی خاوره کې گام کیښود او په جنگونو ورگډ شول. په جنوب

اتحاد ددريځونو دکمزورتيا پيره دچاپراوړو پرتهدده؟

ښکاره ده چې دشوروي اتحاد سياسي مشرتابه دافغانستان دحالاتو دښه کولو پريکړه دهغو اطلاعاتو پرينست کړې وه چې په بيلابيلو وسيلو او په لومړي گام کې دبهرنيو چارو وزارت له لارې (مسکو ته) رسيدل. دکمونيسټ گوند مرکزي کميټې ته په افغانستان کې دميشتو گوندي او پوځي سلاکارانو او دشوروي اتحاد دامنيت ددولتي کميټې (ک. گ. ب) دافسرانو درپوتونو سيلاب را روان و. نه يوازې خبررسوونکو بلکه (ددغو خبرونو) خپرونکو او تحليلوونکو موسسوهم ډيرې خولې تويولې.

آيا دهغوی معلوماتو، نتيجه اخيستنو او لارښوونو په افغانستان، کې ددغه هيواد دخلکو په ديموکراتيک گوند اووسله وال پوځ کې له ريښتینو حالاتو سره څومره سمون درلود؟ دشوروي اتحاد دسياسي مشرتابه ددغو يا هغو پريکړو، په تېره بيا افغانستان ته دپوځونو دلېرلو دعواقبو اټکل څومره د مسلکي وړتيا او هوښياري له مخې شوی و؟

زموږ هېواد خپل دودونه لري. يوه دادي چې ددغه يا هغه سړی، ددې يا هغې سياسي خبرې ريښتیني ارزښت، يوازې دهغه له مرگ وروسته معلومېږي، اوکله کله داهم په ډيرځنډسره. خلک دخپلو پټو رازونو په څرگندولو کې چندان بېرته نه کوي. له دې امله زه گومان کوم چې په نږدې راتلونکي کې افغانستان ته دشوروي اتحاد دمحدودو پوځي ټولگيو داستولو دريښتیني کيسې څرگند بدل

هيله من يم چې دخپرونكو په زيار ژر بيا وروسته د ديرو پوښتنو ځواب وموندل شي. زما په نظر همدا اوس يو بل ټكي ډير ارزښت لري: موږ ته په كار ده چې له تيرو لوستونو نه پند واخلو، په تېرو تنو ځان پوه كړو او هڅه وكړو په راتلونكي كې يې تكرار ته لاره خلاصه نه شي.

فكر نه كوم، د شوروي اتحاد د كمونيست گوند د مركزي كمېټې د سياسي بيرو د پخواني ارشيف هغه اسناد چې د لومړي ځل له پاره په دې كتاب كې راوړل كيږي، هر اړخيزو تبصرو ته اړتيا ولري. د سياسي بيرو د غونډ وليكل شوي لنډيز، د خبرو اترو ثبت شوي بڼه او نور اسناد چې اوږده كلونه ډېر پټ ساتل كيدل، پخپله دلېر وړاندې پېښو يو رنگين انځور دي.

د غرونو هېواد

افغانستان د منځني ختيځ په بڼه غوټه زمكه كې پروت دی. پوره پلنوالی يې له ۶۴۷ زرو كيلومترو مربع نه اوړي. د افغانستان ټولو گاونډيو، چين، هند، ايران، پاکستان او پخواني شوروي اتحاد د دغه هېواد په كورني سياسي ژوندانه خپله خپله اغيزه ښندلې ده. د پاملرنې وړ ده چې افغانستان د روسيې په مرسته چې د دغه هېواد خپلواكي يې د ۱۹۱۹ كال د مارچ په ۲۷ تر ټولو مخكې په رسميت پېژندلې وه، د ۱۹۱۹ كال په اگست كې له انگرېزانو سره د سولې تړون لاسليك كړ. په نتيجه كې هېواد د پرديو له جغ نه خلاص شو او په نړيوال ډگر كې

ختمیدونکې لړۍ گڼل کېدای شي. د افغانستان وروستی لس کلن تاریخ هم له دغې قاعدې نه بهرنه دی. د سلطنتي کورنۍ واکمني چې خوپیرۍ چلېدله اوان له انگریزانو سره د دریو خونړیو جگړو له توفان نه هم روغه راووتله، د همدغې کورنۍ د غړیو په لاس ړنگه شوه. د ۱۹۷۳ کال په دوبي کې چې ظاهر شاه د پاریس په کتنه بوخت و، دخپل سفر په درېیمه ورځ خبر شو چې له تخته غورځول شوی دی. د کودتا لارښوونه د پاچا د تره زوی او دده په یوه حکومت کې (پخوانی) صدراعظم سردار محمد داود په غاړه درلوده.

سپینه کودتا چې د سلطنتي ضد افسرانو په ملاتړ وشوه، دوخت له دیموکراتیکو غوښتنو سره یې سمون درلود. د ۱۹۶۵ کال له پیله په دغه هېواد کې دخلکو دیموکراتیک گوند فعالیت درلود. د گوند بنسټ تیره هغو کسانو کېښوده چې یوه نیمه لسیزه وروسته تقدیر له مور سره د هغوی نږدې اشنا کیدل ممکن کړل. خولکه چې په ختیځ کې وایي «الله تعالی هر څه ویني» هغه واکمني چې د تګۍ او ظلم په لاس جوړه شوې وي بقا نه لري. د داود د واکمنۍ په دوران کې مخالفونو قوت ومونده چې اصلي علت یې اقتصادي ستونزې وې. په دغه وخت کې دخلکو ژوند له اقتصادي پلوه (د پخوا په انډول) په کمه موده کې دوه ځله خراب شو. د خواونیو په اوږدو کې د جمهوري نظام د ډرنگولو لپاره درې ځله هڅې وشوې، خو هر وار یې نتیجې وې. یوازې د ۱۹۷۸ کال په اپریل کې دخلکو دیموکراتیک گوند مشران بریالي شول، د څو پوځي قطعو په مرسته چې له مخکې

قبضه وکړي.

خود خلکو د یمو کراتیک گوند واک ته له رسیدو وروسته د کورنیو سختو
شخړو له امله دخپلې ټوټې کېدو مخه ونه نیولی شوه. د خلق او پرچم ډلې چې
د خلکو د یمو کراتیک گوند له جوړېدو ایله دوه کاله وروسته په هغې کې دننه
راجوړې شوی اوږده کلونه یو ډبل په رسوا کولو اخته وې. د دغو ډلو کورني
اختلافونه دومره ژور وو چې ان شوروی گوندي سلاکاران د هغو په لیرې کولو
بریالي نه شول.

حتمي بری

د ۱۹۷۸ کال د اپرېل له هماغې اووه ویشتمې نه د افغاني انقلاب لرلېدونه
غلانده ښکارېدل. د خلکو د یمو کراتیک گوند مرکزي کمیټې عمومي منشي
نور محمد تره کی او دهغه پلویانو کولی شول ډاډولري، شوروی اتحاد به
سمد لاسه، بې له کومې پلمې مرسته ورسره کوي. په نوي جوړ شوي حکومت کې
د نظریو له اختلاف او له کورنیو گوندي شخړو سره سره د کابل نوي رژیم، دڅو
دلیلونو له امله حق نه درلود واکمني له لاسه ورکړي.

تر هغو چې شوروي اتحاد ژوندی و په هیڅ هیواد کې انقلاب له ستونزې نیول
کیدای نه شو، او دې خبرې په لومړي سر کې په هغو هیوادو پورې اړه لرله چې
د شوروی اتحاد د پولې تر څنګ پراته وو.

د تره کی دې تله سره سره ده په ستره باتر افغانستان کولای شي په یو ډول

د شوروي مشرانو په زړونو کې له نوې زیرېدونکې دموکراسۍ سره ډاډمنه نه وه.
هر اړخیزو مرستو یو شوق راپارولې و. د افغانستان د پېښو دې باید یوځل بیا
ښودلې وای چې د لویځ له ادعاوو سره سره کمونیستي نظریو خپل بالقوه ځواک
نه دی بایللی.

د کابل له حکومت سره د مرستې له لارې، شوروي مشرتابه غوښتل یو شمیر
نور هدفونه هم تر لاسه کړي. د امریکې متحدو ایالتونو چې په ایران کې ماتې
خوړلې وه، هڅه کوله، د اسیا په دې سیمه کې ورته بل پلوي ومومي. که چیرې
حالاتو سم بهیر موندلې وای، نو افغانستان د غسې یو هېواد کیدلی شو. د محمد
داود یو شمېر هڅې د دې ښکارندويي کوي چې په منځني ختیځ کې د امریکې
پلانونه د بري په درشل کې وو، خو د اپریل پېښو دغه منسوبه شنېده او حالات یې
د شوروي په ګټه واړول. زموږ د هېواد او افغانستان تر منځ د دیز دوستانه اړیکې
د ۱۹۷۸ کال له اپریل وروسته په سیمه کې د شوروي اتحاد د ستراتیژیک بري په
توګه ګڼل کېدای شول. په افغانستان کې د یو شوروي پلوه رژیم شته والی، داسې
یو روښانه دلیل هم ګڼل کېدای شو چې لویځ ته یې په ډانګ پیلې توګه
ښودله: «د دریمې نړۍ په هېواد وکې» د لویځو هېوادو د پرانتیا غوښتنې هڅې
په جدي توګه تنګېدلې شي.

سره له دې چې د امریکې په انډول، شوروي په ایران کې پیاوړی دریځ موندلی

په جمهوريتونو کې ډير پلويان موندلي شول. انقلابي افغانستان د دغسې
ايدیالوژۍ د خورېدو په لار کې په لوی خنډ بدل شو.

تر ۱۹۷۸ کال پورې شوروي اتحاد د سوسيالستي کمپ د ننه دخپلو پلويانو
د ننگې په برخه کې ښه پوره تجربه راتوله کړې وه. موږ دغو هېوادو ته نه يوازې
ناپايه اقتصادي مرستې ورکولې، بلکه له پوځي ځواک نه کار اخيستل مو هم له
ياد نه ووايستلي. په هنګري او چکوسلواکيا کې د شوروي مشرتابه لاس وهنو،
په هېواد کې د ننه د مخالفت د غورځنگ له يوڅه پياوړتيا پرته، نورې کومې
ستونزې راونه زېږولې. له چکوسلواکيا او هنګري پرته کيوبا، ويتنام او يوشمېر
نور هېوادونه هم وو چې شوروي اتحاد ورسره مخامخ ياد پردې تر شا پوځي مرسته
کوله. په دې توګه شوروي مشران بايد هغه عمل تکرار کړي چې بيا بيا يې (په
نورو ملکونو کې) تکرار کړی دی. يوازينی توپير دا و چې داخل ټوله پاملرنه يوه
اسيايي هېواد ته ګرځول شوې وه.

د کورنۍ جګړې په جبهو کې

د افغانستان سياسي مشران له ډېرو وارخونو يوبل ته سره ورته دي. زيات يې په
شتمنو کورنيو کې زيږيدلي او په يو اشرافي چاپيريال او ناز او نعمت کې يې خپل
ژوند پيل کړی دی. ډېرو يې ورته ليسي او پوهنتونونه لوستي اوله همدې امله يوله
بل سره هغه د چا خبره «د خوسي د لوبوله وخته» پېژني، هغه وخت يود بل په وړاندې
ودرېدل او يود بل په نه پخلا کېدونکو غليمانو بدل شول چې دواک د تر لاسه کولو

خبرو پرته، بايد پريوې ډلې د بلې ډلې د بري په توگه وگڼو.

د تره کي خلقي ډله چې واک لاس ته ورغلی و، اړ شوه، په دوو جبهو کې مبارزه وکړي. له يوې خوا بايد د شاهه خواد خلکو په ديموکراتيک گوند دخپلو پخوانيو انډيوالانو د گوزار مخه نيول شوې وای اوله بلې خوا بايد د زرغونېدونکي مخالف غورځنگ د فشار له امله د انقلابي حکومت د پريزدلو لار د بنده شوې وای.

د ۱۹۷۹ کال په پسرلي کې نوره د لمر په شان روښانه وه چې افغانستان د کورنۍ جگړې په لمبو کې گير شوی دی.

د مارچ په ۱۵ په هرات کې حکومتي ضد پاڅون پيل شو. په دغه پاڅون کې ستره ونډه د پښتنو قبيلو استازو درلوده. د توپچي غونډ او د هوايي مدافع لوا پوځيانو چې د هرات په گارنيزيون کې ځای پر ځای وو، د ياغيانو ملاتړ وکړ. له دې سره چوخت ايران د يوشمېر کډوالو په بېر د ستونز پيل کړل چې دغه پاڅون نور هم تود کړی. بغاوت ايله د مارچ په شلمه وځپل شو. يوه ورځ وروسته د جلال آباد په گارنيزيون کې د يوې دسيسې سته راوسپړل شوه. له ۲۳۰ سرتېرو او افسرانو نه زيات د حکومتي ضد فعاليتونو په تور ونيول شول. د غوييښو په کابل کې د انقلابي رژيم شته والی عملاً له خطر سره مخامخ کړ. د غې لانجې ته د مسکو د واک په ډيرو لوړو پوړيو کې هم پاملرنه وگرځول شوه.

« موږ افغانستان له لاسه نه شو ورکولی »

د مارچ په ۱۷ د سياسي بيروغړی د مقرر وخت خلاف د مرکزي کمیټې، ودانۍ ته

پورې اړونده مسأله وړاندې کړه. بریژنف له خپل استراحت ځایه په تېلفون کې (د سیاسي دفتر غړي) کیریلینکو ته وویل: په دې خبره کې هیڅ ځنډ په کار نه دی. زه سبا ځان درر سوم.

«ارشد محرم.

یونقل.»

گرومیکو: دهغو وروستیو رپوټوله مخې چې د شفرې تلگرامونو په بڼه اوباله پوځي سرمشاوړ ملګري ګارېلف اوشارژدافیر ملګري الکسی یف سره د تلفوني خبرووله لارې لاس ته راغلي، د افغانستان حالات په بیرته خرابیږي. اوس اوس د هرات ښار د پاڅون په مرکز بدل شوی دی. له مخکینیو تلگرامو څخه ښکاري چې د غلته د افغاني اردو اوولسمه فرقه ځای پر ځای ده چې د نظم په راوستلو کې بریالی شوه، خونوي معلومات د انښيي چې دغه فرقه نوره بیخي خوره وړه شوې ده. د دې فرقې یو توپچي او یو پیاده غنډ د یاغیانو خواته وراوښتي دي. له پاکستان نه راغلو وړانکارو او تروریستي ډلو چې نه یوازې د پاکستانی واکمنو بلکه د چین او دغه راز امریکې او ایران په لاس روزل شوي او په وسلو سنبال شوي دي. په هرات کې نا تارپیل کړی دی. کورني انقلاب ضد عناصر هم له ایران او پاکستان نه هرات ته له راغلیو یاغیانو سره یوځای شول. په دې ډله کې درو حانیونو ونډه ستره ده. دار تجاعي ډلو ډیر مشران مذهبي عالمان دي. دا چې

د پاملرنې وړ ده يادونه وکړم چې مادبهرنيو څاروله وزير او د تره کي له مرستيال امين سره د سهار په يوولسو بجو تيلفوني خبرې وکړې. هغه په افغانستان کې د حالاتو په باب هيڅ اندېښنه ونه بنوده او په خورا سړه سينه يې وويل چې حالات دومره کړکيچن نه دي او دا چې پوځ په حالاتو شپږ کنترول لري او داسې نور. لنډه دا چې دهغه له خبرو داسې بريښېده چې د دغه ملک حالات آرام دي.

کيريلينکو: دامين له خبرو که داسې لنډه نتيجه واخلو، د افغانستان مشران د دغو حالاتو له امله هيڅ وار خطايي له ځانه نه ښيي.

گروميکو: د ښې منځ دي وويشته. امين ان وويل چې په افغانستان کې بيخي کراري ده. هغه وويل چې د کوم والي د سرغړونې علامې نه دي ليدل شوي. يعنې دا چې ټول واليان د قانونې حکومت په ليکه کې ولاړ دي، خو په واقعيت کې، هغسې چې زموږ د ملگرو له رپوتونو نه بريښي، د هرات او يو شمېر نورو سيمو حالات کړکيچن دي. په دغو ځايو کې ياغيان واک چلوي.

تر کومه ځايه چې د کابل خبره ده، نو په دغه ښار کې اوضاع اساساً عادي ده. له پاکستان او ايران سره د افغانستان او ايران پولې تړلي او که دقيقه ووايم نيمې تړلې دي. ډير افغانان چې پخوا يې په ايران کې کار کاوه، له دغه ملکه شړل شوي او بې شکه هغوی له دې حالت نه سخت خواږدي دي. د دوی زياته برخه هم له ياغيانو سره يوځای شوې ده.

دا چې موږ غواړو له افغانستان سره څه مرسته وکړو له هغو وړاندېزونو نه به

نورلس مليونه روبله د بهرنيو اسعارو په بڼه افغانستان ته بيلې کړي چې خپلې پولې پرې ټينگې کړي.

څرنگه چې پاکستان، افغانستان ته د سړي وژونکو داستولو اصلي سرچينه ده، فکر کوم ښه به دا وای چې د افغانستان مشرتابه پاکستان ته کوم احتجاجيه ليک سپارلی وای او يا يې په دې باب کومه وينا خپره کړې وای. لنډه دا چې کوم سند يې بايد خپور کړې وای. خو افغاني مشرتابه به دا کارونه کړ. البته دا يو عجيبه کار بریښي.

ماله امين نه وپوښتل: تاسې له موږ نه دڅه شي د ترسره کولو هيله لرئ؟ ماهغه ته دهغې مرستې اندازه او ډول وروښودل چې موږ يې د کولو وس لرو. هغه بله هيڅ غوښتنه له موږ نه ونه کړه. يوازې دومره يې وويل چې هغه د افغانستان حالات ډبرينه گڼي. ويې ويل چې ستاسې مرسته ډيره پرځای لگيږي. ويې ويل چې ټول ولايتونه د قانوني واکمنو په لاس کې دي. ماترې وپوښتل: ايا د گاونډيو هېوادو، کورني انقلاب ضد، مذهبيانو او نورو له خواد کومې ناوړې پېښې د کيدو احتمال نه ويني؟ امين په کلکو ټکو کې وويل چې نه. رژيم له هيڅ خطر سره مخامخ نه دی. د خبرو په پای کې د سياسي بيورو غړو او شخصاً بريژنف ته سلامونه وويل. دا وې له امين سره زما دنن سهار خبرې.

څه وخت وروسته، تقريباً د دوو، دريو ساعتو په ترڅ کې موږ له خپلو ملگرو نه په هرات کې د گډوډيو د پيل خبر تر لاسه کړ. بوغندي، لکه مخکې مې چې

خواته ورو اوښته . په دې توگه له حکومت سره یوازې داووسلمې فرقې یو برخه پاتې ده چې دهرات ساتنه کوي . زموږ ملگري داهم وايي چې نن سبا په پاکستان او ایران کې دروزل شویو یا غیانو نوې ډلې دافغانستان خاورې ته ننوتونکي دي . تقریباً نیم ساعت وروسته موله خپلو ملگرونه خبر ترلاسه کړ چې زموږ پوځي لوی سلاکار ملگری گاریلف او دسفارت شارژدافیر ملگری الکسی یف ملگري تره کي خپل ځان ته وربللي دي . له تره کي سره په څه موضوعگانو خبرې وشوې ؟ هغه له هرڅه مخکې شوروی اتحاد ته دپوځي تخنیک ، جبه خانې او خورا کي موادو دمرستې لپاره لاس اوږد کړ . په دغه هکله موږ مخکې اسناد برابر کړي او دمنظورې لپاره موسیاسی بیورو ته وړاندې کړې دي . کله چې خبره دپوځي مرستې راغله ، نو تره کې داسې ضمني غوندې اشاره وکړه چې ښايي دهوایي اوزمکنی مرستې اړتیا پیدا شي . له دې خبرې نه باید داسې مطلب واخیستل شي ښايي افغانستان ته زموږ دزمکنیو او هوایي لښکرو داستولو خبره راوچته شي .

زما په فکر باید افغانستان ته دمرستې په وخت کې یو عمده ټکی په پام کې ونیسو او هغه دا چې : موږ په هیڅ ډول نه شو کولی افغانستان له لاسه ورکړو . دادی شپېته کاله موږ یوله بل سره په سوله او ښه گاونډیتوب کې ژوند کوو . که اوس افغانستان له لاسه ووځي او دشوروي اتحاد له څنګه لیرې شي ، نو دابه زموږ په سیاست لوی گوزار وي . له حکومت نه دپوځ دملا ترپه وخت کې فوق العاده امکانات کارول یو دځیر داو له قائم نه . حکومت نه دی دځیر داو له به حالت ک

ډله کې زموږ پوځ هم مخالفت وکړې، نو حالات به بېخي نازک شي.
دملګرو ګاريلف او الکسي يف د اطلاعاتو له مخې، د (افغانستان) د مشرانو او په
دې ډله کې خپله دملګري تره کې طبيعت چندان ښه نه ښکاري.

اوسټينوف: پرشارژ دافيرملګري الکسي يف سربيره تره کې ته زموږ لوی
پوځي سلاکار ګاريلف هم ورغلی و له ملګري ګاريلف سره ماته تلون خبری
ورکړې او هغه راته وويل چې دافغانستان مشران له روانو حالاتو نه سخته
اندېښنه لري. په تيره بيا دهرات او پکتيا حالات پورنوونکي دي. بده خبره داده
چې دهرات ساتونکې فرقه دومره غښتلې نه وه. دفرقې قوماندان په هوايي
ډګر کې دی او که دقيق ووايم دغه ځای ته راتښتيدلی دی او روښانه ده چې
دحکومت پلوي قطعي دهیڅ فعاليت لارښوونه نه شي کولای. ددې خبرو مانا داده
چې سباسهار (د مارچ په ۱۸) هرات ته اوپر اتيږي ډلې استول کيږي.

موږ ملګري تره کې ته مشوره ورکړه چې څه لښکري دې هغو ځايو ته وليږي
چې بغاوت په کې راتوکېده. هغه په خپل وار وويل چې دا کار ګران دی ځکه چې په
نورو سيمو کې هم حالات خوځېدلي دي. لنډه دا چې هغوی د شوروي اتحاد د هوايي
اوزمکنيو ځواکونو ورگډېدو ته سترګې په لاره دي.

اندرېوف: هغوی هيله لري چې موږ دې په ياغيانو ګوزارونه وکړو.

کيريلينکو: پوښتنه داده چې زموږ پوځيان که هلته وليږل شي، له چا سره به

مبارزه کوي؟ (ځانځلو) (ځانځلو) (ځانځلو) (ځانځلو) (ځانځلو) (ځانځلو) (ځانځلو) (ځانځلو) (ځانځلو) (ځانځلو)

چې تر زیاتې اندازې دا ولس خلاف وسله پورته کړو.

کاسیګین: افغانستان څه ډول پوځ لري، په هغه کې څومره فرقې دي؟

اوسټینوف: د افغانستان پوځ لس فرقې لري چې ټول شمېر یې سلوزرو تنو ته

رسیږي.

اندریو پوف: تاوډه رارسیدلې رپوټونه وایي چې نږدې درې زره یاغیان له

پاکستان نه د افغانستان لور ته استول کیږي. د دوی ډېر شمېر ږانده متعصب

مذهبي خلک دي.

کیریلینکو: که ټول ولس راپاڅي نوله ایران او پاکستان نه په راغلو ډلو

سربیره چې زیات یې تروریستان او یاغیان گڼل کیږي، زموږ پوځ به اړ شي چې

د افغانستان له عادي وګړو سره جګړه وکړي. دغه عادي خلک د اسلام د دین

عاشقان دي.

ګرومېکو: تراوسه د حکومت د پولیانو او یاغیانو اندول پوره روښانه نه

دی. داسې ښکاري چې د هرات ټټې ښه سمه ایشیږي، ځکه چې تراوسه د غلته له

زرو زیات کسان وژل شوي دي، خو حالات لا د غلته اوس هم پوره روښانه نه دي.

اندریو پوف: ښکاره ده چې افغانستان ته ورننوتی یاغیان تر هر څه لومړی

د شورش اور بلوي او بیا د افغانستان خلک خپل لوري ته راماټوي.

کاسیګین: زه خو دا گڼم چې د پریکړې طرحه چې غونډې ته وړاندې شوه، باید

ښه ډیره اصلاح کړی شي تر هر څه لومړی دې د وسلو لیټرل نور نه ځنډول

داشوه لومړۍ خبره.

دويمه داچې له روحياتي پلوه دې دافغانستان مشران ډاډه کړي شي،
اوماوراندیز کړي چې دغه کارونه دې وشي: تره کي ته دې خبر ورکړل شي چې موږ
د هروزرو مکعب مترو غازبیه له ۱۵ نه ۲۵ روپلو ته لوړوو، دابه ترهرڅه لومړی
هغوی ته دوسلو اونورو شيا نو دبیو دپړې کولو لپاره پیسې برابرې کړي زه خوايم
داوسله دې افغانستان ته وړیا ورکړل شي اوپه سلوکې د ۲۵ خبری یادول بیخي په
کار نه دي.

تول په یو آواز: سمه ده.

کاسیګین: دریم داچې موږ پریکړه کړې هغوی ته ۷۵ زره تنه غنم هم ورکړو.
زما په فکر په دې خبره کې دې نوی نظرو شي اوپه کار ده چې افغانستان ته سل زره
تنه غنم ورکړل شي. زما په عقیده دپریکړه لیک په طرحه کې دې دغو اقداماتو ته
ځای ورکړل شي. په دې توگه کولی شو، افغاني مشران له رواني پلوه ډاډه کړو. په
کار خوداده چې دافغانستان په سرمبارزه وکړو. آخر دادی شپيته کاله یو دبل څنگ
ته اوسېږو. شک نه شته چې دایرانیانو، پاکستانیانو او چینایانو خلاف مبارزه
زور اخلي، خوايران له افغانستان سره مرسته کوي او ددې خبرې لپاره کافي دلایل
هم لري. په تیره بیا چې ددواړو ملکونو دین هم یو دی. دا خبره ټینگه په پام کې لرل
په کار دي پاکستان هم ورته اقدام کولی شي. دچینایانو په هکله دویلو څه نه شته

له خوا) دپورددبهرته ورکړې خبره اصلاً دلته ځای نه لري، په تېره بيا دحارجي اسعارو په بڼه چې دلته ليکل شوي دي. هغوی بهرني اسعار له کومه کړل. موږ له هغوی څخه هيڅ شی لاس ته نه شو راوړلی.

اوسټينوف: هغه څه چې په پريکړه ليک کې افغانستان ته دوسلو دسپارلو په برخه کې راغلي دي، دادی عملي کيږي. موټري ډکې شوي او اهغی حواته اوږدې دي. خوله بده مرغه زه نه پوهېږم چې تر اړه به ددی کار سپړل ممکن وي او که نه؟ ماته خوگرانېښکاري. که زما منی دوسلو دسپارل په هکله هماغه خبره بڼه ده چې مخکې (په پريکړه ليک کې) راغلي دي. دوسلو دېسي اوپيسو په موضوع کې زه هم داوايم چې ډاټکی دې بيخي (له پريکړه ليک نه) وايستل شي.

کاسيگين: ټول شيان سم دلاسه بار کوي له همدې سبب ورځې نه شروع ده.

اوسټينوف: ډېر بڼه، دا کار به وکړو، او څارنه به يې هم کوو چې همدا سبب بارول پيل شي.

کيريلينکو: راځئ چې ملگري کاسيگين ته دندو سپارو، دهغو وړانديزونو او يادونو په پام کې نيولو سره چې موږ خبرې پرې وکړې، د شوروي اتحاد دوزيرانو شورا دپريکړه ليک په مسوده کې دې لازم بدلونونه اولي. سبابه دې دهغه سند سمه او بشپړه شوې مسوده موږ ته وړاندې کړي.

کاسيگين: خامخا زه سبا راځم او ټول شيان سمه.

کيريلينکو: موږ ته به کا، دهغه دسپارو په اړه چې دې ته به...

کاسیګین: دملګری اوستینوف په قول که چېرې په مارچ کې دټولو شیانو دبارولو امکان نه وي، نو بیا کیدای شي ځینې کم ارزښته شیان اپریل ته پریښودل شي، خو چې اندازد یې زیاته نه وي.

دغه راز د غواړم ددې خبرې یادونه هم وکړم: هرڅه چې وي هم تره کی او هم امې له مور نه د حالاتو رېښتینې خبره پټول غواړي. مور تراوسه پورې له جزئیاتو سره نه بوخبره چې په افغانستان کې څه تیرېږي. ددې حالاتو په هکله دهغوی نظر څه دی؟ دوی خو یسې څي له خوښۍ ډک انځور وړاندې کوي، مګر مور او تاسې خو وینو چې په حقیقت کې هلته څه تیرېږي. دوی به ښه خلک وي، خو د هر شیان زموږ له سترگو پټول غواړي. دا چې ددې خبرې دلیل څه دی، پوهېدل پرې ګران دي.

اندري اندريويچ (ګروميکو): زما په فکر باید ډېر ژر د سفير موضوع غوڅه شي. عملاً داسفير له اعتباره لويديلی یو سړی دی او هغه څه نه شي ترسره کولی چې غوښتنه ترې کېږي.

سربيره پردې زه خودا ګنم چې نور ښه مسلکي پوځي سلاکاران دي هم ولېږل شي چې موږ ته په تفصيل سره دهغو پېښو رپوټ راکړي چې په پوځ کې تېرېږي. همدارنګه زما په نظره کار ده (په دې باب) یوه هر اړخيزه سياسي پریکړه وشي. بدد به نه وای که ددغسې پریکړې مسوده د بهرنيو چارو او دفاع دوزارتونو، ک. ګ. ب او (د کمونيست ګوند د مرکزي کمیټې) د نړيوالو

د افغانستان خلاف درېدلي او په هره ممکنه وسيله به (ددغه هېواد) قانوني دولت ته خنډونه پيدا کوي او دهغه کړنې به يې اعتبار نه کوي. له همدې کبله له تره کي او دهغه له حکومت نه زموږ سياسي ملاتړ ته اړتيا ليدل کيږي، البته کار تر به هم د افغانستان د مشرتابه خلاف ودرېږي.

د پوځونو د استولو په صورت کي به ايا موږ له چا سره مقابل شو او څوک به د افغانستان د اوسني مشرتابه خلاف آواز جگ کړي؟ هغوی ټول د محمد (ص) پيروان دي. د يوې عقيدې لرونکي دي او دهغوی عقیده او مذهبي تعصب د دوامد خوتېږي چې هغوی ټول کولی شي، په همدې بنسټ لاس سره يو کړي. زما په نظر په کار د تره کي او امين ته مخامخ هغه خطاوي ورپه گوته کړو چې دوی کړي دي. تر اوسه په دغه هېواد کي دناراضيانو اعدامول روان دي. د پرچم د گوته نه يواي غټ غټ مشران، بلکه ان د منځني پوړي لارښوونکي يې بيخي له منځه يووړل شک نشته چې سمدلاسه موږ ته د سياسي سند د چمتو کولو امکان نه شته اولکه چې ومي ويل، په دې هکله بايد ملگرو ته درې ورځې وخت ورکړل شي.

اوسټينوف: دا ټولې خبرې د کانيي کړنې وې اولکه چې الکسي نیکلايوويچ (کاسيگين) وويل، څو موږ چې ژر کيدای شي بايد تر سرد شي.

گروميکو: د اسنادو په چمتو کولو دې پير دوشي.

کاسيگين: زما په عقیده، بايد افغاني مشران دې ته اړ نه کړو چې له موږ نه د پوځونو د ور لېږ لوغو بڼه وکړي. هغوی دی د څارنې باره داسې ځانگړي به څر

سيمو ته واستوي.

اوستينوف: زما خود انظر دی چې که پوځونه مودغه هېواد ته وليږل، نونه ښايي خپلې پوځي قطعي له افغاني قطعوسره گډې کړو.

کاسيگين: موږ ته په کار ده چې خپلې پوځي قطعي چمتو کړو، دهغوی لپاره ځانگړې نظامنامه تصويب کړو اوله ځانگړې قوماندې سره يې واستوو.

اوستينوف: موږ د (احتمالي) پوځي عملياتو لپاره دوه جلا لاري سنجولي دي. لومړۍ لاره داده چې موږ په څلرو شتو ساعتو کې ۱۰۵ لمبر هوايي فرقه افغانستان ته استوو او يو پياده موټر يزد غنډ په کابل کې پلى کوو. ۶۸۰ لمبر موټر يزد فرقه به د پولې خواته په حرکت راوستل کېږي، په داسې حال کې چې پنځم لمبر موټر يزد فرقه له مخکې نه پولې ته څېرمه ځای پر ځای شوې ده. په دې توگه موږ به د ۷۲ ساعتو په ترڅ کې افغانستان ته د پوځونو داستولو لپاره تيار شوي يو، خولکه چې دلته ورته گټه ونيول شوه، موږ بايد (لومړۍ) سياسي پريکړه وکړو.

کيريلينکو: دملگري اوستينوف خبرې بيخي سمې دي. موږ بايد دباغيانو خلاف ودرېږو. زموږ په سياسي سند کې دې هم پر دې موضوع دقيقه او پوره رڼا واچول شي.

ددې ترڅنگ موږ بايد پر ترډه کې هم نفوذ پيدا کړو او تر کومه ځايه چې د پوځونو

کې سر هم په دې موضوع خلاص وی او په کار ده چې ملگری کاسیګین له ترډ کي
سره په خبرو کې دا خبره همداسې په زغردو وکړي. دغه راز دې ترډ کي ته وویل شي
چې تاکتیک بدلول په کار دي. له ډلیزو وژنو، غورونو او نورو نه کار اخیستل نه
دي په کار. د مذهب په وړاندې، د مذهبي کړیو او شخصیتونو په وړاندې د چال
چلند خبره، د دوی لپاره ځانګړی ارزښت لري. دا سترو سیاستونو یو د موضوع ده
او همدلته ده چې ترډ کي ته ښایي په تینګه په دې اړه هر ډول خپل سری غیر مجاز
اعلان کړي.

له همدغې سبا ورځې دې د اسنادو د چمتو کولو لپاره متی راو نغښتل شي.
سپاته به له لیونید ایلچ (بریژنف) سره هم په دې هکله سلا مشوره وکړو چې
څنګه کولی شو دغه چاره په ښه توګه سر ته ورسوو.

اوستینوف: موږ (د عملیاتو) دویمه لار هم سنجولې او کرډ کړې ده. کولی شو،
افغانستان ته (یوازې) دوه فرقې واستوو.

اندروپوف: موږ باید د هغو نظریو او اصلاحاتو په پام کې نیولو سره چې ملګرو
وړاندې کړد د خپل پریکړد لیک مسوده تصویب کړو د سیاسي حل خبره دې هم
چنګه کړی شي، ځکه چې له پاکستان او ایران نه د باندیونو بهیر راروان دی.

پونا ماریف: موږ ته په کار ده چې د کارپوهانو او سلاکارانو په توګه (۵۰۰)
ته افغانستان ته ولېږو. د املګري باید وپوهول منی چې کوم کارونه ترسره

ترد کی سره خبرې لازمی دي، خورما په خیال ښه به داوي چې دا کار ملگری کاسیگین وکړي.

ټول: سمه ده، سمه ده. همدارنګه چې ملگری کاسیگین خبرې ورسره وکړي.
اندریوف: سیاسي پریکړه دې چمتو شي، خوددې ټکي له پامه وتل نه دي په کار چې زموږ پرتندي د بلو سګرټا په خامخا لګېدونکې ده، اوله دې سره سره موږ باید افغانستان په هیڅ ډول له لاسه ور نه کړو.

پوتاماریف: له بده مرغه موږ د افغانستان په هکله په ډېرو خبرو نه پوهیږو. زما په نظر باید له ترد کې سره د خبرو په وخت کې ټولې مسألې مطرح شي او په تېره بیا په پوځ او ټول هېواد کې د حالاتو په هکله دې له هغه نه توضیحات وغوښتل شي. هغوی خو خپله سل زره کسيزه پوځ لري او زموږ د سلاکارانو په مرسته کولی شي ډېر کارونه سر ته ورسوي، خو هلته کومه شل زره کسيزه ياغي ډله راپاڅېږي او پردوی بری مومي. په لومړي سر کې دې هڅه وشي چې هرڅه افغاني پوځ خپله سر ته ورسوي او که چیرې ریښینې اړتیا پیدا کېږي، نو بیا دې زموږ لښکرې واستول شي.

کاسیگین: دوشلو د لیرلو په خبره کې خوزه هم موافق یم، خو موږ باید لومړی په دې باوري شو چې هغه د یاغيانو لاس ته نه ورځي، که د هغوی پوځ تس تس شي، ورسره جوخت دغه وسله هم د یاغيانو لاس ته ورځي. وروسته بیا د اپوښتنه

راتول او هرڅه دې بشپړ روښانه کړی شی راځی یو ملگری افغانستان ته ولېږو چې
ځای پرځای د حالاتو پوره جاج واخلې. ښایي ملگری اوستینوف یا ملگری
اگارکوف ولېږو.

اوستینوف: د افغانستان حالات مخ په خرابېدو دي. زه خولاوایم چې لا اوس
هم له سیاسي لارو چارو نه د کار اخیستلو فرصت پاتې دی، په تیرد بیا چې له ټولو
ډولونو نه یې گټه نه ده اخیستل شوی، له بلې خوا باید د افغانستان له پوځ نه
بشپړه استفاده وشي. زه خو وانه چې افغانستان ته زما د تللو خبره دهسې بې گټې
ده. راځی چې د حکومت کوم غړي ته دغه دنده وسپارو.

کاسیګین: دیمیتري فیودوروویچ (اوستینوف) تاسې د تگ لپاره ډیر
مناسب یاست. خبره داده چې موږ افغانستان ته ډېر د وسله لېږلې او باید هغه
د انقلابي پرگنوپه لاس کې پاتې شی. موږ په افغانستان کې نږدې (۵۵۰)
سلاکاران لرو او له هغوی سره باید د حالاتو سمه څېړنه موجوده وي.

اوستینوف: که له موږ څخه څوک افغانستان ته لاړه شي، نو شک دی چې
د گوتو په شمېر څو ورځو کې دې په نیولو حېره ځان پوه کړي.

ګرومیکو: زما په فکر، له تره کی سره دې یا الکسي نسکلاپوویچ کاسیګین
او بادیمیتري فیودوروویچ اوستینوف خبرې وکړی. خود ملگری کاسیګین خبرې
به غوره وي.

کاسیګین: زه د دې خبرې په اړه شک نه لرم. زه د دې خبرې په اړه شک نه لرم.

اوبيا به له ترد کي سرد خبرې وکړم.

انډروپوف: په کارده چې زموږ له نننيو پريکړونه هم ليويند ايليچ په مفصله توگه خبر کړی شي.

گروميکو: موږ بايد دا خبره وخپرو چې د حالاتو دنورې خرابۍ په صورت کې موږ ته څه کول په کار دي د افغانستان حالات تراوسه زموږ (د پروملگرو) لپاره پوره روښانه نه دي. يوازي يوه خبره څرگنده ده: افغانستان غليم ته نه شو ورکولی، خوچې دا کار څنگه ترسره کېدای شي، بايد لارې چارې ورته وسنجوو. ښايي موږ ته د پوځونو د ليرلو اړتيا نه وي.

کاسيگين: موږ ټول په يوه نظريو: افغانستان بايد له لاسه ونه وځي. د همدې اصل پر بنسټ دې سياسي سند تيار کړی شي. له ټولو سياسي لارو چارو نه په استفادې سره دې د افغاني مشرتابه لنگه او ملاتړ وسي. هغه مرستې دې ترسره شي چې همدغه اوس موخبرې پرې وکړې او د يو وروستي گام په توگه دې له پوځونو نه د کار اخيستلو اصل په پام کې وساتل شي.

گروميکو: زه غواړم په دې خبره ټينگار وکړم چې موږ ته په کار ده، په دې ټکي هراړخيز غور وکړو چې د حالاتو د لا خرابۍ په صورت کې د څه عکس العمل ښودل په کار دي. تره کې وار خطايي ښيي، خوامين لا تراوسه د حالاتو په ښه کېدو ډاډه ښکاري. لنډه دا چې، لکه تاسې چې وينئ، افغاني مشران د حيل پوځ او ټول هېواد

د حالاتو په ښه کېدو ډاډه ښکاري.

خواسمه لارښوونه ورته وشي، کولی شي، د هېواد له دریځ نه په دفاع کې ودرېږي او همدا اوس هم ولاړ دی.

کیریلنیکو: خبره داده چې د برپوځي قوماندان یابندیان، یا اعدام شوي دي اودې خبرې برپوځ ناوړه اغیزه ښکلی ده.

ګرومیکو: یوه مهمه خبره د پوځ پیاوړتیا ده او دا اساسي کړی بلل کېږي، خو بیا هم وایم چې افغاني مشران د پرځه له مور نه پټوي، ښکاري نه غواړي په صداقت له مور سره وغږېږي. دا د سردوونکي حقیقت دی.

اندروپوف: زما په نظریه کار ده چې د خپلو دې تدبیرونو په اړوند سوسیالیستي هېوادونه خبر کړو.

کیریلنیکو: ملګرو مور د پری خبرې وکړې. نظرونه پوره ښکاره شول. راځئ چې اوس نتیجه واخلو:

۱- ملګري کاسیګین ته باید دندو ورکړو چې وړاندې شوي طرحه سمه کړي او هلته دې د سلو زرو تنو غنمو دلیرلو، له ۱۵ نه ۲۵ روپلو ته د ګارسی دلیرانو د سحې او پور د سر ته غوښتلو خبرې د له منځه وړلو ټکي ځای کړي.

۲- ملګري کاسیګین دې له ملګري تره کی سره په دې ځکله وغږېږي چې هغوی د خپل هېواد حالات څنګه خپري او له مور نه د څه شې د غوښتلو ته کوی ملګري کاسیګین ته په کار ده چې له تره کی سره نه خبره کوي دې ته سمه

اندر و پوف، اوستينوف او پونا ماريډ ته دنده سپارل کيږي چي د افغانستان په هکله زموږ د دريځ په اړه دې دننني غونډې د بهر په پام کې نيولوسره يوسياسي سد جوړ کړي.

۴- دبهرنيو چارو د وزارت له لارې دې د پاکستان غور ته ورسول شي چي د دغه هېواد حکومت دې د افغانستان په کورنيو چارو کې له لاس وهنې ځان ژغوري.

۵- فکر کوو بايد د ملگري اوستينوف له دې وړانديز سره موافقه وشي چي د موږ د وسله والو يو لگو په مرسته دې له افغاني پوځ سره د هغو ستونزو په هواري کې لاس وشي چي ورسره مخامخ شوي دي.

۶- د افغانستان په پوځ او ټول دغه هېواد کې د حالاتو درو بنانتيا لپاره دې هم د دفاع وزارت او هم د ک. گ. ب له لارې بڼه پوځي سلاکاران واستل شي.

۷- زموږ د پريکړه ليک په مسوده کې دې د اټکي هم ځای کړي شي چي د افغانستان په کورنيو چارو کې د پاکستان، ايران، د امريکا د متحد و ايالاتو او چين د لاس وهنو په هکله د مطالبو تيارول او د دريمو هېواد له لارې يې خپرول ضروري دي.

ژژژو پونا ماريډ او زامياتين ته دنده سپارل ۸۲۷۲۷۲۷۲۷۲۷۲۷ - ملگر کيږي چي د افغانستان خلاف د پاکستان، ايران چين، امريکا او نورو هېوادو

د شوروي اتحاد د تورن کولو په وخت کې بايد دغو تورو نوته څنگه ځواب وويل شي.

۱۰- د دفاع وزارت ته دې د شوروي ، افغان په گډه پوله کې د دوو فرقو د ځای پر ځای کولو اجازه ورکړي شي ، او بالاخره لکه چې دلته وويل شول ، په کار دد سوسياليستي هيوادو ته د نننۍ غونډې د پير بکړو په باب خبر ورکړل شي . ملگري بل کوم نظر لري ؟

ټول : تاسې ټول شيان په پام کې نيولي دي .

کيريلينکو : دېر ښه ، زه همدا اوس هڅه کوم ، له ملگري چرنينکو سره خبرې وکړم او خپل وړاندیزونه هغه ته ووايم

ټول : سمه ده .

کيريلينکو :

ما همدا اوس د ملگري چرنينکو سره خبرې وکړي هغه وويل چې خبرې موسی جوړې کړي او هغه هڅه کوي چې په دې هکله ليوښدايلچ ته معلومات ورکړي .

« زغره وال گادي په الوتکو کې راولېږي »

د انقلابونو غټه ځانگړتيا هغه بهرچمي ده چې دهغې په ملگرتيا ټولنيز بدلونونه سرته رسېږي او نوی نظم درول کېږي . د افغانستان د اپرېل انقلاب په دې قاعده کې استثنی نه و . عجيبه داده چې له زور نه کار اخيستل د ټولنيز علومو

د پراخ دکاډه کورنۍ د افغان ټولنې د انقلابي بدلون د لومړي ګام په توګه

په تلفوني خبرو کې چې متن يې له لنډيز زير ته دلته راوړل کيږي ، په دې عقیده دی چې منځ ته راغلې ستونزې ، کيدای شي او بايد د شوروي وسلو په مرسته غوڅي شي .

« اشد محرم .

خانگري دوسيه »

کاسيگين : ملگري تردکي ته وواياست چې دليونيد ايليچ اود سياسي بيرو د ټولو غړو سلامونه ورته ورسوم .

تره کی : ډېر دمننه .

کاسيگين : دملگري تردکي روغتيا څنگه ده . ډير خوبه ستړی شوی نه دي ؟

تره کی : نه ، ستړی کيږم نه . نن د انقلابي شورا غونډه وه .

کاسيگين : ډير ښه . له ملگري تره کي نه وغواړئ (دا خبرې د ژباړونکي په

مرسته سرته رسيدلي ب . گ) دافغانستان دحالاتو يو تصوير راکړي .

تره کی : حالات ښه نه دي ، مخ په خرابېدو روان دي . دوروستی يوې نيمې

مياشتې په اوږدو کې ايراني لوري خپل څلور زره ښځيان په ملکي کالو کې زموږ

خاورې ته رالېږلي چې دهرات ښار او پوځي چوڼۍ ته يې نفوذ وکړ . اوس ټولنه

اوولسمه پلې فرقه ديوه توپچي غونډاو دهغويايې مدافعي ديوي لواء په گډون

دهغوی په لاس کې دي او پرله پسې زموږ په سرتېرو ډزې کوي . په ښار کې اڅ

دېر واندی .

تره کی: شمیر یی تر پینځو زرو تور سیري . ټول مهمات او جبه خانه دهغوی
نه . س کی دی . چیلو ملگرو ته چي له هغوی سر دپه جگر د اخته دي ، له کندهاره
په الوکه کی حواره او مهمات لیردوو .

کاسیگین: هلته ستاسی دپلوانو شمیر خودی؟

تره کی: ۵۰۰ ته . هغوی دفرقی قوماندان په مشری په هوایی ډگر کی خای
پر خای دي . دهغوی مرستی ته موله کابل په الوتکو کی او پراتیفي ډلي
وړه استولی . نن سهار هغوی هوایی ډگر ته وړه سډلي دي .

کاسیگین: ایا دفرقی افرانو هم خیانت کړی؟ که کومه برخه یی دفرقی له
قوماندان سر دپه هوایی ډگر کی دي؟

تره کی: یو دورد ډله له مور سر دده خونور نیول غلیم ته وراوښتي دي .

کاسیگین: ایا دهرات دکارگرو ، ښاري کسب گرو او مامورینو په منځ کی
ملگري لری؟ ایا کوه څوک لاستاسی ملاتړ کوی که نه؟

تره کی: خلک زموږ فعال ملاتړ نه کوی . هغوی تقریباً ټول دشعه گانو
دمذهبي شعارونو تر اغېزې لاندې راغلي دي . دهغوی تبلیغات بر دی بسبب
بنادي چې: «په ملحدانو باور مه کوی ، په مور پسي راځی» .

کاسیگین: هرات څو مرد نفوس لری؟

تره کی: له ۲۰۰ نه تر ۲۵۰ زرو تنو پوري هغوی دوخت د تقاض له مخي عمل

کاسیگین: او کارگران هلته ډېر دي که نه؟

تره کی: ډېر لږ دي، ټول ټال یو یادو د زړه تته.

کاسیگین: ستاسې په عقیده د هرات د پېښو لړلید څه دی؟

تره کی: زموږ په عقیده نن مازیگریا سبا سهار به هرات سقوط وکړي او بشپړ

به د غلبه لاس ته ورسي.

کاسیگین: وړاندې به څه کړي؟

تره کی: شک نه شته چې غلبه به نړی پوځي ټولګي جوړوي او مخ په وړاندې

به یرغل پیل کوي.

کاسیگین: دهغوی د ماتولو لپاره کافي ځواک نه لری؟

تره کی: که چیرې موږ لودلی...

کاسیگین: په دې موضوع کې ستاسې وړاندیزونه څه دي؟

تره کی: موږ غواړو چې تاسې له موږ سره د سپرو او وسلو له لارې عملي او

تخنیکي مرسته وکړئ.

کاسیگین: دا ډېر دستونښته لاندې ده.

تره کی: له دې پرته به غلبه د کندهار او ورپسې د کابل خواته راوړاندې شي

هغوی به نیمه ایران د هرات د فرقي تربیرغ لاندې په ځان پسې را روان کړي.

پاکستان ته تښتیدلي افغانان به هم راستانه شي. ایران او پاکستان زموږ خلاف په

ګډه منښه به کاږي. له همدې امله که تاسې به هرات یو رښتینې ګوزار وکړئ،

کاسیگین: له دې خبرې نه سمدستي ټوله نړۍ خبریږي. یاغیان دبیسیم دستگاوي لري او سمدلاسه به خبر ورکړي.

تره کی: هیله کوم چې له مور سره مرسته وکړي.

کاسیگین: مور مجبور یوپه دې اړوند (په خپل منځ کې) سلامشورده وکړو.

تره کی: تر هغې چې تاسې مشورې کوئ، هرات به یې نیولی وي او هله به نوهم د شوروي اتحاد او هم د افغانستان لپاره نورې سترې ستونزې رامنځته شي.

کاسیگین: اوس نو د پاکستان او په جلاتوگه د ایران په هکله خپل وړاندیزونه راته ووايست. آیا تاسې د ایران له مترقي عناصرو سره اړیکې نه لرئ. آیا نه شی کولی هغوی ته ووايئ چې ستاسې گیدغلیم امریکاده. ایرانیان امریکایانو ته سخت په غوسه دي اوله دې خبرې نه تبلیغاتي گټه اخیستل کېدای شي.

تره کی: موږ همدان د ایران پر حکومت، د هرات په چارو کې د لاس وهنوله امله اعتراض وکړ او درې بوله لارې موخپورکړ.

کاسیگین: آیا نه غواړئ پر پاکستان ورته اعتراض وکړئ؟

تره کی: سبا، بل سبا به پر پاکستان هم ورته اعتراض وکړو.

کاسیگین: آیا تاسې پر خپل پوځ ډاډه یاست. دغه ډاډه خومرد باوري دی، آیا په هرات باندې د گوزار کولو لپاره ځواک نه شی بولولی؟

تره کی: زموږ په نظر پوځ ډاډمن دی، خوله نور وښارونو د پوځونو ایستل او هرات ته لږل سي ممکن نه دي، ځکه چې د اکار په نور وښارونو کې زموږ درېځ

کاسیګین: که موریه بیرد نوی الوتکې او وسله درکړو، تاسې، دنویو پوځي

ټولګیو د جوړولو وس نه لرئ؟

تره ګی: ددې کار لپاره دېر وخت په کار دی او هرات به سقوط وکړي.

کاسیګین: ستاسې په عقیده که هرات سقوط وکړي، نو کسار به هم په خپله

ټوله پوله کې په ورته اقداماتو لاس پورې کړي؟

تره ګی: ددې خبرې امکانات دېریات دي. له دې پیښې وروسته به

د پاکستانیانو جرأت زیات شي. امریکایان په دې برخه کې له هغوی سره مرسته

کوي. د هرات له سقوط وروسته به پاکستانیان هم خپل عسکریه ملکي کالو کې

راولیري او د ښارونو نیول به پیل شي او ایرانیان به هم خپلې لاس وېشې چټکې

کړي. په هرات کې بری له مبارزې سره د تېرلو نورو ټولو لاندو کونجی ګیل کېږي.

کاسیګین: د نړیوال سیاست په ډګر کې تاسو له مور نه د کومو اقداماتو

یا اعلامیو تمه لرئ؟ تاسې له تبدیعاتي پلوه په دې برخه کې کومه طرحه باوراندیز

لرئ؟

تره ګی: په کار ددې چې تېلېفوني او عملي مرسته موندل په څنګ کې ترسره

شي. زما په نظر که تاسې په خپلو ټاکنو او الوتکو افغانی ښانونه ولګوئ،

همڅوک به پرې پوښه شي. ستاسې لښکری د کوشک او کابل له لار کولی شي،

پر مخ لاړې شي.

رالېږل كېدای شي. زموږ په عقیده كه تاسي كابل ته پوځ راولېږئ او هغوی بيا له كابل څخه د هرات پر لور وخوځېږي، هيڅوك به خبر نه شي، فكر به كېږي چې دا حكومتي عسكردی.

كاسيگين: زه نه غواړم تاسې خوابدی كړم، خوددې خبرې پټول ممكن نه دي، ټوله نړۍ به دوه ساعته وروسته ترې خبره وي.

چينغې به وهل كېږي چې شوروي اتحاد پر افغانستان يرغل پيل كړی دی. ملگری تره كی! داراته ووايست كه موږ په الوتكو كې كابل ته د ټانكونو په گډون وسله دروړو، ايا تاسې به ټانكستان پيدا كړای شئ كه نه؟
تره كی: ډير كم شمېر.

كاسيگين: نوڅومره؟

تره كی: شمېرې راته پوره معلوم نه دي.

كاسيگين: كه په الوتكو كې په بېر د سره ټانكونه، اړتيا وړ مهمات او هاوانونه درولېږو، ددغې وسلې د كارولو لپاره به فني پرسونل ومومئ كه نه؟

تره كی: دې پوښتنې ته زه ځواب نه شم ويلی، دې ته شوروی پوځي سلاكاران ځواب ويلی شي.

كاسيگين: (ستاسې له خبرونه) داسې نتيجه اخيستل كېدی شي چې په افغانستان كې ښه چمتو پوځي كادرونه نه شته او يا ډېر لږ دي په سلگونو افغاني افسرانو په شوروي اتحاد كې زده كړې كړي، هغوی ټول په كومه سوره ننوتی دي؟
تره كی: د هغوی زيات شمېر مرتجع مسلمانان يا اخوانيان دي. موږ پر هغوی تكيه نه شو كولاى. باور نه پرې لرو.

كاسيگين: د كابل نفوس څومره دی؟

تره كی: نږدې يو ميليون.

كاسيگين: كه چېرې له هوا پر لار په يوه ساعته د روسي ټانكونو په كابل كې

خود هغوی روزنه ډیر وخت نیسي.

کاسیګین: او محصلین جلبیدای نه شي؟

تره کی: له محصلینو او دلیسو دیو ولسمو او دولسمو ټولګیو له زده کوونکو

نه یوڅه جوړېدای شي.

کاسیګین: ایا د کارګرې طبقې له منځه څوک نه شي غوره کولی.

تره کی: د افغانستان کارګره طبقه ډېر لږ شمېر لري.

کاسیګین: اونا دار بزرګران څنګه؟

تره کی: د ښونځیو د پاسنیو ټولګیو په شاګردانو، محصلینو او یو کم شمیر

کارګرو حساب کیدای شي، خود هغوی روزل اوږده کیسه ده، څوکه اړشو نو بیا به

هرڅه ته لاس اچوو.

کاسیګین: موږ پریکړه کړې چې پوځي مهمات په بیړه درولیږو، ستاسې

هلکو پترې او الوتکې به د ترمیم لپاره ومني او دا ټول په وړیا توګه. دغه راز

موږ پتیبیله سل زره تنه غنم درولیږو او د هرو زرو مکعب مترو گاز بیه له ۲۱ ډالرو نه

۸۲ و ۳۷ ډالرو ته لوړه کړو.

تره کی: دا خو ښه خبره ده، خورائځی د هرات په هکله وغږېږو.

کاسیګین: ښه ده ایا نه یوازې د کابل، بلکه د نورو ښارونو له مطلق عناصرو

څخه چې تاسې پرې تکیه کولی شئ یو څو نوې فرقې نه شئ جوړولی. موږ به دا رتیا

وړوسله درکړی وای.

تره کی: افسران نه لرو. ایران خپل پوځیان په ملکي کالو کې رالېږي. پاکستان

هم خپل افسران او سپري په افغاني جامو کې رالېږي، شوروی اتحاد ولې نه شي

کولی تاجکان، ازبکان او ترکمنان په ملکي کالو کې راولېږي هیڅوک به هغوی

تره کی: غواړو چې تاسې د ټانکونو د چلولو لپاره ازبکان، ترکمنان او تاجکان راولیرئ. دغه ټول ملیتونه زموږ په خاوره کې هم شته. د افغانانو جامې دې واغوندي. افغاني نښانونه دې ووهي، هېڅوک به یې ونه پېژني زموږ په نظر د ایو د یراسان کاردی. د ایران او پاکستان تجربه ښيي چې داکار په اسانۍ سره کیدلی شي. هغوی زموږ سر مشق دی.

کاسیګین: بې شکه تاسې دې ستونزې ته په ساده سترګه گورئ، د ایو د ستونزمنه نړیواله مسأله ده. خوله دې سره سره موږ به بیا سره جرګه شو او هله به تاسې ته ځواب درکړو. زما په عقیده تاسې باید د نویو قطعود جوړولو هڅې پیل کړي وای. له بله ځایه په راغلیو خلکو ټکيه کول په کار نه دی. د ایران په انقلاب کې مو ولیدل چې خلکو څه ډول امریکاییان او ټول هغه کسان ایسته وغورځول چې ځانونه یې د ایران د مدافعانو په جامو کې نغښتي وو.

راځئ داسې پریکړه به وکړو: موږ مشوره کوو او بیا به تاسې ته ځواب ووايو، او تاسې به خپل وار له خپلو پوځیانو او زموږ له سلاکارانو سره جرګه شئ، په افغانستان کې داسې وگړي نشته چې له تاسې څخه ملاتړ وکړي او د سر په بیه ستاسو لپاره و جنگیږي. همدا ځواکونه باید وسله وال کړای شي.

تره کی: زغره وال گادي راته په الوتکه کې راولیرئ.

کاسیګین: تاسې یې د چلولو لپاره وگړي لری؟

زمور چلوونکی خوپه ژبه نه پوهیږي.

تره کی: تاسې گاهې له هغه چا سره راولیږئ چې زمور په ژبه پوهیږي
منظور می ازبکان او تاجکان دی.

کاسیګین: ماله تاسې نه د همدغسې یوه ځواب تمه درلوده. مور سره ملګري
یو مبارزه مو شریکه ده. یوله بله شرم کول نه دي په کار ټولوشیانو ته باید له
همدې زاوېې وکتل شي.

مور به بیا تلفون درته کوو. خپل نظریه درته وایو.

تره کی: زمور درناوی اود زړه له کومې هیلې ملګري بریښیف او ټولې سیاسي
بیورو ته ورسوئ.

کاسیګین: مننه. تاسې هم خپلو ټولو ملګرو ته زمور سلامونه
ورسوئ، او تاسې ته دستونزو په غوڅولو کې متین عزم، په ځان باور او هوسایي
غواړم. په مخه موښه»

«د پوځونو د لېږلو لپاره دلیل نه شته»

دیکشنې په ورځ. ن کاسیګین له ن. م. تره کی سره د خپلو تلفوني خبرو اوله
کابل نه سهار درار سیدونکو تلگرامونو په هکله د سیاسي بیورو غږو ته معلومات
ورکړل. خبرواتر و دوام وموند.

«اشد محرم»

د نقلا

ترزني ناست او ياد حکومت مخالفينو ته وړاوښتي دي؟

کاسيگين: زموږ د معلوماتو له مخې تر اوسه يوازې يو توپچې او يو پياده غونډ او هغه هم ټول نه، له مخالفينو سره يوځای شوی او پاتې يې د حکومت ننگه کوی.

اوسټينوف: تر کومه ځايه چې د تاجکو خبره ده (بايد ووايم) چې موږ له هغوی نه جوړې ځانگړې قطعې نه لرو، ان دا اوس گرانه ده ووايو چې د دوی څه شمېر د ټانگ په قطعو کې خدمت کوی.

کاسيگين: د هوايي مدافعې کنډک چې په هرات کې پروت و، هم له مخالفينو سره يوځای شوی دی.

اوسټينوف: له امين سره چې مې خبرې کولې، هغه هم هرات ته د پوځونود لپاره او د غليم د ماتولو غوښتنه لرله.

کاسيگين: ملگري تره کې وايي چې د هرات فرقه سمه نيمه د غليم تر څنگ ولاړه ده او داسې ښکاري چې پاتې نيمه به هم د حکومت ملاتړ ونه کړي.

اوسټينوف: امين ماته وويل چې افغاني انقلاب له غټو خنډونو سره مخ شوی او ژغورنه يې اوس يوازې د شوروي اتحاد په لاس کې ده.

خبره څه ده او ولې داسې پيښه شوی؟ اصل موضوع داده چې د افغانستان مشرانو د اسلام دين نقش ته کم ارزښت ورکړی و. سرتيري چې غوڅ اکثريت يې د يوې کمې کتلې په استثنی، صادق مؤمنان دي، د اسلام تر بيرغ لاندې دريدلی دی. له دې امله هغوی له موږ نه د هرات د باغسانو د رغل په ماته له کره د مرستې

ډاډه دی. ده هم لکه دملگری تره کی غوندې دمرستې لپاره لاس اورد کړ.

کیریلینکو: یعنې دا چې هغوی پر خپل پوځ پوره ډاډ نه لری. هغوی په یوې پریکړې پورې زړه تړلی او هغه دا چې زموږ ټانکونه او زغره وال گادی ورشی.

کاسیگین: شک نشته چې موږ باید مرستې په هکله دپریکړې له کولو مخکې، ددې کار عواقب په جدې توگه وسنجوو. دا بیخي جلا خبره ده.

اندروپوف: ملگرو ما ددې ټولو مسائلو ژور جاج واخیست او دې نتیجې ته ورسیدم چې موږ باید په ډیر سخت جدیت سره دا پوښتنه حل کړو چې دڅه په خاطر افغانستان ته عسکر لیږو؟ دلمر غوندې ښکاره ده چې اوس اوس افغانستان بیخي چمتونه دی چې موجودې لانجې په سوسیالیستي طریقې حل کړی. هلته د مذهب بشپړه واکمني ده. کلیوال وگړی له سره تر پښو په بیسوادۍ کې ډوب دی. اقتصاد بیخي وروسته پاتې دی او داسې نور. موږ د انقلابي اوضاع په هکله دلینین په تیوري پوهیږو. په افغانستان کې د کومې اوضاع په باب خبرې کیږی، هلته اصلاً د غسې شرایط نه شته. له دې امله، زما په نظر د افغانستان د انقلاب یوازې زموږ د تورې په زور ساتل کیدای شی او دا کار زموږ لپاره اصلاً د منلو وړ نه دی. موږ دا خطر نه شوز غملی.

کاسیگین: په دې کې څه وایئ که موږ خپل سفیر ملگری دینوگرافوف ته لارښوونه وکړو چې د ایران صدراعظم بازرگان ته ورشی او د افغانستان په کورنیو چارو کې د لاس وهنې له امله خبرداری ورکړی.

افغانستان ته د پوځونو د لیږلو خبره دې له سره وایستل شي. د هغوی خپل پوځ
ډاډمن نه دی. له دې امله زموږ لښکرې چې افغانستان ته ننوځي، له یرغلګرو
پرتله به بل څه نه وي. هغوی به د چا خلاف جګړه کوي؟ ښکاره ده چې د افغان اولس
خلاف او په لومړي گام کې باید په همدې اولس د زې پیل شي. ملګري اندروپوف
بیخي پر ځای وویل چې د افغانستان حالات د انقلاب لپاره پاڅه شوي نه دي او
هغه څه چې موږ په څو وروستیو کلو کې په دومره زیار تر لاسه کړي، یعنې د نړیوال
تشنج کموالی، د وسلو کمښت او داسې نور، له خاورو سره به برابر شي، او البته
په دې عمل سره به مو چين ته هم ښه ډالۍ برابره کړي وي.

ټول ناپسیلی هیوادونه به زموږ خلاف ودریږي. لنډه دا چې داسې یو اقدام به
دیر جدي عواقب ولري. له کار تر سره د لیونید ایلېچ کتنه به لغوه او د مارچ په پای
کې د ژسکار د ستون دراتګ موضوع به تر پوښتنې لاندې راشي. پوښتنه دا ده چې
زموږ ګټه به څه وي؟ افغانستان له خپل ننني حکومت سره، له خپل وروسته پاتې
اقتصاد سره او په نړیوال ډګر کې له خپل کم ارزښته نقش سره؛ له بلې خوا باید
دا هم له پامه ونه غورځول شي چې له حقوقي پلوه هم زموږ دا عمل د توجیه وړ نه
دی. د ملګرو ملتو د منشور له مخې یو هیواد هغه وخت کولی شي (له بل
هیواد نه) د مرستې غوښتنه وکړي او موږ هم هله کولای شوای، خپل عسکر
ورولېږو. چې له بهرنه پرې یرغل شوی وي. افغانستان له هیڅ بهرنی تیری سره
مخامخ نه دی. دا د هغوی کورنی لامله ده. د انقلابي ډلو تر منځ اڅ وډب، دخلکو

رسمی توگه له مور نه د پوځونو دورليږلو غوښتنه نه کوي.

لنډه دا چې مور له داسې يوې پېښې سره مخامخ يو: د هيواد مشرتوب دخپلو جدې خطا ووله امله سپک شوی او دخپل اولس ملاتړ يې له لاسه ورکړی دی.

کيريلينکو: پرون په افغانستان کې يو ډول حالات وو او مور غوره گڼله، کيدای شي د يو شمېر پوځونو له ليږلو سره موافقه وشي. نن شرايط بدل شوی او زموږ خبرو، چې بيخي پرځای هم دی، بله بڼه غوره کړه او هغه داچې: مور ټول په دې نظر يو چې د پوځونو د ليږلو لپاره هيڅ دليل وجود نه لري.

اندروپوف: پرون چې موږ دا لانجه خپله، لا افغانانو د عسکرو دورليږلو خبره نه کوله. نن هلته شرايط بدل شوی دی. په هرات کې يو ځنډنه، بلکه ټوله فرقه مخالفينو ته وراوښتې ده. دامین له نننيو خبروښکاري چې خلک د تره کې د حکومت ملاتړ نه کوي. په داسې يوه حالت کې آیا زموږ عسکر مرسته کولی شي؟ چې خبره دې ځای ته ورسېږي نو بيا ټانکونه او زغره وال گادې هم څوک نه شي ژغورلی. زما په نظر تره کې ته بايد مخامخ ووايو چې مور دهغه د ټولو اقداماتو ملاتړ کوو، هغه مرستې به ورکړو چې پرون او نن مو موافقه پرې وکړه، ځونه شو کولی د پوځونو دورليږلو وړاندیز وکړي.

کاسيگين: په دې کې څه وايست که هغه راوغواړو او ورته ووايو چې خپلې مرستې زياتوو او پوځونه ځکه نه شو درليږلی چې هغوی به مجبور شي ستاسو

کړی، او په دې کار کې زموږ هېڅ ګټه نه شته.

اندروپوف: ملګری تره کی ته باید مخامخ وویل شی چې موږ په هره بڼه وسیله، د عسکرو له درلیږلو پرته ستاسې ملاتړ کوو.

کاسیګین: باید هغه ځان ته راوبلو او ورته ووايو چې په هر ډول ستاسې ملاتړ کوو، خو عسکر نه شو درلیږلی.

کیریلینکو: د افغانستان مشرانو د حالاتو د بڼه کولو لپاره هېڅ ونه کړل. هغوی سل زره کسيز پوځ لري. دغه مشر تابه څه کړی دی؟ عملاً هېڅ. او موږ خو ملګری یو، افغانستان ته موټینگ لاس ورکړی دی. ټول: پر ځای خبره مو وکړه.

کیریلینکو: موږ هغوی ته هر څه ورکړل. نتیجه یې څه راوخته! هېڅ ګټه یې ورنه کړه. همدوی وو چې د بیګناه خلکو چاغاږی کول یې پیل کړل او بیا د ځان د سپینولو لپاره موږ ته وایی چې گواکې دلنښ په وخت کې موږ هم خلک اعدامول. وګورئ، دغه دی مارکسیستان!

له پرونه راهیسې اوضاع بدله شوې ده. پرون مو لکه چې وویل، د پوځي مرستې دور کولو په هکله ګډ نظر درلود، خو وروسته مو دا موضوع په دقت وڅېړله، بیا بیلې خواوې مو سره پرتله کړې، له پوځي مرستې پرته مو نورې لارې چارې وموندلې. فکر کوم بڼه به وی که لیونید ایلېچ ته زموږ د دې پرېکړې خبر ورکړه چې غواړه ما ګډه فکر وکړه. که تېر شل کاله به زموږ د دې پرېکړې خبر ورکړه چې غواړه ما ګډه فکر وکړه.

پاکستان او ایران، خمینی او بازرگان ته ځانگړی لیکونه واستوو؟

چرننکو: که موږ عسکر ورولیږو او پر افغان اولس لاس ږی وومو، خو خامخا به د تیری کوونکي تور را باندي ولگيږي. له دې خبرې نه ټیښته نه شته.

اندروپوف: خامخا دې ملگري تره کی راوغوښتل شی.

کاسیگین: زما په نظر باید له لیونید ایلچ سره له سلا - مشورې وروسته، همدانن، همدا اوس دې کابل ته الوتکه ولیږل شی.

کیریلینکو: ملگري کاسیگین دې له ملگري تره کی سره خبرې وکړي. که چیرې هغه نه غواړي په تاشکند کې پاتې شی او مسکو ته راځي، نو بیا خوراځي سلا - مشوره وکړو، کیدای شی لیونید ایلچ یې حضور ته ومني.

گرومیکو: زما په نظر غوره به وی که د سیاسي سند جوړول له ملگري تره کی سره تر خبرو وروسته پیل شی.

اندروپوف: زه وایم سمدلاسه دی د باغیانو سره د پاکستان د ملاتړ په هکله یوه مقاله ولیکل شی.

اوستینوف: زما په نظر پکار ده مرستی په هماغه ډول تر سره شی چې پرون مو موافقه پری وکړه.

ټول: سمه ده.

اوستینوف: یوازې د عکسرو دلیرلو خبره دې ترې وایستل شی.

کاسیگین: لنډه دا چې د عکسرو له ورلیږلو پرته، افغانستان ته له

مسئله سره په مسئولیت چلند وکړي، او که دهغوی پرځای موږ هرڅه ترسره کړو، انقلاب وساتو، نو دهغوی کارڅه شی دی؟ هیڅ. موږ په هرات کې ۲۴ سلاکاران لرو، هغوی باید له هغه ځایه وایستل شي.

زامیاتین: تر کومه ځایه چې په دې هکله د تبلیغاتو خبره ده، موږ د افغانستان په هکله مقاله تیاره کړې ده. بله مقاله، پاکستان او افغانی یا غیانو ته د چین د مرستې په هکله ده. همدانن باید مقالې مطبوعاتو ته ولیږل شي. ټول سمه خبره ده.

چرننکو: ملګرو راځئ چې مشخص یې کړو. ملګری تره کی د چاله خوا باید راوبلل شي؟

کیریلینکو: دا کار دې ملګری ا.ن. کا سیګین وکړي. هغه دې تره کی ته تلفون وکړي ورته دې ووايي چې بلل شوی یې. زړه دې مسکو ته راځي، که تاشکند ته.

«دغې جګړې ته ورګډېدل زموږ له شان سره برابر نه وو»

د مارچ په ۱۹ د دوشنبې په ورځ بریژنف مسکو ته خبرمه له خپل استراحت ځایه، د مرکزي کمیټې ودانۍ ته راوړسید. له دوو ورځو غوراو له کابل سره له پېچلو خبرو وروسته د سیاسي بیرو د غړیو نظر، د افغانستان د حالاتو په وړاندې د احتمالي عکس العمل په اړوند د دوه ځله بدل شو. داسې بدل شو چې یو دریځ د بل دریځ ګټه مخالاف و. عمومي منشي د دې ټولو خبرو جاج واخیست.

د اشد محرم

په نقل،

بريژنف : ملگرو، په افغانستان کې د پيښو له هماغه پيله، زه په جريان کې يم. د پروني ورځې د پيښو په هکله له امين سره د ملگرو گروميکوا.ا.او اوستينوف.د.ف. دخبرو په اړوند او په همدې ارتباط له ملگري تره کي سره د ملگري کاسيگين.ا.ن. د مرکي په هکله معلومات را کړي شوي دي.

د خانگرو وسايلو، په تهره بيا پوځي مهماتو او وسلو د سپارلو او دغه راز د سياسي او سازمان ورکونکيو اقداماتو په گډون د يو شمير هڅو اړوند اسناد مي لاسليک کړل. په دې ډله کې ملگري کاسيگين.ا.ن. ته دنده وسپارل شوه چې له ملگري تره کي سره خبرې وکړي. د افغانستان د پيښو په اړه دې زموږ مطبوعات او د ډله ييز ارتباط وسايل په لازمه بڼه عيار کړای شي. لنډه دا چې د شوروي اتحاد د کمونيست گوند د مرکزي کميټې د پريکړه ليک په مسوده کې ځای شوی ټکی چې د شنبې په ورځ وټاکل شول او ټول هغه اقدامات چې د شنبې او يکشنبې په ورځ نيول شوي، زما په نظر بيخي سم بريښي. په افغانستان کې د موجودې لانجې په غوڅولو کې زموږ د عکسرو د گډون خبره هم را اوچته شوه. زما په نظر، د سياسي بيرو غورځو سمه پريکړه وکړه چې په دې جگړه کې گډون اوس زموږ له شان سره سم

موږ له هغوی سره په هیواد کې د ټولو اقداماتو د بریالیتوب لپاره دخپل وس په اندازه مرستې کوو، خو افغانستان ته زموږ د عسکرو تلل به نه یوازې موږ، بلکه تر هرڅه دمخه هغوی ته زیان ورسوي. له همدې امله موږ ته په کار ده، لومړی دملگرو گرومیکو ا.ا.، اوستینوف د.ف.، اندروپوف ی.و. او کاسیگین ا.ن. څرگندونې واورو او له همدې سره به دافغانستان دکرکیچ په هکله موږ دپریکړو پړاو پای ته ورسو.

گرومیکو: موږ باید همدا نن دافغانستان دحالاتو په هکله جدې مسأله وڅیړو. موږ په دغه هیواد کې دحالاتو دپرمختګ بهیر په غور تعقیب کړی، دخپلو سفارتونو کارکوونکو ته مو په دې اړه لارښوونې کړي او داسې نور. موږ په ډیره منظمه او زما په عقیده په پرله پسې توګه، کړی ورځ په افغانستان کې دخپلو استازیو له لارې بشپړ معلومات ترلاسه کړي دي.

نن ورځ زموږ په وړاندې څه پراته دي؟ دافغانستان په یو شمېر ولایتونو، په تیره بیا هرات کې یاغیانو پاڅون کړی دی. دوی له کومه را پیدا شول؟ هغوی دپاکستان او ایران له خاورې استول کيږي. دا ټول دملګری ترهګرۍ دحکومت دښمن عناصر دي. دهغوی دټولو لپاره یې هغوی ته افغانی کالې وراغوستي. دسلګونو زرو په شمیر په هرات کې راټول شول، دا بغاوت یې پیل کړ او موږ ته ناڅاپه دهرات دپښو په هکله دا اطلاعاتو بهیر را پیل شو. دغلته یو ددولتي فرقه ځای پرځای وده چې دنده یې دعامه نظم ساتل وو، خو له دې کبله خبر نه ده تر

ورسیدد، له زروزیات کسان ووژل شول. ما دافغانستان د حالاتو د ټولو اړخونو په اړوند د صدراعظم له مرستیال او د بهرنیو چارو له وزیر امین سره خبرې وکړې. باید اعتراف وکړم چې دهغه خبرې تر دیرې اندازې پر ځان دويسا څرگندوی وی. موږ دامین د همدې خبرو تر اغیزې لاندې وو، خو وروسته بیا دامین (ډاډمن) حالت هم گډوډ شو او پخپله یې داوینا پیل کړه چې د هرات فرقه ټوله له یاغیانو سره یوځای شوې ده. د هرات د پېښو په هماغه اوج کې دیمیتري فیودروویچ (اوستینوف) له امین سره غږېدلی و. امین له دده نه غوښتی وو چې شوروی اتحاد دې خپلې لښکرې افغانستان ته راولیږي بیخي لکه په جنگي فلمونو کې. افغانی مشران څېرمه د جدې مسألې په څه ساده گي مطرح کوي. له دې وروسته ملگری کاسیگین ا.ن. له ملگری تره کې سره وغږېد. هغه ورته ویلي وو چې دافغانستان اوضاع کړکېچن ده او هغه هم هرات ته د پوځ د لیږلو غوښتنه لرله. دافغانستان پوله له افغانستان او ایران سره خلاصه ده. موږ سلاکارانو په خپلو وخت کې یو شمیر وړاندیزونه کړي وو، خو دوی ورته غور و نه نیوه.

نن موخبر تر لاسه کړ چې د هرات وضعه هومره نا آرامه نه ده؛ دوه غنډونه لا اوس هم د حکومت په څنگ کې ولاړ دي. دا چې حقیقت چیرته دی، زه نه پوهیږم، خو داسې خبرونه موږ ته رارسیدلي دي.

سړی کولی شی په پوره باور سره ووايي چې په افغانستان کې دننه او دهغه په

یوڅه هڅوونکي خبر گوټی هم رارسیری، لکه دا چې وایی پرون په کابل کې د حکومت په ملاتړ پراخه مظاهره وشوه، خوله دې سره سره د چارو واګې د حکومت له لاسه وتلې دي.

البته موږ نه شو کولای، د افغانستان په هکله د مسائلو له حله ځان خلاص کړو، خو زما په فکر باید خپله لار او خپل سیاست ولرو او د ټولو ځانګړنو په پام کې ساتلو سره، باید پر خپله لار روان شو. که چیرې د عسکرو داستولو په څېر خطرناک ګام اوچت کړو، نو زیان به یې تر ګټو ډېر زیات وي. موږ تر اوسه نه پوهیږو چې افغانی پوځ څه دریځ لري. خو که هغه زموږ دور تګ ملاتړ ونه کړي، یا بیطرفه پاتې شي، نو بیا خوداسې ښکاری لکه موږ چې افغانستان نیولی وي. په دې توګه به د نړیوال سیاست په ډګر کې، له تصوره پورته ستونزې راته جوړې شي. زموږ دغه ګام به ټولې هغه بریاوې له منځه یوسي، چې څومره په سختۍ مو تر لاسه کړې دي، لکه: د خپ څپاندۍ (تشنج) کمښت. د سالت-۲ تړون به له خاورو سره برابر شي او په دې هکله تړون به اصلاً له منځه لاړ شي. په داسې حال کې چې د تړون په اوسنی وخت کې زموږ تر ټولو ستر سیاسي اقدام ګڼل کیږي. د لیونید ایلچ کتنه به له کار تر سره تر سره نه شي او د ژنګاردستن دراتګ موضوع به هم شکمنه شي. له لویډیځو هیوادو، په تیره بیا د المان له اتحادی جمهوریت سره به زموږ اړیکې خپرې شي.

ولې د پاکستان دومره خیال ساتی، په داسې حال کې چې دغه هیواد د افغانستان
خلاف ښکاره تیری پیل کړی دی. پروډ (په دې هکله) د افغانستان د حکومت
اعلامیه خپره شوه، خو دومره ټنده نه وه.

مور افغانستان ته ډیرې مرستې ورکړو. دا چې افغانی مشران به په راتلونکي
کې څه دریځ ونیسي، اټکل یې گران دی. هلته د حالاتو عادی کول هم چندان آسان
نه بریښي، خو دا هم یې اساسه ښکاری چې سړی ووايي، هلته هر څه له لاسه ووتل.
زما په فکر که افغانی مشران په ځان کې ځواک ومومي، خپل هڅې سره هماهنگي
کړي، نو حالات ددوی په گټه بدلون موندلی شي.

کاسپيگین: پروډ مجبور شوم له ملگري تره کي سره دوه ځله خبرې وکړم. هغه
وايي چې هر څه دنړېدو په حال کې دي او عسکر بايد وروليږل شي، هرات چې هره
بڼه غوره کړي، هغسې حالت به په ټول افغانستان کې راشي. هغه وويل چې که
هرات یې له لاسه ووځي، نور نو څه نه ورته پاتې کیږي. دهغه په وینا، پاکستان
غټې ډلې چې افغانی کالی یې اغوستي دي، ورلیږي. دهغوی په حساب، دغسې
څلور زره کسان تر اوسه (هیواد ته) ورننوتی دي. د هرات په هوایی ډگر کې ۵۰۰
تنه شته. ما ترې پوښتنه وکړه: په هرات کې څوک ستاسو پلوی شته که نه؟
ملگري تره کي په ځواب کې وایی چې نږدې ټول اوسیدونکي د مذهبیانو تر اغیرې
لاندې دي. هغه وويل چې له ۲۰۰-۲۵۰ تنو پورې هلته د دغو پښو لارښوونه په
غاره لري. ما پوښتنه وکړه: آیا هلته کارگران شته؟ هغه ځواب را کړی چې، ټول ټال

لر لیدڅه دی؟ هغه رت ځواب را کوی چې هرات به سبا سقوط وکړي، خولا تراوسه مقاومت کوی.

هغوی غواړي نوې قطعي جوړې او هرات ته یې واستوي. دملگری ترده کی په عقیده، ټول تښتیدلی ناراضیان به سره یوشی د کابل په لور به برید پیل کړي او هله به دده د حکومت وروستی ورځ راوړسیری دهمدی له امله هغه د عسکرو دوراستولو غوښتنه کوی. ما ورته وویل: اوس درته ځواب نه شم ویلی. موږ به د اموضوع په غور وڅیرو، فکر به پرې وکړو او بیا به ځواب درته وواي.

لکه چې وینئ له ملگری ترده کی سره خبرو څه جوړوونکي پایله نه لرله، هغه د هرات د سقوط خبرد کوله او د عسکرو دورلیږلو غوښتنه یې درلوده. ما ترې پوښتنه وکړه: ستاسې په نظر موږ باید څه وکړو چې سیاسي اقدام له پوځي هڅو سره پیوند شي؟ ترد کی مانه وایی: تاسو په خپلو الوتکو او ټانکونو افغاني نښانونه ووهئ او بیا یې له سرحد پر هرات ورمخکې کړئ. ما ورته وویل دابه د افغانستان خلاف د شوروي اتحاد مخامخ یرغل وي ماتری وپوښتل ایا تاسوله افغانانوله مینځه سرتري، په تېره بیا د ټانکواو جنگي گاډو چلوونکي موندلی شئ؟ هغه وویل: کولای شئ خوپه لږ شمیر ما ورته د خپلو هراړخیزو مرستو، دنورو سلاکارانو او کار پوهانو داستولو په هکله خبرې وکړي

البته موږ ته دیو متحد دولت په توگه د افغانستان ساتل په کار دی. په عین

حال کې باید پاکستان هم له بامه ونه غورځوي او د افغانستان د ملاتړ په خاطر

ر مورو پيغام بايد هم ځمکنی او هم بازرگان ته واستول شی. مورو بايد ورته سند
دايران په هکله هم خپور کړو. که له پاکستان او ايران سره پوله تړلې وای، نو دا به
ښه و.

زما په نظر داسې يوه اقدام تر سره کول، لکه افغانستان ته د يوه ښه سفير
استول هم گټور دی. دملگري تره کی له خبرو داسې برښيږي چې هغه حتی نه
پوهیږي، حکومت يې پرچا ډډه ولگوي. هلته د ستر سياسي کار تر سره کولو ته
اړياد، او بوازي په دې صورت کې کولی شو، افغانستان دخپل متحد په توگه
د ساتو.

بريژف: پاکستان او ايران نه پيغامونه همدا نر بايد واستول شی.
اوسمنوف: پروښ سهار می له امين سره خبرې کولی. له لسونيد ايليچ سره تر
محکيبي مشورې وروسته می هغه به دهغو مرستو خبره وکړه چې مورو يې ورسره
کوو او په راتلونکي کې به يې هم وکړو. امين وايي: شوروی اتحاد رموږ نه او
نومړنی دوست دی. وروسته هغه له پاکستان او ايران نه په گيلو خوله پرانيستله
چې د دوی خاورې ته ډير وړانگاری وړلېږي او دغه وړانگاری د چينايي سلاکارانو
له خوا دهغوی په خاوره کې روزل کېږي، په چينايي وسلو سمبالېږي او بيا د پولې
له لارې افغانستان ته ورننوځي. په افغانستان کې د فيوډالانو له خوا سخت
مخالفت موجود دی وروسته هغه د هرات خبره رااوچته کړه او لکه د سره کی
عوندي يې د تانکونو د وړانځولو غوښتنه وکړه. ما ورته د وسلې د لېږلو په توگه،

د عسکرو لېرل دی.

بريژنف: دهغوی خپل پوځ پس-نس کسدونکی دی او موږ باید څه ددوی پرځای د جگړې پېښې پر خپلو اوږدو واخلو!

اوسټينوف: موږ دافغانستان په پوځ کې گڼ شمېر ملاکاران لرو. ژباړونکي هم شته. ما امين ته وويل چې موږ نور ژباړونکي هم وراستولي شو.

که ريښتيا خبردوشی نو په افغانستان کې اصلاً هېڅ اطلاع نه شته. کابل له هرات سره هېڅ مخابراتي اړيکي نه لري. په دغه ښار کې دبريسناد توليد يوه کوچنۍ دستگادفعاله ده، باغی او حکومت ته ځان پوځيان د غره نولور ته په شاځي.

نن دهرات حالات لږ څه ښه شول. ښار آرام دی. البته منځنۍ سابل باید ورواستول شي. دبر په وړولېږو. موږ به دترکستان په پوځي حوزو کې دودنوري فرقي او دمنځنۍ اسيا په پوځي حوزو کې، يوه فرقه حوزو کېږو. درې غنده کولي شي، ددريو ماعنويه برخه کې افغانستان نه ځان ورسوي. زده دا خبرې ددی لپاره کوم چې خپل چمتوونې کار کړي. زده د نورو منگړو په څېر افغانستان ته دپوځونوله لېرلو سره مخامخ نه وي. نه داسې به دافغانستان پوځي په څېر زده دغڼدونو او فروپه گدون دماکنسکي تمريناتو دسر به رسولو اجازه غواړي. دنادولو وړ ددې چې افغانی مشرتوب دپری مسئلې خبرې حل کوي. نه دې امله زموږ ملاکاران په دغسې شرايطو کې کار کول گران بولي.

له دې حالات دومره هم له ناهيلۍ نه ډک نه دی. د افغانستان د حالاتو اصلي سټه چيرې ده؟ خبره په مشرتابه کې ده. مشران هغه څواکونه چې له دوی نه ملاتړ کوي او دوی کولی شي پر هغوی اتکا، وکړي، نه پيژني. مثلاً نن په کابل او هرات کې پورې درندې مظاهري وشوې، خو مشرانو له دغو ډله ييزو اقداماتو نه لازمه گټه اوچته نه کړای شوه. توضیحي کارونه، نه يوازې، د پوځ په منځ کې، بلکه په ټول هېواد کې خراب پرمخ بيول کېږي. هغوی خپل سياسي مخالفين اعداموي. دراديو غبر نه اوریدل کېږي، ځکه چې لیږدوونکې دستگاه يې ډیر کمزورې ده. موږ بايد له هغوی سره د گرځندو راديو يي مرکزونو مرسته هم وکړو.

امين عملاً ټول واک په خپل لاس کې راټول کړی و، خوايله همدا پرون يې د دولتي امنيت دنوی رئيس او د بل لوی درستيز ټاکل منظور کړل. په دې توگه د مشرتابه سياسي بنسټ تريوې اندازې پراخ شو.

زموږ له لوري هلته سلاکاران شته چې مشريې د گوندي چارو سر مشاور ملگري ویسیولوف دی. زما په نظر، دی دومره تکړه سړی نه دی او د چارو له عهدې څخه په اسانۍ نه شي وتلی. څه وايست که هلته د مرکزي کميټې د کارکوونکو له ډلې نه کوم ملگري وليږو. هلته مشاورين ډیر دي. ک. گ. ب هم هلته ډیر مشاورين لري.

زما په فکر، د عسکرو د لېږلو په هکله یر بکر نه ده په کار. د عسکرو لېږل به

ورنه دی.

پونا ماریوف: په شوروی اتحاد کې ۱۶۰ افغانی افسران زده کړې کوي. دا
تفریباً پاڅه افسري کادرونه دي او کيدای شي سمدلاسه يې افغانستان ته ستانه
کړو.

اگارکوف: افغانانو د ۱۶۰ افسرانو د ژر فارغولو غوښتنه کړې ده.
اوستينوف: له ملگري ترده کې سره بايد خبرې وشي چې دا خلک هلته
رزواستو او له هغوی نه دې هلته د افسرانو په توگه کار واخيستل شي.
د کاپيتانوف: تر کومه ځايه چې زموږ د گوندي مشاور ملگري وېسيولوف
حبر دده، نو دا يوه ښه تکررې دي. هغه د مرکزي کميټې کارکوونکي و. څه موده
يې د باشقردستان د ولايتي گوندي کميټې د دويم منشي دنده هم پر غاړه درلوده.
دي ځوان او له ځواکه ډک ملگري دی.

پونا ماريوف: ملگري ترده کې او امين د «پرچم» د گوند غړو په وړاندې غټې
تېروتنې وکړې. دې گوند له غړونه يې ډير ملگري هسې خوشې په جوشې له بېغه
تېر کړل.

اوستينوف: زموږ گوندي سلاکاران پوره لياقت نه لري. د هغوی شمېر هم لږ
دی، فکر کوو پنځه تنه دي خو په وړاندې يې ستر کار پروت دی.
کاسابوف: رسنې ده چې هلته د ملگري وېسيولوف په مسري يون تال پنځه

لږ کي وټاکل شول.

ټول: بيخي سمه ده.

بريټن: په کار ده اړوندو ملگرو ته دنده وسپارو چې دغه اقدامات په جديت سره اجرا کړي او که د افغانستان په هکله نوې پوښتنې رامنځته کيږي، نو هغه دې سمدلاسه سياسي بيورو ته وړاندې کړي.

ټول: سمه ده.

بريټن: په دې توگه نو پرېکړه کوو:

ملگري تره کي دې سبا د مارچ په شلمه شوروی اتحاد ته راوبلل شي. خبرې اترې به کاسيگن، گرومکو او اوستينوف پرمخ بوځي او وروسته به يې زده هم.

ټول: دا به ډير ښه کار وي.

« خلک به تاسو ونه بخښي »

د مارچ په شلمه تره کي مسکو ته راوړسيدا او همدلته يې د هغو غوتو د خلاصولو لپاره پيل کړ چې افغانستان ته رسېده مخامخ شوي. هغه د شوروی اتحاد له خوا افغانستان ته د غير پوځي مرستو د ليرلو ژمنې، البته په غوره اوږدې، خو هغه سمدلاسه پوځي څښک، وسلو، مهماتو او تر ټولو

د. ف. اوسيبوف ا. ب. ن. بونا مار يوف سرد کښي وکړي.

«اشد محرم»

مخصوصه دوسبه»

کامېگس: سياسي سورو مور - دنده سپارلي، بولي هغه موسوعگاسي چې
تاسو دهغو به باب دبطر ر کړد وړ کړ: ضرور بولي، نه تاسو سرده خبره. لکه چې
تاسو به مي وويل د مارگر له شپرونه تر سپر نسو جو پوري له لسونيد ايليج
بريښت د سياسي کښه په پام کې سول شوي ده

مور: په لومړي سر کې فکر کاوه چې لومړي به تاسو نه دخبرو وار درکوو، خو
څرنگه چې ستاسي له خوا بده مهمه موضوع د بحث لپاره وړاندي شوي ده، نوځکه
غواړم لومړي خپلي نظر سي درته روانه او وروسته به په پور د پاملرنه ستاسو
خه گنده نې واورو.

. هر څه دمخه غواړه به دي ټکي ټنگار وکړه چې دشوروي اتحاد او
دافع سار دموکراسک جمهوريت تر منځ دوستي څه دهرست غوښتنې او
موفتي ملحوظ بوله مخي نه ده، بلکه دانود تلپاني ده سني ده. مور دهغو
غلبمانو به وړاندي چې همدا اوس ستاسو مخي به دريدلي او دغه راز دهغو
دښمنو خواکونو به وړاندي چې ښايي په راتلونکي کې ورسره محامه شي

د درکولو لارې چارې مو لټولی چې په ډیره ښه ښه زموږ د دوستۍ اوله نورو هېوادو سره ستاسو د اړیکو غوښتنو ته ځواب ووايي. ستاسو په هیواد کې رامنځته شوي ستونزې، کیدای شي په بېلابېلو ډولونو له منځه لاړې شي، خو تر ټولو غوره یې هغه لار ده چې په خلکو کې ستاسو د حکومت اعتبار وساتل شي. له گاونډیو هېوادو سره د افغانستان اړیکې خړې پړې نه کړي او په نړیوال ډگر کې ستاسې د هېواد دریځ ته په کې زیان ونه رسیږي. باید اجازه ور نه کړو، داسې ویرینې چې گواکې تاسې خپلې ستونزې خپله نه شي هوارولی او د مرستې لپاره مو بهرنی پوځونه راوبلل. غواړم د ویتنام مثال ذکر کړم. ویتنامي اولس د امریکا د متحدو ایالتونو په وړاندې بری وموند او اوس د چینایي تیري کوونکو په وړاندې ولاړ دی، خو هیڅوک نه شي کولای پر ویتنامیانو باندې، له بهرنیو عسکرونه د کار اخیستلو تور ولگوي. ویتنامیان دخپلو متو په زور په میړانه ډیر غلگرو په وړاندې دخپلې خاورې دفاع کوي. زموږ په عقیده ستاسو په هیواد کې هم کافی ځواک شته چې د انقلاب ضد یرغلونو ته ځواب ووايي، خو یوازې په کار ده، هغوی په ریښتوني توګه یو موټی کړای شي، نوی پوځی ټولګی منځ ته راوړل شي. ما په تلفون کې په دې هکله له تاسو سره خبرې وکړې. ددې ټکي په پام کې نیولو سره چې دنویو پوځیانو روزنه یو څه وخت غواړي، دنویو پوځی قطعو جوړول به هم دغه شېه پیل شي. دغه اوس هم تاسو پر حالاتو دیر لاسي له باره کافی

هله د تل لپاره پښې ټينگې کړې، چې گواکې ښار د انقلاب ضد په ناتو بې بدل شوی دی، خو چې تاسو کله په ريښتيا سره دې کار ته متې را ونه غښتې، نو پر خالاتو د کنترول وس مو ومونده. همدا اوس موږ خبر واخيست چې د سهار په يوولسو بجو پوځي چوڼۍ چې داوود لسمې پلې فرقې ياغي برخه په کې ځای پر ځای وه، د هوايي بمباريو اوله کندهار نه د ورغليو ټانکونو د گوزارونو په نتېجه کې، ستاسو د کومانډو قطعي له خوا ونیول شوه، حکومت ته وفادار پوځونه خپلې سوبې لا نوري پراخوي.

په اوسنۍ پړاو کې، موږ خپله دنده گڼو چې تاسو د هر ډول احتمالي نړيوالو سختيو په وړاندې وساتو. موږ به تاسو ته په هر د ممکنه وسيله مرستې درکړو؛ وسلې او مهمات درکوو. د هيواد د اقتصادي او پوځي چارو په لارښوونه کې د مرستې لپاره به سړي درليږو، ستاسې پوځيانو ته د پرمختللي جنگي تخنيک او وسلې د زده کړې لپاره به کارپوهان دراستوو خو ستاسې خاورې ته زموږ د لښکرو ليرېل به سمه د لاسه نړيوالې ټولنې ته ټکان ورکړی او بې له ځنډه به هر اړخيزې منفي نتيجه رامنځته کړي. په واقعيت کې به دانه يوازي له امپريالېستي هيوادو، بلکه له خپل اولس سره شخړه شي. زموږ او ستاسو گډ د بېمنان له خدايه غواړي چې شوروي عسکر د افغانستان په خاوره کې وليدل شي. له همدې څخه به هغوی ستاسې خاورې ته د وسله والو باندونو د راليرلوله پاره

د پام وړ ګټه واخلي. د پام وړ ګټه واخلي. د پام وړ ګټه واخلي.

وسنجولې او دې پایلې نه ورسېدو چې د عسکرو په درلیرلو سر د به ستاسو د هیواد
وضع نه یوازې ښه نه شی، بلکه یر د به هم خړد پرد شی. د دې خبرې هیرو ل هم نه
دی په کار چې زموږ عسکر به اړوي، نه یوازې له بهرنی یرغلگر، بلکه ستاسو
داولس له کومې برخې سر د هم په جگړ د لاس پورې کېږي او خلک چاته د داسې
شیانو عفو نه کوي. سربېر د پردې، همدا چې زموږ د سرتېری پښه له پولې
دره اوړي، نو د چینا بانو او نورو یرغلگرو مخ به سپین شی.

موږ دې نتیجې ته ورسېدو چې اوس اوس له تاسو سر د تر ټولو د گټورې مرستې
ډیره غوره لار، ستاسو پر گاونډیو هېوادو، زموږ له خوا د سیاسي فشار و اړدول او
تاسو ته د سترو او هر اړخیزو مرستو د بهیر روانول دی. له دې لارې به موږ ډېری
ښې نتیجې تر لاسه کړو، نسبت دې ته چې خپل عسکر درولېږو. ټینګ باور لرو
چې ستاسو او زموږ له خوا د سیاسي اقداماتو له لارې کولی شو، غلیم له پښو و
غورځوو، ما په تلفون کې له - مو سر د به دې موضوع خبرې کړې وې چې
افغانستان ته په کار د دله اړین به سیاست او ځند سر د ښه اړیکې ټینګې کړي، چې
هغوی، ستاسو په کورنیو چارو کې د لاس وهنې له هر ډول پلمې نه بهې برخې پاتې
شي تر کومه څابه چې به موږ پر دې اړه پېدا کوي، نو موږ همدان د پاکستان او
ايران مشرانو ته د وروستۍ خبرې به جوړ چې به جدت سر د به کې، له هغوی نه
د افغانستان په چارو کې د نه لاس وهنې غوښتنه شوې ده. موږ دا اقدامات په

ن.م. تره کی : دهغي موضوع نه وړاندې چې غونډلې مې مطرح کړې .
 د شوروي مشر تابه د درې نه هکله له هر اړخيز وڅرگندونو څخه د زړه له کومې
 مننه کوم. زده هم ستاسو د بودو سب نه توگه او بې له مسامحه کاري حل نظر
 وړاندې کوم. په افغانستان کې هم عقیده داده چې منځ ته راغنی مسونزی باید په
 سیاسي وسیلو غوڅې شي او پوځي اقدام باید یوازې تر مسدود په ولری او پس
 په سیاسي ډگر کې مو یو شمېر اقدامات وکړل او قانع شولو چې دا ولس اکثریت له
 مور سره دی. د هرات د پیسې له امله زما له راډیو یې وپا وړد سته یوازې به بود ورځ
 کې د هیواد په ځینو ښارونو کې ۲-۱ مظاهري وشوې چې گډون کوونکي یې
 د خمیني او دهغه د گودا گیانو پر ضد شعارونه له ځانه سره وړل. دې خبرې مو
 باوري کړو چې زموږ کورنۍ د بنمن دومره هم پیاوړې نه دی. دې خبرې هم بر موږ
 ښه اغیزه وښودله چې د پوځ یاغی شوې برخې دادي خپلې وسلې نه رملکه اسی
 دی.

زده هم په خپل وار غواړم ټینګار وکړم چې زموږ د دو هېوادو تر منځ اړیکې
 عادي بین الدولتي اړیکو ته هېڅ ورته نه دی. دهغې بنسټ پر ضیقاسی درېځ، گډې
 ایدیالوژۍ او گډ سیاست ولاړ دی. زموږ په هېواد کې هم لکه ساسو، واک به
 کارگرې طبقې او برگرانو پوزی اړه ولری چې هغوی یې دا سرافست او فستو الانو له
 منگولو نه راحلاص کړی دی. زموږ انشلات، زموږ نسټ یې د سمار لسیو کې

زموږ د خلکو اغېز لور کړ او د پاکستان او ايران په ټولنو کې يې مثبتې اغېزې
 وکړې. د دې خبرو د دغو هېوادو مرتجعين وېسرول او ځکه نو هغوی زموږ د هېواد
 حالات وپېژندل او وپېژندل چې څه کړي. له تورو نو د ک تبليغات يې پياوړې کړل او
 زموږ حابري نه يې دوران کارو باندو نو په راليرلو پيل وکړ. هغوی خپل تبليغات
 نه دغه حابه پيل کړل چې موږ يې په الحاد او له اسلام نه په مخ گرځولو تورن کړو.
 د دې سلسلې بيا پر موږ د نورو رنگارنگ تورو نو لگول پيل کړل. پاکستانی
 بندي د دغو د آزادۍ او په ټولنه کې هغې ته د وېر مقام دور کولو په هکله زموږ
 د باندې غندا. کله چې موږ د زمکو اصلاحات پيل کړل، نو د پاکستان حاکمې
 د دې ددې خبرې په درک سره چې د اکارونه پر پاکستانی اولس انقلابي اغېزه
 نښدی، زموږ پر خلاف يې په سېوتناژ او وړانوونکو عملونو لاس پورې کړ.
 د دې سلسلې واکمن له دې خبرې نه سخت وډارېدل چې په ټول دغه هېواد کې
 د مظاهرو پرې پيل نه شي چې شعارونه يې دا وو: «ژوندی دې دی د افغانستان
 د موکراتيک جمهوريت!» «ژوندی دې دی وی تره کی!»

د نويواري له انقلاب وروسته، له هېواده د تبتيديو اخوانيانو راستنيدل پيل
 شوی، بلکه د دې ډلې پوځي قطعي چې افغانی بونښتورم يې اغوستی وی زموږ
 حابري ته راننوتی چې دلته په وړانکارو او سېوتناژ لاس پورې کوی شوروی

توگه دلو بدیځ له منگولو وتلی دی. د امریکې، پاکستان او ایران د ډله بېرته تېلو
وسایل زموږ خلاف له نارواوو ډک مطالب خپروي چې موږ ته په کې سپکاوی
کېږي. د امپریالېستانو او نورو مرتجعینو د افغاني صد هڅو اصلي علت له
شوروي اتحاد سره د افغانستان نږدې دوستی ده.

- نن له پاکستان، ایران او هند سره د افغانسنان د اړیکو د سه کولو خبره هم نلید
شود، خو زما په عقیده دا ډیر گران کار دی، ځکه نه ایران او نه هم په تېره بیا
پاکستان له موږ سره د دوستۍ غوښتونکی دی.

کاسیګین: دادي همدا اوس د ضیا، الحق اعلامه راوړسدد چې په کې ویل
شوی، د افغانستان پېښې د دغه هیواد کورنۍ لامله ده او پاکستان نه غواړي په
هغو کې لاس ووهي. په دې اعلامیه کې ویل شوی چې پاکستان یوازې د سړي
ملحوظاتو له مخې ۳۵ زره افغاني کډوالو ته مرستې ورکوي او هغه هم یوازې پر
هغه وخته چې د هغوی فعالیت له افغانستان سره د پاکستان اړیکو ته رښه
رسوي.

تره کی: هغوی هسې د هیومانېزم نوم اخلي، خو په اصل کې زموږ خلاف
دورانکارو دروزنې لپاره کمپونه جوړوي.

کاسیګین: فکر مه کوي چې موږ د دوامداره د یوې د ضرب - الحق تره خبره ورکړه
ته پرې باسو، خو که نور نه وي نو اعلامیه خپره شوی، هغه ادعا کس به وکړه.

په دې اعلامیه کې د امریکې

د چیرې شوي مقالې په وړاندې یو عکس العمل دی.

کامسگین: ښکاره ده چې پاکستانيان وارخطا شول. هغوی پوه شول چې نه

یوازې تاسې، بلکه موږ هم پرې فشار راوړو.

تردکی: «پراودا» بیخي په موقع سره د افغانستان دیموکراتیک جمهوریت

خلاف د دسیسو د غندنې مقاله خپرېد کړه. دې مقالې زموږ پر ګاونډیانو ژورده اغیزه

کړه. زه، البته له تاسو سره په دې کې موافق یم چې په کار دی د سیاسي فشار له

سابلو ګڼه واخیستل شي او دا چې جګړه ډیر خطرناک کار دی، بې ځایه به وي

که د پاکستانیانو، ایرانیانو، امریکایانو او چینایانو له خوا زموږ د هیواد خلاف

د برابرو نکو اعمالو اصلی دلائل په تفصیل بیان کړم. زه یوازې غواړم تاکید وکړه

چې موږ ستاسو دوستانو او یو به او دا چې له هېچا سره به داسې تودې اړیکې ونه

لرو، لکه له تاسو سره. موږ له لنډه زده کړې او زده کوو یې. موږ د لنډ په دی

لارښوونه ښه پوهېږو چې د ګڼ شمېر هیوادو سره د اړیکو جوړول څه ډول په کار دی.

موږ له ګاونډیو هیوادو د اړیکو د سه کولو غوښتونکي یو خوا امریکایان زموږ

دلارې خپد کيږي. امریکایان تشج ته لمن وهي او د مترقي هیوادو په وړاندې په

ورانکار یو اخته دی. هغوی د غسې عملونه په تروخت کې د ځوان شوروي دولت

په وړاندې کړي او اوس یې د کوبا، حبشي، موزمبيق او جنوبي یمن خلاف ترسره

کوي. موږ د دغسې دسیسو په وړاندې مقاومت کوو او هر اړخیزه هڅه کوو چې

دوسلې به زور حکومت ونه کړو، بلکه د زیار ایستونکو په ګڼه د دیموکراتیکو

موتراوسه دادی دودسود ملیار دد افغانستان لگندلی دی. حدک اوس پوهیدلی چې دوست یې څوک او دشمن یې کوم دی؟ له هغې ورهسته چې مذهسان زموږ په وړاندې دخپلو پخوانو تبلیغاتو په نه اغیز مسوب یاه ری شول، حمل باکتک یې بدل کړ او اوس چیغې وهی چې افغانستان دشوری، شورسوی، شورسوی، چې افغانستان یو کمونیست پلوه دولت جوړتوی، چې افغانسان له لس زره شوریان راغلی او هغوی گواکې دتولوشیانو لارسود به برید دلری.

خپلې خبرې لنډوم: غواړم ووايه چې زموږ اصلي اندېښنه د ایران په پاکستان به دورانکارو دراتگ احتمال جوړوی. که څه هم البته پاکستانی به اراښی مشرانو نه ستاسو لیکونه به ډیر گټور واقع شی او دهغوی عقلونه به سرته ږولی.

کاسیگین: دادی یو بل خبر. ایرانی واکمنو امر کړی چې ټول بهرنی کارگران دې داپریل تر ۲۱ او بهرنی کارپوهان دې دجون تر ۲۱ له دغه همداد ږوخی. دایرانی حکومت په وینا کي راغلی دی چې تر کومه دبهرسو کارپوهانو خبره ده چې دایران د اقتصاد لپاره زیات ارزښت لری، نو دهغوی د وینو خبره به هرده ځانگړی برخه کي به جلا توگه خبرل کیږی.

بردکی: دایادونه ترهر څه لومړی د امریکائیانو لپاره ده. موږ به داسی تالانت رارسیدلی چې اراښی حکومت غواړی هغه امریکایی کارپوهان حمل همداد ته ورستانه کړی چې د خپلکو پترو د مونتاز په کار لگاوو.

کاسیگین: موږ هم دا اوریدلی، خو په ایران کي زموږ د کارپوهانو شمیر نه

امریکائی دایرانی د پترو د مونتاز په کار لگاوو د پترو د مونتاز په کار لگاوو

د ایران د فلز ویلی کولو ستره فابریکه به له کاره ولوړي او نورې مهمې کارخانې به هم په تپه ودریږي، هورینبتیا په ایران کې خومره افغانان مزدوری کوي؟

تره کی: له دوه سوه زرو نه یې شمیر کم نه دی. هغوی ۵-۶ کال مخکې د داود د واکمنۍ په وخت کې او ان تر هغه مخکې هلته تللي وو. که د هغوی د شپږلو خبره رینبتیا شی نو بیا به د مزدورانو تر نامه لاندې دورانکارو رالیږل هم پیل شي، ځکه د ظاهري بڼې له مخې د افغان او ایرانی توپیر کول ډیر گران دی. غواړم د افغانستان د پوځي اړتیاوو خبره یاده کړم. موږ د زغرد والو هلیکوپترو، د نورو زغرد والو گاډو او محاربو ماشینونو او دغه راز د عصري مخابراتي وسایلو د ترلاسه کولو غوښتنه کوو. که چیرې د دغو شيانو د کارولو لپاره پرسونل هم پیدا شوی وای نو دا به له موږ سره غټه مرسته وای.

اوستینوف: فکر کوم مقصد مومي-۲۴ ډوله هلیکوپترې دي چې د گوليو ضد زغرد لري. شپږ د غسې هلیکوپترې به د جون- جولای په لړ کې او شپږ نور به یې د روان کال په څلورمه ربع کې درکړل شي. کیدای شي د دغو شيانو د تهیه کولو موده رالنډه کړای شي.

تره کی: موږ د غسې هلیکوپترو ته سخته اړتیا لرو او ښه به دا وای که هغه مو له پیلوټانو سره یوځای راکړي وای.

کاسیگین: موږ په هوایي ډگرونو کې د ناستو هلیکوپترو د سمبالتیا لپاره کار یوهان درکول شو، خو د الوتکو لپاره عملة نه شو درکول، موږ به دې موضوع

اوسټينوف : تاسو ته دخپلو پيلوټانو روزل په کار دی. دلته افغانی افسران زده کړه کوی او موږ کولی شو، هغوی په مستعله توگه فارغ کړو.

تره کی : کيدای شی له هانوی یا له کومه بله ځایه مثلاً له کیوبا نه پيلوټان راوغواړو؟

کاسیگین : لکه مخکې مې چې وویل، موږ ویتنام ته ډیرې مرستې ورکړي او لا ورکوو یې، خو هغوی هېڅکله له موږ نه د پيلوټانو غوښتنه نه ده کړې. هغوی خپله ویل چې یوازې تخنیکي کار پوهانو ته اړتیا لری خو پروازی عمله له خپلو وگړو نه جوړولی شی. له موږ سره څلور سوه افغانی افسران زده کړه کوی چې لیست یې له تاسو سره شته. د اړتیا وړ کسان په کې غوره کړئ. موږ دهغوی روزنه او فراغت چټکولی شو.

تره کی : موږ غواړو چې دهلیکوپټرو سپارلو خبره ډیره چټکه شی، موږ هغوته ډیره اړتیا لرو.

کاسیگین : موږ به یوځل بیا ستاسو په غوښتنه غور وکړو او که امکان یې درلود نو دا کار به چټک کړو.

اوسټينوف : خو تاسو ته په کار ده چې په عین حال کې د دغو هلیکوپټرو د چلولو لپاره د پيلوټانو غم هم وخورئ.

تره کی : البته موږ به دا کار وکړو، که موږ هغه نه درلودل، نو بیایې په نورو

زموږ ډاډمن کسان په کار دی، اما دهغو افغانی افسرانو په منځ کې چې پخوا د زده کړو لپاره شوروی اتحاد ته رالیږل شوی، زیات شمېر یې اخوانیان او ما وېستان دی.

کاسیګین: البته تاسې ته په کار دي چې دلته د زده کړې په حال کې افغانی افسران ښه وڅیړئ. اخوانیان، کولی شو اصلاً بیرته درو شړو او هغه شمیر چې تاسو باور پرې لرئ په مستعجله توګه فارغ کړو.

اوسټینوف: سړکال ۱۹۰ افغانی افسران خپلې زده کړې دلته پای ته رسوي. په دې لړ کې ۱۶ د الوتکو او ۱۳ د هلیکوپترونو پیلوټان دي. موږ به په افغانستان کې د پوځي لوی سلاکار جنرال ګاریلوف له لارې تاسو ته د مسلک په تفکیک د دغو فارغانو لستونه دروسپارو. تاسو خپله کولی شئ د اړتیا وړ کسان د ځان لپاره غوره کړئ؟

تره کی: سمه ده. موږ به دا کار وکړو. خو ستونزه دا ده چې موږ په انقلابي ضد ډلو پورې تړلي کسان په نامه نه پیژنو. یوای دویمه راته معلومه ده چې د داود په وخت کې اخوانیان او د «شعله جاوید» په نامه د چین پلوې ډلې غړي شوروی اتحاد ته د زده کړو لپاره رالیږل کیدل. موږ به هڅه وکړو چې هغوی تفکیک شي.

کاسیګین: داسې ښکاري چې تاسو زموږ د هغې پریمې له مخې چې پرون ما ښام مو کابل ته خبر درکړی و، له موږ نه د پوځي تخنیک تمه لرئ که څنګه؟ په

آيا تاسوله دغه سند سره آشنا ياستی ؟

تره کی: نه خیر. لکه چې د دې فرصت چاونه موند د چې د هغې په باره کې معلومات را کړي.

کاسیگین: کیدای شي دا سند، مسکو ته ستاسوله الوتنې نه لږ مخکې دررسیدلی وي. د روان کال په مارچ کې به نوره وسله هم په وړیا توگه درکړو، لکه: ۳۳ محاربوي ماشینونه. له یوه نه تر پنځو می - ۲۵ ډول هلیکوپترې، ۸ می - ۸ ت ډوله هلیکوپترونه او دغه راز (۵۰) عرادي زغره وال گاري، (۶۰) عرادي پ. ب ډوله گاري، (۲۵) عرادي د کشف زغره والې موټرې، (۵۰) عرادي د هوايي مدافعې گرځنده دستگاوي او د « سترېلا » په نامه د هوايي مدافعې سیستم. د مارچ په ۱۸ نیټه مومي - ۸ ډوله څلور هلیکوپترې درلیرلي او د مارچ په ۲۱ به څلور نورې هلیکوپترې هم درکړل شي. دا ټول شيان موږ وړیا درکوو.

تره کی: له داسې سترو مرستونو مو د زړه له کومې مننه کوم. په کابل کې به ځان له دغه سند سره مفصل آشنا کړم. غواړم اوس زیاته کړم چې سل زره ټنه غنم زموږ لپاره بس نه دي. سړني منی موږ پوره حاصل نه شو تر لاسه کولی، ځکه زمکه والو چې د زمکې د مصادري خبره اوریدلې وه نو اصلاً یې هغه ونه کړلې او په ځینو ځایو کې یې اصلاً کړوندي له منځه یووړي.

کاسیگین: بیا زه ټنه غنم به وړم. لکه چې د دې فرصت چاونه موند د چې د هغې په باره کې معلومات را کړي.

به د غنمو له حمل او نقل سره ستونزې ولري. ځكه مور ته خپلو ترانسپورتي
كارپوهانو ويلي چې ستاسو له كوتلونو څخه د مياشتې يوازي ۱۵ زره منه غنم
تيريدلى شي. تر هغو چې تاسو داسل زره تنه غنم «هضموي» مور به په دې خبره
غور وکړو چې وړاندې څه کولى شو.

تره کى: مخکې پاکستان ژمنه کړې وه چې ۲۰۰ زره تنه غنم به پر مور پلوري،
خو وروسته له خپلې دې ژمنې په شا شو. ترکيې هم د ۷۰ زرو تنو غنمو د پلورلو
خپله خبره بيرته واخيسته. مور اوس لږ تر لږه (۳۰۰) زرو تنو نورو غنمو ته اړتيا
لري.

کاسيگين: که تاسو له پاکستان نه د غنمو پيردود لوته چمتو وي، نو يعنې
چې پيسې لري. مور کولى شو ستاسو لپاره له امريکايانو غنم واخلواد بيا يې
تاسو ته دروليږو. مثلاً ۲۰۰ زره تنه غنم به ۲۵ مليونه روبله (خلوښت مليونه
ډالره) تمام شي.

تره کى: د دومره پيسو برابرول به زموږ لپاره گرانه خبره وي.

کاسيگين: هو مرده چې کولى شئ تيارې کړئ، مور به د هغې مطابق تاسو ته
غنم واخلو.

تره کى: که لازمي پيسې پيدانه کړاى شو، نو بيا له تاسو نه د غنمو د مرستې
هيله کوو. مور دغه راز ستاسو د پورونو او د هغو د گټو د بيا ورکړې ځنډول

کاسیگین: موږ په خپلو وړیا مرستو سره ستاسو له پوځي بودجې سره د پام وړ مرسته وکړه. موږ به د خپلو پوږونو د بیرته راګرې د ځنډولو خبره هم وڅیړو. موږ به دا خبره وڅیړو او بیا به خبر درکړو چې په دې برخه کې کولی شو څه وکړو.

تره کی: موږ دغه راز په ټوله نړۍ کې د تبلیغاتو د کولو لپاره یو غښتلی راډیو سټیشن ته اړتیا لرو. زموږ راډیو ډیره کمزوري ده. په داسې حال کې چې د کوم ملاله تورونو د که وینا د سترګو په رڼ کې د لویديځ د ډله ایز ارتباط د وسایلو له لارې په ټوله نړۍ کې انګازې کوي، زموږ د راډیو غیر تقریباً هیڅ نه اوږیدل کیږي.

پونا ماریوف: موږ د خپل لوري د افغانستان دیموکراسیک جمهوریت د بریاوو په تبلیغ کې ستره ونډه لرو او د هغه غلیمان په ټینګه څپو «پراودا» د مقالې په هکله خو مخکې خبرې وشوې، په نننۍ ګڼه کې ستاسو وینا چاپ شوې ده. دا به د راډیو له لارې ایران، پاکستان او نورو هیوادو ته هم خپره شي. په دې توګه موږ ستاسو د راډیو کمزورتیا په خپلو اقداماتو سره جبره کوو.

تره کی: ستاسو تبلیغاتي ملاتړ زموږ لپاره خورا ارزښت لري، خو بیا هم موږ غواړو، نړیوال زموږ خپل غیر هم واوړي. له دې امله هیله کوو له موږ سره د زرو کیلو واټن په توان د یوې نوې راډیو بی دستګاه په جوړولو کې لاس وکړي.

کاسیگین: موږ به دا خبره هم وڅیړو. له خپلو کارپوهانو سره به سلا - مشوره وکړو، خو تر کومه ځایه چې ما ته معلومه ده، د یوې نوې راډیو بی دستګاه

پونا ماريوف: موږ به د گوندي سلا کارانو په ډله کې د تبليغاتي چارو مشاورين هم دروليږو. تاسو کولی شئ هغوی ته د سوسياليستي هيوادوله لارې د تبليغاتي ملاتړ د جلبولو په برخه کې خپلې نظريې او وړانديزونه ووايست.

اوستينوف: د نورو جنگي وسلو او تخنيک له ليرولو سره جوخت، افغانستان ته د نورو پوځي کارپوهانو او سلا کارانو د ليرلو خبره هم را او چتيري.

تره کی: که ستاسو په نظر د غسې اړتيا وجود ولري، نو موږ هم د هغوی منلو ته چمتو يو. ايا تاسو اجازه را کوئ چې موږ د نورو هيوادو پيلوتان او ټانکستان راوغواړو؟

کاسيگين: کله چې موږ د پوځي کارپوهانو خبره کوو، مقصد مو هغه پوځي تخنيکران وي چې دوسلې په کار اچولو کې مرسته کوي. زه هيڅ نه پوهيږم ولې سمدلاسه د پيلوتانو او ټانکستانو خبره را ولاړيږي. دا پوښتنه زموږ لپاره بيخي ناڅايي ده. زه فکر کوم چې سوسياليستي هيوادونه به له دې کار سره موافقه ونه کړي. پر ټانکونو د پردو خلکو کښينا ستل او ستاسو پر اولس ډزې کول، يوه حساسه سياسي مسأله ده.

تره کی: موږ به وگورو، له هغو افغانانو څخه چې مخکې دلته د زده کړو لپاره راليرل شوي وو، څومره گټه اخيستلی شو. کيدای شي له تاسو نه د هغو کسانو دروزنې غوښتنه وکړو چې موږ يې په خپله غوره کوو؟

اوستينوف: البته چې موږ يې د زده کړې لپاره منلو ته چمتو يو.

زموږ له خوا د يوې قوي راډيويي دستگاه خبره پر موږ پاتې ده. دغه راز د پوځي تخنيک د سپارلو د چټکتيا خبره هم مطرح ده. تاسو به لکه چې موږ پوه شو، هڅه وکړئ، دهغو افغانانو له ډلې نه چې دلته يې پوځي زده کړې کړي، د هليکوپټرو پيلوټان د ځان لپاره غوره کړئ. که تاسې نورې غوښتنې لرئ نو کولای شئ د شوروي سفير اولوی پوځي سلاکار له لارې يې راوليږئ. موږ به هغه په غور سره خبرو او وړ چلند به کوو.

موږ دغه راز د امپريالستانو او دارتجاع د دسايسو په وړاندې د افغانستان د ديموکراتيک جمهوريت د ننگي لپاره د سياسي اقداماتو پر سر موافقه وکړه. موږ به له خپل لوري پر هغوی د سياسي اغيز د بندلو کار ته دوام ورکوو. زموږ مطبوعات به هم د افغانستان له ديموکراتيک جمهوريت څخه پرله پسې ملاتړ کوي.

زموږ په نظر مهمه ده چې تاسو په خپل هيواد کې درژيم د ټولنيز تکيه ځای پراختيا ته پاملرنه وکړئ. خلک خپلې خواته رامات کړئ. اجازه ور نه کړئ چې د حکومت او خلکو تر منځ د پرديتوب (احساس) منځ ته راشي. او بالاخره وروستی خبره. دا خبره د څيرنې لپاره نه بلکه يوه هيله ده او هغه دا چې تاسو بايد دخپلو کادرونو په وړاندې په احتياط اوزره سوی سره چلند وکړئ. په کار ده چې د کادرونو څارنه او مراقبت وشي او له هغوی سره انفرادي چلند وشي. هر سړی بايد مخکې له دې چې په کومه دنده گمارل کړي، شته وپېژندل شي.

کاسیگین : هم افسران ، هم جنرالان او هم سیاسی شخصیتون . یوخل بیا وایم
چی داموضوع مې د خپرنې لپاره نه ده مطرح کړې ، بلکه خپلې نظریې درته
خرگندوو .

تره کی : مور په مجموع کې له خپلو کادرونو سره په زړه سواندې چلند کوو ،
خود هرات پېښو ونډوله چې زموږ چاپیریال ته اخوانیانو نفوذ کړی دی او هغه
څوک چې له هغو سره دی موږ ورته کومه دنده نه سپارو .

کاسیگین : موږ نه غواړو له تاسو نه گیله وکړو ، یوازې یادونه کوو چې په
کادری سیاست کې تیروتنې ډیر ترخه عواقب لری . موږ دا کار په خپله تجربه
کړی . دی . دستالین په وخت کې ، تاسو ته معلومه ده ، زموږ ډېر افسران په
زندانونو کې پراته وو او کله چې جگړه ونښته ، ستالین اړ شو هغوی جبهې ته
واستوی . دغو خلکو له خپله ځانه پوره اتلولی ونښوده . ډیری په سترو
قوماندانانو بدل شول . موږ نه غواړو ستاسو په کورنیو چارو کې لاس ووهو ، خودا
یادونه کوو چې له کادرونو سره زړه سوی چلند غوره کار دی .

تره کی : تر کومه چې زه ستاسو له خبرونه پوه شوم ، تاسو له موږ سره مرستې
کوئ او وبه یې کړئ ، خود تیری په وړاندې زموږ دننگې ضمانت نه شی کولی .

کاسیگین : موږ له تاسو سره مسأله له دې اړخه هیڅ خپرنې نه ده . موږ
داوسنی پړاو په هکله وغږیدو ، ومو ویل چې په اوسنی وخت کې تر ټولو اغیزمنه
لار په سیاسی وسایلو سره ستاسو د هیواد ساتنه ده . تاسو ته نه ښایي ، زموږ خبری

تره کی: درې ډوله ملاتړ وجود لري: سیاسي، اقتصادي او پوځي. دوه ډوله مرستې تاسو کوئ، خو که زموږ پر خاوره له بهرنه تیري وشو، نو بیا به تاسو څنگه کوئ؟

کاسیګین: که چیرې ستاسو پر خاوره وسله وال تیري مطرح وي، نو دا به جلا حالت وي. اوس اوس زموږ ټوله هڅه دا ده چې د غسې یو تیري ونه شي، او زما په فکر موږ دغه مقصد ته رسیدلی شو.

تره کی: زه دا خبره ځکه کوم چې چین په جدیت سره پاکستانیان زموږ خلاف لمسوي.

کاسیګین: کله چې د تیري خبره رامنځته شي، هلته نو حالات بیخي بیل رنگ غوره کوي. چینایان د ویتنام په برخه کې په دې خبره قانع شول او اوس هغه د چا خبره هسې خپلې منگولې مېنې. تر کومه ځایه چې د افغانستان خبره ده، موږ هڅه کړې چې هغه له بهرنی تیري نه وساتو. ما مخکې وویل چې په دې اړوند مو د پاکستان جمهور رئیس، خمیني او د ایران صدر اعظم ته لیکونه استولي دي.

تره کی: زموږ د سیاسي بیرو غړي، مسکو ته زما په سفر خبر دي. کابل ته له ستنیدو وروسته اړیم چې هغوی ته د خپلو کتنو د نتیجې په هکله معلومات ورکړم. آیا کولی شم هغوی ته ووايم چې شوروي اتحاد به د افغانستان له دیموکراتیک جمهوریت سره یوازې سیاسي او څه نورې مرستې وکړي؟

کاسیګین: هو، سیاسي ملاتړ او د وسلو او نورو شیانو د برابرېدو ملاتړ.

له تاسو سره په خبرو کې چې لس دقیقې وروسته پیل کېږي، معلومات درکړي، فکر کوم تاسو به افغانستان ته، زموږ په مرستو ډاډه او په خپلو کړنو باوري ستانه شئ.

تره کی: له شوې کتنې نه ډیره خوښی، کوي د پراخو مرستو له امله چې په سختو ورځو کې له افغانستان سره کېږي، د زړه له کومې مننه څرگندوي.

«له پوځ نه هیڅ شی مه سپموي ...»

د مارچ د شلمې ورځې د په ماښام بریښف له تره کی سره وکتل. له هغوی دواړو پرته په «ستاروی پلو شجاد» (زاړه ډگرا) کې د عمومي منشي په مجلل دفتر کې ا.ن. کاسیگین، ا.ا. گرومیکو، د.ف. اوستینوف او ب.ب. پونا ماریوف هم حاضر وو.

له اوږدو مقدمو پرته بریښف سمدلاسه اصلی موضوع ته ورننوت. هغه وویل: د افغانستان حکومت ته په کار ده، دهرات له پېښو وروسته، دمنځ ته راغلی حالت د اصلاح لپاره زیاتې هلې ځلې وکړي. خوداهم کافی نه ده. نه یوازې دهغه خطر دله منځه وړلو لپاره باید ځانگړې گامونه پورته شي، چې دهیواد نوی حکومت ورسره مخامخ دی، بلکه د انقلاب د بریاوو د ټینګښت چاره هم باید پر مخ یووړله شي.

بريښف په ټک اړه وې، د حکومت د تېلېفون بنسټ پر راځنګار وک، زیاته

دی په کار. بریژنف چې دمحفل یوازینی ویناوال و، خپلې خبرې اوردې کړې او دافغانستان دحکومت د کمزوری تبلیغاتي کار یادونه یې وکړه. عمومی منشی د احتمالي پوښتنې دمخنیوی لپاره، دافغانستان خاورې ته دشوروی لښکرو د ورننویستلو دمسألې څېړنې ته دپای ټکی کیښوده: دقواوودلیبرلو او یا په ډاگه دهغوله لیبرلونه دانکار یادونې ته اړتیا نه شته.

بریژنف دپوځي سلاکارانو او کارپوهانو دفعالیت له څېړنې وروسته، دافغانستان ددولتي پولو دتړلو خبره رااوچته کړه. له ایران او پاکستان په زرگونو وسله وال باندېتان خاورې ته راننوخې، وسله او مهمات راننویستل کیږي، خو پوله لکه چې پرانیستې وه، هغسې پرانیستې ده. هغه وویل: موږ په شوروی اتحاد کې دغسې یوشی ته اجازه نه شو ورکولی او البته ټوله هڅه ددې لپاره په کار ده چې پوځ دانقلابي واکمنی ترڅنګ ټینګ ودربړي. ددې لپاره دهیڅ شی سپمول نه دی په کار. داچې په رامنځته شویو حالاتو کې څه ډول چلند په کار دی، تاسو پرې ښه پوهیږئ، یوازې دیوه ټکی یا ډول لازم گنم. مهمه دا ده چې قوماندانان باید پرخپل دریغ باندي د ډاډ احساس ولري. له هغه پوځ نه دډیر څه تمه کول خوشی عبث دی چې قوماندانان یې ژر ژر بدلېږي، رابدلیږي. دا خبره په تیره بیا هغه وخت ډیره دپاملرنې وړ گرځي چې دقوماندانانو په گوښه کولو پسې، بندیانول هم راروان وي.

ډیر قوماندانان چې په دې پوه شي، څه ډول یې ملگری بندیان او تری تم

چې گڼې دهغه چا په نسبت دې له تر ټولو ښه اقداماتو څخه کار نه اخیستل کېږي چې له انقلابي واکمنۍ سره په خیانت یې کافی شواهد موجود وي، خودا توره ډیره تېره ده او گټه اخیستل ترې ډیر او لا ډیر احتیاط غواړي. »

له تره کی سره د بریژنف په خبرو کې د هرات د مارچ د میاشتې پېښې چې د افغانستان له انقلابي واکمنو څخه یې واریار خطا کړې و، تر ډیرې اندازې برجسته شوې. د مارچ په ۱۵ پیل شوی دولتي ضد پاڅون په مسکو کې د پاملرنې اصلي ټکي و. دا ځل تره کی او دهغه پلویان، د شوروي پوځونو له مرستې پرته، چې په تېره بیا د مارچ د میاشتې په دغو شپو ورځو کې یې دهغو د بللو سخته هڅه کوله، بریالي شول چې حالات آرام او تر کنترول لاندې راولي.

په دغه حال کې د هرات پېښو شوروي مشران د یو شمیر جدې اقداماتو کولو ته اړ کړل. تر ډیرې اندازې دا خبره له دې امله چټکه شوه چې د پاڅون په هماغه لومړۍ ورځ زموږ یو پوځي سلاکار او دوه کارپوهان چې په دغه ښار کې یې کار کاوه، ووژل شول. دوه ورځې وروسته د شوروي اتحاد د دفاع وزیر مارشال د. اوسټینوف امر وکړه د الوتکو له لارې، افغانستان ته د لیږلو لپاره دې د هوايي دیسانت فرقه تیار کړي شي. دوه موتوریزه غځېدونه دې له بشپړ پړسونل سره د کوشک په سیمه کې ځای پر ځای کړای شي او د منځنۍ اسیا له پوځي حوزې نه دې یو د موتوریزه فرقه د ترمز ښار ته ولېږي. د مارچ په اتلسمه د مارشال اوسټینوف په امر د ترکستان د پوځي حوزې په چوکاټ کې دوه نورې فرقې جوړې

راتول شوی پرسونل بیر ته خپلو خپلو ځایونو ته ستون کړی شو. داتول کارونه ددې لپاره ترسره کېدل چې ونښودل شي، شوروی اتحاد په ګاونډي افغانستان کې د حالاتو دقیقه څارنه کوي او هر د شېبه چمتو دی، دخپل مخکیني لاسلیک شوی تړون له مخې عمل وکړي.

د پښو نیټه لیک (کرونولوژی)

د مارچ په ۲۳ نیټه تر سختو جګړو وروسته، مخالفو ډلو د قلعه نو او غورماچ اولسوالی ونيولی چې ابله څو ورځې وروسته بیرته د حکومت له خوا آزادې شوې. جلال آباد ته څېرمه په غرنیو سیمو کې د یاغیانو فعالیتونو زور واخیست. د مارچ په ۲۵ حکومتی عسکر اړ شول چې د بالامرغاب ښار خوشی کړي. د اسعدآباد چارچاپیر سختې جګړې روانې وې. په همدې ورځ وسله والو ډلو له پاکستان سره په پوله کې د پراته ولایت - پکتیا د ځایو پر اولسوالی ډبرې هڅه وکړه.

د مارچ په دیرشمه یاغیانو د میمنې د جنوب لويديځ په پنځوس کیلومتري کې د قيصار په سیمه کې خپل جنگي فعالیت چټک کړ. د اسعدآباد د شمال لويديځ په پنځه ویشټ کیلومتري کې د اسمار او مانوګي پر دولتي پوځي چوڼیو، د فیوډالانو وسله والو باندیونو څو څو ځله یرغلونه وکړل.

«ورانکاری، سبوتاژ او مقاومت»

له افغانستان نه د شوروی سفارت داستخباراتو او زموږ د سلاکارانو له لارې

اود شوروی اتحاد دکمونیزست گوند د مرکزی کمیټې دنړیوالو اړیکو د څانګې د مشر له خوا « شوروی اتحاد دکمونیزست گوند د مرکزی کمیټې یادداشتونه » په نامه سندونه، چې د ګوتو په شمېر کسانو لپاره وو، چمتو کیدل او د سیاسي بیورو غړیو ته استول کیدل. په هغو کې نه یوازې د افغانستان د حالاتو په ګډون د موجودې وضعې، علتونه او دلایل تشریح کیدل، بلکه د هیواد د سیاسي مشرتابه لپاره یې مشخصې لارښوونې هم لرلې. د غسې یو یادداشت د ا. ګرومیکو، ی. اندروپوف، د. اوستینوف او ب. پونا ماریوف له خوا د ۱۹۷۹ کال د اپریل په لومړۍ نیټه تیار شوی و. یوولس ورځې وروسته سیاسي بیورو د یادداشت له متن سره موافقت وکړه او ترډیرې اندازې یې د همدې پر بنسټ د افغانستان د حالاتو په باب خپله راتلونکې کړنلاره وټاکله.

« اشد محرم »

څانګړې دوسیه »

د شوروی اتحاد دکمونیزست گوند مرکزی کمیټه

د روان کال د مارچ اتلسمې نیټې د (پ ۱۴۷\پ) ګڼه لارښوونې له مخې د افغانستان په دیموکراتیک جمهوریت کې د حالاتو د ورسټۍ څېړنې د عواملو او د افغانستان دیموکراتیک جمهوریت مشرتابه ته د خپلو دریځونو د پیاوړتیا او

د تیر کال د اپریل انقلاب په یوه وروسته پاتې فیوډالی هیواد کې منع ته راغی چې د اقتصاد د پره ابتدایی بڼه او محدود کورنی منابع لری. له پخوانی رژیم نه ښې ډیرې ټولنیزې، اقتصادي او سیاسي لانجې وریاتې شوې دي.

د طبقاتي جگړې په تودیدو سره د جبهې په یوه لوري کې د زیار ایستونکو د گڼو نماینده - د افغانستان د خلکو دیموکراتیک گوند او په بله خوا کې هغه ځواکونه ودرېدل چې د زمکه والو او فیوډالانو، د کمپرا دورې پانگوالی او د پروار تجاعی روحانی کړیو نماینده گي کوی.

افغانی ارتجاعی قوتونه دوگړو له عامې بیسوادی، پیچلو ملي او قومی اړیکو، مذهبي تعصب او افراطی ناسیونالیزم نه ماهرانه ګټه اخلي. وړانګاری، سبوتاژ او مقاومت چې د نسکورو شویو زیښاکګرو طبقو له خوا کیږی، د اقتصادي ستونزو د لازياتوالی، د صنعتی او کرنیزو تولیداتو د کمښت، د کاري فعالیت د سطحې د ټیټوالي، د بیودلوروالی او دولتي بودجې ته د عوایدو دراتګ د کمښت سبب ګرځی.

دارتجاعی ځواکونو هلې ځلې چې په روان پړاو کې یې په «اخوان المسلمین» تکیه شویو اسلامي مشرانو له خوا لارښوونه کیږی، د نوې واکمنی په وړاندې د دښمنانه ګډ دریځ پر بنسټ د بیلټون غوښتونکو او د ناسیونالیستی ډلو او دغه راز د «شعله، جاوید» د ماوېستی ډلې له فعالو انقلابي ضد هڅو سره غوټه کیږی.

وروسته، اوس په خپلې ورخطايې بری موندلی، یویل ته یې سره دیووالی لاس ورکړ. هغوی دمبارزې بڼه هم بدله کړه. له پټو وړانوونکو هڅونه یې ښکاره وسله والو یرغلونو ته لاس واچاوه. هغوی نه یوازې دهیواد دننه دخپلو ډلو په سمبالۍ بریالی شول، بلکه له بهرنیو امپریالیستي او مذهبي کړیو سره یې هم هراړخیزې اړیکې ټینګې کړې دي چې پراخ تبلیغاتي او دغه راز د پیسو او وسلو مرستې ورسره کوي. د انقلاب د دښمنانو تاکتیک دادي چې د جګړې جبهې پراخې شي او حکومت اړشي، خپلې گوزاريزې قواوې دهیواد پر بیلابیلو سیمو وويشي.

ار تجماع تر ښکاره کمونيستي ضد او شوروي ضد افراطي شعارونو لاندې عمل کوي او وایی چې مقصد یې په هیواد کې د دیموکراتیک انقلابي نظام ړنگول او د «آزاد اسلامي جمهوریت» جوړول دي.

د افغانستان دخلکو دیموکراتیک گوند په مرام کې د زیار ایستونکو پر گڼو په ګټه د پراخو سیاسي، اقتصادي او ټولنیزو بدلونونو د پلې کیدو اټکل شوی دی، خو دا طرحې یوازې اوس اوس د عمل کیدو په حال کې دي او دخلکو اساسي برخې لاتر اوسه دنوی نظام په برتری نه دي پوهیدلي او دهغه په مترقي ځانګړتیا لانه دي باوري شوي. په هیواد کې د پیر یو پیړیو وروسته پاتې والی له منځه وړل، دهغو ستونزو او لانجیو غوڅول چې نوې واکمنۍ ورسره هماغه له پیله مخامخ شوه، دوخت غوښتنه کوي او پرله پسې پلان شوی او ډیر ښه سنجول شوی چال چلند ته اړتیا لري. د دیموکراتیک افغانستان مشران عملاً مجبور دي دولت پر سیمه

کړي او د گوندی او دولتي جوړښت عملي تجربې راتولې کړي.

داولسي واکمني کمزوري برخه داده چې تر اوسه یې په ولایتي، ښاري او کلیوالي ادارې او سیاسي ارگانونو کې د ځان لپاره تکیه ځای نه دی موندلی، په داسې حال کې چې له دې لارې ممکنه وه په مرکز او اطرافو کې د دولتي چارو ادارو ته زیار ایستونکي راکش کړي شي.

دنوي واکمني اصلي ستونزه له اسلامي روحانیت او د مخالفو قبیلو له مشرانو سره دوه اړخیزې اړیکې دي. دغه دوه عناصر په اوسني افغانستان کې ستر ځواکمن قوتونه دي. د دغسې ستونزې د حل لاره چې د ډیر دقیق او سنجول شوي چال چلند غوښتنه کوي، تر اوسه نه ده موندل شوې، او دغه دواړه ځواکونه د اوسني رژیم د خطرناکو غلیمانو په توګه پر ځای پاتې دي. همدوي په انقلابي ضد فعالیتونو کې پراخه ونډه اخلي. د ایران پېښو چې په ټوله مسلمانان نړۍ کې یې د اسلامي تعصب یوه څپه راځوځولې هم، په افغانستان کې د روحانیت د دولتي ضد فعالیتونو چټکوالی ته لمن وهلې ده.

د هغو ستونزو یو بل علت چې د افغانستان د دیموکراتیک جمهوریت مشران ورسره مخامخ دي، دادی چې د افغانستان د خلکو دیموکراتیک گوند تر اوسه پورې په یوه ریښتني پرګنیز سازمان نه دی اوښتی. مترقي کارگران او بي وزلي بزرگران په خوراسستی دهغه لیکوته جذبېږي. گوند تر اوسه په دې نه دی بريالی

د روحانيت كوزنى پاتكى (قشرونه).

خپله په دغه گوند كې د اپريل له انقلاب وروسته انشعاب راغى اوله دې امله يې دريځ، اغېز او اعتبار راټيټ شول. د افغانستان د خلكو ديموكراتيك گوند نه يوازې د يوې كوچنې ډلې په توگه پاتې دى، بلكه د «خلق» او «پرچم» د ډلگيو ترمنځ د كورنۍ اخځېد ب له امله سخت كمزورى شوى هم دى. د «پرچم» د ډلې يو شمېر وتلى مشران يا خوله منځه يووړل شول او يا هم له گوندې او دولتي دندو، له پوځي او دولتي چارو څخه گوښه كړي شول او يو شمېر نور يې د سياسي كډوالو په توگه په بهر كې پاتې دي. اوسنۍ وضعه ان په هغو پرچميانو هم ناوړه اغېزه ښندي چې لا تر اوسه په گوند كې پاتې دي. دغه كسان د افغانستان د خلكو ديموكراتيك گوند د مشرتابه په وړاندې دويرې، شك او بدگمانۍ احساس لري. په مركز او ولايتونو كې د ادارې واحدونو پرله پسې بدلول رابدلول او دافسري كادرونو هره شيبه دې خواهاخوا كول، نوره هم دا وضعه كړكيچنه كوي.

د افغانستان غليمان هم دننه او هم په بهر كې، په تېره بيا د پاكستان او ايران په خاورو كې چې دنوى نظام ډير مخالفين ورتښتيدلى، فعاليت كوي. د موجودو شواهدو له مخې، د حكومتى ضد اقداماتو په لمسون كې لويديځې استخباراتي څانگې، په تېره بيا امريكايي او چينايي جاسوسان پوره ونډه لري. هغوى له پاكستان او ايران سره د افغانستان له خلاصو پولو نه ناوړه گټه اخلي. له همدې لارې نه يوازې دورانكارو او ويره اچوونكو ډلې، بلكه غټ وسله وال بانديونه هم

کورنی او بهرنی انقلاب ضد، نه یوازې له عیني ستونزو نه گټه اوچتوی، بلکه هڅه کوی چې دافغانی مشرانو له تیروتنو او مرگنیو اشتباه گانو څخه هم استفاده وکړی. بنکاره ده چې داپریل انقلاب تربری وروسته هم دگوندی اوهم دولتی چارو دسمبالنیت په وخت کې غالباً له اختناق، غیر مجازو ترتیونو نه کار اخیستل شوی اوهم دبندیانو دتحقیق په وخت کې شخصی عقدې میدان ته راوتلی او له زورزیاتې نه گټه اخیستل شوې ده.

پوځ هم دې بنسټه ترتیونو په وړاندې بې تفاوته پاتې نه شو، په داسې حال کې چې همدغه اردو د رژیم اساسی مېت دی. دې کار ترتیاتي اندازې هم دهیواد دننه او هم په بهر کې دنوی نظام دې اعتباره کولو لپاره دانقلاب ضد هڅی اسانې کړې. ډیر قوماندانان چې وینی دهغوی انډیوالان سیدان ته تری تم کپړی، برخان ویسالا له لاسه ورکوی او له بندنه دژغورسې لارې چارې لېوی. دا خبره دهرات په بیلگه کې ډېره ښه جوته سوه. په دغه ښار کې نه یوازې پراخو اولسی پرگنو، بلکه ډیرو پوځی ټولگیود خلکو قوماندانانو په نوبت دپاخون کوونکو پلوی وکړه.

له بلې خوا، دهرات سېو، په خلکو کې، دافغانستان دخلکو دیموکراتیک گوند له خوا دپراخ سیاسي او تبلیغی - ترویجی چارو دکمزوری سمبالنیت خبره تائید کړه. دنوی نظام دډول ډول غلیمانو په دې ډله کې دمرجعو ملایانو له خوا، په سیمو کې ناوړه تبلیغات دگوندی کار کوونکو له خوا دکیدونکو تبلیغاتو په انډول خوځله پراخ او خوځند دی.

ډله کې ډيرو لوړو مشرانو ته بيا بيا وړاندیزونه او مشورې ورکړې دي او شويو تېروتنو او افراط ته يې دهغو پام اړولی دی، خو افغاني مشرانو د نه تجربې او غیر کافي سياسي انعطاف په ښودلو سره، زموږ د مشورې کمې او په ځينو برخو کې هيڅ نه دي منلي.

د افغانستان د ديموکراتيک جمهوريت د مشرانو د سياسي تجربې کموالی، د هرات د پښو په هماغه توده هنگامه کې، هله ښه څرگند شو چې شوروی اتحاد دغه هېواد ته د پوځونو د لېږلو په اړوند د افغانستان د مشرتابه وړاندیز رد کړ او په مقابل کې يې دوی د خپل ځان څرگندونه وکړه. د دوی وړاندیز له دې امله رد شو چې د شوروی پوځونو د لېږلو په صورت کې به ژور او خطرناک سياسي عواقب منع ته راغلي وای (خو افغاني مشرانو داسې ښوده لکه چې په دې موضوع هيڅ نه پوهیږي).

ښکاره ده چې د افغاني حکومت ضد هڅې بشپړ کورنی ماهيت لري او که شوروی عسکرو دهغو په ټکولو کې برخه اخيستی وای، له يوې خوا به د شوروی اتحاد نړيوال اعتبار ته جدې تاوان رسيدلی وای او د تشنج د کموالی بهير به ډېر شاته غورځيدلی وای او له بلې خوا به يې د تره کی د حکومت کمزورتيا په ډاگه کړې وای چې په نتيجه کې به يې انقلاب ضد عناصر د دغه هېواد دننه او بهر لاندو د حکومتی ضد فعاليتونو ته هڅېدلې وای. دا حقيقت چې د افغانستان حکومت

په دې توگه موږ دا گڼو چې هرات ته د شوروي پوځي ټولگيو د لېږلو په هکله، د افغانستان د ديموکراتيک جمهوريت د مشر تابه د غوښتنې په ردولو سره، موږ سمه پرېکړه کړې ده. په افغانستان کې د نورو حکومتي ضد بغاوتونو د کېدلو په صورت کې هم، چې ښه ډير احتمالات يې شته، موږ ته په همدغه لاره تگ په کار دی.

خو له دې سره سره، ښکاره ده چې موږ به په راتلونکي کې هم دخپل وس په اندازه د افغانستان د ديموکراتيک جمهوريت له حکومت سره مرسته کوو چې اشلابي ضد قوتونو ته گوزار ورکړي، په هېواد کې حالات ټينگ او آرام کړي، خپله اغيزه پراخه کړي او د سوسياليستي بدلونونو په لار کې د پراخو پرگنو ملاتړ راخپل کړي.

د اپريل انقلاب د بری له هماغه پيله، شوروي اتحاد له نوې واکمنۍ سره په نړيوال ډگر کې د سياسي ملاتړ له لارې پراخه مرسته کوي. په اقتصادي برخه کې د وسله وال پوځ په پياوړتيا او د تکړه مسلکي کادرونو په روزنه کې ورسره هر اړخيزې مرستې کوي. د افغانستان د ديموکراتيک جمهوري حکومت په غوښتنه د بيلابيلو برخو لپاره ښه گڼ شوروي کارپوهان او سلاکاران هلته لېږل شوي چې د افغانستان د ديموکراتيک جمهوريت په وړاندې د پرتو ستونزو په هواري کې ښه غټه برخه واخلي.

د همدغو چارو په دوام او د افغانستان په هکله په دې وروستيو وختو کې د نويو

۱- دافغانستان د دیموکراتیک جمهوریت له مشرتابه سره د دې دخپل پوځ د جنگی وړتیا او دهغه د سیاسي او روحی حالت دلورتیا، انقلابی واکمنی ته دهغه د وفاداری او سرښندنې په تأمین، د امنیتي ارگانو او په دې ډله کې د سرحدی پوځونو د پیاوړتیا او دهغوی داغیزمنتوب په زیاتوالی کې مرسته وشي.

ددې خبرې په پام کې نیولو سره چې په افغانستان کې د وروستیو پېښو له امله دغه هیواد ته ډیرد نوره وسله او جنگی تخنیک استول شوی او ځینې نورې د استولو په حال کې دی او دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت د وسله وال پوځ لپاره هم خپله په دغه هیواد کې او هم دشوروی اتحاد په پوځی تعلیمی موسسو کې د پوځی پرسونل روزنه ډیره پراخه شوې ده. په کار ده، ډیر ټینګار په دې ټکی وشي چې له ورکړی شوې وسلې او تخنیک نه اغیزمنه ګټه اخیستل دې ډیر ژر زده کړای شي. دغه خبره په هغو مرستو پورې هم اړه پیدا کوي چې د دولتي امنیت دارگانو له لارې ترسره کېږي.

۲- دهغو مرستو په ګډون چې په افغانستان کې د دیموکراتیک انقلابی نظام د سیاسي دریځونو له ټینګښت سره لاس کولی شي، تروسه وسه دې دغه هیواد ته د مرستو رسولو په هکله ټولې مسألې په پوره چټکۍ خپرل کیږي او په دې اړوند دې چټکۍ پرېکړې کیږي. افغانی مشرانو ته دې وویل شي چې په لومړی ګام کې داقتصاد د هغو څانګو پراختیا په کار ده چې د هیواد د تولیدی ځواکونو

۳- له هرې لارې چې د افغانستان ديموکراتيک جمهوريت له مشرتابه سره خبرې اترې کيږي، بايد په دې ټکي پوله پسې ټينگار وشي چې تر ګوند او حکومت لاندې د پراته سياسي بنسټ پراختيا ځانګړي ارزښت لري.

په ځانګړې توګه په کار ده چې د افغانستان ديموکراتيک جمهوريت مشرانو ته د امفکوره تلقين شي چې د زمکو اصلاحاتو په ګډون د ټولو اقتصادي او ټولنيزو بدلونونو پرله پسې پلي کول خورا له ارزښته ډکه خبره ده. په کار ده چې په دې کار کې له پوره غورځنه کار واخيستل شي. ډيرې ځفاستې او افراط ته اړتيا نه شته او بايد د ترسره کيدونکيو اصلاحاتو سياسي او ايديالوژيکي اړخ ته پوره پاملرنه وشي. د غونې په توګه: د بزرګانو غوږونو ته دې ورسول شي چې زمکه ورته د اپريل انقلاب له برکته ورکول کيږي او که له اولسي او ديموکراتيکي واکمنۍ نه دفاع ونه کړي، نو زمکه يې هم له لاسه وتلی شي. د غسې توضيحي کارونه دې دنورو ټولنيزو او اقتصادي اصلاحاتو په برخه کې هم ترسره شي.

د افغانستان د خلکو ديموکراتيک ګوند د سياسي بنسټ د پراختيا په مقصد دې افغاني مشران په دې خبره قانع کړي شي چې په کار ده ورو ورو د واکمنۍ دارګانونو انتخاباتي والي ته مخه کړي، خودا به هيڅکله د هيواد په دولتي او سياسي جوړښت کې د ګوند دلارښوونکي نقش پايښت او ټينګښت ته د زيان رسولو په مانا نه وي، بايد هغوی قانع کړي شي چې د خلکو د ديموکراتيکو حقوقو

۴- له افغانی مشرانو سره په خبرو اترو کې دې هغوی ته ددې خبرې روښانول همداسې دوام ولری چې د گوندی غړو د شمېر له زیاتوالی سره جوخت، د گوندی مشرتابه او صفوفو بشپړ یووالی خومره ارزښت لری. هغوی ته دې دغه راز د گوندی او دولتی مهمو پېښو په هکله دډله ییزو پریکړو ارزښت په گوته شی. دافغانستان د خلکو دیموکراتیک گوند او دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت له مشرانو سره دې د گوندی او سازمانی او دغه راز د پریگنیزو او توضیحی چارو په سمبالښت او د گوندی او دولتی کادرونو په روزنه کې عملی مرسته وشي.

۵- دافغانی مشرانو پاملرنه دې، د هېواد داسلامی روحانیت په منځ کې د فعالیت چارې ته جلب کړای شی، چې په دې توگه په هغو کې تفرقه ایجاد شی او د ارتجاعی اسلامی مشرانو نفوذ د خلکو په منځ کې را ټیټ شی. دا مقصد هله ترسره کیدای شی چې د ټاکلو بیلگو په راوړلو سره، په هیواد کې د مذهب په ازادی ټینگار وشي او وویل شی چې نوی واکمنان ټولو روحانیانو ته نه، بلکه هغه چاته سزا ورکوی چې عملاً د انقلابی نظام خلاف دریږي.

۶- په کار ده چې دافغانستان د دیموکراتیک جمهوریت مشران هم په دې قانع کېږي شی چې پر انقلابی قانونیت بنا د حقوقی معیارونو رعایت لازمه خبره ده او باید مجازاتی متود یوازې له پوره غور وروسته وکارول شی. البته ددې خبرې مانا دانه ده چې د هغو کسانو پر ضد دې له مجازاتو څخه کار نه اخیستل کیږي چې د خیانت په هکله یې پوره شواهد شته او یا دا چې په فعاله توگه یې په انقلابی ضد

ګوندي کادرونو سرنوشت د تصادفي او شکمنو شاهدانو، هغه هم د دوو يا دريو تنو له خوا، له حقيقي محاکمې پرته بايد ونه ټاکل شي.

۷- د افغانستان د ديموکراتيک جمهوريت د مشرانو غورونو ته د اړوندو مسألو په هکله زموږ د نظريو او وړاندیزونو د رسولو په کار کې مخامخ کتنو د ارزښت په پام کې نيولو سره پکار ده چې په افغانستان کې د حالاتو د عادي کيدلو سره سم په بيلا بيلو سطحو کې، يو ډبل هيوادونو ته پرله پسې سفرونه وشي.

۸- د ډيپلوماتيکو او نور څانګړو ذرايعو له لارې دې، د افغانستان په کورنيو چارو کې، د نورو هېوادو، په تېره بيا د ګاونډيو ملکونو د لاس وهنې خلاف اقدامات همدا سې جاري وساتل شي.

۹- له افغاني دوستانو سره دې د سياسي او پرګنيزو چارو د سمبالتيا، په تېره بيا د راډيويي تبليغاتو په برخه کې چې د افغانستان د پراخې بې سوادۍ په شرايطو کې خورا ارزښتمنه لاره ده، عملي مرستې وشي.

د افغانستان په هکله، زموږ په تبليغاتو کې دې زياته پاملرنه دښه ګاونډيتوب اصل او پراخې متقابلې ګټورې همکارۍ ته واړول شي، چې زموږ د دواړو هېوادو په اړيکو کې ټينګ مقام لري او دادی اوس کيفی بدلون او پرمختګ کوي. د شوروي واکمنۍ په وخت کې د منځني اسيا د جمهوريتونو د سياسي او اقتصادي ودې په هکله دې پراخ او اغيزمن تبليغات وشي. د دغو او

عقیدې د ممنوعیت په هکله د تورونو بې بنسټوالی څرگند کړای شی.

۱۰- په پرله پسې توګه دې وروڼه سوسیالیستي هیوادونه له هغو اقداماتو نه خبرشی چې موږ یې د افغانستان دیموکراتیک جمهوریت له مشرانو سره دهغه هیواد حالاتو په ثبات کې کوو. په دې (تبلیغاتو کې دې) داته کې په پام کې ونیول شی چې دغه هیوادونه هم له افغانستان سره د ویر سیاسي ملاتړ او مادی مرستو کولو ته رامات شی.

د دغو ټولو په نښه شویو برخو او احتمالاً د نویو مواردو په هکله مشخص وړاندیزونه به له اړتیا سره سم (دې طرحې ته) ورزیاتېږي.
ستاسو پاملرنې ته یې وړاندې کوو.

۱. گرومیکو، ی. اندروپوف، د. اوستینوف، ب. پونا ماریوف...

د پېښو نیټه لیک

د اپریل په دویمه د یاغیانو له ډلو سره د بادغیس، پکتیا، کونړ او تخار په ولايتونو کې جلا جلا نښتې وشوې.

د اپریل په شپږمه حکومتی لښکرو د مجاهدینو د یوې درې سوه کسيزې ډلې يرغل په اجرستان کې په شا وټمباو.

د اپریل په ۱۳ د انقلاب ضد عناصرو يرغلونه د گردیز په شا او خوا او جلال آباد کې تاوده شول. یوه ورځ وروسته د خوست پنځه سرحدی ټاټوبي د تروریستانو تر ډزو

وتېكوله. دنېستوپه ترڅ كې له دير شونه زيات مجاهدين ووژل شول او دوه يې ونيول شول. د گرديز او خوست په پوځي چوڼيو كې، د امنيتي ارگانونو له خوا ۴۵ افسران چې د «اخوان المسلمین» دافراطي ډلې غړي وو او دافغانستان دحکومت خلاف يې وسله وال اقدام ته تيارى نيوه، ونيول شول.

داپريل په ۱۷ او ۱۸ په بادغيس، بدخشان، کونړ او پکتيا كې د انقلاب ضد عناصرو بريدونه زيات شول. په بادغيس كې ياغيان بريالى شول چې دكشك كهنه ښار ونيسي، خو څلور ورځې وروسته بيرته آزاد كړى شو. دكونړ په ولايت كې دافغانستان ديموكراتيك جمهوريت يوه پوځي چوڼۍ تر سختو ډزو لاندې راغله، په پكتيكا كې د ارگون په گارنيزيون باندې يرغل وشو.

داپريل په شلمه پوځي واحدونو او دامنيتي سازمان قطعو په گډه، دجلال آباد په فرقه كې د بغاوت هڅه شنډه كړه. په دغه حكومتي ضد اقدام كې دكشف دكنديك، دتوپچى غنډ او د انضباط د ټولۍ منسوبينو برخه لرله.

«ملگري امين ته قناعت ورکړی...»

«مسکو، عاجل»

«محرم»

...ملگري امين خان ته غوښتى وم او د ن. م. تردكى په غوښتنه يې داهيله

درلوده چې بايد ۱۵-۲۰ حنګى هليکوپټري له مهماتو او شوروي عملي سره

وړته ورکړي، چې د حالاتو د خرابېدو په صورت کې به يې جدي اړتيا وکړي.

ډاډ راكړی شو چې كابل ته د شوروی پیلوټانو راتگ اوله هغونه كار اخیستل
به، د پټ راز په توگه ساتل كیږی...

ل. گاریلوف

د ۱۹۷۹ د اپریل ۱۴

وكتل شو:

ددې كار له اجرانه دې ډډه وشی.

ن. و. اگارکوف.

د ۱۹۷۹ كال د اپریل په ۲۱ د مركزی كمیټې د سیاسي بیورو، د افغانستان په
خاوره كې د انقلاب ضد بغاوتونو په ټكولو كې د جنگی هلیكوپټرو د شوروی
پیلوټانو گډون غیر معقول وباله. د افغانستان په دیموكراتیک جمهوریت كې
لوی پوځی سلاكار ته لاندې لارښوونې وشوې:

«اشد محرم

خانگړې دوسییه.»

كابل، لوی پوځی سلاكار ته.

د افغانستان د دیموكراتیک جمهوریت صدر اعظم ح. امین ته خبر ورکړی چې
د ۱۵ - ۲۰ جنگی هلیكوپټرو او شوروی پیلوټانو د ورلېږلو په هکله دهغه
غوښتنه شوروی حکومت ته وړاندې شوه.

ورته وواياست چې د افغانستان په دیموكراتیک جمهوریت كې د انقلاب ضد

پخوا افغانی مشرانو ته توضیحات ورکړل شوی وو، د غسې یو اقدام به د افغانستان د انقلاب د دښمنانو او بهرنیو مخالفو ځواکونو له خوا، افغانستان ته د شوروی انترناسیونالستی مرستې د بدنامولو او د افغان اولس په منع کې د حکومتی ضد او شوروی ضد تبلیغاتو په مقصد وکارول شی. په دې خبره ټینګار وکړئ چې دروان کال په مارچ او اپریل کې د افغانستان دیموکراتیک جمهوریت ته په پنځو یا لسو ډولو وسلو سمبالې جنگی هلیکوپترې سپارل شوی دی.

ح. امین ته قناعت ورکړئ چې له تاسو سره موجودې هلیکوپترې د افغانی پیلوټانو په لارښوونه کولی شی، د پلېو ځواکونو او جنگی الوتکو په مرسته د انقلاب ضد عناصرو د سیسې شنډې کړی.

«افغانی پوځی قوماندانی لپاره په دې برخه کې لازم هدايات طرح کړئ».

د پېښو نېټه لیک

د اپریل په ۲۲ وسله والو باغی ډلو د گردیز-خوست واک وازې په سیمه کې بشپړ بند کړ.

د اپریل په ۲۴ او ۲۵ دننگرهار په ولایت کې له وړانکارو ډلو سره سختې جګړې روانې وې. د جلال آباد د جنوب ختیځ په شپيته کیلو مترې کې د چنار په سیمه کې د افغانستان - پاکستان له ګډې پولې نه د (۵۰) وسله والو باغیانو

شریف د جنوب لویدیځ په (۷۰) کیلومترۍ کې د آن کپرک سیمه د باغیانو لاس ته ورغله.

د اپریل په دویمه د هیواد په ختیځ او شمال ختیځ کې د کوچیانو له خوا د پوځي عملونو د زیاتېدو نښې څرگندې شوې. د خوست او گردیز په شا او خوا کې څو کلی د تروریستانو تر یرغل لاندې راغلل. د همدغو ډلو له خوا د درد، صوف، منطقه اشغال او تالا شوه. حکومتی پوځونو د زابل په ولایت کې د باغیانو یوه ډله، درې وړې کړه.

دمی په اوومه د کونړ په ولایت کې درې وړانکارې ډلې چې له پاکستان نه دوزیرو، گوشتي او جنوبي اسمار سیمو ته ننوتې وې، له منځه یووړل شوې.

مخالفینو غوښتل دمی په نهمه په ټول هیواد کې دولتی ضد پاڅون پیل کړي، په پکتیا، غزني، پکتیکا، ننگرهار، کنړ، بلخ، سمنگان او د کابل په شا او خوا کې د غسې اقدامات ترسره شول. تر ټولو ستر وسله وال بغاوت پایتخت ته ورڅیړمه، په تره خېلو کې جوړ شو. له دریو سوو زیاتو مجاهدینو هڅه وکړه چې کابل ته ننوځي، خو حکومتی پوځونو هغوی وټکول او تر یو حده یې له منځه یووړل. د غزني ښار په جنوبي څنډو کې د مخالفو وسله والو ډلو لاس ته څو کلی ورغلل، خود ورځې تر پایه د باغیانو مقاومت مات او له ۲۵۰ نه زیات مجاهدین د حکومتی ځواکونو له خوا ونیول شول. ورته شور شونه په پلخمری او پل علم کې هم جوړ شول. د حکومتی لښکرو د سختو اقداماتو په نتیجه کې له دریو سوو

دمی په لسمه دکندهار په هوایی گارنیزون کې یو د توطئه کشف او شنیده شو. امنیتي ارگانونو د ډگر (۱۶) تخنیکي کارکوونکي ونيول. یو ورځ وروسته حکومتی لښکرو د گردیز-خوست د واک د بیا پرانیستلو لپاره عملیات پیل کړل. دمی په ۱۳ څارندویانو او حکومتی عسکرو د سنگ چارک په اولسوالی کې یو لوی بانډ محاصره کړ. د امنیتي ارگانونو کارکوونکو په پلخمري کې د مخالفینو له (۵۰) نه زیات پلویان ونيول. د دېچنای او گردنه غوري په سیمو کې هم سخت جنگ روان و. د جنوبی بدخشان په مومنان کې یو دویاکسیزه مخالفه ډله محاصره او له منځه یووړل شوه. مخالفو وسله والو د آسمار او اسعد آباد ښارونه په هاوانونو او سپکو وسلو وویشتل. په لاندې سیمو کې د مخالفینو د تولید و خبرونه راوړسیدل: د بغلان جنوب لویديځ په غرونو کې تر روزیات کسان، دزیړکو په سیمه کې تر دووزرو کسه او د غزني ښار د لویديځ په دولس کیلو متری کې تر څلور سوو تنه.

دمی په ۱۴ په دره صوف، لغمان او د بغلان د جنوب په شپيته کیلو متری کې د یاغیانو فعالیتونه زیات شول. د دوشی او خنجان د نیولو لپاره مخالفینو ښه ډیر ځواک راټول کړی و. د بهسودو اولسوالی لکه د پخوا په څېر د وسله والو مخالفینو په لاس کې وه. په وازي، گومل او دغه راز د خوست په لویي اولسوالی کې، له پاکستان سره پولې ته څېرمه په سرحدی تانو کې جگړه یز فعالیتونه چټک شول. په وازه خوا کې میشت سرحدی کنگد مخالفینو ته تسلیم شو، دمی

دمخالفينو ډلې راتولې شوې وې. مخالفو وسله والو ډلو د غزني جنوب ته د مالستان سيمه ونيوله. دا سيمه د مخالفينو په بشپړه محاصره کې وه. د غزني او کنهواز ترمنځ د سيمو په نښتو کې تر دوه سوه زيات مجاهدين له منځه يووړل شول او پاتې يې د کنهواز جنوب لويديځ ته په شاشول.

درې ورځې وروسته د کندهار په هوايي گارنيزيون کې نور شل تنه د انقلاب ضد توطيې په تور د امنيتي ارگانونو له خوا ونيول شول. مخالفينو د جلال آباد په شمال لويديځ کې د لويې لارې کنترول په خپل لاس کې واخيست. د مخالفينو يرغلونه په زابل، ارزگان، باميان او غور کې زيات شول.

د مې په ۲۳ حکومتی ځواکونو د هرات ښار د جنوب لويديځ په ديرش کيلومتري تړۍ کې پراخ عمليات ترسره کړل. هلته له دوو زرو زيات مخالفين راتول شوي وو. د جگړې په لړ کې ۶۰ کسه له منځه لاړل او ۱۳۰ د ښمنان اسير شول. يوه ورځ وروسته په غزني او پکتيا کې خونړۍ جگړې پېښې شوې. ۶۰ تنه له منځه يووړل شول او ۳۹ ياغيان اسيران شول، دغه راز د هرات ښار په جنوب لويديځو برخو، د «وازي» په سيمه او باميانو کې د انقلاب ضد مرکزونو د درې وړۍ کولو عمليات روان وو. له سلو زيات کسان ووژل شول او (۸۰) مجاهدين د حکومتی قواو لاس ته ورغلل.

«گازي بمونه نه درلېږو ...»

دنورو پوځي مرستو خبره وڅيړل شوه. د شوروي اتحاد د پلان جوړولو دولتي
کميټې او بهرني سوداګري وزارت ته لارښوونه وشوه چې د دوو مياشتو په اوږدو
کې د ۱۵۰۰ موټرو دور کړې په هکله د افغانستان د ديموکراتيک جمهوريت
غوښتنه وڅيړي. خو ساعته وروسته کابل ته دغه شفرې تلګرام مخابره شو.

«اشد محرم

ځانګړې دوسيه.

کابل. شوروي سفير ته

ن. م. تره کي ته ورشي او زموږ پر لارښوونه داستناد له مخې ورته وواياست
چې د افغانستان ديموکراتيک جمهوريت ته دنورو پوځي مرستو دور کولو په
هکله، د افغاني مشرتابه غوښتنې په غور وڅيړل شوې.

ورته وواياست چې مسکو په افغانستان کې دارتجاعي ځواکونو د انقلاب ضد
فعاليتونو د چټکتيا له امله د افغاني مشرتابه په انديښنو پوهيږي. شوروي
حکومت، د افغانستان په ديموکراتيک جمهوريت کې د حالاتو د ثبات په خاطر
په راتلونکي کې هم دانترناسيونا ليستي مرستو دور کولو په باب پرخپل هوډ
ولاړه پيريکړه وکړه چې د ۱۹۷۹ - ۱۹۸۱ کلونو په اوږدو کې د ۵۳ ميليونو
روبلو په انډول د ځانګړيو وسايلو وړيا مرسته وکړي. په دغو وسايلو کې (۱۴۰)
توپونه او هاوانونه، (۹۰) زغره وال ګاډي (له دې ډلې ۵۰ يې په بېرې سره)، ۴۸۰

دارو-درمل او طبی سامان آلات وراستول کیږي. دغه راز دچټکې مرستې په توگه په سېرني «می» کې سل اور بلوونکې ټانکې (اوراچوونکې بمونه) او (۱۶۰) دیوځلي استفادې می کستونه ورکول کیږي. دغیر زهری گازی بمونه درکول ممکن نه دي.

تر کومه چې دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت ته له شوروی پیلوټانو سره یوځای دهلیکوپترو او ترانسپورتي الوتکو په درلیږلو او په کابل کې زموږ دکومانډو یی قطعي دپلي کولو په احتمال پورې اړه لري، باید وویل شي چې له شوروی پوځي قطعونه دگټې اخیستنې موضوع پخوا، مسکو ته دروان کال دمارچ په میاشت کې د ن. م. تره کی دسفر په ترڅ کې په هراړخیزه توگه خپرل شوي دي. داسې اقدامات به په پوره باور سره نه یوازې په کورني سیاست، بلکه په نړیواله کچه هم غټې ستونزې راپیدا کړي او له هغونه به تر هر څه لومړی، دښمن قوتونه دافغانستان دیموکرات جمهوریت دگټو او داپریل انقلاب دبریاو خلاف ناوړه گټه واخلي، ددې لارښوونو داجرا په هکله تلگرامي خبر راکړی.

د پښو نېټه لیک

د می په ۲۸ دیاغیانو خلاف په کندهار کې سخته جگړه روانه وه. په پکتیا او غزني کې هم جگړه وه، دغزني گارنیزون شپږو جزو تامونو دکوچنیو کلیو د بیا خلاصون لپاره بریالي عملیات وکړل. دگردیز - خوست لاره اوس هم دیاغیانو په لاس کې وه. د خوست پوځي قطعي دمخالفو وسله والو دلو خلاف په درنده جگړه

دمی په ۲۹ نیټه د شادولۍ کوټ په اولسوالۍ کې یوه مخالفه ډله له منځه یوړل شوه. خوست ته خبرمه په لږه، لندر، میدان خولې اوسید خیلو کې سختې جگړې همدا سې روانې وې. دره صوف د ډبرو سکرو کانونه او هغو ته خبرمه کلی د پخوا په خبر د مخالفینو په لاس کې وو.

دمی په دیرشمه په کندهار او ارزگان کې جگړو دوام درلود، یاغیانو د اسمار په گارنیزون برید وکړ. د خوست د لویدیځ په شل کیلومترې کې یو می - ۲۴ ډوله هلیکوپتر راوغورځول شو.

د پکتیا او غزنی په غرنیو سیمو او کلو کې حکومتی پوځونو د «پاکولو» عملیات ترسره کړل. د لوگو ولایت په گردنه دیوال کې د هلیکوپترو دیرغل له امله د یاغیانو د تولیدو یو مرکز ډرې وړی شو. د ننگرهار په ولایت کې مخالفو وسله والو ډلو د خده خیلو د سیمې د نیولو هڅه وکړه. یرغل په شا وتمبول شو.

په بامیانو کې د جنون په پنځمه یاغیانو د لویدیځ لور ته په شاتگ پیل کړ. د غزنی جنوب لویدیځ ته ۵۹ لمبر پلۍ غنډ د مجاهدینو له ناڅاپي برید سره مخامخ شو. د غنډ دود کونکي ډرې وړی شول. د هرات او نیمروز په ولایتونو کې د مخالفو ځواکونو د راټولیدو نښې نښانې تر لاسه شوې.

د جون په شپږمه د پکتیا حالات لا هماغسې خړ پړ وو. له دغه ځایه د منگلو او ځدرانو د یاغي قبیلو د ځواکونو د راټولیدو او فعالیتو خبرونه تر لاسه شول.

دشفاهي امر له مخې تر دیر شوزیات د ایرکټیفونه (پوځي لارښوونکي اسناد) صادر شول. دهغو له مخې دمنځني اسیا او ترکستان په پوځي حوزو کې نږدې جزو تامونه، قطعي او موسسې راجورې او د پرسونل له پلوه بشپړې کړای شوې. دڅلویښتم لښکر قومانداني راجوره او درې موتوریزه فرقې، دیرغلیز دیسانت یوه لوا، مستقل موتوریزه غنډ، یوه یوه توپچی او د هوایی مدافعی راکټي لوا او دغه راز دبیلایلو پوځي مسلکونو بیلایلي قطعي او دلورستیکی تأمیناتو موسسې سمبال کړي شوې. دنوی جوړ شوی پوځ د پرسونل دکمال لپاره د احتیاط دورې تر پنځو سوزو زیات افسران، واره ضابطان او سرتیري احضار شول، داقتصادی مؤسسوله خوا د پوځ د اړتیا دلیرې کولو لپاره نږدې اته زره موټرې ورکړي شوې.

ددغو دواړو پوځي حوزو لپاره په تېره نیمه پېړۍ کې داترتولو ستره سفر بری وه. دپوځ دننه او په پوځي کمیساریو (دمکلفیت په مدیریتونو کې) په ډاډ سره ویل کیدل چې دایوه عادی تفتیشی سفر بری ده. یوازې ددسمبر په ۲۴ دشوروی اتحاد د دفاع وزارت دمشرتابه په غونډه کې دا خبره په ډاگه شوه چې شوروی اتحاد، افغانستان ته دپوځونو دلیرلو پریکړه کړې ده.

دا هغه وخت دی چې دڅلویښتم پوځ نوې جوړې شوې بیلایلي قطعي ددندی داجرأ لپاره چمتو شوی دی. په دغه غونډه کې هغه جزو تامونه او قطعي مشخصي

خاوره کې ځای پرځای شوی وای. ان له پولې نه د تیرېدو ټیټک وخت په گوته شوی و. د ۱۹۷۹ د دسمبر د ۲۵ ورځې د مازدیگر درې بجې.

شوروی سفیر لا مخکې ح. امین ته خبر ورکړی و چې شوروی مشر تابه دوست افغانستان ته د مرستې پریکړه کړې ده. د همدې اطلاع له مخې ح. امین دوسله وال پوځ ستر درستیز ته لارښوونه وکړه چې له شوروی لښکر سره هر ډول مرسته وکړي. د دسمبر د ۲۵ ورځې په سهار د څلویښتم لښکرو قوماندان تورن جنرال ی. و. توخارینوف په کندز کې د افغانستان دوسله وال پوځ د ستر درستیز داوېراسیون له رئیس تورن جنرال بابا جان او د افغانستان د خلکو د یمو کراتیک گوند د مرکزي کمیټې د عمومي منشي له مشر ورور عبدالله امین سره دوه کتنې وکړې. په همدغه وخت کې د شوروی پوځ د استحقاک جزو تاملونو د «دوستي پله» پرځای چې وروسته بیا شوروی لښکرې دهغه له پاسه له افغانستان نه راووتلې، د شپیتو تنو په وزن دیو د موقتي استحقاکي پله په جوړولو لاس پورې کړ. عمومي نقشه داسې وه چې شوروی لښکرې به له دوو لارو افغانستان ته ننوځي او ډیر مهم ولایتي مرکزونه به د کمربند په توګه راګیروي: یو د ترمز - کابل - غزني له لارې او بل د کوشک - هرات - کندهار له لارې، ټاکل شوې وه د همدې کړې دننه شوروی پوځونه په جلا جلا ګارنیزونونو کې داسې ځای پرځای کړای شي چې په افغانستان کې د عادي ژوندانه شرایط برابر شي، خو د پوځونو له لیږلو.

خو شیبې مخکې په دې پلان کې ځینې اصلاحات راغلل: دهغې پلې مورتوریزه فرقي قوماندان ته چې ترټولو لومړی باید د ترمز په سیمه کې له پولې څخه تېرېد شوی وای، امر وشو چې ځان کندوز ته ورسوي، د کوشک په سیمه کې د بلې ورته فرقي حرکت یو څه نور هم وځنډول شو.

د دسمبر د پنځه ویشتمې ورځې په دریو بجو د ۱۰۸ لمر مورتوریزه فرقي د کشف مستقل کنډک د افغانستان په لور کې د پلې د ترمز په سیمه کې د کشف

دیسانت د (۱۰۳) لمبر فرقي جنگي وسايل او نور پرسونل افغانستان ته په لږدولو پيل وکړ. دغه فرقه د کابل په هوايي ډگر کې پلې کړی شوه. د پوځونو د لږلو په پيل کې دشوروی اتحاد د دفاع وزیر مرستیال مارشال س. ل. سوکولوف او د ترکستان د پوځي حوزې قوماندان ډگر جنرال ی. پ. ماکسیموف د څلویښتم لښکر په قومانداني کې حاضر وو. پوځیانو له گمرکي کنترول پرته، د هغو لیستونو له مخې چې د جروتامونو قوماندانانو تصدیق او لاسلیک کړی وو او استحکامی پله ته له ورتیرېدو مخکې (شوروی) سرحد دارانو ته سپارل کیدل، د افغانستان خاورې ته د ورتیرېدلو اجازه موندله. د دیسانت قطعو لستونو په هغو هوايي ډگرونو کې چې د هوایی قواو ترانسپورتي الوتکو په کې د وروستی ځل لپاره تیل اخیستل، د هوایی ډگر سرحدی کارکوونکو ته سپارل کېدل.

د ی. و. توخارینوف په وینا د سبرلومړي زیان (له یرغل) د دوه ساعته وروسته پېښ شو. د هر د داری د کمښت د بدلون له امله مارش د شپې په تیاره کې ترسره شو. یوه غزړه وال گادی چې غوښتل یې افغانی موټر ته لار خوشی کړی، ولویده او پر بل مخ واوښت. (۱۰) تنه ځای پر ځای مړه شول. ۱۰۳ لمبر هوایی دیسانت فرقي د کوزولو په وخت کې هم غم لږلې پیښه منځ ته راغله. د مسکو په وخت د ماښام په اووه بجو او دری دیر شو د قیقو (په افغانستان کې دا وخت توره شپه وه) کابل ته څیرمه له غره سره د لگیدو له امله د پوځي حمل و نقل ایل-۷۶ ډوله الوتکه چې سرتیري او جنگي وسايل په کې باروو، وغورځېده. (۴۴) کوماندویان مړه شول.

د دسمبر په ۲۶ ی. و. توخارینوف له مارشال س. ل. سوکولوف سره یوځای له هوانه د (افغانستان په لور) د روانو پوځي کتارونو ننداره وکړه. د راتلونکې ورځې تر نیمایي بگرام او کابل ته د هوایی دیسانت د فرقي او د پراشوتی دیسانت

عادی خلکو د شوروی لښکرو ورتگ ته ښه راغلاست ووايه. وروسته معلومه شوه چې د دمي په وخت کې هغوی زموږ د پوځونو په وړاندې له پرتو دندو خبر شوي وو او دهغو په نسبت يې مثبت نظر ښوده. البته يې فوق العاده پيښه هم نه وه. يو شمېر هغه موټرې چې له خپل کتار نه وروسته پاتې شوې وې، تر ډزو لاندې راغلې. په تېره بيا له خاروگ نه فيض آباد ته د مستقل پلي موټوريزه غنډه د تېرولو په وخت کې يو ناوړه حالت منځ ته راغی. البته دا حالت ځکه منځ ته راغی چې د افغانستان په شمال ختيځو سيمو کې ډير شمېر پخوانيو باسماچيانو (د شوروی د حاکميت ضد د منځني آسيا د مقاومت نهفت روسانو په دغه نامه ياداوه - د. ج.) او دهغوی وارثانو ژوند کاوه.

د دسمبر له ۲۷ نه د ۲۸ تر شپې په کوشک او تخته بازار کې ځای پر ځای شوې پنځم لمبر پلي فرقه د هرات خواته روانه شوه. د همدغې فرقې ځينې جزو تامونه وروسته د هرات په جنوب او شينډنډ کې ځای پر ځای شول او بيا د دغې فرقې د مسؤليت ساحه تر کندهاره را اوږد شوه.

د دسمبر د ۲۸ تر سهار د ۱۰.۸ لمبر پلي فرقه په بشپړه توگه د کابل په شمال ختيځ کې ځای پر ځای شوه او د ۱۰.۳ لمبر هوايي ديسانت له فرقې سره يې لاس يو کړ. په تېرو څو لسيزو کې دا لومړی ځل و چې په ژمی کې دې د سالنگ په څېر له يو سخت غاښي نه پلي فرقه تېره شوه. غرنی لارې کنگل شوې وې.

یوازې د موټرو لپاره په پام کې نیول شوی و، د ټانکونو او نورو زغره والو ګاډو د تیرېدو په وخت کې د لوګیو د تولید لوله امله یو خطرناک حالت منع ته راغی. سرتېرو ته د ګاز ضد ماسکونه واغوستل شول. یوازې په دې ترتیب د تلفاتو مخنیوی وشو.

دهوایی دیسانټ جزو تامونه په کابل کې تر پلې کیدو وروسته، له افغانی لوري سره په تفاهم کې د مهمو دولتي مؤسساتو خواته وخوځېدل، لکه: د افغانستان د خلکو دیموکراتیک ګوند د مرکزي کمیټې و دانی، د دفاع وزارت، د کورنیو چارو وزارت، د ملي امنیت وزارت او د مخابراتو وزارت. دغه تاسیسات د شوروي پوځونو په کنټرول کې راغلل. دغه راز مهمې لویې لارې هم د شوروي پوځونو تر کنټرول لاندې ونیول شوې لکه: کوشک-هرات، شیندند-ګر شک-کندهار، ترمز-کابل، کابل-جلال آباد، پلخمری-کندز-فیض آباد او دغه راز د افغان شوروي د ګډې همکارۍ هغه مؤسسات چې مسلکي شوروي سلاکارانو او کارپوهانو په کې کار کاوه. په دې ډله کې دغه تاسیسات راتلل: په شمال کې د جرقدق او شبرغان د ګاز ایستلو تاسیسات، د سروبی، نغلو، پلخمری او کابل د بریښنا فابریکې، په مزار شریف کې د کیمیاوي سرې فابریکه او داسې نور.

د ۱۹۸۰ کابل تر نیمایي پورې، افغانستان ته د خلويښتم لښکر د اساسي برخې انتقال بشپړ شو. د افغانستان خاورې ته پنځم او ۱۰۸ لمر موټوریزه فرقې، دهوایی دیسانټ ۱۰۳ لمر فرقه، دیرغلیز دیسانټ ۵۶ لمر مستقله لواء، ۸۶۰

انتقال او ځای پر ځای شول. د همدغه کال په لومړۍ نیمایي کې د دغو پوځونو د لاتقويې لپاره پوځونو شمېر په دغه هیواد کې د سیاسي او پوځي حالت د انکشاف له مخې بدلون موند.

د جنوري په میاشت کې دا پوښتنه رامنځته شوه چې افغانستان ته لیږل شوی پوځونه باید په کوم نامه یاد کړي شی؟ دغه پوځ لا هماغسې د ترکستان د پوځي حوزې برخه ګڼل کېده، خو هغوی یوازې د څلوېښتم لښکر په نامه یادول هم سم نه بریښېدل، ځکه چې پر دغه لښکر سربېره یو شمیر قطعي او جزو تامونه له مرکز څخه هم لیږل شوي وو. د شوروي اتحاد د دفاع د وزیر مارشال د. ف. اوستینوف په وړاندیز پر دغو پوځونو «په افغانستان کې د شوروي محدود قطعات» نوم کیښودل شو.

«او پر لارښوونه د استناد له مخې...»

«اشد محرم»

ځانګړې دوسیه.

ټولو شوروي سفیرانو ته،

(له برلین، وارسا، بوداپست، پراګ، صوفیې، هاوانا، اولانباتور او هانوی پرته) بې له څنډه د حکومت له مشر (یاد بهرنیو چارو له وزیر او یا دهغه له کفیل) سره وګورئ او د شوروي حکومت پر لارښوونه د استناد له مخې ورته لاندې مراتب ابلاغ کړئ:

موده کيږي چې له وسله وال ځواک نه کار اخيستلو په گډون د افغانستان په کورنيو چارو کې لاس وهنه، روانه ده. ښکاره ده چې د دغو لاس وهنو مقصد، دهغه ديموکراتيک نظام ړنگول دی چې د ۱۹۷۸ کال د اپريل انقلاب له بري وروسته ټينگ شو. افغان اولس او دهغوی وسله وال پوځ د ديموکراتيکو برياوو خپلواکي او دنوی افغانستان د ملي شرافت خلاف د تيري په ميرانه شنډوي، خوله بهرنه تيري نه يوازې روان دی، بلکه ډير پراخ شوی هم دی؛ له بهرنه د وسله والو بانيونو او وسلو راليرل دوام لري.

په داسې شرايطو کې د افغاني دولت مشرانو د بهرني تيري د دفع په چاره کې د مرستې لپاره د شوروي اتحاد غړو کړ. شوروي اتحاد، په امنيتي برخه کې د افغانستان او زموږ د هيواد د گډو اړيکو په پام کې نيولو سره چې په خپل وارد ۱۹۷۸ کال د دوستي، ښه گاونډيتوب او گډې مرستې په تړون کې يې هم انعکاس موندلی دی، او دغه راز دنړۍ په دې سيمه کې د سولې د ساتنې په غرض د افغاني مشرتابه دې غوښتنې ته مثبت ځواب ووايه او دهغو مسائلو د حل لپاره يې، چې د افغانستان مشران يې غوښتنه کوي، پريکړه وکړه چې افغانستان ته محدود پوځي ټولگي وليږي. په دې کار کې شوروي اتحاد د ملگرو ملتو د منشور په ۵۱ ماده استناد کوي چې د انفرادي او ډله ييزې دفاع له لارې د تيري د دفعې او د سولې د ټينگښت له پاره د هيوادونو حق تضمينوي.

ورکېدو سره شوروی اتحاد چمتو دی، خپلې قطعې د افغانستان له خاورې نه وباسي.

شوروی اتحاد یوځل بیا ټینگار کوي چې د پخوا په څېر یې، یوازینی هيله دا ده چې افغانستان دیوډ خپلواک او مستقل هیواد په توګه وویښي چې د ښه ګاونډیتوب د سیاست پر لاره روان دی او د ملګرو ملتو د منشور له مخې، خپلې ټولې نړیوالې ژمنې ترسره کوي. کولای شئ، د دې اعلاميې متن مقابل لوري ته ورکړئ.

« دهغې د اجرا په برخه کې تلګرامی رپوټ ورکړئ. »

« اشد محرم »

ځانګړې دوسیه.

نیویارک

د شوروی اتحاد استازی ته

که څوک هڅه وکړي، د امنیت په شورا کې په افغانسنان کې زموږ اقدامات مطرح کړي، زیات ټینگار وکړي چې د ملګرو ملتو د امنیت شورا د غوندې په اجندا کې د دې مسألې د شاملولو مخه ونیول شي. ټینگار به دی وکړي چې دا د افغانستان او شوروی اتحاد ترمنځ د دود اړخیزو اړیکو خبرد ۱۰۰۰ دوی به په خپله دهغې د هواری هڅې کوي. یادونه وکړي چې د افغانستان د موکراسک

لپاره په نړيواله سطحه منل شوی حق لری.

که دا موضوع بیا هم د امنیت شورا د غونډې په اجندا کې شامله شی، نو بیا دې
لاندې اعلامیه چېرې کړی شی: «څرنگه چې ټولې نړۍ ته او په دې لړ کې د امنیت
شورا د غړيو هیوادونو حکومتونو ته څرگنده ده، اوږده موده کیږي چې له بهرنه
د وسله وال تیري په ګډون، د افغانستان د دیموکراتیک جمهوریت په کورنیو چارو
کې لاس وهنه روانه ده. ښکاره ده چې د دغولاس وهنو اصلی مقصد، دهغه
دیموکراتیک نظام ړنګول دی چې د ۱۹۷۸ کال د اپریل انقلاب وروسته منځ ته
راغلی دی. افغان اولس او د هغوی وسله وال پوځ د دیموکراتیکو بریاوو، خپلواکۍ
او د نوي افغانستان د ملي شرافت خلاف د تیري په میړانه شنډ دی، خوله بهرنه
تیري نه یوازې روان، بلکه ډېر پراخ شوی هم دی؛ له بهرنه د وسله والو باندونو او
وسلو رالېږل دوام لری.

په داسې شرایطو کې د افغاني دولت مشرانو، د بهرنی تیري د دفعې په چاره
کې د مرستې لپاره پر شوروی اتحاد غړو کړ. شوروی اتحاد په امنیتي ډګر کې
د افغانستان او زموږ د هیواد د ګډو اړیکو په پام کې نیولو سره «چې په خپل وار د
۱۹۷۸ کال د دسمبر د پنځمې نېټې د دوستۍ، ښه ګاونډیتوب او ګډې مرستې په
تړون کې یې هم انعکاس موندلی دی، او دغه راز د نړۍ په دې سیمه کې د سولې
د ساتنې په غرض، د افغاني مشرتابه دې غوښتنې ته مثبت ځواب ووايه او د هغو
مسألو د حل لپاره یې، چې د افغانستان حکومت یې غوښتنه کوي، افغانستان ته

په دې ځای کې ددې خبرې یادول ضروري دی چې شوروی اتحاد او افغانستان دملګرو ملتو دمنشور د ۵۱ مادې له مخې دځان د انفرادي اوډله ییزې دفاع له حق نه کار اخیستی دی. لکه چې ښکاره ده، د نړۍ ډیرو هیوادونو او په دې ډله کې دملګرو ملتو دامنیت شورا غړیو د نړیوالې سولې او امنیت د ټینګښت لپاره له خپل دغه رواج نه بیا بیا کار اخیستی دی.

شوروی حکومت دغه راز ددې خبرې په ډاګه کول ضروري ګڼي چې له شوروی اتحاد نه دافغانستان ددې غوښتنې او ورسره جوخت د شوروی اتحاد ددې اقدام دمنځ ته راوړونکو سوا ملو، له منځه وړلو وروسته، شوروی اتحاد هوډ لري چې خپل پوځي ټولګی په بشپړه توګه دافغانستان له خاورې نه وباسي.

شوروی اتحاد یوځل بیا په ډاګه وایی چې د پخوا په څیر یې یوازینی هیله داده چې افغانستان یوه خپلواک او مستقل دولت، دښه ګاونډیتوب دسیاسیت پرلاره روان او دملګرو ملتونو دمنشور له مخې نړیوالو ژمنو ته پابندو وینی. «

که چېرې لازمه شي، هغو ویناوو ته چې مقصد یې زموږ پر سیاست، زموږ پردغه اقدام او دافغان - شوروی پردوستۍ او ګډې مرستې سبوري غورځول وي، کلک او مدلل څواب ورکړی.

دخبرو اترو او خبرنو په وخت کې په پورتنۍ اعلامیې او دغه راز په هغو اسنادو استناد کوي چې یا زموږ او یا دنوی افغانی مشرتابه له خوا خپرېږي. «

« د مرکزی کمیټې له نامه ورته وواياست ... »

« اشد محرم »

ځانگړې دوسیه

بې نوبته

شوروی سفیر

د دوستو (گوندونو) مشرانو له استازو سره وگورئ او د شوروی اتحاد

د کمونیست گوند مرکزی کمیټې له نامه ورته لاندې مراتب وواياست:

گرانو ملگرو!

له هغه دود سره سم چې زموږ د گوندونو ترمنځ وجود لري، د شوروی اتحاد

د کمونیست گوند مرکزی کمیټه غواړي، ستاسې له گوندي مشرتابه سره

د افغانستان د وروستیو پېښو په اړوند دخپلو نظریو او ارزیابيو په هکله د زړه

خواله وکړي.

تاسو خبریاست چې د ۱۹۷۸ کال د اپریل انقلاب نه وروسته په افغانستان کې

نوی ملي مترقي نظام منع ته راغی. په هیواد کې د مستبد پاچایی نظام درنگولو،

د انقلاب خواته دخلکو د پراخو پرگنو د رامنځته کولو لپاره پراخې هڅې ترسره شوي.

د زمکو اصلاحات ترسره شول او یوه زیاته اندازه زمکه زیار کښو بزرگانو ته

ورکړل شوه. د ولور ورکړه منع شوې او دخلکو په ګټه داسې نور بدلونونه منع ته

راغلي دي.

له سخت مقاومت سره مخامخ شو. پاکستان، ایران او چین په پله پسې وړاندوونکو اقداماتو لاس پورې کړ، د پخواني رژیم پاتې شويو، له خپلو زمکونه یې برخې شویو زمکه والو، د پخواني پاچاهي نظام لاس پوڅو او د اسلامي روحانیت یوې برخې هم په خپل وار د انقلابي نظام خلاف مبارزه پیل کړه.

دې اورته په تېره بیا د حفیظ الله امین تیروتنو او که یې پردې وویل شي، دهغه استبدادی اوله د کتاتوري د کوکړنو سخته لمن ووهله دهغه له خوا دیر ابتدایي قانوني نور مونه ترېښولاندې شول، هغه د ټولو ناراضیانو او په تېره بیا دهغه «چا خلاف له تر ټونکو او څښونکو عملونو نه کار واخیست چې اوږده کلونه یې د پاچاهي نظام خلاف مبارزه کړې او د اپریل په انقلاب کې یې فعال ګډون درلود.

په دې وروستیو کې حفیظ الله امین د خلکو دیموکراتیک ګوند عمومي منشي او د افغانستان جمهور رئیس ن. م. تره کی له منځه یووړ او په تګي سره یې د بشريالني او قانونیت دعوي پیل کړې. په افراطي انقلابي ویناوو یې خوله پرانیستله او داسې نور، خو عملاً یې ډله ییزو وژنو ته دوام ورکړ او د انقلابي رژیم بنسټ ته یې زیان رساوه.

په دې توګه بهرنيو لاسوهنو او خلکو ګټو او انقلاب ته د وفادارو کادرونو خلاف له اختناق نه کار اخیستلو، دهغه څه دمخوه کولو خطر رامنځته کړ چې د اپریل انقلاب له برکته د افغانستان په نصیب شوی و.

د حفیظ الله امین او دهغه د نږدې ملګرو د ناروډه او ناجائزه اعمالو له امله په

زور ورده خپه راو خو غځېده او ورسره جوخت دار تجاع وړانوونکو اعمالو زور واخيست
 اوله بهرنه دراليرلو شويو وسله والو دلو فعاليتونه چټک شول.

له دې ټولو څخه بهرنيو ارتجاعی ځواکونو گټه اوچته کړه. هغوی د ډېره وسله
 والو د لوراليرل (په تيره بيا د پاکستان له خاورې نه) چټک کړل. بيلابيلې وسله
 والې ډلې يې په پيسو او وسلو سمبال کړې او داسې نور، لنډه دا چې هغوی د تير
 نظام د بيا د ټينگولو او امپرياليزم پورې د افغانستان د تړلو لپاره لاره هواره کړه.
 د دغه سياست لوی محرکين د امريکا امپرياليزم او سې. آی. اي او دغه راز د چين
 مشران دي.

خو په افغانستان کې داسې ځواکونه پيدا شول چې په غوڅه توگه يې د حفيظ
 الله امين خلاف پاڅون وکړ. هغه يې له واکه ليرې او د هيواد او گوندی لارښوونې
 نوی ارگانونه يې منع ته راوړل. په دې ډله کې هغه شخصيتونه شامل دي چې
 اوږده کلونه يې د پاچاهي نظام خلاف مبارزه کوله او له تره کې سره يې يوځای
 د اپريل انقلاب بری ته رسولی و.

د گوند او دولت مشري بېرک کارمل په غاړه واخيسته. دهغه دوينا او
 د افغانستان خلکو ته د خطاب مقصد د افغانستان د ملي خپلواکۍ، د خلکو د يو
 موټي والی، د مترقی او ديموکراتيک سياست د پلي کولو، د قانون درعايت،
 د ټينگ قانونی نظم در او ستلو او د خلکو په وړاندې د بشر پالونکي چال چلند

تأسیس وکړ. دغه شخصيتونه د ملي خپلواکۍ د پياوړتيا د لټون په لټه کې و.

ډيموکراتيک گوند او دافغانستان مترقي ډيموکراتيک جمهوريت پياوړی کړی. نوي گوندی او دولتي مشرتابه له شوروي اتحاد نه دسياسي او مادي مرستو او په دې ډله کې دپوځي ملاتړ غوښتنه وکړه.

شوروي اتحاد د دغسې مرستې د کولو پریکړه کړې ده. شوروي او افغاني حکومت په دې اړوند د ۱۹۷۸ کال د دسمبر د پنځمې نېټې په تړون باندې اتکا لرله چې شوروي اتحاد او افغانستان لاسليک کړی دی. ددې تړون په څلورم فصل کې ویل شوی دی: «دواړه لورې موافقه کوونکې خواوې به، د دوستۍ او ښه گاونډیتوب د اصل پر بنسټ او د ملگرو ملتو د منشور په پام کې نیولو سره، د دواړو هېوادو د امنیت، خپلواکۍ او د خاورې د بشپړتیا د تأمین لپاره یوله بل سره سلا مشورې کوي او د دواړو غاړو په موافقه به وړگامونه او چټوی. د دواړو لورو موافقه کوونکو خواو د دفاعي وړتیا د پیاوړتیا په غرض به دواړه غاړې په پوځي برخه کې خپلو گډو مرستو ته دوام ورکوي.»

شوروي اتحاد افغانستان ته دڅه مودې لپاره د کم شمېر پوځي ټولگيو د لیږلو په اړه افغاني حکومت ته د هوسرو خوځاوه. په افغانستان کې به د هغو شته والی د بهرنیو غلیمو ځواکونو (په تیره بیا د پاکستان له لورې) د یرغلونو او د کورني انقلاب ضد عناصرو د هڅو د مخنیوي ضمانت وکړی.

شوروي پوځي ټولگی به د حالاتو له ثبات او د هغو عواملو له ورکاوې وروسته سمدلاسه بیرته راوايستل شي چې د دغه عمل د ترسره کولو اړتیا یې رامنځته کړي

د شوروی اتحاد د کمونیست گوند د مرکزی کمیټې د دغې پریکړې د نیولو په وخت کې دامپریالیستی دولتونو او دهغو د دله بیزارتباط د وسایلو و احتمالی منفي عکس العمل په پام کې نیولی و، خو د طبقاتي او ایدیا لوري کې غلیمانو گواښونه باید شوروی اتحاد او د دې هیواد کمونیست گوند دې ته اړ نه باسي چې د افغاني مشرتابه غوښتنه ونه مني.

د شوروی اتحاد د کمونیست گوند مرکزی کمیټه ډاډ لري چې ستاسې گوند به هغه انګیزې ښې درک کړي شی چې دیموکراتیک افغانستان ته یې د دغه ډول مرستې د کولو اړتیا رامنځته کړې او له دې اقداماتو څخه به ملاتړ وکړي.

له کمونیستي درناویو سره

د شوروی اتحاد د کمونیست گوند مرکزی کمیټه

د غیر سوسیالیستي هیوادو د هغو کمونیستي او کارگری گوندونو

لست

چې د شوروی اتحاد د کمونیست گوند د مرکزی کمیټې لیک ورته استول کيږي

- د اتريش کمونیست گوند

- د الجزایر مخکښ سوسیالیستي گوند

- د ارجنټاین کمونیست گوند

- د بېګمه د ش کمونیست گوند

. د بلژیک کمونیست گوند

- دبرازیل کمونیست گوند
- دوتزوویلا کمونیست گوند
- دانگستان کمونیست گوند
- دالمان کمونیست گوند
- دیونان کمونیست گوند
- ددغمارک کمونیست گوند
- داسرائیلو کمونیست گوند
- دهندوستان کمونیست گوند
- دعراق کمونیست گوند
- دایران تودی گوند
- دآیرلند کمونیست گوند
- دهسپانیې کمونیست گوند
- دایتالیې کمونیست گوند
- دکانادا کمونیست گوند
- دقبرس کارگری مترقی گوند
- دکولمبیا کمونیست گوند
- دلبنان کمونیست گوند
- دنوکرا، مبورگ کمونیست گوند

- دمکسیکو کمونیست گوند
- دهالند کمونیست گوند
- دناروی کمونیست گوند
- دپیرو کمونیست گوند
- دپرتگال کمونیست گوند
- دریون اون کمونیست گوند
- دسان مارینو کمونیست گوند
- دسوریې کمونیست گوند
- دامریکې د متحدو ایالاتو کمونیست گوند
- د ترکیې کمونیست گوند
- دیوروگوای کمونیست گوند
- دفلیپین کمونیست گوند
- دفنلاند کمونیست گوند
- دفرانسیې کمونیست گوند
- دچیلی کمونیست گوند
- دسویس کمونیستی کارگری گوند
- دسویډن د کمونیستانو کین لاسی گوند

« ستاسو دخبرو بڼه له اعتدال نه وتلې ده، ښاغلی جمهور

رئيس ...

د امریکا جمهور رئیس د هغو لومړیو کسانو په ډله کې و چې افغانستان ته یې
د شوروی لښکرو دورتګ په وړاندې عکس العمل وښوده. د مخامخ مزی په
مرسته د ج. کارتر پیغام د دسمبر په ۲۹ مسکو ته راوړسید. په هماغه ورځ د
ل. ا. بریژنف ځواب هم واشنګټن ته مخابره شو.

« اشد محرم

ښاغلی محترم جمهور رئیس،

ستاسو د دسمبر د ۲۹ نېټې د پیغام په ځواب کې دلاندې خبرو کول ضروري
ګڼم:

د افغانستان په دیموکراتیک جمهوریت کې دروانو حالاتو د ارزیابی په هکله
ستاسو له نظر سره موافقه نه شم کولی. په مسکو کې مو ستاسې د سفیر له لارې،
امریکایی لوری او شخصاً تاسو ته په خصوصي توګه د دغه هیواد د حالاتو او دغه
راز د هغو عواملو په هکله په حقایقو بڼا توضیحات مخکې درکړي دي چې موږ
یې افغانستان ته د محدودو پوځي ټولګیو د لیږلو په برخه کې، د افغانستان
د حکومت غوښتنې ته په مثبت ځواب ویلو اړکړو.

ستاسو په پیغام کې، افغانستان ته د شوروي پوځونو د غوښتلو په هکله

د افغانستان د حکومت د تقاضا شته مال ته د ښکاره ښه ځواب په ډول ځواب ورکړی دی.

دشته والی یا نشتوالی منل یا نه منل، د پینو اصلی بهیرنه تاکی، د پینو اصلی واقعیت داسې دی:

د افغانستان حکومت د دوو کلو په اوږدو کې خوځوځله له مور نه د غسې غوښتنه کړې ده. د یادونې وړ ده چې ورته غوښتنه ان دروان کال د دسمبر په ۲۶ هم شوې ده. په دې خبره هم شوروی اتحاد خبر دی او هم افغانی لوری چې دا غوښتنه یې کړې ده.

یوځل بیا ټینگار کوم چې افغانستان ته د شوروی محدودو پوځی ټولگیو لیرل یو مقصد لری او هغه د بهرنی تیری په له منځه وړلو او دفع کې مرسته او لاس کول دی چې له اوږدې مودې روان دی او اوس یې ډیره پراختیا موندلې ده.

ستاسو په لیک کې دا یادونه هم د منلو وړ نه ده او له واقعیت سره سمون نه لری چې گواکې شوروی اتحاد د افغانستان حکومت نسکور کړی دی. غواړم په قاطعیت سره یادونه وکړم چې په افغانی مشرتابه کې بدلون، خپله د افغانانو کار دی او یوازې د همدوی په لاس تر سره شوی دی. په دې هکله د افغانستان له حکومت نه وپوښتنئ.

ستاسو په لیک کې د افغانستان د پخوانیو مشرانو د کورنیو د غړیو د برخلیک په هکله راغلې خبرې هم له حقیقت سره سره خورې. زموږ په لاس کې موجود معلومات، تاسو ته په در سیدلو اطلاعاتو د ناسمې کرښه باسی.

دغه راز باید دا خبره هم درته په داگه اعلان کړو چې شوروی اشک و د افغانستان

نیت هم نه لرو.

تاسو په خپل لیک کې دانیوکه هم کړې چې افغانستان ته د پوځونو له لیږلو مخکې مو باید له تاسو سره د افغانستان د حالاتو په هکله سلا مشوره کړې وای. اجازه راکړئ وپوښتم، هغه وخت چې تاسو د ایران په سمندري غاړو او د فارس په خلیج کې خپل سمندري پوځ ځای پر ځای کاوه او یا په داسې نورو حالاتو کې لږ تر لږه موږ ته یې د خبر راکولو غوښتنه کوله، تاسو له موږ سره مشوره کړې وه؟

ستاسو د لیک د متن او روحیې په پام کې نیولو سره، ضروری گڼم یوځل بیا څرگنده کړم چې د افغانستان د حکومت غوښتنه او د شوروی اتحاد له خوا د هغې منل، دا کاملاً د شوروی اتحاد او افغانستان خپل منځی خبره ده، چې خپله، خپل دود او څیزې اړیکې تنظیموي او له بهر څخه هیڅاته په دود او څیزو اړیکو کې د لاس وهنې اجازه نه ورکوي. دوی دواړه، د ملګرو ملتو د بل هر غړي هیواد په توګه د دغه سازمان د منشور د ۵۱ مادې له مخې چې شوروی اتحاد او د امریکې متحدو ایالتونو په خپله طرح کړې ده، د انفرادي او ډله ییزې دفاع حق لري. دغه حق د ملګرو ملتو د سازمان د ټولو غړو هیوادو له خوا په رسمیت پیژندل شوی دی. شک نه شته چې ستاسې دا دعوه چې گواکې په افغانستان کې زموږ فعالیتونه سولې ته زیان رسوي، هیڅ بنسټ نه لري.

ددې ټولو خبرو په رڼا کې، ستاسو د لیک د ځینو برخو غیر معتدله بڼه هم

دا چې د ستاسو د لیک د ځینو برخو غیر معتدله بڼه هم

سره، په کراری ددې خبرې جاج اخیستی وای؟

ترکومه ځایه چې ستاسو په «مشورې» پورې اړه لری، موږ تاسو ته خبر درکړی او دادی یوځل بیا اعلانوم چې کله له شوروی اتحاد نه دافغانستان دغوښتنې رامنځته کیدونکي عوامل، له منځه لاړل، نوموړ به هم سمدلاسه ددغه هیواد له خاورې نه خپل پوځي ټولګی راوباسو.

او زموږ مشوره تاسو ته داده: امریکایی لوری ته په کار داده چې دافغانستان په چارو کې له بهرنه دلاسونو په بندېست کې خپله ونډه ادا کړی.

زه دا خبره ردوم چې ګڼې د شوروی اتحاد او امریکې ترمنځ دلاتینګواو اغیزمنو اړیکو دټینګښت لپاره ټوله خوارۍ په سین لاهو شوه، مګر دا چې امریکایی لوری دهغې غوښتونکې وی. موږ دغسې یوشی نه غواړو، فکر کوم دا خبره د امریکا د متحدو ایالاتو په ګټه هم نه ده. زموږ باور دادی چې د شوروی اتحاد او امریکا ترمنځ د اړیکو د څرنګوالی ټاکل، دوه اړخیزه خبره ده، زموږ په عقیده، دغه اړیکې باید د جانی عواملو او پښو تراغیزلاندي زیانمن نه شی.

په نړیوال او اروپایی سیاست کې د نظر له اختلافونو سره سره چې موږ ټول پرې ښه پوهیږو، شوروی اتحاد ددې پلوی دی چې له دې وروسته دی هم ټولې چارې دهغو تړونونو او سندونو پر بنسټ ترسره شی چې دواړو غاړو دسولې، برابرې همکارۍ او نړیوال امنیت په ګټه منلی وو.

« تروسه وسه دې ددې خبرې له رسوا کولونه ډډه
وښی ... »

د نوي ۱۹۸۰ کال د جنوري په لومړيو ورځو کې، مسکو د افغانستان د بهرنیو
چارو د وزیر شاد محمد دوست راتگ ته سترگې په لاره و، خو هغه په ټاکلې نېټه
رانغی، ځکه چې د جنوري په دریمه بېرک کارمل د افغانستان د خلکو
دیموکراتیک گوند د مرکزي کمیټې د عمومي منشي او د دولت د مشر په توگه
خپل لومړنی مطبوعاتي کنفرانس جوړ کړ چې د افغانستان دیموکراتیک
جمهوریت د بهرنیو چارو وزیر هم برخه په کې درلوده.

په بهر کې د افغانستان د پېلماتیکو غاينده گيو ته لارښوونه وشوه، ټولو هغو
بهرنیو ژورنالیستانو ته دې بې ځنډه د ننوتلو ویزی ورکړی چې دغه هېواد ته
د ورتگ هیله لري. د اپریکړه د شوروی اتحاد په غوښتنه شوې وه. د « پرانستو
دروازو » سیاست ايله خواوونې دوام وموند. د هغه مخنیوی هم د مسکو په
لارښوونه وشو.

د اپریل د انقلاب له بری نه د کابل رژیم تر ړنگیدو پورې د افغانستان د خلکو
دیموکراتیک گوند او د افغانستان د حکومت ټولې کړنې د شورویانو تر کلکې
څارنې لاندې وې. ددې خبرې یو ښه مثال د ملگرو ملتو د امنیت شورا د غونډې په
درشل کې، په مسکو کې د ا.ا.ا. گرومیکو او ش.م. دوست کتنه ده. تمه وه چې

د افغانستان ديموکراتيک جمهوريت د بهرنيو چارو له وزير ش. م. دوست سره

د ۱.۱.۱۱. گروميکو د خبرو اترو د اصلي محتوا د غټو غټو تېکو يادداشتونه

گروميکو: ... په زړه پورې ده چې اوږو د افغانستان ديموکراتيک جمهوريت
نوي مشران د شوروي لوري مشورې او نيکې هيلې په غور سره اوري. له دې سره
سره غواړم يادونه وکړم چې د بيلابيلو مسائلو په اړوند د وروستۍ پريکړې حق
يوازې افغاني لوري، يوازې تاسې لرئ.

ملگري وزير غواړم د امنيت په شورا کې د منع ته راغلي حالت او په راتلونکې
غونډه کې ستاسو دوينا د څرنگوالي په هکله درته خپل نظر څرگند کړم.
شک نه شته چې دا نظريې د وروستۍ پريکړې بڼه نه لري، خو په هر حال،
د افغانستان او د هغه د شاه او خوا پيښو په هکله زموږ د هيواد او د شوروي مشرتابه
د ريځ څرگندوي.

لومړی: لويديځو هېوادو، تر ټولو لومړی د امريکې متحدو ايالاتو نو د شوروي
اتحاد او دنوي ټولنې د جوړښت په لاره دروان انقلابي افغانستان خلاف پراخه
تبليغاتي مبارزه پيل کړې ده. امپرياليزم پريکړه کړې چې «د زړه براس وياسی».
په دې شريرو تبليغاتو کې د حيرانتيا کومه خبره نه شته. د حيرانتيا خبره به هله
ولای چې امپرياليزم په افغانستان کې دروانو انقلابي بدلونونو په وړاندې نيک

نښه شته چې د هغه په نو موږ فکر کولی چې هه، څه خراب کار مو کړی چې

دوهم: دامنيت شورا په غونډه کې دافغانی هیئت دمشر وینا باید څه بڼه ولری (لحن یې باید څه وی).

تاسې ملگری وزیر، پوره حق لرئ چې دتورن په توگه نه، بلکه دیو څارنوال په بڼه خبرې وکړئ. فکر کوم ددې کار لپاره پوره دلایل هم شته. له دې امله مهمه نه ده چې له ځانه څنگه دفاع وکړئ، بلکه غوره داده چې څنگه برید وکړئ او په څه ډول دامپریالیزم دسیسې برینډې کړئ.

درېیم: باید په ځانگړې توگه په دې تهکی ټینگار وشي چې افغانستان ته دشوروی محدودو پوځي ټولگیو لیږل، له شوروی مشرانو څخه دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت دمشرتابه دبیا بیا غوښتنې په ځواب کې شوی دی. دغسې غوښتنې هم د ن.م. تردکی له خوا مسکو ته دهغه دسفر په ترڅ کې او هم د ح. امین له خوا مخکې مطرح شوی دی.

کارتر غواړي دا خبره په خلکو ومنی چې شوروی اتحاد یوازې دافغانستان دنویو مشرانو له خوا دغه هېواد ته دعسکرو دلېږلو غوښتنه ترلاسه کړې ده. (تاسوته) په کارده چې دا جعلیات په غوڅه توگه رد کړئ او احتسالا ډنیتو په ذکر سره څرگنده کړئ چې دافغانستان په کورنیو چارو کې دبهرنیو ځواکونو دپړله پسې لاس وهنوله امله، هغوی اړ شول چې څو څو ځله له شوروی اتحاد نه دپوځي ملاتړ په گډون، دمرستې غوښتنه وکړی.

دخپله وینا به ددې څخه که دامنيت شورا غونډه دافغانی هیئت دمشر وینا باید څه بڼه ولری

ترمنځ د دوستۍ، ښه گاونډيتوب او همکارۍ تړون وزېه ياد کړئ.

څلورم: په کار ده، په دقيقه توگه وويل شى، چې شوروى مخدود پوځى ټولگى، افغانستان ته يوازې او يوازې د هغو بهرنيو ځواکونو د ناپايه تيرۍ کونکو اعمالو د دفعې په کار کې د مرستې لپاره غوښتل شوى چې د پاکستان له خاورې نه، تيرى کوي. په هغه هېواد کې، د امريکې، نورو لويديځو هېوادونو او چين په زيار د کډوالو کمپونه، د گڼ شمېر وسله والو باندونو د روزنې او افغانستان ته د صادرولو په مرکز بدل شوى دى.

پنځم: د افغانستان ديموکراتيک جمهوريت د مشرتابه بدلون بيخي د افغانستان کورنى خبره ده او په خپله په افغانانو پورې اړه لري. هېڅوک حق نه لري، افغانانو ته په گوته وښيي چې څه شى وکړئ او څنگه چال چلند کړئ.

د لويديځو هېوادو استازى، په تېره بيا تاچر هڅه کوي، د افغانستان د مشرتابه بدلون او دغه هېواد ته د شوروى پوځى ټولگيو ليرل، دوه موازى اعمال وښيي. هغو وايي گواکې دغه دوه پيښې سره تړلى دى، خو تاسو پر دې خبره هم ځانگړى ټينگار وکړئ او ووايست چې دلته کومه علنى رابطه وجود نه لري، دا هسې د پيښې د وخت له پلوه يو تصادف و.

ښه به وي که تاسو دې ټکى ته هم پام ولرئ چې د امريکې د متحدو ايالتونو او د نورو لويديځو هېوادو رسمى استازيان د ن. م. تره کى او ح. امين په وخت کې

گواکي شوروي اتحاد خپل پوځونه د دسمبر له ۲۷ نه مخکې افغانستان ته ليرلي چې د افغاني مشرتابه تعويض يې رامنځته کړ.

شپږم: ښه به وي که يوځل بيا وويل شي چې شوروي محدود پوځي ټولگي به هله سمدلاسه د افغانستان له ديموکراتيک جمهوريت نه وځي چې په افغانستان کې د هغوی د حضور د لاييل له منځه لاړ شي. له بهرنه وسله وال يرغلونه او تيري کوونکي لمسونه بند شي او په افغانستان کې امنيت تامين شي.

اووم: د وتلو اسلامي مشرانو د وژنو او په افغانستان کې د اسلام دين د تهديد په هکله لويديځ شورماشور پورته کړی دی. عجيبه داده چې دا ډول «افسوسونه» د امين د اعمالو، دهغه د خپل سربو او وژنو په هکله نه، بلکه د واک له گدي نه د افغانستان د خلکو د دغه قاتل د نسکورولو له امله څرگندېږي.

دهمدې ټکي په پام کې نيولو سره د افغاني هيئت مشرتابه په کار ده، دبېرک کارمل په مشري د افغانستان ديموکراتيک جمهوريت د نوي حکومت مثبتې کړنلارې او د اسلام او مسلمانانو په وړاندې دهغه د دريځ په هکله ټينگې او غوڅې خبرې وکړي.

اتم: په کار ده چې د يو دکتاتور او د افغانستان د ټول اولس خلاف د وژنو او ډله ييز ترور له لارو چارو نه د کار اخيستونکي په توگه د ح. امين څېره رسوا کړي شي. حقايق او شواهد دې راوړل شي. د هغو شمېر دیر دی.

نهم: گټور د اوله ارزښته ډکه خبره به وي که وويل شي چې د افغانستان

ایران او پاکستان سره دښه گاونډیتوب عادی روابط ټینګ کړی، او دا کار د افغانستان دیموکراتیک جمهوریت په داسې حال کې کوی چې پاکستان دافغان اولس په کورنیو «چارو کې له گوتو وهلو څخه لاس نه دی اخیستی. له پاکستان نه افغانستان ته دوسله والو د لورالیرل هماغسې روان دی یعنې دا چې تهری لا اوس هم روان دی.

لسم: له دې امله چې امریکا، پاکستان ته د وسلو دور کولو د چټکتیا پرېکړه کړې، په کار ده داسې نظریه څرګنده شی چې یو شمېر بهرنی ځواکونه، په تیره بیا امریکا، په سیمه کې د آرامۍ دروستلونه، بلکه برعکس د کرکیچ د زیاتولو دستونزمنو حالاتو دراپیدا کېدلو غوښتونکی دی. په کار ده غوڅ اعلان وشی چې په امریکایی وسلو «ترغابونو» د پاکستان سمبالول، د افغانستان دیموکراتیک جمهوریت بې تفاوته نه شی پرېښودی، ځکه چې له دې امله به د پاکستان له خوا پر افغانستان د پوځي يرغل دايمي خطر منع ته راشي، د افغانستان دیموکراتیک جمهوریت به اړشی چې په داسې شرایطو کې هم دخپل امنیت غم وځوری.

یوولسم: دنورو اسلامي دولتونو خلاف د افغانستان د درولو هڅې بیخي ښکاره دي، په دې هکله دې وویل شی چې افغانستان ټولو اسلامي هېوادونو، ان هغه چاته چې د امنیت شورا د غونډې د جوړیدو غوښتنلیک یې لاسلیک کړی هم دی، د دوستي لاس غزوی. په کار ده ټینګار وشی چې د افغانستان دیموکراتیک

د افغانستان د قانوني دولت خلاف ونه دريږي، مجازات به نه شي.

دا خبره دې زموږ په خپل منځ کې وي، ملگري وزير، موږ ته اطلاعات را رسيدلي چې سعودي عربستان هڅه کوي خپل شپږ گاونډي اسلامي هېوادونه وهڅوي چې د افغانستان له ديموکراتيک جمهوريت سره خپلي اړيکي پرې کړي. دولسم. مهمه به وي که يادونه وشي چې د امنيت شورا درئيس په نامه تر ليرل شوی ليک لاندې چې چالاسليک کړی دی، د دغو هېوادو حکومتونو د افغانستان له خلکو سره د دښمنۍ لار غوره کړې ده. افغانستان د انقلابي بدلونونو په لاره ټينگ روان دی او هيڅ داسې ځواک به شته چې هغه له دې لارې راستون کړي. په عين وخت کې دې دا خبره هم وشي چې د افغانستان ديموکراتيک جمهوريت نوی حکومت له ټولو هېوادو، ان له هغه چا سره چې دغه ليک يې لاسليک کړی دی، د همکارۍ غوښتنه کوي. د افغانستان ديموکراتيک جمهوري حکومت به په راتلونکي کې هم د ناپييلتوب په غورځنگ کې فعاله ونډه اخلي.

دوست: زه په خپل وار ملگري وزير، د امنيت شوراې غونډه کې زما دوينا د څرنگوالي په هکله ستاسو له درنو او گټورو مشورو نه د زړه له کومې مننه کوم. مانه يوازې هغه په غور واورېدې، بلکه په مفصل ډول مې د ځان لپاره يادداشت هم کړې. ستاسې له خولې راوتلې هيلې به د امنيت په شورا کې زما دوينا اصلي محور وي. يو ځل بيا د ازادو او له ملگرتيا ډکو خبرو له امله مننه کوم. گروميکو: ما يوازې هغه نظريې درته عرض کړې چې زموږ په فکر کېدې شي،

د کمبود له امله هغه په لنډتنگ شکل تیارې شوی وې، خو همدا له ملګرتیا ډک وړاندیزونه او نظریې په روښانه توګه، د اړوندو مسألو په هکله د شوروی اتحاد دریځ څرګندوي ستاسو د غوښتنې له مخې مو د امریکایی پوځي اډو په هکله مطالب تیار کړي دي. دغه مطالب و. س. سافرانچوک له ځانه سره نیویارک ته وړي. نوموړی ستاسو د غوښتنې له مخې په ځانګړې ډول ستاسو د مشورتي مرستې لپاره نیویارک ته لیږل کیږي.

کله چې تاسو افغانستان ته د شوروي پوځونو د ننوتلو له امله تر حملې لاندې راځئ، نو کولای شئ دخپل ځان په دفاع کې له دې قانع کوونکي حقیقت څخه هم ګټه واخلي چې د امریکې تیري کوونکي سیاست په کې رسوا کیږي: د امریکا متحد ایالتونه د کیوبا د حکومت او د دغه هیواد د خلکو له بیا بیا غوښتنې سره سره د ګوانتانامو په ټاپو کې دخپلې پوځي اډې ساتلو ته دوام ورکوي. دا دیوه خپلواک هیواد په چارو کې د امریکا د متحدو ایالتونو څرګنده لاسوهنه ده.

دیوه ملګري په توګه تاسو او ستاسو د هیئت نورو غړيو ته روحي غوړیدل او دخپل دریځ په دفاع کې په ځان ویسا او ټینګښت غواړم. په غونډه کې د ګډون کوونکو دولتونو له استازيو سره دیرې کتنې کوي او په افغانستان کې دروانو حالاتو اصلي ماهیت ورته په زړور تیا روښانوئ. حقیقت ستاسو او زموږ پر لور دی.

تر ګډه ځایه چې د و. س. سافرانچوک او له هغه سره ستاسو د کتنو خبره ده،

په وخت کې له لازم احتیاط او هوښیاري نه کار واخلي. ليدنې کتنې او دافکارو راکړه ورکړه کيدای شي وار په وار په ملگرو ملتو کې د شوروی د غاينده گي په دفتر کې او يا هم په شوروی جنرال قونسلگري کې ترسره کړي. ښه به وي، که دا خبره ډېره خپره نه شي چې و. س. سافرانچوک له تاسو سره د مرستې لپاره نيويارک ته راغلی دی. دهغه د استولو لپاره رسمي پلمه د ملگرو ملتو د عمومي اسامبلې په روانه غونډه کې د شوروی د غاينده گي هيت د غړي په توگه گډون دی.

۱۹۸۰.۱.۴

لومړنی سفر

نوي دنده

په ۱۹۷۹ کال کې زه په شمالي قفقاز کې د يوې فرقې درستيزوال وم. افغانستان زما لپاره هومره ارزښت درلود، خومره چې بې د نورو خلکو لپاره لاره. له هغه ځايه را رسيدلی تلویزیونی رپوټونه، زما په نظر د نړۍ د نورو پېښو په هکله د رپوټونو په څېر وو او کومه ځانگړې پاملرنه مې ورته نه کوله.

د تره کي، امين او نورو افغانی سياسي شخصیتونو نومونه که څه هم بيا بيا تکراريدل، خو بيا هم زما لپاره نامأنوس وو، خو يقين لرم چې له افغانستان سره په پوله کې لوړ رتبه افسرانو او جنرالانو د آمو سيند اخواتيريدونکې پېښې له مسلکي پلوه په غور سره تعقيبولې. چې کله به مې په تلویزیون غنم رنگي څيرې او بې غمه افغانی ماشومان وليدل، د دسمبر د مياشتې واورو، باران او د خپلې

د فرقي د درستيزوال په توگه مې كافي كارونه درلودل. تقريباً ټوله ورځ به مې په پوځي كارونو تيريد. لنډه دا چې هغه وخت اصلاً د افغانستان په فكر كې نه وم. هغه وخت لا په دې نه پوهيدم چې د افغانستان په بېرېر بدليدونكي حالات به نه يوازې زما پر خليك تريوې اندازې ټاكې، بلكه ديوناسورتپ په توگه به زما د سلگونو زرو هيوادوالو په ياد كې ژوندی پاتې كيږي.

د دسمبر په ۲۸ زه له نورو افسرانو او جنرالانو سره يوځای د پوځي حوزې له قومانداني نه د كلنۍ دوديزې جاج اخيستنې وروسته راستيندم. د دون پرڅنډه پراته د رستوف ښار نه د خپلې دندې ځای ته د الوتلو په وخت كې مو هغه معلومات خپړل چې تر دغه وخته يې لاس ته راوړل ممكن شوی وو. چا وويل چې تيره شپه زموږ پوځونه له پولې نه د افغانستان خاورې ته ورواوښتل. داسې ښكاري چې په بهر كې زموږ يو بل پوځي ټولگي د ځای پر ځای كېدو په حال كې دي. د تل په څېر دا ځل هم د پوځونو د ليرلو دلايل په مېهمه بڼه ياد شوي وو: له بهر نه د تيرۍ په رفع كولو كې د دوست هيواد له خلكو سره مرسته او د خپلو جنوبي پولو ساتنه.

دې خبرې نه زده اونه هم نور افسران حيران كړل. يقين مو درلود چې د عسكرو د ليرلو لپاره كافي دلايل شته لنډه دا چې هغه وخت له موږ سره په الوتكه كې د ناستو افسرانو له ډلې نه څوك په دې خبره پوهيده؟ نه شم ويلي چې ولې، خو

۱۹۸۰ کال پیل شو. مطبوعاتو، راډیو او تلویزیون پرله پسې د شوروی پوځونو له ورتګ وروسته، په افغانستان کې د راغلیو بدلونونو کیسې کولې. هغه وخت می له ځانه پوښتل: دا به تر څه وخته وی؟ هیڅوک د دې پوښتنې په ځواب نه پوهیده. د فرقې افسران خو لاڅه کوي، ان د پوځي حوزو زیاتو قوماندانو په افغانستان کې د محدودو شوروي ټولګیو د جوړښت او د ندو په هکله تصور او په دغه اړوند هر اړخیز او تر ټولو مهم حقیقي معلومات نه لرل. په داسې یو حالت کې مور یوازې کولی شول په «بهرنیو راډیويي خپرونو» او آوازو تکیه وکړو. «مایکوپ» ته چې هغه وخت زما د دندې ځای و د سرد لومړنیو زیانونو او زموږ د سریترو په وړاندې د وسله والو باندونو د ځناور توب په هکله د اطلاعاتو بهیر را روان شو. دا زما لپاره بیخي د پوهیدو وړ نه و، احزتل دا ډنډوره غبریده چې افغانان زموږ دوستان دی....

د جنوري په ۱۶ د هغو دوه ورځینو پوځي ټرنونو په تیاری بوخت وم چې سبا سهار وختی پلییدونکي وو. د مازیګر د پنځو بجو په شا او خوا کې راته د قول اردو قوماندان تلفون وکړ. هغه داسې په وچ غوندې آواز وویل چې د دفاع وزیر د امر له مخې زه په کابل کې د میشتې یوې فرقې د درستیزوال په توګه ټاکل شوی یم. ماته لارښوونه وشوه چې په څلورو ورځو کې باید ځان د ترکستان پوځي حوزې ته ورسوم او وروسته د تاشکند له لارې کابل ته والوزم. «خوڅیرد، بریالیتوب دې

غماره» د داسې وویل او د تافین غبرګون وکړ.

پوښتنه مې ونه کړه، په نوې دنده زما د ټاکلو دلیل څه دی؟ پخوا به چې کوم افسر په څه دنده گمارل کیده نو په بیلابیلو ذریعو به ورته معلومات رسیدل. ما ته هم داسې په نظر راغله چې خپل نږدې لرلید را ته روښانه بریښي.

زما دنده بدنه وه. البته بریاوې او ناکامۍ یې هم درلودې، خوله دې سره سره مې د م. ف. فرونزی په نامه د پوځي اکاډیمۍ تر بشپړیدو وروسته د کنډک له قوماندانۍ نه د فرقې تر درستیزوالوسی پورې لار وهلي وه. ښایي له دې امله چې دومره اوږده لار مې په داسې کم وخت کې ووهله، یو وخت آواز شو چې زه گنې هسې ساده افسر نه بلکه د دفاع د وزیر د یوه مرستیال وراره یم. هر څه چې وو خو مادي ته زړه ښه کړی و چې یوه ورځ به مې غواړي او راته وایي به چې د فرقې قوماندانې دې مبارک شه. ما ته ان خبر رارسیدلی و چې داسې پریکړه شوې ده، یوازې د فرمان صادریدل پاتې دی. په دې خبره هک حیران شوم چې اوس داو سنی څوکی معادله څوکی او هغه هم خدای خبر په کوم ځای کې راکړی شوې ده. دا ولې؟ که ریښتیا ووايم، دې خبرې په مابده اغیزه کړې وه.

د شپې چې کور ته راغلم، ښځې ته مې د نوې دندې خبر ورکړ. نه پوهیدم څه وخت به راستنیرم: میاشت وروسته که شپږ میاشتې. ویل شوی وو کورنۍ به له ځان سره نه بیایي او دا خبره د هر افسر پر ښځه یو ډول اغیزه ښندی. له هماغه پیله، د افغانستان په هکله خبرواترو، هلته له تگ نه ډیر خوند درلود. چمتو والی

پرتاشکند د حقیقی ژمی وزر خور و. په هوایی ډگر کې تر کوزیدو درې ساعته وروسته د ترکستان د پوځي حوزې د قوماندان ډگر جنرال پوری پا ولوویچ ماکسیموف په دفتر کې حاضر وم. هغه نه سره سینه او کراری، په افغانستان کې زما د اتلونکي دندې نه هکله خبرې سل کړی. له خبرو یې پر بنسټه چې متین، روستی شکر د او د پوره عقل خاوند سړی دی. دا لومړی خل و چې داسې لوی قوماندان مې پر نورو افسرانو مهربان، غمخور او زړه تې اندازې صمیمی لیده، زما په نظر د اد هغه چالپار د چې نامعلومې خوا ته روان دی له ارزښته ډکه خبره وه د پوځي حوزې په قوماندانۍ کې مې د بوی ورځې په نرخ کې هڅه وکړه خپله نوې فرقه ښه وپیژم او د افغانستان په دیموکراتیک جمهوریت کې د حالاتو جاج واخلم. د هیڅ شی په پوهیدو بریالی نه شوم، خویوه خبره راته روښانه شوه: په افغانستان کې بلا ستونزې دی او هلته خدمت کول له شوروی نه ډیر توپیر لری. د حوزې په دهلیزونو او دفترونو کې له ما سره داسې خبرې کیدې لکه چې دا مو وروستی کتنه وی، که څه هم چا ښکاره اعتراف نه کاوه خو دا احساسیده چې ډیر ژر به د سر او جنگي تخنیک زیانونه پیل شی. یعنې دا چې مخې ته جگړه پرته ده. ما ټول هغه څه چې په افغانستان پورې یې اړه موندله، بې اختیار د د مرگ او ژوندانه تر منځ یو منځنی شی، یو منځنی مفهوم گانه. کابل ته له الوتنې په مخکې شپه مې په ښار کې د چکر وهلو پرېکړه وکړه په کوڅو کې سرگردان سر شوم، د که و نه ننډا، د هر څه د اړه نه شول، اولاد نه درلود، نه کله

پوځيانو تر ټولو د مخه د كنډوالو په راسپړلو لاس پورې كړي و. هڅه مې وكړه،

ځان په دغسې يوه منظر كې تصور كړم، خو ونه شوه:

زما د فكر مارغه د افغانستان د پاسه الوتنه كوله.

تاشكند - كابل

سبا سهار زده په كابل كې وم. د جگړې ډگر ته لومړۍ الوتنه تل په ياد كې

ژوندي وې. هغه پوځي هوايي ډگر چې وروسته وروسته يې د جنگ څپلې

افغانستان او زموږ د هيواد تر منځ د هوايي پل د جوړولو اصلي بار پراوړو ولويد،

تاشكند ته څېرمه پروت دی. زموږ موټر د الوتکې د ځفاستې پرليکه ودرید.

دلته نور نږدې شل افسران هم الوتنې ته د چمتو الوتکې تر څنگ ولاړ وو. تقريباً

ټولو يا تمانچه او يا ماشينگن درلوده، يوازي زما په گډون خواتنه نوی د خپلو دندو

لورته تلل او ځکه نو بې وسلې وو. د ډگر په په کالو کې د چار تېبې نه معلومېدې،

خو زه د ډگروالۍ په کاليو کې په بالا پوش کې نغښتی او له گردې عسکري خولۍ

سره له موټر د کوز شوم. سمدلاسه مې خپل نامناسب حالت ته پام شو او تر کومه

چې ممکن وده په پټه مې گرده عسکري خولۍ ليرې او د ډگر خولۍ پر سر کړه. که دا

خلک په دې پوه شوی وای چې زما لوی بکس کې لاجشني بونیفورم هم شته

نو....

همدا ناسپورت او وزده نه لرل، افغانستان ته يول دود ناسته مخې تلل به

هغه اړی گری کې چې به لومړی سر کې موجود و. همدا درنده کار و ځکه به

همدې لست له مخې چې يو نقل يې په زمکه کې پاتې کيده، بې له ځنډه کيدای شول، د وژل شويو هويت مشخص کړای شي. ان اوس هم د هيواد دننه د هوا له لارې له يوه ځايه بل ته د پوځي ټولگيو د ليرېدولو په وخت کې همدغه ډول په پام کې نيول کېږي. د لست له مخې، افغانستان ته د ليرېلو طريقه تقريباً د (۱۹۸۰ کال) تر اپريله پر ځای وه، خو وروسته بيا پوځيانو، له شوروي پولې نه د تيرېدو په وخت کې ډول نړيوال منل شوی نورمونه په نظر کې نيول.

د لومړي ځل و چې په ايل - ۱۸ ډوله طبي الوتکه کې مې سفر کاود. په هغې کې د څو کيو پر ځای عادي طبي تذکرې ايښې وې. تقريباً ټول غلې ناست وو. يو نيم غره به هم دا نجونو په شورما شور کې ورک شو، ځينو يود سترگه خوب هم وکړ، يو نيم ساعت وروسته زموږ الوتکه په بگرام کې کوزه شوه. وروسته راته معلومه شوه چې دلته د کابل د شمال په شپيته کيلومتري کې د افغانستان دموکراتيک جمهوريت د هوايي ځواکونو تر ټولو لويه اډه پرته ده. د څلويښتم لښکر پيلوټانو هم وروسته له دې هوايي ډگر نه اساسی گټه اخيسته.

زموږ الوتکې بايد په بگرام کې له يوه ساعت زيات ځنډه وای کړي. د الوتکې په حوله کې چې لا موږ ترې بهرنه ووراوتلی، جگړې زموږ هر کلي وکړ، هوايي ډگر ته بيخي څيرمه د سپکواو درنو ماشينگنو د پرله پسې درو آوازونو انگازې کولې. هيڅوک به وو چې د ډزو علت ترې وپوښتو. ما دی حوا احواد يو امن ځای لټون پيل کړ چې د احتمالي برغل به وخت کې ورته پناه وسو. خو د بري نږدې

نوی زور له سره ونښتې، د لاسي بمونو د چاودلو آوازونه پورته شول. د دې گونگ
سرنوشت او بې دفاع حالت سخت خوړولم. مور پاتې شو تنو چې باید الوتنې ته مو
دوام ورکړی وای، اوس یوازې څلور تمناچي او یو ماشینگن درلودل.

لږ وروسته د الوتکې پیلوټان چې د الوتنې د اجازې غوښتلو ته تللی وو.
راستانه شوی. ویې ویل چې نن کابل ته د الوتلو اجازه نه شته. شپه باید همدلته
تیره کړو. د الوتکې کشاف وویل: تیره شپه همدې ځای ته څیرمه دښمنانو د بوي
مخابراتي دستگاه د ټولو کارکوونکو نه سرونه پرې کړی دی. ما د دې لپاره چې له
لومړنیو انتباهاتونه مې ځان خلاص کړی وی د تیاري په خپریدو سره په هوایی
ډگر کې د قدم وهلونیت وکړ، خو ونه شوه: درې سوه متره لاله الوتکې نه نه وم
لیرې شوی چې یوه لوحه مې تر سترگو شوه: وړاندې تگ منع دی. ماینونه ښخ
دی! راستون شوم او د الوتکې له قوماندان نه مې وپوښتل چې شپه به چیرته تیر
وو؟ زړه مونه غوښتل شاوخوا پر تې کومې شوروی قطعي ته لاړ شو. له بلې خوا
چیرته مو هغه لټولې وای. دغه راز کیدای شوای سبا هرده شېبه د الوتلو امر وشي.
یو ښایسته دنگ افسر، په سرد تذکرو خواته اشاره وکړه، ویې ویل: ښه به وی د
ننه په الوتکه کې، خو مخکې له مخکې خپله غاړه خلاصوم چې بالا پوښ د بڅنې
چاره نه شي کولی.

ریښتیا هم الوتکه په لږ وخت کې سره شوه. پیلوټانو د ځان لپاره بالښتونه او

به څه کيږي.

نږدې دوه ساعت وروسته پرېشاني يورم، خوناڅاپه مې د چاچيفې تر غور شوي. چې يو پاڅوي، بل پاڅوي او زما نوم اخلي. معلومه شوه چې کله زموږ د فرقې قوماندان د الوتنې له څنډيدو خبر شوی و نو په ما پسې يې له کابل زغرد وال گاري راستولي و.

ما د سترگو له کنج نه ساعت ته وکتل او نږدې وو چې ښکښل وکړم: زغرد وال گادي، بې بدرگې و دشپې په غرونو کې، له دې نه (د غليم د ډزو لپاره) بل ښه هدف شته. امر مې وکړ د فرقې قوماندان ته خبر ورکړي چې سبا په الوتکه کې ځان ورسوم.

له دې وروسته خوب له سترگو کډه وکړه. له بلې خوا د هوايي ډگر له شاو خوانه له بولند څنډ وروسته ډزې له سره پيل شوې. زدښه پوهيدم چې له راليږل شوي تورن سره د نه تگ له امله که ډارن راته و نه وايي نو بې هوډه خوبه مې خامخا بولي، خواوس هم دا گنم چې ما سم کار کړی و. د بلاخولي ته ځان ورکول، د څه لپاره؟ وروسته مې هم په افغانستان کې د پنځه نيمو کلو په لړ کې هيڅکله داسې نا سنجولي او عاجل تصميم ونه نيوده چې زما مادونانو او خپله ماته په کې د مرگ خطرو وي.

په افغانستان کې لومړۍ شپه په ما بې خوبه تيرد شوه. پخني پرله پسې برغل

راتاو شوی غرونه نه وولیدلی. سهار چي له الوتکې ووتلم، د هغو عظمت ته گوته
په غاښ پاتې شوم. دراختونکي لمر په زرینو وړانگوکې د هغو ننداره زړه
رانیسونکې وه. داله افغانستان خخه زما تر ټولو ژوره او تلپاتې خاطره ده:
ددواورو برستن، غرونه، بیساري پاکه هوا، سکون او د سباوون خاموشي، د تیرې
شپې اندیښنو او د بې خبرۍ احساس په خپله کیده وکړه. زړه مې غوښتل ژوره ساه
و باسم او له دې هر څه سره سره له ژوند خوند واخلم.

وروسته څو ځله بگرام ته لاړم، خو دهغې ورځې احساس بیا هیڅکله راستون
نه شو. ښايي لومړنۍ خاطري مې ځکه د اوږدې مودې لپاره په ذهن کې حک شوې
چې د طبیعت ښکلا رانه عقل وړی و. څو ورځې وروسته ما همدا غرونه څیرل، خو
د یوې وسیلې په توګه: هغه مې د دې لپاره په کار و چې عسکر او پوځي وسایل په
کې ونغاړم او تر وسه وسه یې پټ کړم، څو کې یې لاندې کړم او د دښمنانو د وژو
مخه ونیسم.

...د الوتکې قوماندان راغی، ویي وبل چې په پای کې یې موږ ته د الوتلو
اجازه راکړه. ډیره موده انجن همداسې چالان و، خو الوتکه له غایه نه شوه خو
څښدلای. ځکه بیګانې یخني د هغې ټایرونه په زمکه پورې کلک نیلولي وو. په
داسې حال کې چې پر ځانو خنډل، بیرته له الوتکې راګوز شو او له پیلوټانو سره مو
له ټایرونه د کنگل په جلاکولو کې مرسته وکړه. ابله څلوېښت د فسقې وروسته
هوانه پورته شو.

قرارگاه ته لارو. په لاره مې په شوق سره دناشناختار ننداره کوله. دواړه دواړو غاړو ته څرخړ یو پوریز کورونه ودان وو او کله کله به کومه ښکلې مانۍ یا کور په نظر راغلل. هرې خواته تود بازار پرانیستی و. ډیرو خپل شیان سم په مخکه غورولې وو او په خټیځو حرکتونو یې خلک پیرو دلو ته رابلل.

ماشومان په نظر راغلل چې ډیرو بې بې جرا بو کلوشي په پښو کړې وې، لکه چې هغوی دا احساس نه کاود چې په واورو کې گرځي.

په لومړۍ سر کې راته ښکاره شوه چې په ښار کې اصلاً ترافیکي قواعد نه شته. دود ځلې نږدې وو ټکرو کړو: یوځل له یوه ټیوټا موټر سره چې شپږ تنه په کې ناست وو او بل ځل له یوې لارې سره چې په یو بل پورې نښتې نږدې پنځوس بزگران په کې سپاره وو. پر کابل له تیریدو وروسته د امین مانۍ ته ورسیدو. د دسمبر د جگړو په ترڅ کې دې مجلې درې پوریزې ودانۍ ته ښه زیات زیان رسیدلی و. تر هغو چې زموږ سرتېرو د امانۍ او ورسره جوخت د دود پوریزه سراج په وروسته په کې د تلفون سوچېورډ ځای پر ځای کړای شو، ترمیمول، د پوځ قرارگاه په موټرو او حکومتی مانۍ ته څېرمه د یوې مصنوعي غونډۍ په لمن کې په پرانیستل شویو حصو کې ځای پر ځای شوه. که د صحرائي زه ندانه ستونزې په پام کې ونه نیول شي، نو دا رموږ لپاره ډېر مناسب ځای و. د دفاع ستان د دفاع وزارت د خمدلنه د دارالامان په مانۍ کې د موټر په مزل پنځه د فکي لارې موقعیت درلود.

ته پياوړی كېده. په لومړۍ سر كې له زغرد والو ګاډونه جوړوڅو پوستو ډاډنه د په غاړه درلوده، خو د څلوېښتم پوځ پر قرار ګاه د دښمنانو د لومړينو يرغلونو په وخت كې چې د مارچ په مياشت كې وشول، څرګنده شوه چې قومانداني او مخابراتي وسايل پوره په امن كې نه دي.

په ډيرو شيانو بيا يوځلي كتنه وشوه. په يو پراخ ډگر كې چار چاپېر له ليرې كنټروليدونكې مابينونه وكرل شول او په منځ كې مو كوچنې كوچنې خوښې سمبال پوځي چوڼۍ راجوړې كړې. د څارنې لپاره مو ځانګړې سيستم جوړ كړ. له قرار ګاه نه څو ساتونكې كمربندونه راتاوشوي وو. يو لوی بهرنی كمربند و چې د محدودو پوځي قطعاتو ټوله قومانداني يې په غيږ كې رانيولې وه او نور دنننۍ كمربندونه وو چې هرې ودانۍ ته نږدې په پام كې نيول شوي وو.

د محدودو پوځي قطعو قومانداني ته د ننوتلو په وخت كې به د پيژندنې پانې په غور كتل كېدې. مخكې له دې چې د څلوېښتم لښكر د قوماندان تورن جنرال يوري ولاډيميروويچ تورخارينوف دفتر ته چې په يوه واګون كې ځای پر ځای شوی و، ننوځم، له راسره ملګري افسر نه مې وپوښتل چې چيرته كولي شم ږيرد و څريم.

له قوماندان سره زما خبرو له پنځلسو دقيقو نه زيات وخت ونه نيود او هغه د خبرو له هغه چوكاټه ونه وت چې معمولاً دنوی راغلی افسر لپاره په پام كې نيول كسړی. هغه به كله كله بلې خواته پام اړاوه: يا به يې په تلفون كې خبرې كولې

څږېدې او هم پر ميزو نوڅپرې وې. د قوماندان سترگې پرسېدلې وې او داسې برېښېده چې ډير لږ خوب کوي.

د جنرال تورخارينوف څيره دسړي ژر په ياد پاتې کېده. دی چې په ځوانۍ کې يې دنگه او نرۍ ونه درلوده، په پنځوس کلنۍ کې بيخي کړوپ شوی و. هغه وخت چې زما پيژندگلوی ورسره وشوه، دی ډېر ځوار او ظاهراً د وڼ کيشوت ته ورته و.

له قوماندان سره زما لومړنۍ خبرې ناڅاپه غوڅې شوې. هغه له مانه پوښتنې شروع کړې چې ولې د انضباط ټولۍ قوماندان چې هوايي ډگر ته زما مخې ته راغلی و، دومره ډير شراب څکي. زه په دې خبرو حيران غوندې شوم او غوښتل مې اعتراض وکړم، ځکه چې ما لا په خپله فرقه کې يوه دقيقه هم نه ده تېره کړې، خو بيا مې فکر وکړ، قوماندان هم تر يوې اندازې حق وايي. وروسته چې به کله دا خبرې را يادې شوې نو په خيال کې به مې له جنرال تورخارينوف نه مننه وکړه چې زه يې په هماغه پيل کې «زمکې ته را کوز کړم»

کله چې د موټر خواته بيرته راستنيدم نو خپل دلارې ملگري ته مې لاندې باندې وکتل. د دې تورن لا په خيال کې هم نه گرځيدل چې زه يې له گناهونو نه وختی خبر شوی يم. يوه اوونۍ وروسته ما د انضباط د ټولۍ دغه قوماندان بيرته شوروی ته راوشاره.

جنرال تورخارينوف، افغانستان ته د شوروی پوځونو د ليرلو تر وخته د ترکستان د پوځي حوزې د قوماندان د لومړي مرستيال په توگه دنده تر سره کړه.

په پلاتونو کې موجود و. ټاکل شوې وه که دغه لښکر عملاً منځ ته راځي نو قومانداني به یې دده (د پوځي حوزې د قوماندان د لومړي مرستیال) په غاړه وي. په نظر کې وه چې اداري پرسونل به یې هم د پوځي حوزې د قرارگاه له افسرانو نه غوره کيږي.

جنرال تورخارينوف د څلويښتم لښکر د تشکيل په سخت پړاو کې، چې افسرانو ايله اوس د حقيقي جگړې له شرايطو سره اشنایي پيدا کوله، دهغه قومانداني په غاړه لرله. هغه مجبور و د پوځ د لارښوونې پيچلي ميکانيزم له هيڅ نه راجوري او دقيق فعاليت ته یې اړم کړي.

توخارينوف د جون تر مياشتې په افغانستان کې پاتې شو. د انو هغه وخت دی چې موږ سم په جگړه ورگډ شوی يو او ما هم خوڅو ځله په هغو کې برخه اخيستي ده. د مارچ په مياشت کې مې لومړی «جگړه ييز فعاليت» دهمده په امر ترسره کړی و. په میدان ښار کې مو د وسله والو د لوله لاسه ورغ بده وه. د اښار د کابل د جنوب په اووه (ښايي اويا وي؟) کيلو مترې کې پروت دی. له دغه ځايه تل د څلويښتم لښکر قرارگاه او د ښار جنوب لويديځې څنډې تر اور لاندې راتلې. توخارينوف د قومانداني پر څوکۍ، په يو وخت کې د څو عملياتو لارښوونه کوله او د هر قوماندان کړه وړه یې ډير سخت څارل. کله کله به داسې جزئياتو ته هم ورننوت چې د قوماندان لپاره اصلاً په کار نه دی. مثلاً میدان ښار ته لانه يو ننوتی او د عسکرو

- هله ژر شه دنقشې له مخې راته ووايه: د توېچې مخکنې لیکه چیرې ده؟

لومړنۍ ټولې چیرته ځای پر ځای کوي، دوهم؟...

په کار وده چې ټول کور دینات ورته وویل شي. په لومړۍ سر کې موده د
د اقیومیت بڼه نه ایسیده، خو چې بیا وروسته ورسره بلد شو، نو افسرانو به له
مخکې دده لپاره بشپړ توضیحات راټولول.

جنرال توخارینوف په داسې کولو سره سمه لار نیولې وه. پرته له دې به زموږ
د سرزیاتونه په هماغه لومړۍ سر کې څوځله زیات وای.

د ۱۰۸۰ فرقي قرار گاه چې زه په کې مقرر شوی وم، د څلویښتم لښکر د قرار گاه
په مقابلې څنډه کې وه. په شوروی کې مې عادت کړی و چې هر د قرار گاه، په تیره بیا
د فرقي، باید وځلېږي. خودلته موله څو زړو څیمو او موټرو پرته چې د غره په لمن
کې په ډیره نامناسبه بڼه خواره واره ولاړ وو، نور څه نه لرل.

قوماندان له خپلو څو مرستیالانو سره په لارې موټرو پورې تړلو واگونونو کې
ژوند کاوه. په هغو کې ځانگړې دستگاوي لگیدلي وې. نور افسران په کیږدو
کې اوسیدل. په دغسې یوه کیږدې کې ماهم واړول. کله چې مې وپوښتل کوم کت
وزگار دی: ماته یې په دې خاطر چې نوی راغلی يم، په دویم پوړ کې ځای بیل کړ.
بیځې دکهنه گیانو او نوکیانو قاعده ټینګه وه. مجبور شوم نظم ټینګ کړم: یو
ډگرمن (زما پر ځای) وزگار کت ته ولږدیده. لرگی نه وو، ځکه مو بخاری په
تله ته ده. ځان ته به هندارکې له کتار څخه د لاسونو څنډه راوړل.

په لومړيو درې څلورو مياشتو کې مو اساسي خواړه کانسروه وه. که چيرې به کتار روغ رمت راوړسيد (معمولاً داسې کتارونه تر يوې نيمې اوونۍ په لاره کې پاتې کيدل) او موږ ته به يې له ترمز غوښه راوړې وه، نو په موږ به اختر جوړ شو. په ځينو ځيمو کې دلور رتبه افسرانو، وړو صاحب منصبانو او سرتيرو لپاره ميزونه هم ايښودل شوي وو. په يوه ډيگ کې د ټولو لپاره پخلی کيده او د ټولو خواړه يوه ول وو.

زموږ د فرقې قوماندان ډگروال واليري ايوانوويچ ميرونوف و، موږ د سوورف د حربي پوهنتون د دورې ټولگيوال وو. يو بل موله پخوانه پيژندل او يو ډبل په نيمه خبره پوهيدو. کله چې مو په کابل کې سره وليدل، نو ښه شيبه يو بل ته ورغاړې وتو.

د همدې له خولې نه مې په عمومي ټکو کې، افغانستان ته د پوځونو د ليرلو څرنگوالی او ريډلی و. گواکې يو کال د دې لپاره تياری روان و. څو ځله د ترکستان د پوځي حوزې پر سونل ته د تيار سنی او د کوشک پنځمې او د ترمز ۱۰۸ لمبر فرقې ته د لومړۍ درجې احضاراتو امر شوی و. د دغې حوزې په درستيزوالی پورې مربوطو ناميناتي قطعو لکه توپچي، استحکام، مخابراتي او کشف د جگړې دوخت په شرايطو کې ژوند او کار کاوه. يوه ډيره ستره پوځي حوزه په خوځيدو راوستل شوې وه. وار په وار دا احتياط له دورې نه زرگونه کسان بيا احضاريدل. له بلې خوا سرتيري له ځانگړي وخت نه زيات په قطعو کې ساتل کيدل او دا دهغوی

کار له سره پیل شو. خوځله همداسې وشول.

دنوا میر په میاشت کې بیا د تیارسنې امر شوی و. قطعي له معمول نه اوږده موده همداسې تیارسنې پاتې کیدې. د دسمبر په ۲۵ شپه (چې سبايي ۲۶ و) له پولې نه د تیریدو امر وشو. د قواو له لیږلو خو ورځې مخکې له خوا افسرانو سره په ډیره پټه توګه ځانګړې تمرینات ترسره شول. له سیمې سره د بلدتیا له پاره د فرقي د قطعو قوماندانانو په هلیکوپترو کې د شپې له تیاری نه په ګټې اخیستو سره، له پولې هاخوا د افغانستان خاوره او هغه لارې خپرلې چې باید لښکري پرې تیرې شي. په خپله اصلی عملیات په بېر د را پیل شول: ۱۰۸ او پنځم لمبر فرقي د ترمز او کوشک له لوري او ۱۰۳ لمبر کومانډویی فرقه د هوا له لارې سوق شول.

د ۱۹۷۹ کال د دسمبر تر پایه افغانستان ته د ننوتو سر تیرو زیاته برخه د احتیاط له دورې نه راټوله شوې وه. د غسې ضد او نقیضي پریکړې زما په نظر خو د لیله درلودل: افغانستان ته د لیږلو لپاره د مکلفیت د دورې سر تیرو، وروضا بطانو او افسرانو زیات شمېر په کارو، خو د ترکستان پوځی حوزې لاله پخوا نه په دې برخه کې زیات کمبود درلود. د شوروی اتحاد د دفاع وزارت ته یو ځل بیا وخت ورکړ شو چې په افغانستان کې زموږ د شته والی موده د وروستی ځل لپاره په دقیقه توګه وټاکي. که چیرې هماغه له پیله مسلکي افسران او سرتیري افغانستان ته لیږل شوی وای، نو هغوی به سمدلاسه د پوځی خدمت د ترسره کولو د مقرراتو د تطبیق غوښتنه کو له لکه: مادي، امتیازات، بهرني

ورکړې نه عاجزو.

دا احتياط د دورې سرتيرو او افسرانو په افغانستان کې خپله ښه پوځي وړتيا وښودله، ټول د پاڅه عمر خلک او د کډو او بچو خاوندان وو. دا احتياط د دورې پوځيان، د مکلفيت د دورې په انډول تجربه لرونکي وو او ډير ښه پوهيدل چې هلته د تمريناتو لپاره نه دی تللی، بلکه اوضاع ښه نازکه ده، موږ باوري وو چې د دغې دورې هيڅ سرتيري به د پهرې په وخت کې نه ويده کيږي او خپله قطعه به نه خوشي کوي.

پر څلويښتم لښکر د مخالفينو گوزارونه د وخت له مخې يوڅه شاته وغورځيدل او لومړنی يرغلونه د ۱۹۸۰ کال د پسرلي په پيل کې شروع شول. افغانانو زموږ د لومړيو قطارونو تودهرکلی وکړ. شوروي تاجکو او ازبکو هره خوا سيمې له وگړو سره خبرې کولې. هغوی چې څومره کولی شول، دا خبره روښانوله چې افغانستان ته د جگړې لپاره نه دی راغلی. په دې خبرو به باور هم کيده، خو کله چې خلک پوه شول، موږ دا ورډې موډې له پاره بستره هواره کړې ده، د خلکو چال چلند له موږ سره بيخي بدل شو.

دا احتياط د دورې د سرتيرو وروستيو ډلو، په موټرو ډير غلونو، کلابنديو او ډزو خوند وليده. د فبرورۍ په پيل کې د ښمنانو د گزمې يو موټر چې له کابل نه بهر د يوې لارې څارنه يې کوله، په ډزو سوري سوري کړ. په موټر کې ناست لس سرتيري، چلوونکي او يو افسر چې د څواوونيو لپاره دا احتياط له دورې نه جلب

احتياط والا کورته په شوق ستنيدل. ددوی وروستی ټولگی دوه میاشتي وروسته له افغانستانه ووت. دا په دغه هیواد کې زموږ د حضور تر ټولو آرامه دوره وه.

لومړنۍ جگړې

د ۱۹۸۰ کال جنوري په څلویښتم لښکر نسبتاً آرامه تیرید شوه. د کال له پیله د افغانستان ټول عمده ښارونه، چې زموږ پوځي چوڼۍ په کې ابادې شوې وې او لویې لارې لکه: ترمز - سالنگ - کابل، جلال آباد، گردیز او کوشک - هرات، شیندند - کندهار (په لویديځ کې) د شوروي لښکرو تر کنترول لاندې راغلې. خود میاشتي تر پای اوضاع په خړیدو شوه. ددې خبرې یو علت شوروي ضد تبلیغات وو، چې په مهارت سره د افغانستان په ټولو خلکو کې ترسره کیدل. په هر کلی او ښارگوټي کې خلک زموږ خلاف لمسول کیدل. کابل هم د مخالفینو لپاره په ټولې سیمه بدل نه شو. سره له دې چې انقلابي حکومت دلته واکمن وو. سربیره پر دې په کابل کې شوروي ضد احساسات لازيات پیاوړي وو.

د «ملحدانو» خلاف تبلیغات په بې ساری توګه اغیزمن وو. ان د جنوري په دریمه لسيزه کې شوروي پوځونه تر ټولو مړنیو بریدونو لاندې راغلل، که څه هم هغه نه ډیر منظم اونه ډیر پیاوړي وو.

هغه خوب چې افغانی مشرتابه لیدد او دغه راز د خلکو له خوا د انقلاب دملا تر او د شورويانو د حضور په مرسته دهغه د پایښت هلې ځلې سراب راوختل.

لپارد نا اشناوو، وليړل شو. ډير وخت په كار و چې موږ مثلاً د دوی له ملي ځانگړنو سره بلد شو. داسې گڼل کېده چې افغانستان له لويديځ او شمال پرته د پښتنو وطن دی چې په ټوله دغه خاوره کې د کوچيتوب ژوند تيروي. پښتانه د افغانستان د ۱۷ يا ۱۹ ميليونو وگړو اصلي برخه جوړوي. خوشک لرم چې له چا سره دې په دې هکله دقيق ارقام موجود وي، ځکه وروستۍ سر شمېرنه دلته نږدې سل کاله مخکې ترسره شوې او دنوې ترسره کېدل او س بېخي شونې نه دي.

پښتانه قبایل په دوو برخو د افغانستان دويشونکې غرنۍ سلسلې - هندوکش جنوب ته هسب دي، دوی د دغه هيواد په حالاتو تل ژوره اغيزه لرلې ده. همدا پښتانه وو چې د مقاومت غورځنگ يې پيل او وسله والې ډلې يې سمبال کړې. زموږ د محاسبې له مخې هر دريم مجاهد چې د څلويښتم لښکر خلاف جنگيدلې، پښتون و. پښتنو دخپل خوځند ژوندانه له برکته چې دوی ته ي ډير وښيانو دليدلو، اوريدلو او پوهيدلو وس ورکاوه، دنورو وگړو مثلاً د افغانۍ ازيکو او ترکمنو په تناسب، دهيواد د حالاتو د ناڅاپي بدلون په وړاندې ډير چمتو والی درلود.

وسله والې نښتې د جنورۍ په وروستيو ورځو کې پيل شوې او له يوې اوونۍ نه يې بلې ته زور اخیست. زموږ څنگ ته يوازې حکومت او سيمه ييز واکمن يعنې دبیرک کارمل له خوا ټاکل شوی خلک ولاړ وو.

د مخالفينو فشار، خبره دې، ځای ته ورسوله چې د فېرورۍ په شلمه په کابل کې

پرتې چونی د سیمې دوگړو له خوا کلابند کړای شوې. په تیره بیا د شپې حالات ډیر خرابیدل. د پېښو تر ټولو سخته ورځ د فبرورۍ ۲۳ وه. پر کابل راگرځیدلې شوروی قشلي او پوستې د مخالفینو تر پرله پسې ډزو لاندې وې. د سالنگ د لویې لارې په ګډون ټولې اطرافې لارې بندې شوې او د خوړو رسول په تپه ودریدل. دننه په پایتخت کې موټرې په بل مخ اړول کیدې، او ورته اچول کیده او د مور چلو جوړیدل روان وو. له دغو اغتشا شونو نه د شوروی پوځونو د حضور په وړاندې د سیمې د خلکو کرکه ښه څرګندیده.

حالات له دې امله نور هم خرابیدل چې (خلوینېستم) لښکر په سلو کې د اتیا پرمونل په لرلو سره چې د احتیاط له دورې نه جلب شوی وو، نه شول کولی فعالو اقداماتو ته لاس واچوي، د جنورۍ په پای کې د هغوی ځای مسلکي پوځیانو ته ورکول شروع شول. دننه په خپل هیواد او په بهر کې د شوروی پوځونو په منځ کې ښه تکره مسلکي کادرونه غوره او سمدلاسه افغانستان ته لیږل کیدل. د کشف په ګډون د خلوینېستم لښکر یو شمېر څانګې چې موقتاً د ترکستان د پوځي حوزې له افسرانو نه را جوړې شوې وې، غیر فعالې وې. د جاسوسانو شبکه همدا اوس د جوړیدو په حال کې وه، نو ځکه د دې پر ځای چې غوڅ حقایق او معلومات په لاس کې وي، مجبور وو د افغانستان د حکومت له خوا په تیارو شویو ګونګو او مبهمو معلوماتو بسنه وکړو.

لومړۍ دا خبره په ډاگه کړه چې محدود پوځي قطعات په «دوستانه چاپيريال» کې نه بلکې دهغې پر ضد محيط کې پراته دي. په جنوري او فبروري کې زموږ د سرتيرو مرگ د څلويښتم لښکر مشر توب اړ کړ چې د قطعو امنيت د حقيقي جگړې له شرايطو سره سم سمبال او تايمين کړي.

دې مسألې په لومړۍ سر کې په هغو کسانو پورې اړه پيدا کوله چې له قشرونه بهر د افغانستان د لويو لارو په ساتنه بوخت وو. د دغولارو په اوږدو کې د کشف خوږ لوتو دنده وسپارل شوه چې د پوځي علومو د ټولو قواعدو په پام کې نيولو سره زموږ د پوستو د ځای پر ځای کولو لپاره ډير مناسب ځايونه غوره کړي. په ځانگړي ډول د همدې لپاره د کويبيشوف په نامه د پوځي اکاډيمۍ غوره جنرالان او افسران او دغه راز ډير ماهر پوځي انجنيران له مسکونه راوغوښتل شول. خو تنور اغلو ډگر والانو د پوهاندۍ رتبې درلودې. له دوی سره اوږه په اوږه د هغو قطعو افسران په کار بوخت شول چې د لارو بيلابيلې برخې يې د مسؤليت په ساحه کې وې. د يوې ډلې مشري زما په غاړه وه. موږ له کابل څخه تر سالنگه او له هغه ځايه د شوروي اتحاد په لور نوره سل کيلو متره لار ووهله. د ختيځ لوري لپاره د لارې همدا برخه اساسي گڼل کيده.

د کابل له څنډونه مو له بيلابيلو برخو د لارې څيړنه پيل کړه، ځکه چې د لارې په همدې برخه کې څو څو ځله په قطارونو ډزې شوې وې. په کار وده چې پوستې ښې

شېله کې پرته ده، اړه شو چې په ږندو سترگو ډزې وکړو. د يوې اوونۍ په ترڅ کې مو دخپلې لارې په اوږدو کې ټولې لوړې او ژورې وکتلې او د کارپوهانو په مشوره مو د پوستې د جوړولو او د درانده ماشينگني د ځای پر ځای کولو لپاره مناسب ځايونه غوره کړل.

د څلويښتم لښکر قوماندان جنرال توخارينوف زموږ رپوټ په غور ولوست او تائيد يې کړ. په يوه مياشت کې د محافظ سيستم جوړيدل پای ته ورسيدل. له تيرونه مو پوره قوی تاسيسات جوړ کړل. د سرتيرو لپاره کوچنی کاغوشونه داسې جوړ کړل چې ان د توپ د گولۍ د مخامخ لگيدو په وخت کې هم څوک زيان من نه شي او خپله کاغوش ته په کې هم کوم زيان ونه رسېږي. په ځينو ځايونو کې د ځان لپاره د کوچنيو حمامونو په ودانو لور يالۍ شولې. که د صحرايي پخلنځي د جوړولو امکانات به نه وو، نو خواړه به موله بل ځايه . (پوستو) ته ور وړل.

په تېرو، کې د مور چلو جوړول ډير گران کار و. د هر ډلگۍ يا ټولۍ د مسؤليت په ساجه کې د پرتې لارې د امنيت د ساتنې لپاره مو داسې لارې چارې وموندلې چې سرتيرو ته په کې له مور چلونو د بهر و تلو اړتيا نه پيدا کيدله. موږ هغه د چا خبره په غرونو کې ورننوټولو او د بنياد د دونې په اندازه مو په کې خندقونه وويستل. په دې خندقونو کې د ځفاستې په وخت کې سرتيري به په دې چې د ښمن يې وليدلی شي، له پوستې نه موږ چل ته رسيدلی شول. له ترمزه تر کابله د «ژوندانه په لاره» اصلي

کې چې د تېرو کیندل ممکن نه وو، نو مورچلې به له ډبرونه داسې جوړیدې چې له چټ نه یې هرې خواته د ډزو لار خلاصه وی. د جگړې په وخت کې به سرتېرو خپلو هاوانونو ته ځان رساوه او څارونکو به ورته دقیق کور دینات په گوته کول. غالباً به سیمه له مخکې نه په ډزو سوري سوري کېده او یو - دوه دقیقې وروسته به د (هاوانونو) ډزې پیل کېدې. دلارې لیږې پر تې ځنډې په اوږده واټن ویشتونکو توپونو ساتل کېدې.

البته وروسته وروسته د جگړې په لړ کې (په دې نقشه کې) لازمي سمونې راغلې. دراتلونکی کال په ترڅ کې مو خپلې خطاوې درک کړې، خو د ټولو شیانو له سره جوړول شونی نه وو. د ښمنانو خپله غیر معموله یرغلیزه طریقه درلوده. هغوی به زیاتره له هغه لوري یرغل کاوه چې لږ به ورته پام ساتل کېده. د وخت په تیریدو سره مو د نورو ټانکونو، زغره والو گاډو او وگړو په مرسته ځینې پوستې پیاوړې کړې او هغه پوستې مو بیخي له منځه یووړې چې د سرتېرو د رساتنه په کې ممکنه نه یرینبیده خو بیای هم دلارې د ساتنې اساسی سیستم له ځینو بدلونو سره سره د ټولو نهو کلو په لړ کې ډاډمن کار کاوه.

حالات له یوې ورځې نه بلې ته خرابیدل. د جنوري په پای کې د زمکنيو پوځونو لوی قوماندان ستر جنرال پاولوفسکی کابل ته راغی. هغه د ۱۹۷۹ کال له جولای نه تر دسمبره پورې څو واره کابل ته تللی او راغلی و او هر وار چې به مسکو ته

دود په افغانستان کې زموږ د حضور تر پایه په پام کې نیول کیدد. همدا پاولوفسکی و چې لومړی ځل یې موږ ته (په ډاگه کړه) چې د څلویښتم لښکر مخی ته په افغانستان کې جنگیدل پراته دی. هماغه وخت د جگړې لپاره چمتو والی پیل شو: د احتیاط د دورې سر تیر او د وسلو زرو دولو خپل ځایونه نویو ته پرېښودل. افغانستان ته ننوتلو فرقو ته د ت-۵۵ ډوله تانکونو پر ځای ت-۶۲ او ت-۶۴ ډوله تانکونه او د غه راز نوې سپکه وسله را روانه شوه. په دوی کې ا. گ. س-۱۷ ډوله توغندی ویشتونکی هم راتلل چې وروسته ترې د شوروی اتحاد په کورنیو شخړو کې پراخه گټه اخیستنه پیل شوه. دا لاهغه وخت دی چې موږ نه پوهیږو، چیرته باید په جگړه کې ونښلو، خو دامو احساسول چې جگړې به ډیر ژر پیل کیږي.

د پاولوفسکی له راتگ یوه میاشت وروسته د فبرورۍ په پای کې د فرقې درستیز والی ته رسماً امر وشو چې د فرقې د مسؤلیت په ساحه کې د پلان شویو جگړه ییزو عملیاتو د سرته رسولو لپاره چمتو والی ونیسي.

مخالفینو په یوه لنډه موده کې د حیرانتیا وړ ستر کارونه ترسره کړل. تقریباً ټول افغانستان نه یوازې د «بیرک کارمل درژیم»، بلکه په هیواد کې د میشتو شوروی سرتیرو خلاف ودرید. د ۱۹۸۰ کال په پیل کې له شورویانو سره د اوږده پراوړد کارکوونکو افغانانو له منځه د جاسوسی داسې پیاوړې شبکه جوړه شوې وه چې

اوږده کله به یې پخپله کار کاوه، مخالفین د جگړې په تالکان کې

هیڅ پریکړه نه کوله. موږ پوهیدو چې که ددوی لاس ته هر سند ورغی، سبایي خامخا دښمنانو ته سپاری، خو موږ له دې کاره، ناچاره وو. په مقابل کې مو هڅه کوله (دوی ته) دا اطلاعاتو دور کولو شمیر تر مخکني اندازې راتیت کړو. بله چاره نه وه: پرته له دې به د افغانستان د ټولو ستونزو پړه پر موږ راپریوتی وای.

د بیرنګ کارمل درژیم اوزموږ د لښکرو لپاره لوی خطر هغو مخصوصو باندونو پیدا کاوه چې له پاکستانه رالیرل کیدل. دهغوی له خپل هیواد نه د دفاع په ترڅ کې، د خپلو هغو هیوادوالو په بیرحمانه وژلو سره، چې یوازې د نظر له پلوه د انقلابي رژیم او یا شوریانو پلویان گڼل کیدل، خپل هیواد ته له ځانه سره ویني هم راوړلې، نو ځکه په غټو ښارونو کې د پوځي چوڼیو، لویو لارو او د بگرام او شیندندې د هوایی او د ساتنې - رځنګ موږ اړ شو چې د افغان - پاکستان پوله هم تریوې اندازې وټرو. دا اسان کار نه و: د دغو هیوادو تر منځ حقیقي پوله نه وه او نه شته. «د دیورنډ فرضي کرښه» چې په غرنیو سیمو کې تېره شوې او د پښتنو کوچیانو د بې خنده تګ راتګ سیمې یې سره ویشلې، د پولې په نامه یادېږي. دیر ځله د یوې قبیلې دوی برخې په دغو هیوادو کې یوله بل جلا کړای شوې دی. سره له دې چې پاکستان له ختیځ، جنوب او یوڅه هم له جنوب لویدیځ لوري د افغانستان خاوره احاطه کړې ده، خو د شوروي پوځیانو د حضور په وخت کې له جلال آباد نه د پولې خواته عملاً یوې لارې فعالیت لاره چې هغه د تورخم لاره وه.

د څو لښتم لښکر د قوماندانی لارښوونه تر لاسه کړه، د دې عملیاتو موخه دا وه چې موږ باید د جلال آباد له شمال ختیځ لوري د افغانستان - پاکستان د ګډې پولې په اوږدو کې د یوه پیاده غنډ په ملګرتیا د کوچنی ښار ګوټی اسعد آباد پر لور دهغه ځای د یوازینی سړک پر سر تېر شو. په دغه ښار کې پرته چوڼی او دغه سړک له کلا بندۍ نه خلاص او د وسله والو مخالفو باندوونو خلاف جګړیز عملیات وکړو.

د جګړیزو عملیاتو په سیمه کې یو هوایی ډګر - د جلال آباد په ښار کې - پروت و، چې یوازې د ان ۲۶ ډوله الوتکو په څېر کوچنی الوتکی په کې کښېناستلی شوې. موږ اړ و و چې ښه ډیر د سون مواد، مهمات او نور شيان له ځانه سره ولېږدوو. په قطارونو کې دهغوړ سولو ځکه امکان نه لار د چې د دې کار لپاره ډیر ځواک او ساتونکو ته اړتیا وه.

دغې جګړې ته کلک تیاری پیل شو او زیاته تکيه په هغو شيانو کیده چې موږ ته یې په پوځي ښوونځیو او اکاډیميو کې رازده کړی وو. د جاسوسی شبکې هم فعالیت پیل کړ. تر دغه وخته موږ هم د افغانانو په منځ کې خپل سړی پیدا کړی وو. خونه شم ویلي چې د جاسوسی کومه پراخه شبکه مو گټې تر دغو شیبو را منځته کړې وه. هوایی اکتشافاتو له موږ سره پوره مرسته وکړه: له هوا څخه په اخیستلو شویو عکسونو کې دهغې لارې پر سر پراته خنډونه روښانه بریښیدل چې موږ پرې باید تېر شوی وای، خوله خو ورځو وروسته چې جګړه ښه توده شوې وه، روښانه

شوه چې د شورو په غږ به تر ټولو څه اړین د ښار د لاس انداز کول

فصل يوازي په لويديځه برخه يا اروپايي سيمو کې په درد خوري. دلته په افغانستان کې موږ ډير شيان په تگ - تگ کې زده کړل. له تجربو او تيروتنو سره ورو ورو پرمخ روان وو.

د بيلگي په توگه: د پلي نظام په جوړولو کې يوه برخه ده چې د حرکت د تامينونکي ډلې په نامه يادېږي. دا عمدتاً د استحکام چيانو ډله ده چې د تانکستانو او ياپلي خواک په ملاتړ د ځانگړيو وسايلو په مرسته مخې ته ځي، لارې گودرې پاکوي او د غليم کوچني کوچني ډلې له منځه وړي. نور اساسي خواک په هغوی پسې تر شا روان وي. د افغانستان په ځانگړتياو او د دښمنانو په تاکتيک دنه پوهيدلو له امله موږ د قطار په سر کې يولوی بې زغرو گاډی روان کړی و، ټول شيان مو د علم له مخې ترتيب کړي وو، مگر له يوه شې پرته: موږ په دې نه پوهيدو چې دښمنان په لوی لاس د لارې په تنگه برخه کې خنډونه جوړوي، کله چې موږ دغه لومړنی خنډ ته وروسيږو، دښمنانو دغه گاډی وويشت او له کاره يې وغورځاوه. موږ دخپلې تخنيکي وسيلې له لاسه په تنگه لار کې ايسار شو. دهغه څنگ ته د تيريدو هيڅ لار نه وه. مجبور شو د رې ته ورکيوزو.

د اهم راته معلومه نه وه چې مجاهدين کولی شي، د پنځوسو مترو په اوږدو، په لاره د هسک شوی غره يوه برخه داسې وچوي چې تابه ويل (لاره نه وه) او دا همداسې د غره ادامه ده. د تيريدو لاره ورکه شوه او شک نه شته چې ټول قطار

لومړی سر کې تقریباً مور ټول نه پوهیدو چې په داسې یو حالت کې څه کول په کار دی، له دغو ترڅو تجربو وروسته به بیا مور له ځانه سره ځانګړې چاودوونکې گولی وېرلې چې دهغو په مرسته په وړاندو شویو تړونکې ځان ته له سره لار جوړه کړو. له دغو لومړنیو عملیاتو نه مودا زده کړه چې د غرونو په لمنو کې، پر هرې غرنۍ لارې تیریدل، له پاسه د دواړو غاړو حفاظت ته اړتیا لري. قوماندانانو ځان ته داسې ځانګړی روزل شوی ډلګی او حتی ټولې راجوړل کړل چې دنده یې د تړو له پاسه له قطار نه مخکې تګ و. سربېره پردې هلیکوپټرو او بم غورځوونکو الوتکو هم له قطار سره مرسته کوله او سمې به زمور پر سر روانې وې، خو دا هر څه وروسته وسنجول شول.

د لومړنیو نښتو په وخت کې لا مور هوایی ځواکونه (د اړتیا په وخت کې) مخاېرې له لارې مرستې ته رابلل. د مرستندويې هوایی قوې زیاته برخه هلیکوپټرې او بم غورځوونکې الوتکې وې. هوای ځواک پیاوړې وسیله ده خو (سمه) لارښوونه ورته په کار ده. له هر قطار سره د هوایی ځواکونو لارښود نښه ویشتونکې هم تلل، خو هغو (د دښمن) د دزو منبع نه لیدلی شوه او نه ترې خبر وو. له دې امله په پیل کې مور مجبور وو، هوایی ځواکونه پریوه ټاکلې سیمه گوزار ته راوبولو، یا هر څه پیلوټ ته ورپرېږدو چې که غلیم یې لیده نو د بمونو گوزارونه پرې وکړي. کله کله به هوایی گوزارونه زمور د عسکرو پر سر هم لګیدل، ځکه له ډیرې لوړې ارتفاع نه دخپلو او پردو بیلونه ګرانه وده. دوه داسې پېښې زما دسترګو په

وسایلو پرسروشوی او یا څنگ ته ولگیدل.

پسرلنیو جگړو محدودو پوځي قطعوته ډیره تجربه ورپه برخه کړه. موږ په ډیرو شیانو بیا نظر وکړ. د حرکت لپاره د سرتیرو له چمتو والی او سمبالښت نه نیولې، له هوایی ځواکونو او توپچی قواو سره تر همکاري او دهغو تر لارښوونې پورې (ډیر شیان مو) له سره په نوی ډول ترتیب کړل. که به مو دلوا اتلس توپونه دلارې په اوږدو وکې ځای پر ځای کړل، نو سمدلاسه به له دې ستونزې سره مخامخ شو چې افسران هدف نه شی لیدلی، یوازې له کومې لورې نه دهغه لیدل ممکن وو. له همدې امله مو په افغانستان کې سمدلاسه د توپچی قواوو لپاره د ښه ویشتنې دسموونکو روزنه پیل کړه. دغه ډله او دغه راز د هوایی گوزارونو لارښوونکي، زمور لپاره هغه دچا خبره د زرو په بیه وو او ځکه خو هغوی تل د ساتونکو ډلو تر سیوري لاندې خپل کار کاوه او دهغوی امنیت له هر قوماندان نه ښه نیول کیده.

تقریباً په همدغه وخت کې توخارینوف ماته د کابل په شاوخوا کې د جگړیزو عملیاتو د سرته رسولو امر وکړ. د خیرآباد له سیمې نه پرله پسې ډزې کیدې او د کشف مسوولینو رپوټ ورکړی و چې د (خلوینستم) لښکر پر قرارگاه دیوډ زورور یرغل لپاره تیاری هم نیول کيږي.

توخارینوف زه وروغوښتم او په خپله یی راته په خریطه کې دغه سیمه راوښوده. د غرونو پر سر مخامخ له کابل ټرهغه ځایه تقریباً اوو کیلومتره لار ده، خو سرک به له کابل څه د پاسه شل کیلومتره اوږدو.

ځواک راته بیل کړل چې داړتیا په وخت کې مې ترې د مرستې غوښتنه کولی شوه،
ددې مانا دا وه چې پیلوټان په هوایی ډگر کې چمتو ناست وو، خو چې کله به یې
مرستې ته اړتیا پیدا شوه نو دیر ناوخته به رارسیدل.

په هغو ورځو کې د «لارې په اوږدو کې دیر غلیزو عملیاتو» اصطلاح د هر چا
د ژبې پرسره وه. یوه یا دوو کنډکونو د بیلابیلو لارو پر سرگرمې کولې. د لارو
شاوخوا ته پرتې سیمې به یې پاکولې او د مخالفینو وسله تونونه به یې یا نیول او
یا به یې له منځه وړل، له دې کار وروسته به بیرته راستنیدل. د غسې یوه دنده موږ
ته هم راوسپارل شوه. غلیم مو عملاً هیڅ نه پېژانده. ځکه چې د کشف ځواکونو په
دی هکله ډیر لږ معلومات راګړي وو. یوازې دومره معلومه وه چې په خیر آباد کې
«یو څوک شته» او باید داسیمه «پاکه کړی شی»، په بله وینا که موږ د تصادف له
مخې په مجاهدینو ور برابر شو نو باید له منځه یې یوسو.

دغه عملیات مې د فرقې د درستیزوال په توګه ترسره کړل. په هغو کې روسلان
اوشف «*» هم ګډون لاره. په همدې وخت کې مې دواړو خطایي ناوړه احساس پر
وجود خپور شوی و. موږ دیوې غرنۍ څوکې خواته ورنږدې شو چې هاخوا ترې
یو کلی پروت و او موږ گومان کاوه چې هدلته د ښمنان پټ دی. تر غاښې پورې لا
درې کیلو متره نور نه وو وړلند شوی چې قطار مو ودراره، د کشف او امنیت ډلې
مو پلې او مخې ته کړې. په ځانګړې موټر کې د ساتونکو له یوې کوچنۍ ډلې سره
ماهم حرکت وکړ. باید ځای پر ځای د کلی د نیولو لاره چاره سنجول شوې وای.

وروسته يې کيسې وکړې، په هغه شيبه کې يو ډول احساس لاره. لومړۍ ډزه سړۍ
روحاً په بشپړه توګه له پښو غورځوی او دا په داسې حال کې چې ته په زړه کې دې
ته چمتو يې چې هره شيبه د دزو د پيل احتمال شته دی، سربيره پردې ته په خپلو
پښو د خطر پر لور ګام اوچتوې (خو سره له دې هم) لومړنۍ ډز د سړۍ دننه، د سړۍ
په شعور کې يو هيبت راڅوځوی.

زه ښه پوهېدم چې دمخبرې ښه وسايل راسره شته او خواته مې پوځ هم پروت
دی. توپونو د دښمنانو د مورچلو خواته خولې پرانستې وې او رابلل شوې
هليکوپټرې درارسيډو په حال کې وې، خوله دې سره سره پوره لس دقيقې هسې
وچ کلک پاتې وم اونه مې شو کولای چاته کومه لارښونه يا امر وکړم. نه پوهېدم
څه وکړم. هلته پر زغره وال ګاډۍ د گوليو باران دی او شرنگايې خيژۍ اوله هر
ترنگ سره سړۍ فکر کوی چې د ابله خامخا زغره پرې کوی او دننه به ترې تير يږي.
همدلته ده چې د سړۍ خوله يې اختياره د زغره وال ګاډۍ جوړوونکو ته په کنځلو
خلاص يږي چې ولې يې زغره يو څه پنډه نه جوړوله. دغه راز دې زړه غواړي
دمخبرې جوړوونکو ته (کنځلې وکړې). کله چې ما په مخابره کې د ټوليزو
کنډکونو پاتې قوماندانان راوغوښتل، نو د نورو ورته پيښو په څير هيچا ځواب
رانه کړ.

د دزو باران داسې ناڅاپه ودرید چې زه په لومړۍ سر کې پوه نه شوم چې ولې.
داسې ښکارېده او وروسته تائید هم شوه چې دښمنانو ځان ايستلی و. يوازي يوې

سپکې کړې وې، ځکه چې موری له کابل د وتلو په وخت کې ښه لمدلی وو، په ما کې چې لږه سادو غږیدنه نو له زغرده وال گادۍ نه راکوز شوم. سړی خپله داسې احساس کاود چې د ښمنان په شاشوی دی. په داسې یو حالت کې چې کله له کوچنوتی غاښی ورواوښتو او کلی ته ورکوز شو، هیڅوک مو ونه موندل کلی تش و.

دهغو جگړه ییز عملیاتو په لړ کې چې ما په کې مخامخ ونیده لرله، هڅه مو کوله، دلارو دکلا بندۍ او غاښی ته په خیرمه لارو کې د پوستو په اچولو سره د قطار امنیت تأمین کړو، خو په هر گام کې مو احساسوله چې د مکلفیت د دورې سرتیرې خولاڅه کوي چې زیاتو افسرانو په غرونو کې د جگړو کافی تجربه نه لرله. په یوه سیمه کې لاره د دوو زرو مترو په لوړ ووالی تیره شوې وه. موږ یو کیلومتر له لارې پورته، د کشف یو ډله افسراز کړه چې کولی یې شول دې لارې ته راغزیدونکی ټول گودرونه ووبښي. هغوی دغه ځای ته په ورپورته کیدو ډیر وخت تیر کړ، ان تر شپږو ساعتو پورې. د غره ټولې لمنې مو مخکې له مخکې په توپو ویشتلې او د کشف ډله مو تر هغو چې خپل ځای ته نه وورسیدلې، د دزو په مرسته وساتله، هلیکوپترونه هم د کشف ډلې د جگیدو تر وخته دهغو پر سر ګرځیدل.

هغوی په خیر سره غره ته جگ شول، خو هلته یې له یوې نیمې ورځې زیات طاقت ونه کړای شو. بې تجربه والی خپل کار وکړ. هغوی ته ویل شوی وو چې د شپې له خوا هلته ډېر سارده وي، نو یوازې ژمنه، ته دې، حامد، به له ځانه سره

گران وو. ځکه نو د کشف ډلې له پنځو سو دقیقو مزل وروسته، په داسې حال کې چې په خولو کې ښه ډوب شوی وو، خپل ډیر شيان او په دې ډله کې تاوده کالې د تیرو په منع کې پټ کړل. کله چې څو کې ته پورته شول، هوا سره وه، خودوی رپوټ ورکاوه چې د تحمل ورده ناڅاپه په غره کې باران پیل شو. په لمنه کې باران نه و. سړی پوهیږي چې د دریو زرو مترو په ارتفاع کې باران یعنې څه؟ له هغه وروسته سمدلاسه زمکه یخ وهی. سهار مجبور شو د دغې ډلې د تلف کیدو او یخ وهلو دمخنیوی لپاره سملاسي تدابیر ونیسو. شپه، پر هغوی ډیره سخته تیرید شوی وه. دورځي لمر راښکاره شو او ورسره جوخت د دغې ډلې زړه هم ولگیده.

لږ وروسته د دغې ډلې خواړه او اوبه پای ته ورسیدل. هغوی اړ شول، واوره په اوږو پیلې کړي. هلیکوپتر هم د ډیرې لوړتیا له امله نه هلته کیناستلی او نه په ځوړنده توګه دریدلی شو. هغه څه چې به ورته له هوا نه غورځول کیدل، د پوستې هاخوا دې خوا به پریوتل او سرتیرو ته په لاس نه ورتلل. ډیر وخت وځوړیدو خو وروسته هغوی خپله د کوزیدو اجازه وغوښته. دیوه تن روغتیايي حالت خراب شو: د ارتفاع اختلاف او د اکسیجن کموالی یې پر زړه ناوړه اغیزه کړې وه. دوه تنه والګی نیولی وو او وروسته ډاکټرانو د هغو د سږو د پړسوب تشخیص وکړ. لنډه دا چې هغوی مو راګڼته کړل او که دقیقه ووايم، هغوی خپله راګوز شول. مخې ته موسړی ورولیږل، خو لکه چې په نازکو حالاتو کې تل پینځیږي، په لاره کې سره وړاندې وروسته شوی وو.

شوي وه، چندان بريالي نه وه. موږ يوازې لږ شمير وسله او مهمات كشف اولاس ته راوړل، خو په كار وه چې د تل په څير موږ د سترو برياوو رپوټ ورکړي واي. څرنگه چې عمليات كابل ته څير مه روان وو، ما توخارينوف ته هر ورځ په مخاېره كې رپوټ ورکاوه، د دغو ټولو لسو ورځو په لړ كې او بيا وروسته د جناح اخيستني په وخت كې د عملياتو د پايلو له امله، د قوماندان ناخوښي له ورايه برېښيده. موږ ته له دې امله چې د سون ډير مواد او غرونه غرونه مهمات مولگولي وو، گوته نيول كېده. ريښتيا هم خبره همداسې وه: په لومړي سر كې چې به څرگنده شوه، ډزې له كومه ځايه كيږي، نو د دښمنانو د يوه ډز په بدل كې به له هرې خوا پر هماغه ځاي د بېلابېلو وسلو د گوليو باران جوړ شو، خو پايله به هيڅ وه. موږ به شو كولي، داستخباراتو له رپوټونو سره سره د مهماتو سترې زيرمې كشف كړو، هغو اصلاً وجود نه درلود.

يوازيني مثبتې پايله دا راووته چې دښمنان له خيږ آباډه په شا شول او ورسره جوخت د څلويښتم لښكر پر قرارگاه ډزې هم دڅه مودې لپاره بندې شوې، خو موږ يوازې غلچكې ډلې د كابل له شاوخوا نه وشرلې او له دې نه زيات موخه ترلاسه نه كړاي شول. له دغو عملياتو درې مياشتې وروسته چې موږ ته د دريو تنو د سر په بيه تمام شول (يو بريدمن په گولي ولگيد او دوه سرتيري په ماین والوتل) پر پايتخت يرغلونه له سره ونښتل. په لومړيو كلو كې د لاس ته راغليو برياوو نه ساتنه د دې سبب كېده چې موږ به خوڅو ځله په هماغه يوځاي كې د عملياتو سرته

غوښتل چې موږ دې اغيزمن عمليات ترسره کړو. يوازې د گوتو په شمير د غسې مشرانو هڅه کوله په «پاکو شويو اولسواليو» کې خپل ځان ټينگ کړي او واک وچلوي. ښکاره ده چې هغوی پوهيدل، دا جگړه به ژر يا وروسته پای ته رسېږي او له هغوی پرته به بل څوک د ځواب ويلو پاتې نه وي.

د اتيايم کال سور دوبي

د ۱۰۸۵ موټوريزه فرقې لپاره په افغانستان کې لومړی دوبي دومره سخت و چې د سيمې معموله (۴۰) درجې تودوخه يې په انډول په دوهم ځای کې راتله. که په لومړيو مياشتو کې موږ يوازې په افغانستان کې دخپلو پاتې کيدو د مودې په هکله تخمينونه کول، نو د مې په مياشت کې هر څه بيخي روښانه شول. د همدغې مياشتې په وروستيو ورځو کې د څلويښتم لښکر قوماندان ته په محدودو پوځي قطعاتو کې د افسرانو د خدمت د شرايطو په هکله د شوروي اتحاد د دفاع وزير امر راوړسید. د دغه امر په يوه ماده کې راغلي وو چې افسران به دوه کاله وروسته بدليږي. اوس نو د لمر غونډې روښانه شوه چې موږ د کال - يونيم کال يا يوې مياشتې لپاره نه يو راغلي؛ څلويښتم لښکر به په افغانستان کې د اوږدې مودې تيرولو ته اړ شي. همداسې هم وشول.

د پلان له مخې د جگړه ييزو عملياتو د سرته رسولو تر څنگ موږ د پوځ د ځای پر ځای کولو کار ته هم ملا وتړله او په لومړي گام کې مو د پوځي چوڼيو په جوړولو لاس پورې کړ. د يو افسرانو لاندې خبر به هغه ځمکه او مېته وکړه چې د ژوند کاوه

پراته تاسیسات هم په چټکۍ سره د محدودو پوځي قطعاتو د اړتیا دلیری کولو لپاره چمتو کیدل. شوروی پوځي کارپوهانو د بگرام او شیندند د هوایی ډگرونو په څیر له تاسیساتو څخه بهر بیخي وتل نه چې ډیر ژر هغه د څلوېښتم لښکر د پیلوټانو د استفادې لپاره (چمتو کړی شی).

د اتیا یم کال په دویمې کې مخالفینو په سترو ښارونو، په تیرد بیا پایتخت کې زموږ پر قطعاتو د هغوی په عقیده د قاطع گوزار کولو پریکړه وکړه چې موږ له افغانستان نه وتلو ته اړ کېږو. دغه وخت زموږ د فرقي اساسي ځواک: یو توپچی، دری موتوریزه غنډونه او یو د کشف کنډک په کابل کې و. ټولې قطعې مو د ښار په خښه کې پرته وې، نو ځکه د سرتیرو او افسرانو ژوند ډیر سخت و. د کوماندو قطعاتو حالت هم همداسې و. وروسته د ۱۰۳ لمر هوایی کوماندو یی فرقي کنډکونه په ولایتونو وویشل شول. هغوی معمولاً تر ټولو لیرې پر تو سیمو ته چې د «تینگې اولسې واکمنۍ» د ملاتړ لپاره په کې شوروی سرتیری ته اړتیا لیدل کیده (استول کیدل). او څومره چې به د دغو سرتیرو شمېر ډیرو هوډو ته د واکمنو لپاره په زړه پورې و.

نږدې هر ورځ زموږ پوستې او مورچلې تر سختو ډزو او یرغلونو لاندې راتلې. په کونړ کې پسرلنیو عملیاتو تر یوې اندازې د څلوېښتم لښکر امنیت، هغه هم د یوې نیمې میاشتې لپاره تأمین کړ. له هغه وروسته وړانکارۍ له سره پیل شوې. چې هر یو یو یی تر ټولو بدې پایلې لرلې، دمخه به یې کمر ۱۸۱ لمر غنډ چې

لاندې ونيول شو. د سرتيرو څيمې په هوار ډاگ کې هسکې وې او له پوې عادي غونډۍ نه دورغوی په څير ليدل کېدای شوې. سربيره پردې څنگ ته مو پوځي پولیگون پروت و چې د تانک يوې افغاني لواء ترې کار اخيست. د حکومتی پوځ د ټولو قطعو په څير، دلته هم ډيرو کمو کسانو شوروی عکسرو ته په بڼه سترگه کتل، خود ا چې دهغوی له ډلې نه چا پر مور ډزې وکړې، تراوسه پور د ښکار د نه ده، اوس هم گرانه ده وويل شې چې په کومو وسلو پر مور ډزې وشوې، ځکه هغه وخت د ښمنانو درنده وسله، په تيره بيا توپونه نه لرل. دهغوی معمولی درنه وسله هاوانونه وو. پر غنډ برید ډير بڼه سنجول شوی و. ډزې په رڼا ورغ او د ځليدونکي لمر په روښنایي کې پيل شوې، چې گرانه وه، دهغو ځای تشخيص کړای شې.

که د شپې له خوا د گولي د الوړولو او د ډزو د شیبې معلومول کېدای شې، نو دورځې له خوا دا کار عملاً ناممکن دی. د ډزو په پایله کې د غنډ د مهماتو نږدې ټولې ډیپوگانې او د خوړو زیرمې هواته پورته شوې او نږدې وو چې «پوځی جنډه» یې هم له لاسه ورکړې وای. يو افسر او پنځه عسکر ووژل شول. هغوی تانکونو ته ورمندې کړې چې د اور له لمبونه ځانونه وژغوري، خو نجات یې ونه مونده.

څرنګه چې زموږ د فرقې په سلو کې اتيا جزو تا مونه د سالنګ پر لويه لاره، له کابل ټر دوشنې خواره-واره پراته وو او دا دوه سوه کیلومتره لاره کېږي، موږ اصلاً د مانور د سرته رسولو لپاره وزگار د قطعه نه لرله. يوازې په دې مو بڼه کوله چې

څيرمه سيمو کې کوچنۍ کوچنۍ عمليات سرته رسول. مثلاً مور (سالنگ نه د کابل او جلال آباد له لارې د کونړ په لور دخپلې استوگنې دايمي ځای ته د تگ په وخت کې د ٦٦ لمبر موټوريزه مستقلې لږ امنيت نيولې و.

د تگ دغه لاره ډيره خطرناکه وه او نږدې هر د ورځ کوچنۍ متقابلې ډزې او کله کله له دښمنانو سره جگړې پېښيدې، خو له دې سره سره لږ امنيت په خپل ځای ته ورسیده او د پاکستان پر لور د لويې لارې امنيت يې ونيو او دهغې په شا او خوا کې يې پوځي عمليات پيل کړل. بايد ووايم چې د افغانستان په سطحه ښکلی او شنه ښار جلال آباد کې شوروی کارپوهانو له جگړې نه مخکې ډير کارونه سرته رسولی وو. د سيند له پاسه د نغلو او سروبي د بریښنا بندونه جوړ او داوړ رسولویو بيساری کانال فعال وو.

په کابل کې د امنيت د ساتنې لپاره ډير ځواک بيل شوی و. ١٠٨ لمبر فرقې له کوماندويانو سره د ابار نيم په خپلو اوږو واخيست. په کابل کې د ټولو شوروی موسسو د امنيت ساتل چې شمېر يې هغه وخت تر ډير شو او ښته او په دې ډله کې د شوروی سفارت او د سوداگرۍ غاښنده گي کار کوونکي هم راتلل، زموږ فرقې ته سپارل شوی و. د افغانستان حکومتی ودانۍ، د خلکو ديموکراتيک گوند د مرکزي کميټې ماڼۍ او دبېرک کارمل دفتر چې په يوه ځای کې واقع وو، د کوماندويانو له خوا ساتل کېدل. سره له دې چې د امنيت بهرنی کمربند له افغانۍ پوځيانو نه جوړ و، خو په نازکو حالاتو کې اصلی تکيه په شوروی عسکرو کېد.

افغانستان کې زموږ د حضور په ټولو نهو کلونو کې د امین په مانۍ کې د پاراشوټی کوماندویانو یو غنډځای پر ځای و چې نه یوازې یې د حکومت ساتنه کوله، بلکه هماغلته اوسینده هم.

موږ اوږده موده د مرکزی راډیو تلویزیون ودانۍ او دغه راز د کابل پرسیند دولس پلونه هم ساتل. دغه سیند د کابل له منځه تیریری او ښار په دوو برخو ویشی. موږ نه شول کولی د پلونو وړانولو ته اجازه ورکړو، نو ځکه موږ هر پله د ساتنې لپاره یو ډلگۍ او په بحراني حالاتو کې ان یو ټولی مؤظف کاو. یو کنډک د څلویښتم لښکر د قرارگاه ساتنې ته مامور و، دغه راز قطعی مجبورې وې د خپل ځان امنیت هم ټینګ کړی.

د ۱۹۸۰ کال په منۍ کې چې نور نو محدودو پوځي ټولگیو د افغانستان په شرایطو کې د فعالیت پوره تجربه تر لاسه کړې وه، پریکړه وشوه چې د څلویښتم لښکر او دغه راز د هغو د فرقو، غنډونو او کنډکونو ترکیب مشخص کړای شی. په دې ترڅ مثلاً دې پایلې ته ورسیدو چې د ټانکونو غنډونه په افغانستان کې په درد نه خوری او په کار وده چې د هغو ځای مو تر زیزه قطعي ونیسی. ټانکستانونه شوکولی، له خپلو واسطونه په غرونو کې بشپړه او اغیزمنه ګټه واخلي. ټانکونه په شنو ورشوگانو او دوریجو په کروندو کې هسې ښخېدل.

له معمول سره سم، دغه وسایل د تاسیساتو د ساتنې لپاره او دغه راز د کوچنیو عملیاتو په وخت کې په داسې یوه ساحه کې کارېدل چې ټانکونو ته په کې د تاویدو راتاویدو لاره موجوده وی.

د جګړه ییزو عملیاتو د سرته رسولو لپاره د ټانک هغه کنډکونه بس وو چې

د جون په مياشت کې زموږ د پوځيانو لومړنۍ ډلې له کابل لارې. شوروی اتحاد ته بيرته د دوو فرقو د ټانک غنډونه، د توپچۍ يوه مستقله لواء او د توغنديو يوه لواء چې په ترکيب کې يې تر شپيته کيلومترو واټن ويشتونکي «لونا» ډوله توغندي شامل وو، ستانه کړي شول. د محدودو پوځي ټولگيو په منځ کې د ټاکنکي توغنديو د دوه مړه ډير شمېر شته والی ددې خبرې يو بل ښکاره دليل دی چې افغانستان ته زموږ د پوځونو دليلولو پريکړه له لازم چمتو والی پرته شوې وه.

د هوايي ضد توغنديو راوتل له غم لړلې پيښې سره ملگرې شول، پر هغو دښمنانو يرغل ونه کړ خو د ستيندلو لپاره د ناکافي چمتو والی او دغه راز د لواء مشر بابه او دهغو افسرانو د واقعاً جنايتکارانه او له خپلو ورسپارل شويو دندو سره د بې مسؤليتۍ چال چلند له امله دغه پيښه رامنځته شوه چې د ترکستان پوځي حوزې او د څلويښتم لښکر قوماندانۍ خاص قطعي د وتلو په کار کې د مرستو لپاره راليرلي وو.

د هوايي ضد توغنديو لواء شپې له خوا د سالنگ په غاښي تيريدله. ددغه غاښي تونل د نړۍ په ډيرو اوږدو تونلونو کې راځي. ددې لپاره چې کومه پيښه رامنځته نه شي او تونل بېخي ږنگ نه شي، موږ په هماغه پيل کې هغه تر سختې څارنې لاندې نيولي و او له هغه نه د تيريدو لپاره مو ډير مقررات وضع کړي وو. مثلاً د افغانستان حکومتی پوځونو اجازه نه لرله، له شوروی پوځونو سره يوځای هغه ته ورننوځي، دا کار په وار سره سرته رسيدد. له دغه کلک بنديز سره سره

هم تم شوې. افغانی چلوونکو چې خپله ستونزه حل کړه، نو وړاندې تگ یې پیل کړ، خو د شوروی قطار د لومړۍ موټر چلوونکي دستر با له امله خوب وړی و. هغوی ته چا د سالنگ په غاښی له تیریدونه مخکې د استراحت فرصت نه و ورکړی. لومړۍ موټر ځای پر ځای ولاړ او شاته قطار هم له ځایه نه خوځېده. طبیعي ده چې هیچا د موټر انجن نه مړ کاوه، خو کله چې عقلونه سر ته راغلل او د مرستې لپاره منډې پیل شوې، نور ناوخته شوی و. د تونل له منځه ټول سرتیري په کش کولو راوايستل شول خو شپاړس تنه چې د موټر په لوگیو مسموم شوي وو، ونه ژغورل شول اوله منځه لاړل. شل تنه نور هم د کوما په حالت کې وو، خو ژوندي پاتې شول.

ددوی په سر کې امر وشو چې ۱۰۸ موټوریزه فرقه دې بگرام ته کیدو وکړي. د څلویښتم لښکرو قوماندانی په نظر، زموږ فرقې باید تر هر څه لومړی د افغانستان تر ټولو ستر د هوايي اډه ساتلې وای. له بگرام نه د کابل پر شمالي سیمو، چاریکار او هغه ځای شاوخوا په «شنو سیمو» کې د حالاتو په پرمختګ اغیزه ښنل، خورا اسان کار و. په دې سیمو کې داوبو پریمانی او د لویې لارې نږدې والی، د دښمنانو او هغو کسانو پاملرنه را اړوله چې ځانه ته یې گټې لټولې. سربیره پردې، څنګ ته مو د پنجشیر دره او دیوډیر تکره او غښتیلی قوماندان احمدشاد مسعود قرار گاه پرته وده. پریکړه وشوه چې دغه تر ټولو کرکېچنه سیمه د ۱۰۸ لمر فرقې په مسؤولیت کې شامله کړي.

ته ورساوه او سمدلاسه مونوی ځای ته کډه وکړه، زموږ لپاره دوهمه په زرد پورې نه وه، بگرام ته یوازې د فرقي قرارگاه او خو تأمیناتی کنډکونه ولیرې بدل، خواصلي خواکونه مو لا هماغسې په کابل کې پاتې وو. ددې لپاره چې سیمه سمه کنترول شي او پوځي بریالي عملیات په کې ترسره شي، نو لږ تر لږه دوو جنگي غنډونو ته اړتیا وه، خو موږ لایونه درلود. په بگرام کې د ټانک یوازینی ځای پر ځای شوې قطعه هم په پیل کې بیرته (شوروی ته) ستنه شوې وه، خو پر ځای یې هیڅوک نه وو رااستول شوی. دغسې یو نامناسب حالت زموږ د حضور تر پایه په افغانستان کې حاکم و.

د ۱۹۸۰ کال د مسکو د المپیا د لوبو په درشل کې د څلویښتم لښکر په ستروکار نيزيونو، د فرقو او مستقلو غنډونو په قرارگاهو کې او هغه هم په لومړي گام کې په کابل کې، گرځنده تلویزیوني خپرونکي دستگاوي ولگول شوې. دغو دستگاهوو تلویزیوني څپې له مصنوعي سپورمي نه اخیستلې او بیا یې نږدې سیمو ته له سره خپرولې. په لومړي سر کې دغه دستگاهوې زموږ په موټرو کې لگیدلې وې او تصویر یې د دریو کیلومترو پورې خپرولی شو وروسته بیا اخذی پیاوړی دستگاوی. راوړل شوې چې تر لسو کیلومترو یې دبیا خپرولو وس لارډ. تر کومه ځایه چې ماته معلومه ده په اوږدې کې د څلویښتم لښکر د پرسونل د بوختیا لپاره چې اوس یې شمېر سلوزرو تنو ته رسیدد، یوه ځانگړې مصنوعي سپورمي هم مدار ته توغول شوې وه. موږ د دغه تخنیک په مرسته کوا

د منی له پیل کیدو سره د دښمنانو هڅې هم ګرندی شوې. هغوی پوهیدل چې څه موده وروسته غرنی لارې په واورو بندیری او هغه وخت به مجبور وی، یوازې پر پوستو انفرادي برغلونه او د نظامي قطعو پر قرارګاوو ډزې وکړي. معمولاً دښمنانو په ژمی کې ستر عملیات نه کول، ځکه چې د مانور قدرت یې له لاسه ورکاوه. هر کال همدا کار تکراریده. موږ غوښتل که نه، خپله طبیعت په جګړه کې دلرې ساه ایستلو فرصت راکاوه. هم شوروی عسکرو او هم مجاهدینو له دغه فرصت نه د تیرو کارونو د جاج اخیستلو، پر پښو دبیا درېدلو او د دوی نیو سختو جګړو په وخت کې دلګیدلو مهماتو دبیا اګمال لپاره ګټه اخیستله.

په منی کې زه د ګارد د پنځم لمبر موټوریزه فرقي د قوماندان په توګه وټاکل شوم، چې افغانستان ته له لیږلو مخکې په کوشک کې ځای پر ځای وه. له جګړې وروسته خپل پخوانی ځای ته ورستنه شوه او اوس هم همدلته ځای پر ځای ده. تقریباً ټوله فرقه د ۱۹۸۰ کال په منی کې په شینډنډ کې پرته وه. یوازې یو غنډ له خپلو نورو قطعونه لیرې په هرات کې پروت و، هرات د افغانستان ډیر ښکلی او د زرګن تاریخ لرونکی ښار دی. د اسیمه زموږ لپاره له دې امله هم ارزښتمنه وه چې هلته د لویديځ افغانستان تر ټولو ستره او د دې هېواد دویمه هوايي اډه پرته وه. په نوې دنده د ټاکلو پریکړه، د وروستیو وختو خلاف، مثلاً کله یې چې نه یوازې د تلفون په وسیله د کورنیو چارو وزیر د لومړي مرستیال په توګه له ټاکنې نه

(بیلابیلو) فرقو معاینې ته روانید. هغه ډیر افسران له نږدې پیژندل او د اړتیا په وخت کې به یې د بیلابیلو ستونزو په حل کې مرسته ورسره کوله. یو ورځ ما هم له هغه نه دیولنډ رخصت داخیستلو غوښتنه وکړه. هغه وخت دا ډیر سختې غوښتنه وه. زما په نظر د رخصتۍ لپاره معقول دلیل موجود و: زما دویم زوی اندری په ساراتوف کې زیږیدلی و. دا خبره ماته تاشکند ته له تگ مخکې شوې وه، هغه وخت چې زه او یوبل افسر دخپلو جگړه ییزو پلانونو د لاسلیک او تصدیق لپاره تللو. دغه پلانونه باید دنورو ترڅنګ، خپله لوی قوماندان هم لاسلیک کړی وای. مخکې له دې چې هغه ته ورشم، له نورو هغو کسانو نه مې پوښتنه وکړه چې د دغه عادتونه ورپه معلومه وو: اجازه به راکړی که نه؟ ټولو د نفی په علامه خپل سرونه وڅوځول. وروسته له هغه چې قوماندان زموږ له خوا راوړل شوی ټول سندونه لاسلیک کړل، ماله ځان سره وویل: «زامن خوهږه ورځ نه زیږی!» زړه مې غټ کړ او ساراتوف ته د تگ لپاره مې د رخصتۍ غوښتنه ترې وکړه. هغه موافقه وکړه او پنځه ورځې رخصتۍ یې راکړه. له قرارګاډنه مخامخ هوایی ډگر ته اوله هغه ځایه ساراتوف ته لارم خپل زوی مې ولید او بیرته افغانستان ته ستون شوم.

داسې میاشت نه وه چې جنرال اکسیموف دې څلوېښتم لښکر ته نه وی راغلی. دامین دمانې په درېیم پوځ کې ده ځان ته دفتر درلود چې دمخبرې داسې عصری وسایل په کې وو چې ده ته یې نه یوازې د محدودو قطعو د لارښوونې بلکه (دنده په شوروی کې) د ټولې پوځي حوزې دا داری امکان ورکاوه.

په توگه زما دټاکلو خبره وځیرله. دهغه له خبرو څرگنده شوه چې هغه مخکې «مایکوپ» ته هم تلفون کړی او هلته یې له نورو افسرانو نه په پخوانۍ دنده زما د کار د څرنګوالی پوښتنه هم کړې ده. ما د دغسې یو شی تمه نه لرله او په نوي دنده دټاکلو خبره زما لپاره هم ناڅاپي او هم په زړه پورې و. ما له قوماندان نه مننه وکړه او چې بګرام ته ستون شوم نو د خپلې فرقې قوماندان ته مې ددې نویو پرمختګونو خبر ورکړ. دوه ورځې وروسته اسناد تیار او مسکو ته واستول شول.

له دغو خبرو نه یوه میاشت تېره شوه او نږدې ورو چې زما له یاد د ووهی، خو د دسمبر په پیل کې لوی قوماندان په تلفون کې راته توده مبارکي وویل، زیاته یې کړه چې د فرقې د قوماندان په توګه زما دټاکلو سند د دفاع وزیر امضاء کړی دی. خو د قیقې وروسته د څلویښتم لښکر نوی قوماندان تورن جنرال بوریس تکاچ هم راته مبارکي وویل. مخکنی قوماندان توخارینوف بیرته تاشکند ته په پخوانۍ څوکی د کار کولو لپاره ستون شوی و. تکاچ امر وکړ چې همدا سبا باید د لښکر له درستیزوال جنرال والتین پانکراتوف سره یوځای شینډنډ ته دنوی دندی د اشغال لپاره لاړشم.

شینډنډ ته الوتنې له یونیم ساعت زیات وخت ونیوه. هلته وختی خبر رسېدلی و چې نوی قوماندان پر لاره دی. له جګړې نه وزگار و قطعو زما انتظار ایسته. په یوه کوچنۍ تعلیمي ډګر کې (که ممکنه وي د دوو لرګنیو قاغوشونو ترمنځ فاصله په دې نامه ونومول شي) د ۱۰۳ فرقې توپچي غنډ او کومانډو یی کنډک به نظام ولاړ وو.

وروسته دکورنیو چارو وزارت د پوځونو لوی قوماندان په توګه وټاکل شو. هغه ډیره موده ان افغانستان ته له استولو ډیر مخکې د پنځمې مورتوریزه فرقې قوماندانی په غاړه لرله. څلور ورځې موږ دواړو (د هلیکوپتر په مرسته) هغه ځایونه چې د فرقې جزو تامونه په کې ځای پر ځای شوي وو، وکتل او ان په هرات کې مو تقریباً ټولې پوستې معاینه کړې.

هغه زده له افسرانو او د هوای اډې له افغانی مشرتابه سره معرفي کړم. دا یوه خبره زما په نظر دیادولوړ ده: جنرال شاتالین سهار وختی کوشک ته دخپل کور پر لور والوته. د فرقې له قرارګاډنه تر هوایی ډګر د موټر په مزل پنځه دقیقې لار لانه وه. کله چې موږ هلته ورسیدو، د موزیک باندو، د قوماندان مرستیالانو او د جزو تامونو قوماندانانو زموږ انتظار ایسته. کله چې مو مخه ښه وکړه او هر ډول په زړه پورې او تودې خبرې وشوې، د موزیک باندو د «پرشچانیی سلاویانکی» سندرې وغږوله. د هلیکوپتر انجنونه چالان وو. بس دومره پاتې وه چې جنرال شاتالین وروڅیړی او ورپه ځان پسې وتړی. دغه وخت ناڅاپه د هلیکوپتر یو ټایر وچاوده. ټول لږ وار خطا غونډې شول، داځکه چې، لومړی خوداسې پیښې هره ورځ نه رامنځته کیږي او بله دا چې شاتالین ته په مخکې د هغو سیمو له پاسه یو ساعت الوتل پراته وو چې ډزې په کې روانې وې، دا له هراته راچاپیږد شوي «شنه کړی» وه. د کومې ناوړد پیښې دمخنیوی په مقصد مو د مرستې لپاره دوه نور هلیکوپتر هم ورسره ولیږل.

پنځمه فرقه د ژوند د شرایطو له پلوه له نورو نه په ښه حالت کې وه. قرارګاه مه له

اداري په شپږو يو پوريزو بلاکونو کې ځای پرځای شوې وې هر بلاک څلور کوټې،
يود يوه بخاری، ټټې او د ځان مينځلو تشناب درلودل. دا چوټې وروسته وروسته
پراخه شوه. د افسرانو له پاره خوړنځی او څو نور بلاکونه هم منځته راغلل.
د مخابرې کنډک هم همدلته ځای پرځای شو.

لور کوه

د (نوي) دندې تر منلو وروسته مې غوښتل، يو ځل بيا ټولې قطعې معاینه کړم
خو په دې کار بريالی نه شوم. زموږ فرقه دغه وخت د لور کوه په نامه د فراد په يوه
غرنۍ سيمه کې په جگړه اخته وه. د عملياتو قوماندده د جنرال ی. و. شاتالین په
غاره وه، خوشينېدنه ته زما له راتگه يوه اوونۍ مخکې يې دغه ځای خوشې کړی
او د جگړه ييزو عملياتو لارښوونه يې خپل لومړی مرستیال ته په غاړه وراچولې
وه.

په لور کوه کې زموږ فرقه له څلورو اوونيو زياته تم شوه او دا زموږ لپاره ډيره
موده وه. د سرزيانو نه هم منع ته راغلل. د نوي دندې د پيل په دريمه ورځ د فراد
شاوخوا سيمو ته والوتم، په کار وده چې هر څه ځای پرځای وځيرل شي او د عملياتو
راتلونکې وټاکل شي.

دا يوه په زړه پورې او غير معمول غونډې سيمه وه. په بيخۍ هواره او شاړه
زمکه کې د شپږو کيلومترو په واټن هرې خواته ډبرينې غونډۍ د اسمان لور ته
هسکې وې. تر ټولو جگه څوکه د سمندر له سطحې نه تر دريو زرو مترو زياته لوړه

دوسلو، مهماتو او خوړو بڼه لويه زيرمه ځای پر ځای شوې وه. دښمنانو ددغې سيمې په يوه نه ايليدونکې لوړه کې، يو کمپ جوړ کړی و او له هغه ځايه به يې تل په هغه لويه لارډ پرله پسې بريدونه کول چې زموږ او افغانی قطارونه به پرې دکندهار خواته روان وو. دغه راز به يې له دغه ځايه داويایمې مستقلې موتوريزه لوا، پر قرارگاه هم بريدونه کول.

دفرقي دقوماندي مرکز په هغو څو مخصوصو موټرو کې ځای پر ځای شو چې په زمکو کې ښخ شوی او دستر او اخفا په جاليو پوښل شوی وو. دفرقي دقوماندان ټول مرستيالان چې دتوپچي، مخابري، هوايي، کشف دندو مسووليتونه يې لرل هم همدلته ديره وو. دغه عمليات مو دافغانستان له يوې پلې لوا، سره چې دپرسونل شمېر يې له (۱۱۵) تنو څخه نه زياتيدد، په گډه سرته رسول. ددوی دايمي سوق الجیش همدا دفراده ولايت و، کله کله چې به دگډو عملياتو دسرته رسولو اړتيا پيدا شوه، نو افغانی پوځيان هم زموږ قوماندانی ته رابلل کيدل.

دوه ورځې مې دهغو افسرانو نظريې واوريدې چې په لور کود کې يې زياته موده تېره کړې وه او هر څه ورته ټکي په ټکي معلوم وو. ددې خبرو اترو بهير ډير جدی و. موږ هم زړه نازړه وو. زموږ افسرانو ويل چې دجگړې اوږدول او دغې سيمې ته ورننوتل يو عبث کار دی. هغوی وړانديز کاود چې راځئ موږ خپله، درې ته ټولې ورغلي لارې په ماینوډ کې کړو او په دې توگه دښمنان دننه ايسار کړو او هرده ورځ پرې دتوپچي ډزو ته دوام ورکړو او په دې توگه ورته د «ډاليو» ليرل پرله

پس ته گامه چاړه وساتې

ورننوخو او دغه زیرمې له منځه یوسو. مانودغه وخت له ځانه سره پریکړه کړې وه،
خوبیا مې هم د ځان د پوهولو لپاره وپوښتل: «څوک به مخکې (درې ته)
ننوخې؟» معلومه شوه چې شورویان باید په سر کې روان شي. لکه چې د افغاني
قطعي د قوماندان سیاسي مرستیال ویل، افغانان پوره ځواک نه لري، خوډیره
هڅه به کوي چې له مور سرد مرسته وکړي.

شک نه شته چې دلور کود زیرمې باید له منځه وړل شوې وای، خو هر ځل چې
مور هڅه کړې، یوازې څومتره درې ته ورننوخو، د دښمنانو د سخت او داسې زړور
مقاومت سره مخامخ کیدو چې سړی یې اصلاً په علت نه پوهیده. داسې معلومیده
چې په کمپ کې یو ډیر مهم شی شته چې ساتل او دفاع یې بسخي فرض وه، کمپ
پخوا جوړ شوی او دیوې اوږدې مودې لپاره په پام کې نیول شوی و؛ د مهماتو او
خورو سترو زیرمو د دښمنانو ته د څومیاشتو مقاومت وس ورکاوه.

مخکې له دې چې درې ته ورننوخو، په کاروه چې ټولې لارې له ماینو پاکې
کړو، خودا سیمې د دښمن د اور په ساحه کې پرتې وې. دسر له زیان پرته، ددغه
کار ترسره کول شونی نه وو. دلورو څوکو د نیولو لپاره مو پر غرنیو لارو خپل
کماندویان هم نه شول لیږلي، ځکه چې په هر گام کې د غلیم د ډزوله دیوال سره
مخامخ کیدل.

په لور کوه کې مو د هواله لارې هم کوماندویان نه شول پلي کولی، ځکه چې
ددې کار لپاره مو کافی ځواک نه لاره. کافی توپچي ځواک مو هم نه لاره چې
د کوماندویانو له پلي کیدو مخکې ټولې غرنې، تری وولې، او به دې توگه له مقابلې

لپاره پوره شمیر هلیکوپترونه او ددغو هلیکوپترونو دملاتړ لپاره نور هوایی ځواک هم نه درلود. بله لویه ستونزه دا وه چې موږ نه شوای کولی، کومانډویانو ته، په تیره بیا درې ته دور کوزیدو په وخت کې لارښوونه وکړو. د کومانډویانو سره دمخبراتی رابطې غوڅیدل دهغوی د پوښه کیدو مانا لرله. موږ لادغه وخت له هوانه دبیا مخبرې دستگاوي نه درلودې، چې وروسته بیا په هرو عملیاتو کې په هوا کې ځوړندې درول کېدې، (نوځکه) که هغه جگړه ییز عملیات ترسره شوی وای، نوله تلفاتو پرته یې زموږ لپاره بله پایله نه درلوده.

ددې ټکو په پام کې نیولو سره مې پریکړه وکړه چې دا عملیات دې نه ترسره کیږي او یوازې په هغو اقداماتو دې بسنه وشي چې د فرقي او پراسیون افسرانو یې وړاندیز کړی و. موږ په دقت سره، درې ته ټولې ننوتلې لارې په ماینو کې کړې او بیا موله یوې مخې د توپونو د گولیسو او رول پیل کړل. دلور کوډه د غرنیو تړو او لویې لارې ترمنځ مو داسې غښتلی موانع منځ ته راوړل چې د دښمنانو خنډ کیدلی. دې ټولو کارونو پنځه ورځې ونیولې او وروسته زموږ قطعات بیرته خپلو قشلو ته ستانه شول. زموږ عملیاتو ټاکل شوې نتیجه ورنه کړه، ځکه چې موږ نه غوښتل تلفات منع ته راشي. موږ په دې پوهیدو چې څه مود وروسته دې ځای ته بیا راستنیدونکی یو، همداسې هم پېښه شوه.

څو میاشتې وروسته دلور کوډ کمپ یوځل بیا فعال شو. دښمنانو په دې سیمه کې یوځل بیا پرلویې لارې بریدونه پیل کړل او دخپل کنترول سیمه یې په منظم ډول پراخوله، موږ پورده وسه وکړه چې دښمنان نه یوازې دننه په درد کې ایساریاتي

يې نور له لاسه وتلی ، هغه تل زموږ دوزو لاندې دی او نور نه شي کولای ، هلته آزاد ژوند او فعالیت وکړی . پر غرنۍ سیمه باندې پرله پسې هوایی بمبارۍ او دلیرې واټن ویشتونکو توپونو د زېروانې وې او په لارو کې ایښودل شوی ماینونه وخته ناوخته « تازه کیدل » . خوله دې سره سره موږ ته خبر راوړسید چې لوړ کوه لکه د پخوا په څیر د مخالفینو د قوماندې د واحد مرکز په توګه کارول کیږي . په دغه ښه ساتل کیدونکی پیاوړی کمپ کې د جګړه مارو د لود مشرانو جرګو - مرکو (لکه د پخوا په څیر) دوام درلود . تر ټولو مهمه خبره داده چې زموږ په پوستو ، د پهرې په سیمو ، د افغانۍ اردو او څلوېښتم لښکر په قرارګاوو د غلیم د یزغل په وخت کې د سرزبانو نه را منځته شول . د پنځمې فرقې قوماندانی اړ شوه چې غوڅ اقدامات وکړي او دننه په دره کې پټ شوی مجاهدین خوشی کړي . په بله ژبه ، موږ باید هغوی له منځه وړي وای او داسې کار مو کړي وای چې په راتلونکي کې اصلاً د لوړ کوه نوم بیا په خوله وانخلي .

ددغې غرنۍ سيمې دنيولو لپاره په جگړو کې، له بده مرغه زموږ د سردزيانو نو
مخنيو شونې نه شو. د سردروند زيان افغانۍ پلې ۲۱ لمبر لواء ته ورورسيد چې
په فراه کې ددغې غرنۍ سيمې په څلويښت کيلو مترۍ کې پرته وه او دلور کوه په
عملیاتو کې يې له موږ سره گډون درلود. که څه هم موږ هڅه کوله، دخپلو تلفاتو
شمېر کم کړو، ځکه پوهيدو چې لور کوه د افغانانو په کار ده او نه دخلويښتم
لښکر، خو بيا هم د سردزيانو نه را منځته شول. زموږ د استحکام چيانونه، پلو او

[illegible]

یوازي د پنځمې فرقي سرتيري او افسران، بلکه پوځي سلاکاران هم له لاسه ورکړل. د یوه پوځي سلاکار، د هوایي ځواکونو د یو پیلوټ برید جنرال و، د خاخالوف مرگ مور نه یوازي دخپلو عملیاتو چټکولو ته اړ کړو، بلکه ومو پیتله چې له خپل وروستی وس نه کار واخلو.

جنرال خاخالوف د هوایي ځواکونو د لوی قوماندان هوایي مارشال پ. س کوتاخوف په امر دلته راغلی و چې په دغه غرنۍ سیمه کې دیم غورځوونکو سو-۲۵ ډوله الوتکو د کارونې داغیزمنتوب جاج واخلي. په لومړۍ سر کې د دغه امر له عملی کولونه د سرغړاوې لپاره جدې اقدامات پیل شول، ځکه د کوتاخوف د نقسې له مخې، پلي ټولګی مجبور وو، له هرې هوایي بمبارۍ وروسته ځان د لور کوه مرکز ته ورنږدې کړي او په خپلو سترگو وویښي چې ایا بم غورځوونکو الوتکو خپل هدف ویشتلې او که نه؟ د پنځمې فرقي او د ټول څلویښتم لښکر د مشر تابه دا خبره نه خوښیده، ځکه چې پوهیدل، د غسې پلټنه څه عواقب لري او موږ د سر د زیانونو تر څه تجربه هم درلوده. تراوسه هم لازمه ده چې د غسې کارونه باید په پولیګونو کې شوی وای، خوبیا هم که د جګړې په ډګر کې مخامخ د د غسې پلټنې اړتیا لیدل کیدای، لکه چې کوتاخوف په پام کې لرله، نو بیا کیدای شول چې په غرنۍ سیمه کې نه، بلکه د هوارد اګ په جګړه ییزو عملیاتو کې هغه سر ته رسیدلی وای چې هم سړی په هلیکوپټرو کې ورتلای شي او یا د همدغو الوتکو یا توپونو په ملاتړ کوماندویان سیمې ته (د پلټنې لپاره) استول

کړای شي. دا په دې صورت کې چې که څه هم د پلټنې په لټه کې د پلټنې لټون

د مرستندويانو له ډلې نه يې هېچا هغه ته په خپل وخت د دې خبرې د کولو جرأت ونه کړ.

جنرال خاخالوف څو ورځې په لور کوه کې و. لکه چې ومې ويل د درې منځ ته موږ دهغه د الوتنې مخه نيوله، خو کله چې زه لاړم او د عملياتو مشري زما مرستيال په غاړه واخيسته او دده له بيا بيا غوښتنې سره سره هغه په خپل سر د درې منځ ته والوت، خاخالوف له هغه ځايه بيرته راستون نه شو. دهغه هليکوپتر د ښمنانو وويشت چې دهغوی د کمپ څنگ ته ورغورځيد. له دې پېښې وروسته موږ اړ شو چې خپل عمليات پياوړي کړو او د غرو له څوکو او د دوو دروله لارې د غرنۍ سيمې مرکز ته ځان ورورسو. په بيرته دغه پيل شوی عمليات اساساً د دې لپاره کيدل چې که نور نه وي نو د جنرال اوله هغه سره په يوه هليکوپتر کې د سپرو پيلوټانو مړی لاس ته راوړو او هغوی د توهين کولو لپاره پرې نه ږدو. کله چې د درې زړه ته ورسيدو او دغه پياوړی مرکز مو ونيوه نو دهغوی د کمپ څنگ ته مو ويشتل شوی هليکوپتر او په هغه کې د افسرانو مړی وموندل. دا يوه زړه بوړنوونکې صحنه وه. د جنرال مړی چې عسکری دريشی يې په غاړه وه او د نورو پيلوټانو مړی، د ښمنانو له خوا سخت سپک شوی وو. له هغوی نه يې سترگې ويستلې او غوړونه پرې کړي وو...

دغو عملياتو نږدې يوه اوونۍ وخت ونيو، دهغو په لړ کې اته تنه ووژل شول. دغه کمپ چې يونيم کال يې پر موږ خوب حرام کړی و، هغه د چا خبره دا انجنيری

موادو او مهماتو د خوندي کولو امکان و. دښمنانو چې نه يوازي شوروي قطارونه، بلکه عادي افغانان يې هم لوتول، په لويه لار کې ټول چور کړي مالونه همدغه ځای ته ليرېدل. دښمنانو د غنيمت مالونه په کومه ځانگړې بڼه نه جلا کول؛ هلته هم فرانسوي لوبښي او هم له کيمياوي سرې ډک کانتينر او داسې نور ډير شيان لاس ته راغلل. ښکاره ده چې د اکمپ موله سټې وران کړ. غښتلي تاسيسات مو په بمونو والوزول او سيمه مويو ځل بيا له ماینونو ډکه کړه او بيا ترې لاړو. زموږ دا عمليات همدلته ختم شول. د يادونې وړ ده چې ډير د موده وروسته لور کوډ يو ځل بيا زموږ پاملرنه ځانته جلب کړه. د ۱۹۸۵ کال په پای کې دلته له سره فعالو شويو باندونو يو ځل بيا د (جگړو) کيسې تازه کړې. د دښمنانو د بيا سرچگلوله امله موږ يو ځل بيا پر دغې سيمې پرله پسې درندې بمبارۍ او هوايي يرغلونه وکړل چې وروسته بيا لور کوډ زموږ لپاره کوم خطر نه گڼل کيده.

هرات

د پنځمې فرقې قومانداني د افغانستان په لويديځو ولايتونو کې د حالاتو د پرمختگ له امله ډير د اندېښمنه وه. دښمنانو د کندهار خواته د غزیدلي لارې د نيولو لپاره غټې هڅې پيل کړې وې. موږ په خپل وار هڅه کوله، دې مقصد ته درسيډو لپاره، دهغوی د لارې خنډ شو.

د پنځمې فرقې د جگړه ييزو عملياتو پر څرنگوالي، دې خبرې هم اغيزه لرله چې دهغې د مسؤليت په ساحه کې د افغانستان دريم ستر ښار - هرات پروت و.

د پښتو پرمختګ ټاکنه.

په هرات کې دمجاهدينو داسې عادي ډلو فعاليت درلود چې غالباً يوله بل سره لاس او گريوان وي. د پاملرنې وړ ده چې په همدې هرات کې زمور د فرقي مشرتابه او پوځي سلاکارانو په گډه د لومړي ځل لپاره له دوو (مجاهدو) ډلو سره تماس پيدا کړ چې مشرانو يې له حکومتی ارگانو سره د همکارۍ ژمنه وکړه. عملاً، هغوی د انقلابي حکومت لوري ته د رااوښتلو سر و خو ځاوه نه شم ويلی چې دا گڼې دشمير له پلوه کومې غټې ډلې وې مهمه خبره دا وه چې د لومړي ځل لپاره دمخالفينو قوماندانانو نه يوازې له شوروي پوځيانو، بلکه له افغاني حکومت سره د گډو مرستو پرېکړه وکړه.

دې لومړنيو تماسونو ډير وخت اوزيار و غوښت. زمور هر قوماندان، ان دهغو ډلگيو په سطحه چې له اساسي ځواکونو نه ليرې پراته وو، دنده درلوده، دخپل مسؤليت د ساحې حالات په ټولو جزئياتو سره ځان ته معلوم کړي. افسرانو د شاوخوا جگړه مارو شمير، دهغوی گوندي تعلق او د قوماندانانو نومونه پيژندل.

په تيره بيا موږ ته دا په زړه پورې وه چې د افغانستان د حکومت او شوروي لښکرو په وړاندې بيلابيلې ډلې څه نظر لري. دهغو د نظر يو تنوع کله کله غوڅ رول لوباوه. ځينو مجاهدو قوماندانانو غوښتل له شوروي پوځيانو سره تماس ونيسي، خو د افغانستان له حکومتی استازو سره يې هر ډول اړيکه ردوله. داسې

سربیره پردې له شوروی پوځي قومانداني سره تماس، تریو حده دا ضمانت هم برابر اوه چې مثلاً دایا هغه ډله به په نږدې راتلونکي وخت کې له منځه نه وړل کیږي. د فرقي له قومانداني سره تماس د درو درملو او خوړو د لاس ته وروړلو بڼه سرچینه هم گڼل کیده. ځینی وختونه مور یو یا څو مجاهد قوماندانان حمایه کول، خو حکومت داسې کارونه نه ترسره کول.

مور دهرباند اعمال په دقت څارل. د دښمنانو تقریباً په هره ډله کې د څلوېښتم لښکر د کشف د دستگاه له لارې زموږ سړي موجود وو. سره له دې چې د کشف د ادارې افسران رسماً زموږ د فرقي پرسونل نه گڼل کیده، خو فعالیتونه به یې تل د (سیمې) د غټ پوځي قوماندان له گټو سره برابر وو.

د پنځمې موټوریزه فرقي قومانداني ته دخپل مسؤولیت په سمه کې د مخالفینو د فعالې ډلې په هکله پوره معلومات وو. مور غوښتل چې دهرات ته ختیځه سیمه کې د حاکمې مجاهدې ډلې له مشرانو سره چې د شوروی پوځي د تگ راتگ لویه لاره یې خواته غزیدلې وه، تاوده اړیکې ټینګې کړو، خو د ډلې مشر له شوروی پوځیانو سره له هر ډول تماس څخه ډډه وکړه.

کله چې پر هرات دراکر ځیدلې «شنې سیمې» حالاتو زموږ لپاره خطرناکه بڼه غوره کړه، مور هڅې پیل کړې چې په دغه سیمه کې هره فعاله ډله ځان نه پرې کړو. وروسته مو غوښتل د اجیر شوی قوماندان له لارې، د مخالفینو د مشرانو سره اړیکې پیدا کړو.

نازده والی پوه شوه، بې له دې چې خواب ته یې انتظار وباسی، هغوی ته یې په
کمه اندازه دخوړو او دا رو درملو په ورکړه پیل وکړ. طبیعي ده چې نه هغه وخت او
نه هم وروسته ددښمنو ډلو د مشرانو د بیا بیا غوښتنو او کله کله اخطارونو سره سره
له شوروی پوځیانو نه هغوی یو کار توس یا یو میل وسله لاس ته نه ده وروړې (ج. د)

له یوې نیمې میاشتې اوږدو خبرو وروسته دغه قوماندان له لیدو کتو سره
موافقه وکړه. کتنه هرات ته څیرمه ترسره شوه. په دې سره سلا شول چې دښمنان به
زموږ ساتونکې پوستې ته راځي چې مستقل ډلگي په کې ځای پرځای وو او د
سیمې د کنترول وس یې لاره.

د کتنو سطحې ددې خبرې په پام کې نیولو سره چې د باندونو مشران زموږ له
خوا سپارل شوي دندې څنګه سرته رسوي، ورو ورو لوړیدې. که دښمنانو له موږ
سره تګی نه کوله، نو خبرې به لوړه سطحه سرته رسیدې. ددغو خبرو سطحه له
یوې اوونۍ نه بلې ته لوړېده. دیوې دښمنې ډلې له مشر سره د کتلو لپاره، یوه ورځ
خپله د کشف د ادارې مشر ورغی، دانو تر ټولو هغه لوړه کچه وه چې د فرقي
قومانداني له مجاهدینو سره په کې تماس معقول باله.

د نورو ډلو د مشرانو د راجلبولو کار له ستونزو سره مخکې روان و. دا کار
هماغه له پیله زموږ هدف و او دغه ټوله لوبه د همدې موخې د لاس ته راوړلو لپاره
پیل شوې وه. ستونزه دا وه چې خبرې د وخت له پلوه ډیرې اوږدې وې، هره روغه

ستون شوم (شورويانو) نوی په دې پیل کړی و چې دلویدیځ افغانستان او دهرات دشاوخوا له یوه ډیر قوی قوماندان سره اړیکې ټینګې شي. د کشف او استخباراتو دغسې کارونه په ټول افغانستان او د کابل په شاوخوا کې، زموږ د افسرانو له خوا روان وو. ډیر ځله دغو کارونو سترې پایلې هم لرلې دي.

دخو د لیلونو له امله، د پنځمې فرقې قوماندانې، دهرات په شاوخوا کې د میشتو جګړه مارو د لو فعالیت ته ځانګړې پاملرنه اړوله. یو دلیل دا هم و چې د ښار له منځه زموږ لپاره یو ارزښتمن سړک تیریده. د «شنې سیمې» په شاوخوا او ان دهرات ښار په مرکز کې د کپرو وړو دیوالونو له منځه په قطارونو یرغل او دهغو تالان ترغی کول کوم ستونزمن کار نه و. له بده مرغه د غسې پیښې منځ ته هم راغلې دي.

دا خبره هم د ځانګړې ارزښت لرونکې ده چې هرات دخوا اساسی لویو لارو پر سر پروت و. له «شمال نه جنوب ته» غزیدلې د غسې یوه لار شوروی پوځیانو د موټرې قطارونو د تیروولو لپاره کاروله، بله لویه لار چې څه د پاسه شپيته کیلو متره وړاندې پرته وه، د ایران خواته غزیدلې وه. افغانستان ته زموږ د پوځونو له ورتګ وروسته، د ښمنانو له دې ویرې چې موږ به ګڼې له دغې لارې هم ګټه اخیستل پیل کوو، په بیرته یې هغه له ماینونو ډکه کړه. بله لار چې د ختیځ په لور د چغچران خواته غزیدلې وه، د هیواد د مرکز له لیرې پر توغرنیو سیمو سره نښلوله. هراتی یاغی ډلو له دغې لارې نه چې د جنوب له خوا د هندوکش د غره په لړۍ او د شمال له

ده پرو وتلیو افغانی شخصیتونو تاتوی گڼل کیږی.

ان که زمور زړه هم غوښتلای چې له دغه ښار د په څنگ تیر شو، دا کار شونی نه و، ځکه چې څنگ ته بله لار نه وه.

زمور د فرقي د مسؤولیت په ساحه کې د شیندنې هوایی اډه هم پرته وه. هغه له ایران نه افغانستان ته د ټولو رالیرل شویو ډلو لپاره مهم هدف گڼل کیده، هغوی د څلویښتم لښکر، د هوایی ځواکونو د دې اډې درنگولو په اندازه پرېل هیڅ شی د برید کولو د وړه شوق نه درلود.

د هوایی اډې د ساتلو او امنیت مسؤولیت د حکومتی ځواکونو په غاړه و. نړیوې اندازې د پنځمې موتوریزه فرقي ځینی جزو تامونه هم دغه کار ته گماریدل. دوه ځله، کله چې د (ساتونکو) د هوښیاری اندازه کمه شوې او د هوایی ډگر د ساتنې کار ته لږه پاملرنه اړول شوې وه، د ښمنانو خپل هدف لاس ته وروړی و. په افغانستان کې زما د دویم او درېیم ماموریت په وخت کې په دغه هوایی اډه کې سترې وړانکارۍ سرته ورسیدې. معلومه نه ده چې ولې، خو یرغل پر هغو تم ځایونو کیده چې د حکومتی ځواکونو الوتکې په کې ولاړې وې. خبره دې ځای ته ورسیده چې په لویدیځ افغانستان کې، د افغانستان هوایی ځواک، اصلاً په هوا کې پاتې نه شو: هغه ټول د زمکې پر مخ له منځه یووړل شو.

لومړۍ وړانکارۍ د ۱۹۸۵ کال په پیل کې وشوه. هغه په ډیر مهارت سرته رسیدلې وه. د شپې له خوا په بیلابیلو تم ځایونو کې په یوه وخت کې د حکومتی

و. د ترکستان د پوځي حوزې پر قوماندان سربيره چې تقريباً هيڅکله يې څلويښتم لښکر يوازې نه پريښوده، (کابل ته) د منځني اسيا د پوځي حوزې قوماندان ستر جنرال د. ف. يازوف، د کارپات د پوځي حوزې قوماندان ډگر جنرال و. ا. بيليكوف او له قفقاز هاخوا پوځي حوزې قوماندان ډگر جنرال و. ف. کوليشوف هم راغلل. نه پوهيږم چې ولې، خوله دوی سره د مسکو د پوځي حوزې قوماندان ستر جنرال پ. گ. لوشيف هم راغلی و.

له قوماندانانو سره يوځای د حوزو د لارښوونې اساسي برخې يعنې د کشف، توپچي او هوايي چارو مسؤولين هم کابل ته راوړسیدل. په کابل کې هغوی د (څلويښتم) لښکر په سطحه د حالاتو جاج و اخيست او وروسته بېلابېلو عسکري قشلو ته و خوځیدل. هر چا له يو ځانگړي شې سره مينه ښودله: چا د هيواد په لويديځ کې له ځانگړيو غرنيو او صحرايي سيمو، چا په شمال ختيځ کې د غرنۍ سيمې او دهغې ځانگړي اقليم او چا د نه تحمل کېدونکي تودوخې او رطوبت په څير نه لاس پورې کړ، خو شيندينه هېچا له پامه ونه غورځاوه.

نه غواړم افغانستان ته د دغور اغلو کسانو په مسافرت بشپړه رڼا واچوم. زما په نظر افغانستان ته د پوځي لويو يا وړو قوماندانانو استول، د دې له پاره چې مخامخ د جگړې له تجربو نه زده کړه وکړي، ښه خبره وه، خو له بده مرغه زموږ له جنگي تجربې نه هغه وخت چا گټه وانه خيستله او چې د افغانستان جگړه پای ته ورسیده، بيا خواصلاً چا پاملرنه ورته ونه کړه.

زموږ لار د دځنگان ځای دې. چې د غېراته له شې، تحې د دهجا به کار نه شوه.

لازمه وه، نه پلى كيدې. افغانستان ته د دغور اغليو قوماندانانو له ډلې نه، له يوې كوچنې استثنې پرته، نورو يوازې د قطعو د سوق الجيش، د سرتيرو د خوراك او داسې نورو اړخونو سره مينه ښودله. شك نه شته چې دا مهمې خبرې دى او ان په جگړه كې هم بايد كم ارزښت ورنه كړل شي، خو زموږ لپاره تر ټولو غوره موضوع د جگړې له پاره تيارى او د جگړه ييزو عملياتو تر سره كول وو او دا هم مهمه نه وه چې جگړه كنډك، كه غنډ يا فرقې پيل كړې ده.

د څلويښتم لښكر ميلمنو افسرانو په افغانستان كې د حالاتو په وړاندې خپل دريځ نه پتهاوه. دا يوه سيمه ييزه جگړه وه چې خاصې ځانگړتياوې يې لرلې او شك دى چې دهغې تجربه دې مثلاً د كاريات د پوځي حوزې پرسونل ته گټوره واقع شي. كه له اوپراتيفى - ستراتيژيكي نظره دې ستونزې ته وكتل شي، نو د غسې قضاوت سم بريښي. د كورنيو پوځي حوزو له خوا د افغانى جگړې د تجربې كارولو ډير لږ احتمال درلود. فرقه يا بيلابيل جزو تامونه خولا پرېرده، ان په مجموع كې د څلويښتم لښكر د ټولو عملياتو اندازه د پوځي حوزو له عملياتو سره چې د جگړې په شرايطو كې د جلا جلا جبهو بڼه غوره كوي، اصلاً د پرتلې وړ نه بريښي، خو بيا هم هره جگړه، ان ډيره پراخه هم د تكتيكي عملياتو په گډون له څو جوړوونكو برخو څخه عبارت وي. افغانستان ته راغليو افسرانو او جنرالانو ته په كار وه چې له دې خبرو سره ځان اشنا كړي.

زموږ ځينو قوماندانو بيخي دا خبره هېره كړې وه چې جگړه څه ته وايي او ځينو خوبسخې برخه نه وه په كې اخيستي. د (راغليو) قوماندانانو له ډلې څخه يوازې

درلوده، خو دهغوی تجربې هم اوس بیخي زړې شوې وې، او دهغوی مرستیالانو
اصلاً په کومه جگړه کې گډون نه وکړی، له دې امله افغانستان ته دهغوی راتگ به
(دهغوی لپاره) ډیر گټور وای.

له دې سره سره ټوله اوونۍ په افغانستان کې په دې خبرو تیرید شوه چې ایا
د سرتیرو بسترې سمې جوړې دي او که نه او ایا دمیز ترڅنګ خپلکې هم پر تې دي
او که څنګه؟ که کله به د څو ساعتو لپاره د مخامخ د جګړې د ګرته هم لارل نوبیا به
یې داسې وړې وړې نیوکې کولې لکه دا چې: ولې د عملیاتو د لارښوونکي او مثلاً
د کنډک یا توپچي لواء د قوماندان ترمنځ د لود سپیکر په وسیله رابطه نه شته.

دوی داسې ګنډه چې دا ګنډې شوروی دی اولګیا دی کوم پوځی تمرین یا ټیرونیز عملیات کوی. هلته خود قوماندان مخې ته ښکلی میزونه ایښی وی. په لارو کې تازه شنیلی شیندل شوی او دسرتیرو ښه ښه رنډه او په زړه پوری وی. په افغانستان کې خو خبره بیخي بله وه.

په لومړيو وختو کې چې جگړه ايله نوي زور اخيست، د څلوېښتم لښکر د ځينو افسرانو زړه غوښتل هغسې عمل وکړي چې په کتابونو کې يې لوستی وو. ځينې (پخواني) انگيرنې او عادتونه هم لاپاتې وو، خو د افغانستان شرايطو موږ اړ کړ و چې ډير ژر له دغه شې نه ډډه وکړو او باوري شو چې ځان ښودنه له زيان پرته بله کومه پايله نه لري. له همدې امله مې د يو شمير راغليو قوماندانانو د پښتنو د اورېدو حوصله نه لرله. هغوی له دې خبرو سره هيڅ مينه نه ښودله چې مثلاً خواړه

ادبیات و ادب، جنگ و صلح، تنگناهای فرهنگی و اقتصادی ایران در

د قطارونو د امنیت ساتلو ته وگمارو. په پوځي اصولنامو کې په دې هکله یو ټکی هم نه دی راغلی. یوازې دومره ویل شوی دی: ښه دی وساتل شی، خو دا چې دا کار څنګه ترسره شی، باید له تجربو موزده کړی وای.

(په اصولنامو کې) مثلاً د پلو قطعو او توپچي یا هوایي ځواکونو ترمنځ د همکاري د څرنګوالي او اندازې په هکله هم بشپړ معلومات نه وو راغلي، خو د جګړې په ډګر کې باید څنګه دا کار ترسره شی؟ چا چې جګړه لیدلې وه، موږ ته به یې ویل (دا خبره مې اوس هم په یاد ده خو هغه وخت مې چندان باور نه پرې راته) چې د کنډک قوماندان باید د توپچي جزو تام له قوماندان سره د ورور په شان اړیکې ولري. هغوی باید یوځای ډوډۍ وخورې او په یوه حمام کې سره ولامبې. د افغانستان پښو دا خبره یوځل بیا تائید او د کانی کرښه کړه.

زموږ تجربې ته هیڅا پام ونه کړ، هغه یې په پښه ووېله او د پلي کیدو لپاره یې امکان ورنه کړ. فکر کوم داسې گڼل کیده چې د افغانستان د جګړې په هکله خاموشي تر هرڅه غوره ده، خو زما په فکر، د جګړې د نښلولو علتونه باید پر ارزښتمنې جنگي تجربې ناپروډه اغیزه ونه ښندی.

د وسلو عصري کیدل

د هغو پوځي حوزو له قوماندانانو پرته چې د جګړې ډګر ترې ډیر لیرې پروت و، افغانستان ته د مرکزي عمومي (پوځي) ادارو مشران ژر ژر راتلل. عموماً دغو افسرانو حقیقي او غوره کارونه سرته رسول. مثلاً د زرغره والو ګاډو د لویې ادارې رئیس ډګر جنرال پوتا پوف بیا بیا افغانستان ته راغلی دی. تر هغو چې زه هلته

معاینې ته راغلی و. دهغه په هیئت کې به تل د ټانکونو پیاوړی جوړوونکي او دسترو پوځي فابریکو رئیسان شامل وو، هغوی دې پوښتنو ته ځواب لټاوه چې پرماین د ټانک دورختلو په وخت کې څنګه دهغه د عملي ژوند ژغورلی کېدای شي. په پای کې د ټانکونو او زغره والو ګاډو د لاندینيو برخو د زغري د دوه ځله پنډوالي طرحه منع ته راغله. سربیره پردې، دننه په ټانک کې داسې اضافي او عاريتي برخه په پام کې ونیول شوه چې د توغندی د لګیدوله امله یې د ټانک دورانیډو دمخنیوی امکانات برابرول. د اصلی زغري له پاسه بله زغره داسې ونښلول شوه چې د توغندی د لګیدو په وخت کې یې د محرکه غاز قوت کمزوری کاوه او پر اصلی زغره د اساسي او وروستی ګوزار شدت یې راتیټاوه.

افغانستان ته دنورو عمومي ادارو مشران هم د دې لپاره راتلل چې دخپل تخنیک د عصری کولو لارې چارې ومومي او په دې توګه د سر د زیان اندازه راتیټه کړي. د ساری په توګه د ګ. ر. ا. و د ادارې افسران، د پلوځواکونو د توغندیو او توپچی برخې د مشرتابه غړي، د هوایی ځواکونو استازی او نور څلویښتم لښکر ته راغلي دي. هوایی مارشال کوتاخوف څو واره راغی. سو-۲۵ ډوله یرغلېزي الوتکې چې هغه وخت نوي ډګر ته راوتلې وې، د همدغه سړي د لاس محصول دي. د سو-۲۵ ډوله الوتکو یوازینی ډله د شینډنډ په هوایی ډګر کې ولاړه وه او د تولید وونکي فابریکې کارکوونکو، انجنیرانو، کارګرانو او تأمیناتي پرسونل دغه الوتکې څیړلې او د جګړه ییزو عملیاتو په وخت کې یې د هغو څارنه کوله.

هلیکوپترو په وروستی برخه کې او دروازی ته نږدې ا. گ. س-۱۷ ډوله درندې ماشینګنې او توغندی ویشتونکي ځای پر ځای شول. ددې کار پایلې حیرانوونکې وې.

ځینو ماهرانو ځینی داسې عجیب شیان جوړول چې د حګرې په شرایطو کې دهغو له اغیزې نه سترګې پټول ممکن نه دي. دغونې په ډول: په ځینو زغردوالو ګاډو کې هاوانونه ځای پر ځای کړي شول. په لومړۍ سر کې (۱۲۰) ملی متری هاوانونه نصب شول خو پایله یې هیڅ وه، ځکه ډیر درانده وو. وروسته ۸۲ ملی متری هاوانونه سم د ګاډې پرسر ولډنگ کړای شول او ګټه اخیستل ترې پیل شول. څرنګه چې جګړه له مارش وروسته پیل کیده او توپچۍ ته د چمتووالي لپاره، لا پوره وخت نه پاتې کیده، نو په داسې حال کې کیدای شول چې سړی زغردوال ګاډی و دروی او د هاوان خوله ډزونه چمتو کړي.

د محاربوی ماشین او د غره وال ګاډی د ځلې پرسر ا. گ. س-۱۷ ډوله توغندی ویشتونکي ځای پر ځای شول. نښه ویشتونکي له لږ تر لږه وروسته کولی شول، دخپلې جنګي وسیلې د توپ یا درانده ماشینګنې تر څنګ د دغه هاوان مستقل چلول هم زده کړي. که د ځلې څرخیدل په پام کې ونیول شي نو نښه ویشتونکي د ډزو لپاره پراخ امکانات او یوه ناپایه ساحه پیدا کوله. وروسته د «واسیلیوک» په نامه هاوانونه هم پیدا شول چې پرتایرونو سپارده او توپونو ته خورا ورته وو. له عادي هاوانونو سره د هغوی اساسي توپیر په دې کې و چې هغوی پرله پسې ډزې

هغو هاوانونو او درندو ماشينگنو چې موږ د گاډو پرسرځای پرځای کول، له
متحرک حالت نه د دوهمرد زياتو ډزو وس نه درلود. دغه وسلې ډير ژر د خوځيدو او
جمنونو له امله وړانديې اوله کاره غورځيدې، له دې کبله د وسلې د کارونې موده
کله کله درې ځله راتيتيدده. استحکام چيانو هم په تيرد بيا د ماینونو د کشف
او خنځی کولو په وخت کې عجيبه عجيبه طريقې کارولې. تقريباً د اتيايمې لسيزې
تر نيمايي پورې د بنمنانو له هر هغه څه نه چې په لاس ورتلل د ماینونو د جوړولو
لپاره کار اخيست، مثلاً: يو عادی لگن به يې له چاوديدونکو موادو او کانونه
دک کړو چې د چاودنې په وخت کې ترې هرې خوا ته ډيرې توټې خپرې شې. له دې
نه يو پياوړی ماین جوړيده چې ډير ځله له ليرې نه هم اداره کيدای شو، د غسې
ماینونه معمولاً د لارې په تنگو برخو کې ايښودل کيدل. د بنمنان پوهيدل چې
هر جنگی گاډی مخابره او هر د مخابره انتن لرې، نو ځکه هغوی له ماین نه راوتلی
سيمان لومړی په زمکه کې پټ ببول، بيا به يې د سړک پر غاړه دوولارې ونې له پاسه
د سړک هغې غاړې ته تير کړل او هلته به يې له بهرې سره وصل کړل. د لومړي
گاډی انتن چې به په دې سيم ولگيده نو د بريښنا د شارټی له امله به داسې چاودنه
وشوه چې نه يوازې د گاډی پسرلی له منځه تلله، بلکه لاره هم بشپړه دنورو گاډو
پرمخ بنديدله. په همدغه وخت کې به پر بند شوی قطار ډزو باران هم پيل کيده.
وروسته به چې کله د لارو تنگو برخو ته رسيدو نوله ټولو گاډونه به موآنتونه
کوز کړل او هغه نری نری سيمان به مو په غور سره لېول. د استحکام چيانو داسې
لارې چارې وموندلې چې د پرسونل د ژوند د ژغورلو سبب کيدلې. د روسی

شود.

دهرات «پاکول»

د ۱۹۸۰ کال له نیمایي نه موږ مجبور شو چې دهرات ښار «پاک» کړو. دا په لومړي گام کې له دې امله چې ښار نه یوازې د چارچاپیر شنبې سیمې، بلکه د ټول لويديځ افغانستان د مخالف غورځنگ په مرکز بدل شوی و. موږ غوښتل او که نه خو مجبور وو، د ښار پاکولو ته وخت په وخت اقدام وکړو. دارينستيا هم تصفيوی عمليات وو او حقيقي جگړه ورته نه شی ويل کيدای. دهغو د ترسره کولو ترتيب داسې و.

د جگړه ییزو عملياتو د پلان کولو له لار، موږ هڅه کوله د ښمنان مجبور کړو چې خپل ښه ډیر ځواک دهرات چارچاپیر «شنبې سیمې» ته راوړي. هغوی له مخامخ جگړونه ویریدل او هڅه یې کوله تر وسه وسه دا کارونه کړي. هرکله چې د ښمنانو زموږ له خوا د کومو پوځي عملياتو د سرته رسیدلو خبر اوریدلی، نو په بیرد یې خپلې پښې د خطر له سیمونه سپکې کړې دي. مجاهدین یا خپلو هغو احتیاطي مرکزونو ته په شا کیدل چې چیرته لیري په غرونو کې یې جوړ کړي وو او زموږ چندان پاملرنه یې ځانته نه اړوله او یا به په کومه «شنه سیمه» مثلاً دهرات په شاوخوا کې پتیدل.

د جگړه ییزو عملياتو په دویم پړاو کې، د څلویښتم لښکر جزو تامونو «تصفیوی» عمليات سرته ورسول. د عملياتو لپاره د تیاري په وخت کې د کشف

نیمې دوه اوونیو په لړ کې موږ معلومات ترلاسه کړل چې په سیمه کې پر میشتو باندونو سربیره، نورې پنځه یا شپږ وسله والې ډلې هم دې ځای ته رارسیدلې دي. پر ځای ده که ووايم چې په لومړۍ سر کې د جاسوسانو په خبرو پوره باور سم نهو، خو وروسته وروسته چې موږ د مخابراتې له لارې د معلوماتو د ترلاسه کولو پراخه تجربه پیدا کړه، نو موږ ته د ډیرو دقیقو معلوماتو رارسیدل هم پیل شول، په لویه کلو کې موږ د امکانات څکه نه لرل، چې د بنمنانو له مخابراتو وسایلو نه کار نه اخیست، په بله وینا، هغوی دغه وسایل هغه وخت نه لرل، وروسته بیا موږ د هغوی مخابراتو څپې پیدا کړې. نه یوازې موږ د هغو محتوی ځان ته معلوموله، بلکه د مخابراتې څپه چې له کوم ځایه خپریده، نو هغه موهم معلومولی شوه، د مخابراتې له لارې لاس ته راغلیو معلوماتو موږ ته دا وس راکاوه چې معلومه کړو د بنمنان چیرې دي او په نږدې راتلونکې کې د څه عمل نیت لري، د هغو مشر چیرې دي، څوک امرونه ورکوي او کوم کسان یې سر ته رسوي.

د «پاکولو» په وخت کې موږ د مخالفینو نه پخلا کیدوونکې برخه ددې لپاره له نورو نه تجربیدوله چې هم موږ او هم سیمه ییزو حکومتی مقاماتو ته مزاحمت ونه کړي. دویم پړاو موږ لپاره ډیر ستونزمن و، که څه هم ظاهراً داسې بریښیده چې هیڅ مشکل وجود نه لري.

نقشه تل دا وه چې موږ د سترگو په رپ کې نوی شوروی ټولگي سیمې ته رارسول او هغوی هم په بیرېښار محاصره کاوه، خو د هرات بشپړه محاصره عملاً ناممکنه وه. د ښار گرد چاره «شنه سیمه» راتاو شوې وه. له دې امله موږ مجبور

دغسې عملیاتو معمولاً دود یا درې اوونۍ او کله کله یوه میاشت وخت نیوه. د څلویښتم لښکر ځواکونو لومړۍ دهرات ښار، دهغه ترڅنډو پورې داسې کلابند اود چې هیڅاته یې دو تلو اجازه نه ورکوله. وروسته بیا حکومتی عسکرو یغني خپله افغانانو «تصفیوی عملیات» پیل کول. بیا مور خپل دا پوځی ټولگی بلې سیمې ته لیږدول، خو دهرات له منځه دتبرې شوې لویې لارې ساتونکې قطعې موله ځایه نه خوځولې، عملیات په همدې توگه پرمخ تلل.

معمولاً دافغانستان داردو اوولسم لمبر پلې فرقې هم له مور سره په عملیاتو کې برخه اخیسته. ډیر وروسته مور ددغې فرقې له خوا ددندې داجرا کولو څرنگوالی په خپلو سترگو ولیدد. له ښارنه یې دو تلو نندارد ډیر په زړه پورې وه. مثلاً: دنده ورته سپارل کیده چې پریوده وایت تیره شی، نوځکه هغوی مجبور وو ټول کورونه، زیرزمینی، بامونه، لنډه داچې ددغې ساحې ټول شیان وپلتي. افغانانو معمولاً له ځانه سره دسیمه ییزو مقاماتو استازی او ان ښځې هم ددغو عملیاتو لپاره بیول، خو کله چې به دغه پلټنه پای ته ورسیده او حکومتی عسکر به دکوڅې په هغه بل سر کې راووتل، نو هرڅه چې به یې لاس ته ورغلی و، لکه کتیونه، غوټې او نور شیان له ځانه سره بارول او وړل یې. عملاً دا دهغوی لپاره قانونی «غنیمت» گڼل کیده.

له لومړۍ پلټنې وروسته چې کله مور پوه شو دا کارونه څومره بد عواقب لرلې شی، نو مور په دې ډول عملیاتو کې دحکومتی پوځونوله گډون څخه ډډه وکړه. البته «تصفیوی عملیات» وروسته هم روان وو، خو ښه به، لږ څه بدله شوه. مور

کار کوونکو او گوندی غریو څخه گټه اخیستې. مور هغوی له خپلې سیمې څخه
 ښار ته داسې خوشې کول چې یو به په بل پسې څارنه وکړي، نو ځکه هغوی ددغې
 څارنې له ویرې دڅه شی دپتولو او زموږ دمحاصرې له کړې نه دهغو دوړلو جرأت
 نه کاوه. په لومړۍ سر کې زموږ دامنسویه بریالۍ وه، خو وروسته بیا هرڅه هماغه
 پخوانی رنگ غوره کړ. هغوی چې دهیڅ ډول جزا او کنترول خطر په ځان پسې نه
 لیده نو دابه ترې هیڅ شوه چې څوک گوندی دی او څوک خادېست دی او ځکه یې
 نو دپخوا په څیر دخلکو دشتمنیو غلا کولو ته همداسې دوام ورکاوه. چې کله په
 دې پوه شو، ددغسې «انقلابی» تالان مخه نیول گران دی او شوروی پوځونه په
 ښار کې د«مستقلو» تصفیوی عملیاتو» دسرتو رسولو اجازه هم نه لري نو
 ومو پیتیله چې دا «پاکول» دې نور بس او عملیات دې په بله بڼه ترسره شي.
 دپنځمې مورتوریزه فرقې قوماندانۍ له افغانۍ لوري سره خبره داسې غوښه کړه چې
 هغوی به دښار له کلابندې شوې برخې نه له ښځو او ماشومانو پرته نور ټول
 اوسیدونکي بهر بیایي. وروسته بیا ټول نارینه وگړي په یوه پراخ اوښه ساتل
 کیدونکي ډگر کې راټولیدل. مثلاً په هرات کې ددې مقصد لپاره له ورزشي
 لوبغالي نه کار اخیستل کیده. وروسته بیا خپله افغانانو ددغې سیمې هروگړي
 پلټه.

په لوبغالي کې دتقریباً هرو پنځو سو مترو په واټن زغرده وال گادی ولاړ وو.
 نارینه وگړي له کومې خاصې بیړۍ یا گڼې گونه ښه دزغرده وال گادو له منځه

ښودل چې مثلاً کوم سړی د دښمنانو له کومې ډلې سره اړیکې لري. څنگ ته ناستو د افغانستان د امنیتي ارګانونو افسرانو به د هغوی شاهدی ثبتوله.

ډیرو د غسې جاسوسانو نه یوازې د مجاهدینو پلویان په گوته کول، بلکه خپل شخصي دښمنان به یې هم په گیر ورکول. هغوی هڅه کوله، له خپلو ګاونډیانو څخه د کومې عقدې له مخې غچ واخلي. د بیګناه خلکو د تورن کولو هڅې له هماغه پیله شلې وې، ځکه چې له دښمنانو سره د مګرو کسانو نومول او ښودل (یو وار نه) بلکه درې ځله تر سره کیدل.

هغه څوک چې به د حکومت په وړاندې د سرکشی په تور تورن شو، د افغانستان د امنیتي ارګانونو لاس ته ورته، اوله هغوی سره به دوی مستقل کار کاود. زموږ د فرقي قومانداني د هغوی په راتلونکي سرنوشت پسې ډیوډنه ګرځوله، خو کله چې به په هرات کې بیا «د پاکولو عملیات» پیل شول، بیا به مو هغه کسان تر سترگو شول چې درې یا څلور میاشتې مخکې «له فلترنه تیر شوي وو» نه پوهیږم چې د افغانستان د امنیت وزارت څنګه کار کاود، ښکاره ده چې افغاني خادستانو د عملیاتو په ترڅ کې نیول شوي کسان به تحقیقه او بهی محکمې خوشې کول. هغوی بیرته خپلو کورونو ته ستنیدل او هر څه له سره پیل کیدل.

د محدودو پوځي قطعاتو پرسونل د غسې عملیاتو په اجرا کې کوم خاص

مشکله نه درلود، خو د سترواکۍ د امنیتي ادارو د سرچینو د کمزورۍ له امله

جزو تاملونو څخه د دغو کارونو لپاره گټه اخیستل موږ ته دوامداره پوره پورې نه وو. د غسې عملیاتو یو ښه اړخ درلود او هغه دا چې: د سر زیانونه په کې نه پېښیدل. که داسې زیانونه کله منځ ته هم راغلې، نو علت یې یوازې په پېښه کې کېدی. مثلاً: کوم سرتیري نیت کړی چې له لږ مانو او نورو ورته عجایبونه لیرې د ټانک پر سر، سر د لمر ته څملي. په دې وخت کې د کوم پټ شوی ښه ویشتونکی د هغه له پښو غورځوی.

د تورو غرونو څنگ ته

په افغانستان کې د شوروي پوځونو د شته والی په پراو کې د افغانستان داسې کلی، ښار او ولایت نه و چې له پوځي پلوه زموږ او افغاني پوځونو لپاره آرام او مصئون بلل شوی وي. دا خبره د افغانستان د دویم ستر ښار کندهار په هکله هم صدق کوي، دغه ښار د خپل جغرافیایي موقعیت له امله تل د افغاني مشرانو او پاچایانو لپاره غټ ارزښت درلودلی دی. پر کندهار لاس بری سړی ته د ټول جنوب لویدیځ افغانستان د کنترول وس ورکوي. په لرغونو زمانو کې څو کاروانی لارې هم دلته نښلیدلي او زموږ په وخت کې کندهار ته څیرمه د دښمنانو څو اصلی لارې تیرې شوې وې. دې ښار له دې امله هم ځانگړی ستراتیژیک ارزښت درلود چې په جنوبی برخه کې، د افغانستان، پاکستان، ایران او فارس خلیج په سیمه کې د نورو پرتو هیوادونو نښلونکې کړی بلل کېده.

دغه سیمه غرنۍ نه شې بلل کدای، ځکه کندهار زیاتره په یوه هواره زمکه کې

افغانستان ته د شوروي پوځونو د ننوتلو په وخت کې د پنځمې مورتوريزې
فرقي له ډلې نه يو غنډ بيل کړی شو چې ورسته د مستقلي مورتوريزه لږا سطحې ته
لوړ شو. هغه يې «او يايم» لمبر وټاکه او کندهار ته يې وليږه. همدا چې او يايمه لږا
کندهار ته ورننوتله نو په داسې سختو جگړو کيوته چې له ډيرو کوچنيو ځنډونو
پرته يې له دغه هيواد د زمور د وتلو تر وخته دوام درلود.

د افغانستان په جنوب، په تيره بيا کندهار کې حالات يوازې له دې امله نازک
نه وو چې موږ له افغاني حکومتې پوځونو سره اوږه پر اوږه په دې سيمه کې له پرله
پسې جگړو سره مخامخ وو. د بنمنانو هم دلته د خپلې سيمې د پراخولو او پر
کندهار او ټولې دغې سيمې د لاس بري لپاره په خپل منع کې پرله پسې جگړې
کولې.

د ښار په جنوب ختيځه څنډه کې يو وخت امريکايانو نسبتاً لوی هوايي ډگر
جوړ کړی و چې اوس په کې يوه کوچنۍ هوايي اډه ځای پر ځای وه. په همدغه ډگر
کې د محدودو قطعو قامانداني د کندهار او د هغه د شاوخوا د څارنې لپاره او
يايمه لږا ځای په ځای کړه. د لږا د دغه ډول ځای پر ځای کولو اساسي ځانگړتيا
په دې کې وه چې زمور جنگي گاډو يوازې د ښار له منځه پر تيرې شوې لارې
کولای شول، ځان له کندهار نه د شينډنډ، هرات او نورو لويديځو ولايتونو خواته
غزیدلې لارې ته ورسوي. بله لار اصلاً نه وه. د بنمنانو هم له همدې حالت نه گټه او
چټوله. داسې ورځ دې خواره شې چې زمور پر قطارونو به يرغل نه وی شوی. کله
کله به زمور د سرتيرو او افسرانو د مرگ له امله له دغې لارې نه کار اخستل د خو

کړی.

مور په خپل وار هڅه کوله چې د کندهار گارنیزون ته ضروری شيان له څنډه پرته او په پرله پسې توگه ورسپړي. په اوونۍ کې دوه يا درې ورځې ځانگړې شوې وې چې پر دغه لاره يوازې په خوړو، د سون موادو، مهماتو او د لوا په اړتياوړ نورو شيانو بار شوروی قطار تیریدلی شو. د قطار د تیرولو لپاره مجبور وو، بشپړ پوځي عملیات ترسره کړو. مثلاً: مجبور وو د لارې محاصره ماته کړو. د هغې په اوږدو کې خپلې پوستې ځای پر ځای کړو او د لارې له شاوخوا نه د ښمنان تر ممکنه حده لیرې کیدو ته اړ په دې توگه د خپل قطار امنیت تأمین کړو.

د ۱۹۸۱ کال په پسرلي کې د پلانی عملیاتو له سرته رسولو وروسته مو وکړای شول، د لارې په شاوخوا کې امنیتي سیمه خورا پراخه او دهغې په اوږدو کې خپلې ساتونکې پوستې ځای پر ځای کړو. داسې ښکارېده چې اصلی خنډونه له منځه تللي او اوس گیدای شي د کندهار له لویې لارې نه د انتقالاتو لپاره کار واخیستل شي. خو مور غلیم پوره نه و پیژندلی. د ښمنانو وروسته هم پر دغه لاره برغلونه کول، خود هغو شدت له پخوانه کم و. پر شوروی قطارونو د مخالفینو ډیر غلونو مخنیوی په څو د لیلونو شونې نه شو:

لومړی دا چې غلیمانو سیمه ښه پیژندله او له دې امله د جگړې په وخت کې پر مور برلاسی وو. هغوی په همدې غرورغو کې دنیا ته راغلی او رالوی شوی وو او ځکه نو زموږ په انډول هغوی ته دلته جنگیدل ډیر آسان وو.

تل پر هماغه يو ځای ولاړې وې. لوی د لارې د ساتلو لپاره له متحرکو ځواکونو نه د کار اخیستلو وس نه درلود، ځکه یوازې د لارې د گز مې لپاره، له هغه څه نه چې اوس مو درلود، درې ځله زیات ځواک په کار و. دومره ځواک له کومه شوی وای؟ د بنمنان د لارې په اوږدو کې د جوړو پوستو له موقعیت، د هغو د وسلو له ډول او د کار له څرنګوالي څخه خبریدل، سره له دې چې موږ پرله پسې په هغو کې بدلون راوست او د خپلو پوستو د اور ځواک موله یو ځل نه بل ته پیاوړی کاوه. پوستو ته څیرمه سیمې مو په اوږدو واټن کې په ماینو کې کړې وې او د شپې او ورځې په هوا کې استخباراتې الوتکې گرځیدې چې دنده یې د لویې لارې څنګ ته د باندو نو د فعالیت څارنه وه. د هوایی څارنې له لارې مو په بیرد زمور پر پوستو د د بنمن د توپونو او ریاکتیف توغندبو د وېشتلو ځایونه تشخیص کول. دغه موږ چې تر پېژندنې سمدلاسه وروسته، زمور له خوا له منځه وړل کېدې. له دې سره سره د بنمنانو په بیرد هغه بیر ته له سره ابادولې. د (مجاهدینو) قوماندانانو په اعظمی بنه د پاکستان له خاورې څخه ګټه او چټونه چې پر مخامخ لار د یې له کندهار د سل کیلو متره واټن درلود. هغوی له بهرنه بې شمیره وسلې، مهمات او نور ډیر شيان را رسول. دا په کندهار او دهغه په شاوخوا کې د څو کلونو په لړ کې د جګړو د ډیر دوام درېیم دلیل دی: داویایم لمر مو توریزه مستقلې لوی قوماندانې تر پایه ونه کړای شو، د بنمنانو مقاومت مات او په سیمه کې د هغوی اغېزه پای ته ورسوې.

د کندهار په شاوخوا کې سختو جګړو خپل ځای د بنار دننه «تصفیوی

وای کړی، نو دغه ستراتیژیکه سیمه موله لاسه وتلای شوه.

زما تر قوماندانی لاندې د پنځمې موتوریزه فرقې جزو تامونه ډیر کم په کندهار کې جگړې ته لېږل کیدل. فرقې یوازې له او یا یې لو او سره د مرستې لپاره په ځینو پیچلو عملیاتو کې برخه اخیستله. د غسې یو جگړه ییز عملیات د کندهار په شمال لویدیځه څنډه کې د ۱۹۸۱ کال د منی په پیل کې تر سره شول. پر ښار راگرځیدلې «شنه سیمه» په تیرد بیا هغه برخه چې د سرک په خوا کې تیره شوې وه، زموږ لپاره تر ټولو ستونزمن ځای گڼل کیده. موږ نه یوازې باید «شنه سیمه» «پاکه» کړی وای، بلکه د کندهار په شمال لویدیځ کې میشت بانډونه مو هم باید له منځه وړی وای. مجاهدینو د تور غره په سیمه کې چې نو موږې لویه لار یې په ډیر نامناسب ځای کې پرې کوله، سنگرنیولې و. کله کله هغوی په اوونیو - اوونیو نه کندهار ته اونه هم له کندهاره زموږ موټرو ته د تگ اجازه ورکوله او موږ مجبور وو داویا یې لو او د اړتیا وړ مواد د هواله لارې ولیردوو.

کندهار ته څیرمه پوځي عملیات یوه نیمه میاشت اوږده شول. د جگړن و. مار تیروسیان تر قوماندانی لاندې غنډو د غلیم سختو حملو ته ځان نیولې و. غلمیانو کله کله داسې سخته جگړه کوله، تابه ویل بهرته - له کومه ځایه چې مجاهدین راغلی دی، دبیرته ستنیدو ټولې لارې وړانې شوې دي، خو متل دی چې وایی: کودړی په کودړی ماتیږي. ډیره موده مو هڅه وکړه چې هغوی له لارې څخه یو څه په شا او د سرک څنګ ته امنیتي ساحه پراخه کړو. الوتکو پر همدغو سیمو

په همدې کندهار کې زده د لومړي ځل لپاره په ناروغۍ اخته شوم. سخت زېږي (هېپاتيت) نيولې وم. په څلويښتم لښکر کې هغه وخت داسې يوې ټوکې رواج موندلې و: سرتيري زېږي نيولې دي، افسران د بوتيکين په ناروغۍ اخته دي او جنرالان د هېپاتيت تداوي کوي. زده هم د بوتيکين په ناروغۍ اخته شوم، خو ختمه مې په هېپاتيت کړه: ځکه د ۱۹۸۲ کال په فبروري کې ماله (ډگروالۍ نه) د بريد جنرالۍ رتبې ته ترفيع وکړه.*

زده يوه نيمه مياشت په روغتون کې بستري وم. د ۱۹۸۱ کال په پای کې د زېږي ناروغۍ زموږ قطعې رالاندې کړې: يوازې په پنځمه موټوريزه فرقه کې نږدې درې زره تنه يعنې هر څلورم سرتيري په دې ناروغۍ اخته شوي و. له ما سره يوځای زما ټول مرستيالان او تقريباً د ټولو غنډونو قوماندانان په زېږي اخته شول. يوازې د فرقي درستيزوال ډگروال م. ستريلنيکوف مقاومت کاوه. هغه هم بالاخره ناروغۍ لاندې کړ، خو څه موده وروسته فرقي عملاً خپله جگړه ييزه وړتيا له لاسه ورکړه او جنگيدلۍ نه شوه.

هرسري له زېږي نه د جوړيدو (نقاهايت) دوره په ځانگړې توگه تېروي. زما حالت مثلاً ډير خراب و: دوه اوونۍ مې تبه نه ټيټيدله، سرمې گرځيده او گومان مې کاوه چې ټول غړي مې مات دي. خوراک، څښاک مې زړه نه کيده، ان د سگرتو څکول مې په ياد نه وو. بنيایي هغه وخت مې کولی شول پرې يې ږدم!

* لېکوال غواړي د طنز په ژبه د يوې ناروغۍ درې نومونه ياد کړي. د هغې نوم د سرتيري له پاره «زېږي» د

ډگروال تر رسي صاحب منصبانو له پاره «بوتکي»، او د جنرالانو له پاره «هپاتيت» و. د لېکوال هر د «بوتکي» د

له کندهاره کابل ته وغوښتل شوم او له هغه ځايه مخامخ له نورو افسرانو سره
يوځای د کلنيو دوديزو جاج اخيستلو لپاره تاشکند ته لاړم. غالباً د غسي
غونډو ته د فرقې له قوماندان نه پورته ټول افسران رابلل کيدل. دا دهغه چا لپاره
چې په افغانستان کې يې دنده سرته رسولې، يوڅه نامناسب غونډې کار و.
وروسته بيا ددې غونډو له جوړولو نه ډډه وشوه.

د ترکستان د پوځي حوزې په قرارگاه کې مو دودورځې تيرې کړې. بيرته
د معمول په څير په دوو جلا الوتکو کې راستانه شو. يوه کابل ته روانه وه او بله چې
زه هم په کې وم، د افغانستان لويديځ زون ته، تر شينډنډه مو په يوځل الوتنه و نه
کړه، په څه دليل يې موږ په کندز کې چې ۲۰۱ لمبر موټوريزه فرقه په کې ځای
پر ځای وه، کوز کړو. ښايي زموږ هوايي ډگرونه د هوا د خرابۍ له امله تړل شوي وو.
په هر حال، دغه خبرې اصلاً ماته په زړه پورې نه وې. دا لومړۍ ځل و چې کندز ته
تل، په سبا يې په شينډنډ کې کوز شوم. ټوله شپه په يو او بل اړخ باندې له اوښتو
را اوښتو وروسته بالاخره ویده شوم. سهار مې لکه د تل په څير ډيريری خرييلو نيت
و کړ خو په هنداره کې چې مې ځان ته وکتل نو حيران شوم، ټول مخ مې لکه
کورکمان زير شوی و. يوه شی لږ ارام کړم او هغه دا چې: که مخ مې زير دی مانا يې
داده چې زما ناروغی نورو ته نه شی ليږدېدلی او ځکه نو د نورو لپاره خطرناک نه
يم!

محمد نبي

کندهار ته څير مه د څلوېښتم لښکر او حکومتی پوځونو په وړاندې زیاتر دد

دمحمدنبي (محمدي) په غاړه ده.

دی په ۱۹۳۷ کال کې د لوگر ولایت د بړه کی په اونسوالی کې زیږیدلی او په خټه اندر پښتون دی. هغه په یوه شتمنه روحاني کورنۍ کې ستر شو په مدرسه کې یې زده کړې کړيدي او په شرعياتو کې لوړې زده کړې لري، سنتي، مسلمان دی. په قرآن (مجید) ښه پوهیږي، ښه ژبور او خبر لوڅ دی، په عربي ژبه حاکم دی.

تر ۱۹۷۳ کال پورې نبي په مدرسه کې درس ورکاوه، خوددې ترڅنگ یې د هیواد په ټولنیز او سیاسي ژوندانه کې هم ګډون کاوه او جومات کې یې موعظې کولې. د لوگر له ولایت نه پارلمان ته دوکیل په توګه غوره شو. د جمعیت العلماء د پریکړې له مخې د مولوی سپیڅلي خطاب ورکړل شو.

د ظاهرشاه د سلطنت په وخت کې د پارلمان د غړي په توګه په کابل کې اوسیدو او همدلته یې له وتلیو سیاسي او مذهبي شخصیتونو سره پرله پسې کتنې کولې. په همدې وخت کې د «خادمان قرآن» په نامه د مذهبي - سیاسي سازمان له مشر او د صیفت الله مجددی له پلار - ابراهیم مجددی سره اشنا شو. لږ وروست نبي د هغه مریدي ومنله او د «خادمان قرآن» او «اخوان المسلمین» د سازمانونو فعال غړي شو.

دوکیل له څوکۍ نه په ګټې اخیستنې سره نبي د هلمند په ولایت کې په ښو شرایطو سره له سلو هکتارو زیاته زمکه ترلاسه کړه.

په ۱۹۷۳ کال کې د داؤد له واکمن کیدو وروسته، نبي چې د پاچا په نسکوریدو او په پارلمان کې دخپلې څوکۍ په بایللو خواږدی شوی و، د داؤد د

کې بې خپاره کړل «چې دهغو له امله زندان ته واچول شو، خو د نښې د شهرت او مذهبي مقام او دغه راز په ټولنه کې دهغه د دریځ له امله بې ورپسې زندان دروازي پورې نه کړې او يوازي د پوليسو په ماموريت کې ورسره په اوږدو خبرو بسنه وشوه. له دې حقيقت نه وروسته معمولاً داسې گټه او چټيډه چې گټې نښې د «ملی مصوونيت» دارگانو له خوا د اطلاعاتو دراتولولو لپاره اجيرکړی شوی و په افغانستان کې د ملی ديموکراتيک انقلاب تربري او هلته د ديموکراتيک جمهوريت له جوړیدو وروسته نښې پاکستان ته و تنبښيد. هلته نوموړی د «خادمان قرآن» د سازمان پر بنسټ د «افغانستان د اسلامي انقلاب حرکت» گوند جوړ کړ. د دغه گوند مرام د افغانستان مسلمانانو ته د خطاب په بڼه د «څه غواړو؟» په نامه ترتيب شوی دی.

نښې د سياسي نظر يوله پلوه سلطنت غوښتونکی شخصيت دی. همدا خبره د دې سبب شوه چې هغه د ۱۹۸۱ کال په جون کې «د افغانستان د مجاهدينو د اسلامي اتحاد» په غونډه کې چې مشران يې ځانونه د پخواني پاچا ظاهر شاه پلويان بولي، وينا وکړی.

د ۱۹۸۱ کال په دوبي کې مصر او عمان ته لاړ چې رسمي مقاماتو ومانه او دده له باند سره د پرله پسې مادي مرستو ژمنه وشوه. دغه راز د دغو بانډونو مادي اړتيا وې دهغو سيمو له خلکو نه چې د «اسلامي انقلاب حرکت» تر کنترول لاندې وې، د ماليو، عشر او نورو جزيو په ټولولو سره پوره کيدې.

سره له دې چې نښې د افغانستان د حکومت خلاف د وسله والې مبارزې څرگند

او ملت پالو سرده د حکمتیار په اړیکو (د.ج.) نیو کې کولې. نبی او حکمتیار چې یوله بله یې کرکه سره معلومه وه هڅه کوله، ان د انقلاب ضد مشرانو د ګډې غونډې په وخت کې هم له مخامخ کتنې نه ځان وژغوری.

«د افغانستان د اسلامی انقلاب حرکت» په ډله کې ډیر مذهبي متعصبین شامل دي، د دې سازمان د باندونو یو ځانګړتیا سخته بیرحمۍ ده. ان حکمتیار د دوی د چور او تالان له امله هغوی «د اسلام بدناموونکي» بللي دي.

دویم سر دستر درستیز اکاډیمی

یوازې زه نه وم چې له افغانستان نه زړه شکول راته ګران وو. له یوې خوا دهغه هلیکوپتر څنګ ته په درژیدو سره چې یو - یونیم ساعت وروسته یې په کوشک کې کوزولم، راته دا احساس پیدا شو چې دلته رانه هغه افسران پاتې کیږي چې ډیر وې له هسې ساده ملګرونه راته ډیر ارزښت درلود. په دود نیمو کلو کې څه شی نه وو چې په ګډه مو ونه لیدل! له دې فکر نه مې یو ډول ناراحتۍ احساسوله چې زما لپاره خودادی نږدې ده چې جګړه پای ته ورسېږي، او دهغوی مخې ته په میاشتو میاشتو جنگیدل پراته دي او څوک څه پوهیږي چې د هلیکوپتر خواته پر ولاړ هر یوکس به د اسباته څه راځي.

له بلې خوا په «مایکوپ» کې خپل کور ته دستنیدو لپاره سخت لیواله وم. کوچنی زوی مې، اندری، دادی یې له مالوی سړی شوی و. هغه پوره دود نیم کلن

د کور خواته هغه د چا خبره په خپلو وزرو والو تم، په کوشک کې تر کوزیدو
سمد لاسه وروسته مې ځان په موټر کې عشق آباد ته ورساوه. د افغانستان له
وحشی غرونو وروسته، زړه راښکونکو ښارونو سړی په شوق راووست. ان په دې
سیمه کې د جولای د پای همیشنی تودوخې دشنو ورشو گاناو او وینوله ښکلا او
سرکشی نه د خوند اخیستلو مخه نه شوه نیولی.

ماته د قول اردو درستیزوال جنرال لیف چنکو ښه راغلاست ووايه، هغه راته
د کراسنادار په الوتکه کې ټکت واخیست او په منډه منډه مې ځان هغې ته
رورساوه. همدې مایکوپ ته هم تلفون کړی و او غوښتی یې وو چې زما مخې ته
دې موټر راوړي. کور ته په دې توگه راوړسېدم.

د ستر درستیز په اکاډیمۍ کې له زده کړو مخکې ټوله رخصتی مې د ځان په
جوړولو او کالیو ټولولو کې تیرېد شوه. موږ مسکوتې د لیږدېدو چمتووالی نیود خو
د هر بل افسر د کورنۍ په څیر موږ دا کار یې وارخطایي او سړې سېنې سر ته رساوه.
په کرایه کړی کانتینر کې مو کالی ځای پر ځای کړل او غوښتل مو خپل موبل او
فرنېچر، چې سړی ورته دانوم کارولی نه شی، په کې یوڅه په ارزانه او اقتصادي
توگه کنډېږدو.

د کالیو په ټولولو ټولولو کې به مې په زړه کې تل له دې امله د خوښۍ احساس
کاود چې شکر د نې افغانستان نور زما لپاره نه شته دی. په زړه کې مې د دغو
(سختیو) د زغم له امله د غرور احساس هم کاود. دغه راز له دې امله حیرانېدم چې
څنگه به دغه هیواد کې د خدمت دود نیم کلونه پر ما داسې آرام تېر شول: دادی

کرم، خو په افغانستان کې دنورو سختۍ په انډول، داډیره کمه بدمرغۍ وه.

داگست په وروستیو ورځو کې مو مه سکوته کیده وکړه او خو ورځې وروسته مې په اکاډیمۍ کې لوستونه پیل شول. په دې هکله باید یو څه بشپړ ځکه وغږیږم چې هر افسر یا جنرال که به د کومې بڼې راتلونکې تمه کوله، نو خامخا به یې په دې تعلیمي مؤسسه کې د زده کړو تکل هم له باده نه ایسته. د پوځي افسر لپاره تردې معتبره اوله بڼې راتلونکې نه ده که اکاډیمۍ زموږ په هیواد کې نه وه. یو څو دگوتو په شمار کسان همدلته د دوو کلونو زده کړو په لړ کې په تاکتیکي او ستراتیژیکي فنونو بڼا د فکر کولو وړتیا حاصلوی. د ستر درستیز په اکاډیمۍ کې یوازې هغه افسران زده کړه کوی چې دنده یې د خورا مهمو پریکړو نیول او په راتلونکې کې د هیواد د دفاعي وړتیا تامینول وی. په بله وینا، دلته هغه پوځي مشران روزل کیږي چې په هر ډول شرایطو کې د پوځي پوهې پر وروستیو بریاوو باندې پر تکیې، په پوره شوق او هوښیاري د قوتونو د سوق او ادارې وس ولری، دا اکاډیمۍ هر فارغ ته دا امکان شته چې د چگړې په یوه یا څو گروونو کې د سترو ستراتیژیکي عملیاتو د طرحې او ادارې لپاره لازمه پوهه ترلاسه کړي.

د ستر درستیز په اکاډیمۍ کې ټول لوستونه دې ته متوجه دي چې څنگه د افسرانو مسلکي وړتیا لوړه شي. زموږ درسي پروگرام ډیر پراخ و. د مضامینو حدود او اندازې هم له معمول سره توپیر درلود. موږ مجبور وو، ډیروشیانو ته په نوی نظر وگورو، که څه هم د پوځونو د سوق او ادارې چلونه مو پخوا لا زده وو.

چې يو پاتېکي نور هم پورته شو او اوپر اټيفي - ستراتيژيکي مهارتونه هم خپل کړو.

استادان مودير لايق وو. د اکاډيمۍ مشري د ستر جنرال ميخائيل ميخايلوويچ کازلوف په غاړه وه او زما په عقیده دهغه ټول خدمت د دې لپاره و چې بالاخره بايد (پوځي) ښوونکي شي. زموږ د درسي ډلې مشري د سترې هېوادنۍ جگړې د گډون کوونکي تورن جنرال باريس پاولويچ يورکوف په غاړه وه. هغه ېې جوړې هوښيار ښوونکي و خو برخليک ېې چندان نېکمرغه نه و. يو وخت هغه هليکوپټر چې له خوا افسرانو سره ېې په گډه په کې د تمريناتو په وخت الوتنه کوله، وغورځيد، خو هغه له نېکه مرغه ژوندي پاتې شو، اما اوږده موده په روغتون کې بستري وځو چې بالاخره په پښو ودریده. ښکاره وه چې د هوايي سانحې اغيزې ېې همدا اوس هم په وجود کې ځان څرگندوي. هغه د طبيبانو په لارښوونه، وروسته خپلې مورنۍ سيمې د «نوگوراد» ولايت ته تللي و.

موږ په ډيره مينه لوستونه ويل. ښايي داله دې امله چې په جزو تامونو کې موږ هريوه د زرگونو کسانو د برخليک په وړاندې مسؤليت درلود او دلته يوازې د ځان، يا هغسې چې موږ يوبل ته په ټوکو ويل، د خپل صندوق چې په کې محرم اسناد خوندي وو. موږ ته هم لکه دنورو زده کوونکو په څير په لوستونو کې نومری را کول کسدي، خو نيول پوهيدل، دهغه چا لپاره چې جگړه ييزه او د منځنيو دندو

اعمالو هم اغیزه بنندی.

مور دیری از موینی درلودې او شرم و که کوم جنگیالی جنرال په کوم مضمون کې ناکام شوی وای. په لوستونو کې موږ یر زیار ایسته، ځکه چې پوهیدو، وروسته به مجبور یو داسې پریکړې وکړو چې نه یوازې ورپورې د دې یا هغې جگړې د بری یا نه بری خبره، بلکه د زرگونو وگړو ژوند هم اړه پیدا کوی. خو فکر کوم داسې هېڅ ښوونیزه مؤسسه به نه وي چې نقل په کې رواج ونه لري. دستر درستیز اکاډیمي هم په دې لړ کې راتله. ښایي دا اوس له ملنډو ډکه خبره وېرېښي چې د پاڅه عمر افسرانو او جنرالانو (د نقل کولو) کیسې وشي. خوباید ووايم چې نقلونه ټولو لیکل او ان مور له خطر نه دېچ کیدو لپاره یو ښه سیستم هم جوړ کړی و چې ښې نتیجې یې ورکولې.

استادان که پوهیدل نه، نو گومان خو یې خامخا راته چې مور د ازموینو په وخت کې له «مرستندویو موادو» نه گټه اخلو، خوبیا به یې هم داسې ښودله چې گنې هېڅ یې نه دي لیدلي. ښایي دهغه چا د نقل کنترول چې پر اوږو یې د جنرالی ستوری سواره وي، گران کار برېښېده، مور کله کله له همدې حالت نه گټه اوچتوله. شک نه شته چې دې زده کوونکو پوره پوهه درلوده، خو نقل کول د زده کړې هسې بودود دی چې ان دستر درستیز اکاډیمي هم ترې بې برخې نه وه.

دستردستیز په اکاډمۍ کې د زده کړې دوه کاله دسترگوپه رپ کې تېر شول. مور داو پراتیفی - ستراتیژیکي عملیاتو د طرحی او اجرا لپاره کافی

«لادا» موټر کې چې له افغانستان نه راستنيدو په وخت کې مې اخيستی و (له کورنۍ سره) د کريميانا پوښمې ته لاړم. دا لومړۍ ځل و چې دومره اوږده موده مې موټر چلاوه، خو د کورنۍ غړي ورته آفرين ووايه. دوه اوونۍ موهلته استراحت او لمبا وکړه او بيرته مسکو ته راستانه شو.

پر قطعاتو زموږ د بيا ویشلو وخت راوړسید. لازمه ده يادونه وکړم چې زموږ ټولگي دا کادي مې په لږ شمير ټولگيو کې و چې چوغلی، گوتي اچول، پت ليکونه ليکل او يوله بل نه شکايت کول په کې نه وو.

زه دهغو کسانو په ډله کې وم چې د سرو زرو د مډال وړانديز ورته شوی و، خو د خدمت لپاره مې د قطعي د غوره کولو له خپل حق نه گټه وانه خيسته، اوله دې سره سره مې ځان آرام احساساوه. مې پتيله، هرځای چې مې وليږي، هلته ځم، ډاډه وم چې ليرې پرته سيمې ته مې نه ليرې. ځکه دوه نيم کاله مې په افغانستان کې تير کړي وو. همداسې هم وشول. زه يې د کارپات د سيمې په ايوانا-فرانکوفسک کې د قول اردو قوماندان مرستيال وټاکلم.

د (هغه ځای) د پوځي حوزې د قوماندان په غوښتنه، زه بې رخصتۍ او استراحته مخامخ د خپلې دندې خواته وخوځيدم. لومړۍ شپې ورځې مې له کورنۍ سره په ميلستون کې تيرې کړې. د قوماندان د مرستيال دنده تل خوځنده وه. په پنځو مياشتو کې ما د کارپات شاوخوا سيمې او د کارپات له غرونو هاخوا برخې ټولې وکتلې.

تل، کله له یوه او کله له بل غنډ سره هلته تلم. کله به مو تمرین، کله انداخت او کله هم مو تر چلونې کولی.

زه د ۱۹۸۴ کال د جولای په پای کې ایوانا-فرانکوفسک ته د اکاډیمي تر فراغت وروسته راغلم او په ۱۹۸۵ کال کې ماته وړاندیز وشو چې د واک سیمه ییزو ارګانونو ته ځان دوکيل په توګه کاندید کړم. دا لومړی ځل و چې مجبور شوم مؤسسو، کلخوزونو او سوخوزونو ته لار شم او د غیر پوځي خلکو په وړاندې وینا وکړم. له انتخاباتو مخکې مبارزې پیل شوې. ښکاره ده چې زه یوازینی کاندید وم. هغه وخت بل کاندید ته د انتخاباتو لوی حق نه ورکول کیده. په یاد مې دی چې عادی وګړو ماته څنګه تود هرکلی وایه. هغه وخت ټولو خلکو پوځیانو ته تود هرکلی وایه او مالګه او ډوډۍ یې ورته وړاندې کول. د انتخاباتو څلور کلونه وړاندې زما وینا یونیم-دوه ساعته اوږده شوه. د قاعدې له مخې تروینا وروسته ټول د دسترخوان پر سر راټولیدل. دغه دسترخوانونه زمان خوښیدل: تګ هم مناسب نه و او ګډون په کې زړه نه غوښته. زما تګ کولای شوای، ټول حیران کړی ځکه خلکو به ویلای چې پخوا خو (د انتخاباتو په وخت کې) تر نیمو شپو خلکو خوراک او څښاک کاوه او اوس څوک هسې دراتولیدو اجازه هم نه ورکوی. فکر کوم زما همدا دریغ د ډیرو نه خوښیدد.

له دې ټولو سره سره هر څه آرام روان وو. د انتخاباتو په درشل کې د فبروري په ۲۱ موږ ټوله کورنۍ په خپل موټر کې د استراحت یوې غرنۍ سیمې ته لاړو. سبا

واري د لوی درستیز مرستیال ستر جنرال و. ی. وارینیکوف تلفون راته کړی دی. ما د داسې یو خبر انتظار نه درلود ماله ده سره مخکې هېڅ لیدلی نه وو، دهغو حالاتو په استثنی چې دی به د څو ساعتو لپاره شینډنه ته راغی. هغه وخت ده زموږ فرقه او په گاوندې کې میشت افغانی غنډ معاینه کړ او بیرته ستون شوی و. بیا مو هېڅکله لیده کاته نه وو شوی. دهغه تلفون زما لپاره له دې امله هم د حیرانتیا سبب شو چې زه د قوماندان مرستیال وم، نه دلنېکر درستیز وال.

ناڅاپی تلفون

د فبرورۍ په ۲۳ د لومړیو کسانو په لیکه کې تر رای ورکولو وروسته دلنېکر قرارگاه ته راغلم. له مانه مخکې هلته دلنېکر قوماندان تورن جنرال ادوارد ارکا دویچ وارا بیف رارسیدلی و. له هغه سره تر خبرو وروسته مې مسکو ته تلفون وکړ. لومړی ځل چا ځواب رانه کړ. لکه چې ډیر وختی و. دویم ځل تقریباً د لس نیمو بجو په شاوخوا کې، غوری خپله جنرال وارینیکوف اوچته کړه. هغه له مانه وغوښتل چې سبا ته د یوې، ستونزې د غوڅولو لپاره ځان مسکو ته ورورسوم. دې خبرې زه نور هم حیران کړم. د پوښتنې یا د زیاتې روښانتیا زړه مې ونه کړ: په پوځیانو کې دې خبرې ته اجازه نه شته خو حیران وم او (له ځانه مې پوښتل) د څه لپاره؟ ولې؟ له ځان سره مې په سوچ پیل وکړ. رنگارنگ فکرونه مې په سر کې تاویدل، راتاویدل.

له ایوانا - فرانکوسک نه په الوتکه کې تگ ډیر گران و. دا څویمه ورځ وه چې

مې دنظامي الوتکو په وسيله تر مسکوه د الوتو خبره غوټه کړه. سبا ته په موټر کې د لووف تر ښاره او له هغه ځايه په الوتکه کې د پاي تخت پلور روان شوم. تقريباً درې ساعته وروسته زه د جنرال وارينیکوف د سکرتر په دفتر کې وم. سمدلاسه راته وويل شول چې د هغه کوټې ته ورننوځم. وارينیکوف بې له مقدمې وويل:

- ملگری گروموف، تاسو په افغانستان کې دنده سرته رسولې. لطفاً په نقشه کې راته وښايست چيرې وئ او (د دغه هيواد) کوم ځايونه پيژنئ؟
ما وويل چې کابل، دهغه ختيځې، لويديځې، شمالي او جنوبي څنډې، د سالنگ - کابل لويه لار تر پولې پورې پيژنم. دغه راز ټولې لويديځې سيمې او څو نور ولايتونه مې هم ليدلي دي.

ماته معلومه شوه چې وارينیکوف زما له خبرو څخه راضي دی. وروسته هغه اصلي موضوع ته راغی، وارينیکوف ماته وويل چې د ستر درستيز د پرېکړې له مخې يوه نوې دنده منع ته راځي: د مخصوصو چارو د سرته رسولو جنرال، دی به په افغانستان کې د ستر درستيز د استازو د گډې جرگې رياست په غاړه لري.

د سترې هيوادنۍ جگړې په لړ کې موږ داسې تجربه کړې و. هغه وخت په جگړه بوختو قطعاتو کې د ستر درستيز د استازو غيږه ډله په کار بوخته وه. په دې ډله کې معمولاً ماهر پوځي لارښوونکي راتلل چې ښه پوره واکونه يې هم درلودل. هغو د جگړه ييزو عملياتو په طرحه او لارښوونه کې نېغه ونډه اخيسته او دا علي

(د شوروی اتحاد د دفاع وزارت) دستر درستیز داستازی په لیږلو سره دهغې تیرې جگړې تجربه یوځل بیا د اتیايمې لسيزې په نیمايي کې تکرار شې.

وارینیکوف ماته وویل، لږ انتظار وباسه چې وروسته بیا دواړه دلرې درستیز مارشال س. ف. اخیامیف دفتر ته ورغلو. اخیامیف ډیره موده په افغانستان کې د شوروی اتحاد د دفاع وزارت د اوپر اخیامیف د لې درستیز وال و. د دغې ډلې مشري سرگی لیونیدزویچ سوکولوف په غاړه لرله چې وروسته بیا مارشال او د دفاع وزیر شو. مارشال اخیامیف په افغانستان کې په محدودو پوځي قطعاتو کې د خدمت له وخته زده‌بنه پېژندلم، نو ځکه زموږ خبر و ابله څو دقیقې وخت ونیوه.

اخیامیف وویل چې ډیره موده یې «د مخصوصو چارو د سرته رسولو کې جنرال» په لټه کې تیرد کړه او په پای کې د ټولو سلا په ماراغله زما مهارتونه، تجربې او د افغانستان، خلوینستم لښکر او د افغانی وسله وال پوځ په هکله معلومات دستر درستیز د قناعت وړدی. سرگی اخیامیف تل له نزاکته ډک سړی و او ځکه یې په نرمه ژبه له مانه وپوښتل: په نوې دنده د ټاکنې په هکله زما څه رایه ده؟ ما څه ویلی شول، په داسې حال کې چې خبره له پخوانه غوټه شوې وه؟ په ځواب کې راته وویل شوی: ډیره بڼه ده.

سپاته بیرته ایوانا-فرانکوفسک ته والوتم. د اړتیا وړ شیان مې راټول کړل او بیا ته مسکو ته استون شوم. له ماسر د به ډله کې رډی نور افسران هم شامل کړای

سفر ته موله بوی میاشتی نه په کمه موده کې ځان چمتو کړ. په دغه موده کې مو بیلابیل سندونه په ژوره توګه مطالعه کړل لکه: په افغانستان کې زموږ د پوځونو د فعالیت د څرنګوالي په هکله د دفاع د وزیر لارښوونې او د مرکزي کمیټې د سیاسي بیورو د کمیسیون د پریکړو په ګډون بیلابیلې پریکړې. دغه راز مو په افغانستان کې د ۱۹۸۵ کال په پسرلي کې د منځ ته راغلیو حالاتو پوره جاج واخیست د مارچ په لسمه مې لوی درستیز ته خبر ورکړ چې دلته چمتو ده، خو ورځې وروسته موږ تاشکند ته لاړو. هلته د ترکستان د پوځي حوزې د هوايي ځواکونو الوتکه زموږ په انتظار کې وه. په هغې کې په هماغه ورځ کابل ته لاړو او هلته راته د څلوېښتم لښکر د درستیزوال برید جنرال اناتولي ایپاتوویچ سرګیف له خوا هرکلی وویل شو.

...اوبیا افغانستان

زما د دویم سفر په وخت کې په افغانستان کې دندی څه بل رنگ او ځانګړتیا وې لرلې. د ځانګړو چارو دیوډ جنرال پرڅوکی د شوروي بیلابیلو قطعو او افغاني پوځونو ته دور تګ په وخت کې زما پر مخ دروازي تل پرانستې وې. زموږ د ډلې یوه دنده، د لوی درستیز په امر دا وه چې د ګډو عملیاتو په وخت کې د شوروي او افغاني پوځانو فعالیتونه سره سمبال کړو. افغانستان ته د ستنیدو په وخت کې مې د حالاتو د ډیرې څیړنې اړتیا نه لرله، خو له ما سره راغلو افسرانو: ډګروال یوري کوتوف، زما هم نومی ډګروال ګینادی ګروموف او ډګروال والیری پتريچنکونه یوڅه ګرانه وه. له دې ډلې نه یو تن پخوا افغانستان ته راغلی و او

سرد سرد هغوی هم ډیر ژر پر حالتو بر لاسی شول.

د (خلوینېتم) لښکر د درستیزوالی د افسرانو درپوټونو او ریدل ژر تر سرد شول او ایله خو ورځې وخت یې ونیوه. ما افغانستان او دهغه شرایط به پېژندل. زما لپاره په خلوینېتم لښکر کې کوم نوی شی نه و موجود. تر ټولو گرانه خبره دا وه چې له افغانی پوځیانو سره څنگه کار ترسره شی: ایا موږ خپله دهغوی جزو تاسمونو ته ورشو او یا د لوی پوځی سلاکار په خبرو بسنه وکړو. زما په نظر هغه وخت تر ټولو ستره ستونزه همدا وه.

زموږ د دې دنده د خلوینېتم لښکر او افغانی پوځ له حالاتو نه نه یوازې ځان خبرول، بلکه تر وسه وسه پر هغو اغیزه بندل وو، خو موږ ډیر پکړو د کولو یا دامرونو او لارښوونو د صادرولو واک نه درلود. د افغانستان په بیلابیلو سیمو کې د حالاتو له ژورې څیړنې وروسته موږ باید دهغو په هکله د خلوینېتم لښکر د لوی قوماندان تر سطحې بیلابیلو قوماندانانو او د افغانستان د دفاع په وزارت کې میشت شوروی لوی پوځی سلاکار ته خپل اټکلونه وړاندې کړی وای.

له دې سره یوځای زموږ بله دنده د محدودو پوځی قطعاتو، د لوی پوځی سلاکار د دفتر د کارکوونکو او دغه راز د ترکستان د پوځی حوزې د قرارگاه له خوا د افغانستان په هکله د شوروی اتحاد د دفاع وزیر د ټولو امرونو د پلي کېدو کلکه څارنه وه.

زموږ د نوی کار ستره ستونزه په لومړی گام کې دا وه چې موږ نه شول کولای په څلورو تنو د ټولو قطعو له کړنو ځان پوره خبر کړو. له دې امله موږ له لوی درستیز

له مارشال اخرمیښف پرته بل چا ددې په کار کې دلاس وهنې واک نه درلود. شک نه شته چې د دغسې ازادۍ ترڅنګ موږ خپل مسوولیت هم پېژانده. په کار وه چې د لوی درستیز په نامه زموږ ټول رپوټونه په دقیقه توګه اوله پاک وجدان سره تیار شوی وای. مارشال اخرا میښف غوښتل افغانستان ته زموږ په استولو سره زموږ د محدودو پوځي قطعاتو او افغاني پوځ د حالت په هکله سم معلومات هغه د چا خبره له لومړي لاسه تر ګوتو کړي.

د ځانګړو چارو د سرته رسولوونکي جنرال دنده تر زیاتې اندازې له نزاګته ډکه وه. له یوې خوا ما په افغانستان کې د یرزیات حقوق او لایتناهي امکانات لرل، خوله بلې خوا په دې هم پوهیدم چې ددې هیواد حالات په چټکۍ سره بدلیدونکي دي. د کنډک د قوماندان یا د څلوېښتم لښکر د درستیز وال په ګډون د هرافسر اعمال چې دا اوس سړی ته ناسم بریښي، کیدای شي د حالاتو د بدلون له امله تر ټولو سم راوخیږي. سربیره پردې: د لوی درستیز د استازیتوب د دې هر غړي افسر په وله وال پوځ کې اوږده کلونه په بیلابیلو څوکیو کې خدمت کړی او ښه پوهیدل چې د کوم افسر د ګناهګاري، په تیره بیا د افغانستان د جګړې په ترڅ کې د هغه د ملامتۍ په هکله مسکوته ډېر عیني او واقعي رپوټ ورکول هم، سبا د دغه سړي په راتلونکي باندې منفي اغېزه ښندلې شي او ښايي سلامتیا ته یې زیان ورسوي. له همدې امله موږ ته په کار وه چې نه یوازې په نزاګت سره چال چلند وکړو، بلکه پر خپلو تجربو باندې په ټکيې سره ډیر سنجولي او پاڅه ګامونه اوچت کړو.

چې د څلویښتم لښکر له قوماندانۍ سره د جگړه ییزو عملیاتو په طرحه، سوق او اداره کې داسې مرسته وکړې چې افغانستان ته د محدود پوځي قطعاتو په چوکاټ کې د لیبرل شویو شوروي سرتیرو او افسرانو د سرزیانونه تر څنګه حده راټیټه کړې.

«کومانډویان دې په «شنه شپول» کې زاکوز کړي
شي...».

د ۱۹۸۵ کال د اپریل په وروستیو شپو ورځو کې د جگړه ییزو عملیاتو د پلان پر بنسټ د پنجشیر په دره کې د احمد شاه مسعود په مشرۍ د مجاهدینو د غټې ډلې خلاف یوه بله جگړه پیل شوه. د دې جگړې اړتیا له هغه ځایه منځته راغله چې د مسعود باندینو دغې درې ته څیرمه پرتو شوروي قشرونه لوی ګواښ متوجه کړي و، هغوی د جنوبي سالنګ په سیمه کې د «سالنګ پر حیاتي لاره» د موټرو د ازاد تګ - راتګ مخه نیوله. سربیره پردې د اتیايمې لسیزې تر نیمایي پورې موږ د دوه اړخیزو خبرو اترو نسبتاً بريالی میکانیزم منځ ته راوړي و او د مخالفو وسله والو ډلو له ځینو مشرانو سره، یو پر بل د نه یرغل موافقې ته رسیدلي وو. خوله دې سره سره یو شمیر قوماندانانو، او په دې ډله کې مسعود نه یوازې خپلې ژمنې نه عملی کولې، بلکې له دغې سولې څخه یې د خپلو ډلو د لاپیاوړتیا لپاره ګټه اخیستله. موږ د دغسې ډلو شته والی نه شوز غملي، نو ځکه په پنجشیر کې د سترو عملیاتو د سرته رسولو پریکړه وشوه. دغه عملیات د څلویښتم لښکر د نوی ټاکل شوی قوماندان تورن جنرال ایګور نیکلایویچ رادیونف په مشرۍ طرح او سرته رسیدل.

وچې د لومړي ځل لپاره جگړه په (غرونو کې) د ډير شمير کوماندويانو په پلي کولو سره پيل شوه. د کوماندويانو دنده دا وه چې د مخکيني پيښو خلاف داخل غرونو ته د دښمن د تېښتې لارې بندې کړي. وروسته داسې په پام کې وه چې کوماندويان، هوايي ځواکونه او پلي قطعې به په گډه د دښمن اساسي مرکز ډري وړې کوي او په دې توگه به په پنجشېر کې د مخالفو ډلو شته والي ته د پای ټکي ږدي.

عمليات په بري سره پيل شول. کوماندويان سم په دقيق وخت په هماغو ځايونو کې پلي کړای شول چې موږ سنجولي وو. د عملياتو لارښوونه هم سمه روانه وه هر د شيبه د لښکر قرارگاه ته رپوټ ورکول کيده چې د دښمن ډلې ليدل کېږي چې غرونو ته دوږر گرځيدلو هڅې کوي خو د کوماندويانو له متقابلو ډزو سره مخامخ دي.

د جون په پيل کې مونږ څاپه داسې شفرې تېلگرام ترلاسه کړ چې بولوی پوځي لارښوونکي کابل ته پرلارې دي. د ځينو اخلاقي دلايلو له امله زه دهغه د نامه له يادولونه ډډه کوم.

مارشال اخراميف ماته په تېلفون کې مشوره راکړه چې د دغه سړي مخې ته ورشم، ځان ورته معرفي کړم او ورته ووايم چې په افغانستان کې د ستر درستيز داستازيو ډله فعاليت کوي. دا کار مې همدا سې ترسره کړ. د کابل هوايي ډگر ته چې دنوموړي الوتکه په کې را کوزيدونکې وه، زه او په افغانستان کې شوروي

د قوماندانی پراخه تجربه لری. هغه ډیر د موده د شوروی دننه او بهر د پوځي لویو ډلو مشري پر غاړه درلوده.

جنرال د الوتکې په زینو کې له رابښکته کیدو سره سم موسکي و. دهغه پر جمپر د شوروی اتحاد د اتلی ستوری له ورايه ځلید. هغه جنرال سلمانوف ته کلک ورغاړه وټ او ماته یې هم سور غوندي لاس را اوږد کړ. ما خپل ځان ورته معرفي کړ، خو داسې راته وېرښېده چې وار له وار د پوښه شوې زما څه دندې ده. موږ د لښکر قرارگاه ته لاړو او څه شېبه وروسته جنرال امر وکړ چې دی د قوماندې مرکز ته ورسول شي، له کومه ځايه چې جنرال رادونوف د (پنجستر) د عملیاتو لارښوونکي کوله. همدغه ورځ موږ بگرام ته لاړو. جنرال د لښکر د قوماندان لید رپوټ واورېده او سمدلاسه یې د عملیاتو په هکله پوښتنې پیل کړې.

زه له دغه جنرال او په قطعو کې دهغه د قوماندانۍ له ډول سره هېڅ مخالفت نه لرم. دی د سترې هیوادنې جگړې گډون کوونکی و او په پوځي قطعو کې د خدمت په موده کې ده د قوماندانۍ ځانگړی دود منع ته راوړی و. ما گومان کاو چې هغه به نه یوازې د څلوېښتم لښکر د قوماندانۍ خبرې په غور واورې بلکه د ټولو پوځي سلاکارانو او تر ټولو مخکې د تجربه لرونکي افسر - سلمانوف څرگندونو ته به غور ونیسي. ښایي له ما سره دهغه خبرې اتري هم نړیوي اندازې گټورې ثابتې شوي وای. داکار تر هر څه لومړی خپله جنرال ته لازم و. ضرور و چې هغه په دې وپوهیږي په افغانستان کې څه تریږي او په څه دلیل حالاتو د و مرده پیچلي بڼه

دنه خلاصیدونکې غوتې په نامه یادولی شی. په ډیرو ولایتونو کې سختې جگړې روانې وې. خوله دې سرد سرد په هر ولایت کې چې به د بنمن مات شو، په پورده چټکۍ به یې بیرته خپل ځواک له سرد راتول او زیرمې به یې بیا اکمال کړې. یوه نیمه میاشت وروسته له هغه چې رمور کڼد کونه بیرته خپلو چونیو ته ستنیدل، مجبوریدو، یوځل بیا همدغه عملیات له سره تکرار کړو.

ماگومان کاوه چې جنرال به د حالاتو نبض ځان ته معلوم کړی او د یو تجربه لرونکې پوځي لارښود په دود به داسې خارق العاده پرېکړې وکړي، چې نتیجه به یې په دغه هیواد کې زموږ په ګټه د حالاتو بدلون وي. ډیر افسران په دې پوهیدل چې د جگړې په زور په افغانستان کې پاتې کیدل یوه بې لړلده خبره ده. ځکه له ډیرو کمو استثناگانو پرته دهغو بایله زموږ د سرتیرو او افغانانو له مرګ پر بهل څه نه راختمه. بیشکه موږ مجبور وو، زموږ پر چونیو دبیا یرغل دمخنیوی لپاره په متقابلو جګړو لاس پورې کړو، خو بیا هم زما په ګډون د ډیرو سلا په دې وه چې له مخالف لوري سره دې خبرې اترې وشي. مهمه لا دا چې افسران او جنرالان دهغو لومړیو کسانو په ډله کې وو چې له افغانستان نه یې د څلویښتم لښکر د بې قید او شرطه بشپړو وتلو خبره راپورته کړه.

ددې خبرې یادول ضروري ګڼم چې د افغانستان په خاوره کې زموږ له خوا ترسره شوی ټول عملیات یوازې دهغه مشرتابه غوښتنه وه چې دغه وخت یې به هیواد کې دواک واګې په لاس کې وي. موږ پوره خبروو او نجیب الله هم دا خبره نه

په نامه دهغو افسرانو دواک وکړ. دواک وکړ، خو دواک وکړ، خو دواک وکړ، خو دواک وکړ.

ترکومه ځایه چې ماته معلومه ده ورپسې به یې له کریوچکوف سره خبرې کولې. افغانی مشرانو همیشه او بیا بیا د ډیرو زیاتو شیانو غوښتنه کوله. ښکاره ده چې مخالفینو په افغانستان کې د شوروی پوځونو د حضور په ټولو نهو کلونو کې د واکمن رژیم شته والی ته پرله پسې گواښ مخامخ کړی و، خو زما په نظر د مسکو او کابل ترمنځ په تلفوني خبرو کې د غوځالاتو ته ډیر ځله هسې ډراماتیک رنگ ورکول کیده. همدا چې به د ښمن مثلاً په ننگرهار یا کونړ کې ایله خپل ځان څرگند کړ، نجیب الله به د ارتباط د حکومتی وسیلو له لارې هیله کوله او کله به یې په تینگار غوښتل چې باید پوځی عملیات ترسره شي او په همدغه وخت کې به یې «په مسکو کې ناستو ملگرو» ته فغايت ورکاوه چې ولایتي مرکز له گواښ سره مخ شوی، چې د بریښنا بندونه (هغه چې شورویانو جوړ کړي) د نابودی له خطر سره مخامخ شوی او د افغانستان اساسی لویې لارې، د څو ورځو په موده کې بشپړې بندیدلې شي. کله به دغو خبرو د حالاتو له ریښتیني بڼې سره هېڅ سر نه خور، خو ډیرې کمې د غسې غوښتنې د (مسکو) له خوا له پامه غورځول کیدې او دغو له وړاندې کولو وروسته به سمدلاسه د څلویښتم لښکر قرارگاه ته سفرونه راسر شول چې موږ به یې په دې یا هغه ولایت کې د مواصلاتی لارو د امنیت په لازيات تینگښت گمارلو.

خو جنرال په لومړۍ سر کې په افغانستان کې زموږ د پوځونو د حضور ځینې لازم جزئات، له واکمنو سره زموږ د اړیکو ځانگړتیاوې او د جگړه ییزو عملیاتو

کسانو هم «مرسته» وکړه چې وخت ناوخته به یې ورته «بلی صاحب»، «بلی صاحب» وایه. له همدې امله د خلویښتم لښکر په وړاندې د جنرال درانګ په لومړیو وختو کې اېښودل شوی دندې هم سړی پورې سمې نه شې بللې.

د پنځشیر د درې عملیات د خلویښتم لښکر پلانی عملیات وو چې د ۱۹۸۵ کال د دویمې لپاره په پام کې نیول شوی وو. د هغو د برسر د کولو پلان، د عملیاتو له پیل خوا ووسی مخکې د مستردر مستبزو او د شوروی اتحاد د دفاع وزیر مارشال سوکولوف له خوا تصدیق شوی وو، خونوی راعلی جنرال، همدا چې په بګراه کې د قوماندې مرکز ته ورسېد، له هماغو لومړیو شیبو یې د هغو د بهر بدلون ته ملا وتړله. د هغه یو شمېر پرېکړې د افسرانو بدګمانۍ راپاروله. مثلاً: هغه امر وکړ چې د ۲۰۱ لمر موټور یزد فرقي اساسی ځواکونه دې جنوبي سالنگ ته ولېږل شي. ددې کار لپاره لږ تر لږه د دغې فرقي خپل چمتووالی او نوموړي سیمې ته د رسیدو تر وخته یې پر لاره د امنیت نیول په کار وو. موږ پوهیدو چې له لازم چمتووالی پرته د هر ډول اعمالو سرته رسول او د خلویښتم لښکر په مخکېنۍ جګړه ییز پلان کې د ناڅاپي بدلونونو راوستل به، هغه هم په دوامد لویه پیمانه، تر ټولو لومړی زموږ د سرتیرو د سرد درانده زیان سبب شي.

هغه داخل بیا امر وکړ: کوماندو یان په «شته شپول» کې راګوز کړئ. موږ چې په افغانستان کې اوږد موده اوسیدلې وو، پوهیدو چې د غسې یو اقدام نه یوازې د کوماندو یانو، بلکه د هغوی د لږ د وونکو هلیکوپټرو د نابودۍ سبب ګرځي. موږ د پلان د جوړولو او د جنګي عملیاتو د سرته رسولو په وخت کې د دغسې

«چاپوله» چې کوماندويان په کې کوزيدونکي وو. په داسې حالاتو کې مو معمولاً هوايي بمباري کولې او که دابه کافي ونه برينيدل نو بيا به مو همدغې سيمې ته توپونه وراړم کړل. «شنه شپولونه» تل دخلکو داوسيدو ځايونه وو او موږ په دې خبره ښه پوهيدو، خو په دې هم پوهيدو چې له همدغو ځايونو دښمنان گټه اخلي. هغوی زموږ له همدې قاعدې نه گټه اوچتوله چې موږ هيڅکله پر هغو ځايو چې عادي بزگران په کې اوسيري گوزارونه نه کوو (؟، د.ج) مجاهدين له همدې اصل نه په ناوړه استفادې سره په کلو کې پتيدل، خوله دې سره سره موږ له دغه عمل نه دوگړو داوسيدو پر سيمو د بمباريو د پلمې په توگه کار نه اخيست. خودادي يوناشاپي لوی پوځي قوماندان امر کوي چې: کوماندويان په همدغه «شنه سيمه» کې کښته کړئ چې غليم ته زموږ د تورې زور معلوم شي...

موږ هڅه کوله دهغه دا تيروتنې سمې کړو، خودا مقصد په ستونزو سره تر لاسه کيده، ان دڅلوينېتم لښکر قومانداني او خپله جنرال راديونوف چې د پنجشير د عملياتو مستقيمه لارښوونه يې په لاس کې وه، د نوموړي د ځينو پريکړو له بدلون نه عاجز پاتې شول. دغه وخت نوماله جنرال سره وکتل او ورته ومې ويل چې دهغه ځينې امرونه ناسم دي. زموږ خبرې په دې ختمې شوې چې ماله بل ځايه دراغلي دغه جنرال په خبره کې د خوابدې ښې وليدې. هغه له ځانه سره دا گڼله چې څنگه يو ځوان جنرال جرأت کړی ستر پوځي مشر او هغه هم د شوروي اتحاد اتل ته لارښوونې وکړي، ښکاره ده چې دهغه د ځان غوښتنې

لږ اړتيا نه درلوده، بلکې د ځان د لاس په لاس کې د ځان د لاس په لاس کې...

تجربه لرو، او هېڅ داسې خوابدې له هغو تلفاتو سره د پرتلنې وړ نه وې چې زموږ دمخکېنې جوړ شوی او تصدیق شوی پلان د بدلون له امله یې د منځته راتګ احتمال و. په پای کې جنرال زموږ له خبرو سره موافق شو او خپلې مخکېنې قوماندې یې بیرته واخیستې.

وروسته بیا هم ما او هغه دوه په دود، هغه د چا خبره د افسر په توګه او دوو نارینه وو په توګه خبرې وکړې. شک نه شته چې زما او د هغه د مقام تر منځ زمکه او آسمان توپیر و او زه په دې خبره ښه پوهیدم، له مرکز نه راغلی جنرال ډیر غوښتل چې د ستر درستییز د استازي فعالیت دې هم د هغه تر نظر لاندې ترسره شي. مثلاً: هغه ویل چې زه باید هغه به د خپلو کړنو په هکله پرله پسې رپوټ ورکړم. په افغانستان کې نورو ډیرو جنگیدلو افسرانو هم کله کله له موږ سره له کینې ډک چال چلند کړی دی. موږ به تل د څلویښتم لښکر جزو تامونو ته تللو او ځینو داسې ګڼله چې ګټې موږ د «جلالتماب» لوی درسيز غوړونه او سترګې یو او تل «لورو مقاماتو ته» د څلویښتم لښکر د خطا وو او تیرو تنو په هکله د رپوټ ورکولو له لارې له څلویښتم لښکر سره د ښمنۍ کوو.

دې حالت پر ما چندان اغیز نه لرله، خو باید اعتراف وکړم چې کله به یې د ناخوښۍ یو ډول احساس راته پیدا کړ. په منۍ کې چې د پنجشیر له عملیاتو نم کال تیر شوی و، موږ یو ځل بیا له دغه جنرال سره د خپل منځي اړیکو په څېړنه بوخت شو. هغه (دا ځل) زه پور د درک کړم. نوره زموږ تر منځ د ستر درستییز

لار وایي: د کورنۍ د کالو د نښانې له امله د ژوند د ټولنیزو بدلونونو په

پياوړ تيا او هم د جلاستونزو د هوارولو په کار کې پوره لاس کړی دی.

هوايي سانحه

۱۹۸۵ کال زما لپاره په ځانگړې توگه سخت کال و، او دانه بوازي په دې علت چې په اوږدې کې د محدودو پوځي ټولگيو په پنجشیر کې سخت عمليات وکړل چې د امکان تر حد يې د سړي زياته انرژي مصرفوله. دا کال زما د کورنۍ ژوندانه لپاره هم غم لړلی و.

د مې په دريمه زده د څلويښتم لښکر په قرارگاد کې وم او په خپل دفتر کې مې کار کاود. څنگ ته په بله ودانۍ کې، د امين له ماني يوڅه هاخوا په افغانستان کې د شوروي اتحاد د دفاع وزارت او پراتيفي ډلې کار کاود چې مشري يې د جنرال والنتين ايوانوويچ وارينیکوف پر غاړه وه. د جشن هنگامه ښه توده وه، که څه هم د هغه چا لپاره چې په افغانستان کې يې دنده سرته رسوله د «جشن» کلمه بونسي مفهوم دی. زموږ روحیه له دې امله هم ښه وه چې د ښمنانو په دغو ورځو کې زموږ لپاره هېڅ «ډالۍ» نه وه برابرې کړې. دورځې په لومړۍ نيمایي کې موږ د راتلونکې اوونۍ پلان جوړاوه او هغه قطعي موپه گوته کولې چې بايد زموږ ډلې له خوا وکتل شي. له خپلو افسرانو سره د غرمې له ډوډۍ وروسته را په یاد شول چې کوم شي مې په کوټه کې له ياد ووتلی او په هغه پسې بېرته ستون شوم. په کابل کې د مې په مېاشت کې باور نه کيدونکې تودوخه وه، نو ځکه چې کوټې ته راغلم له ځانه سره مې ووبل: راځه لږې اوبه به پر سر تيرې کړم چې د کار لپاره مې «ساده تازدشي»، خو دغې لمبا يوازي د ینځلسو دقيقو لپاره کفایت کاوه او...

ما په تشناب کې سر او ځان وچاوه او غوښتل مې وو څه چې ناڅاپه د پلکور
ډنگ شو غوري مې پورته کړه، له هغې خوا د هوايي ځواکونو په چارو کې د
جنرال وارېنيکوف د مرستیال غږېدی. پوښتنه کوی:

- بورېس منسې والود وویچ «گروموف»: تاسو د کارپات د پوځي حوري د
هوايي ځواکونو قوماندان جنرال ایفگیني کراپيوين پيژنئ؟

البته چې ما هغه پيژانده. مور دود کاله د ستر درستيز دا کادي مې په يوه گروپ
کې زده کړې هم وکړې بيساري ښه انسان، ريښتيني روسي پهلوان، ماهر او ځي
پيلوټ او په خپل مسلک کې رسيدلی سړی و. د هغه هر څه ټاکلي انداز د معر
حدود درلودل. لنډه دا چې کراپيوين زموږ د گروپ ساه وده. بايد ووايه چې له
لووف نه د افغانستان پر لور وروستی ځل همده زده بدرگه کړی و.

- بايد زړه کلک کړې، مور خبر تر لاسه کړی چې جنرال کراپيوين وژل شوی، د
هغه الوتکه غورځيدلې ده.

دا خبر د زما پر سر د يوه گوزار په څير ولگيده. ما د دې شي تصور نه شو کولی.
سمد لاسه مې کړې وږې پوښتنې ذهن ته راغلې: «دا څه مانا لري چې د قوماندان
الوتکه غورځيدلې ده؟ هغه خو خپله الوتکه نه الوزوله څنگه کيدای شي چې
وغورځيږي؟!»

- جزئیات لا پوره معلوم نه دی. مور ته یوازې همدومرد ویل شوی چې د هغه الوتکه غورځیدلې ده.

خو اوسې سخته بده شوه او په سترگو کې مې اوښکې راغلې. د کراپیوین په څیر خلک د گوتو په شمار دي، یو بې جوړې سړی و. له دې خبر وروسته مې حالات بدل غوښتل شول او سر مې په درد پیل وکړ.

د لنډې قرار گاهه ته راغلم. خپلې کوټې ته ننوتم او ناڅاپه مې یو بل فکر سر ته راغی چې د بریښنا د جریان په دود یې ټکان راکړ. د مې د میاشتې د جشنونو په درشل کې مې په تلفون له خپلې ښځې سره خبرې کړې وې. هغې راته ویلې وو چې د الوتکې ټکټ یې اخیستې او د مې په دویمه مسکو ته ځی (مور ته و عدد راکړل شوې وه چې د دفاع وزارت په مرکزي اپارات کې د کار له امله به په مسکو کې اپارتمان راکړل شی، (او په خبرو جنرو کې یې دا هم راته وویل چې کراپیوین هم تلفون کړی دی او له هغې نه یې غوښتنې چې مسکو ته به یوځای ځی. ما په بیرد خپل هواس راتول کړل. څنگه معلومه کړم چې له کراپیوین سره په الوتکه کې نور څوک وو؟ د تلفون خوا ته مې منډه کړه. هواس چې مې لږ پر ځای شول، د لووف ښار د هوایی ځواکونو له قوماندانۍ سره مې خبرې وکړې. شک نه شته چې نوکریوال افسر په هر څه پوهیده خو ما ته یې څه ونه ویل. په یو د حمله یې ځان خلاص کړ: «څیرنې لاروانې دی».

پلار واخیسته چې له ساراتوف نه په خاصه توګه د همدې لپاره راغلی و چې زما له زامنو سره (د مور په غیاب کې) واوسیږي او یې ویل: هو، ناتا (مسکو) ته تللي دد. ماته معلومه شوه چې هغه لایه څه شی نه دی خبر، نور نور وینانه و د چې لوی غم پېښ شوی دی.

له دې وروسته مې د وارینیکوف له ډلې نه د پوځي پیلوټانو په پوښتلو لاس پورې کړ، هغوی په هر څه خبر وو خو هڅه یې کوله مادي ته چمتو کېږي چې د دغه ګوزار ضربه را باندې کمه شي. په پای کې هغوی ټوله کیسه راته وکړه. د مې په درېیمه چې کله کراپیوین د هوایی ځواکونو له لوی قوماندان سره د غونډې لپاره مسکو ته د ان - ۲۶ ډوله اوتکې په وسیله روان و نو د هغه دود زامن: یواندری چی د پوځي پیلوټي د عالی ښوونځي فارغ و او بل الکساندر هم له هغه سره ملګری شول. په الوتکه کې څو کسه نور هم وو. په هغو کې یو د زما میرمن وه. د ښې پیلوټ دنده د کیهان نورو والبري بیکوسکی زوی سرته رسوله. د لووف د هوایی ډګر د یسپیچر د پوځي او ملکي الوتنو کرښې سره تېر او بهر کېږي وې. ټوله سپرلۍ هلاکه شوه.

وارینیکوف ماته الوتکه را کړه چې سبانه په کې د کور په لور والوتم. د تفلیس په هوایی ډګر کې له څو ساعتو څنډ وروسته، زیری مازیګر په اوکراین کې راګوز شوم. د میرمنې د جسد هغه ټوټې چې ټولول یې ممکن وو په فلزي تابوت کې د همدغې ورځې په ماښام ایوانا - فرانکو فسک ته راوړل شو.

په جگړه بوخت اوسي، له هېڅ شي نه خبرونه لري، او د تدفين د مراسمو د سمې اجرا مهارت ونه لري او دا ټولې (ستونزې) درته د سترگو په رڼه کې مخې ته ودرېږي او د دوو مرد ستر ماتم او چې بچيان دې په تاوړي ځانوبه ونېسلوي... کور دې په نظر سويل شي راشي، تش او تورته! او د ناټاشي پلار چې (دويمه نړيواله) جگړه يې له پيله ترپايه ليدلې لکه قبر تورناست دی. ميرمن مې په ساراتوف کې خاورو ته وسپارله.

دمې په لسمه مسکو ته لاړم او له لوی درستيز سره مې ليدنه کاته وشول. هغه ورځ ما او سرگي اخرامېف د افغانستان په هکله خبرې ونه کړې. هغه ماته ډاډ راکړ. ويې ويل چې کولای شم په شوروي کې پاتې شم. له څه سوچ وروسته مې پريکړه وکړه چې نه، افغانستان ته خامخا ځم. فکر مې وکړ چې په افغانستان کې دندې به مې پرې نه ږدي چې ددې غم لمبې راباندې يرغل راوړي، دمې په يوولسمه بيا په کابل کې وم.

زامن مې په ساراتوف کې پاتې شول چې تقريباً څلور کاله يې دلته ژوند وکړ. د تقدير لوبه داسې شوه چې زما دا دويمه نېځه - فايينا الکساندرو فناد جنرال کراپيوين نرور او د هغه دمشر زوی ساشا ميرمن وه. دوی دواړو د مسکو د پولادو اولياژوا انستيتوت په گيد پاي ته رسولی و، د ۱۹۸۵ کال په مارچ کې له دغې هوايي سانحه دوه مياشتې مخکې د هغوی دوه غبرگولي لوني دنيا ته راغلې: والبا او ابفگينيا. اوس دوه زامن او دوه لوني مور په گيد روزو. بچيان په بيرد

پنجشیر

هغه وخت چې زه کابل ته ورسیدم، په پنجشیر کې دا احمدشاه مسعود د باندې خلاف عملیات ښه تاوده شوی وو. په افغانستان کې د جګړه ییزو عملیاتو د سنجوونکو معیارونو په پام کې نیولو سره وېلی شم چې د ۱۹۸۵ کال د پنجشیر د وېلي عملیات په عمومي توګه بریالی وای ته ورسیدل.

د جګړه ییزو عملیاتو طرح او سرته رسول ګران کار دی او د مسعود خلاف عملیات زموږ لپاره تر ټولو ګران کار و. د دغو عملیاتو په لړ کې د محدودو پوځي قطعاتو قومانداني نه یوازې دا چې اړود د اطلاعاتو درانیولو لپاره پاڅه استخباراتي مبارزه پیل کړې، بلکه باید هڅه یې کړې وای چې په اعظمي اندازه د دغو اطلاعاتو دبیرته خپریدو مخه هم ونیسي. موږ همیشه له حکومتی پوځونو سره په ګډه عملیات کول، او احمدشاه هم د حکومتی پوځ په پاسینو کړیو او هم د ښه په حکومت کې خپل سړی لرل. شک نه شته چې دې حالت د عملیاتو د طرحې پر څرنگوالي اغیزه ښودله. د عملیاتو له حقیقي پلان نه یوازې کم شمیر خلک خبریدل. د عملیاتو د پیل تر وخته مو افغانانو ته د عملیاتو د ریښتینو اهدافو، په هغو کې د شاملو فوټونو او د غه راز د هغو سیمو په هکله چې عملیات باید په کې سرته رسیدلی وای، هیڅ نه وېل. د (افغاني قطعو) قوماندانانو د دفاع وزارت او

دغه راز داري په ځينو مواردو کې، مثلاً له افغانی پوځونو سره زموږ د گډې
هڅې بهیر ته زیان رساوه. خو موږ له دې پرته بله چاره نه لرله. له دې پرته به
د عملیاتو اصلي نقشه وختی د بنمن ته رسېدلې وای او نتیجه به یې په څلویښتم
لښکر کې د سر د زبان غیر معقول زیاتوالی راحلی.

د پنجشیر عملیات زموږ د چلې نفسې له مخې روان و. په ناڅاپي توګه
د کوماندویانو په کوزولو سره مو ټوله درد کلابنده او په څو جلا جلا برخو ووېشله.
بیا نو یلېو ټولګیو ګام په ګام د دغو سیمو تصفه پیل کړه.

زما په نظر د دغو عملیاتو ځانګړی بریالیتوب په دې کې و چې موږ دا وړدو او
سختو جګړو د سرته رسولو او ورسره جوخت د سره دراندو زبان درمیدلو امکانات
له منځه یوړل.

له دې سره جوخت مو د وسلو، مهماتو او ځنګي نورو وسایلو د برې زیرمې لاس
ته ر ږړې چې د بنمن د جګړې د ناڅاپي پیل کېدو له امله له پنجشیر نه دهغو
دویستلو فرصت نه وموندلی. د وسلو مستری زیرمې کشف نه شوې، ځکه هر باند
د ځان لپاره کوچنې کوچنې او د انتقال وړ وسله توتونه درلودل چې یا به د مجاهدینو
په شاوو او یا به یې په لاس کې وو. وسله یوازې هغه وخت د خیرد کېده چې د کوم
لوی باند لپاره به د زیرمه کولو خبره په منځ کې وده، خو کار توس د بنمنانو تل د خیرد
کول.

یوازې په غره کې جوړ شوی، بلکه داسې پټ شوی و چې هوایی بمبونو او د توپ گولیو پرې هېڅ اغیزه نه شوه کولای. په سمخو کې دننه د ځورو لو لپاره جلا جلا خونې او د دغو چارو د سرته رسولو ضروري شیان لکه: ارې، انډورونه او دخلکو د ځورندو لو لپاره چنگکونه ځای پر ځای شوي وو. د دې شیانو هسې لیدل وختناک وو.

په زندان کې تر شپیتو زیات خلک وه. د دوی زیاته برخه نارینه وگړي وو لکه: حکومتی نیول شوی پوځیان او د منځنی عمر لرونکي هغه بزگران چې با د مسعود هسې نه وو خوښ او یا یې دهغه په نزد کومه گناد کېړې وه. غصه لرلې پښه ظاهراً هغه وخت مخ به راغله چې د زندان ساتونکو په هوا کې زموږ هلیکوپترې ولیدې، (په دې وخت کې) هغوی ټول بندیان چاغماري کړل. خپله د بښمنان په هغو پڼو غریبو لارو، چې یوازې همدوی ته معلومي وې، غرونو ته تښتیدلي وو.

له امکانه بهر

هری جگړې د څلوېښته لښکر قوماندانی له داسې مسایلو سره مخامخ کوله چې په غوڅولو پورې یې نه یوازې د موجودو ستونزو بریالی حل، بلکه د سرترو روښانه هم اړه پیدا کوله. په دې باب باید جلا بحث وکړو.

د احمدشاه د باندوینو خلاف د ۱۹۸۵ کال د وېسي جگړې، په افغانستان کې د نورو ډبرو پیښو شویو جگړو په څیر، په ډیره لوړه ارتفاع کې ترسره کیدی. مثلاً په پحشیر کې دغه ارتفاع تر درې نیم زرو مترو رسېدله. مېجور وو، نه هواري

عمل وکړو.

په داسې حالاتو کې د ټانکونو په گډون ټول تخنیکي وسایل د غرونو په لمنو کې پاتې کېدل. څو کومه یوازې سرتیري له سپکو وسلو سره جگیدل. ډیر ځله په داسې حالاتو کې د دښمن باندې نه له موږ سره د وسلو او جگړد ییز ځواک له پلوه بیخي برابر کېدل د غرونو په څوکو کې آن وسلې یوډول وې. موږ د کلاشینکوف له ماشینګن نه گټه اخیسته او د هغو په لاسونو کې هم دغه وسله وه.

سربیره پردې د دښمن عیني برلاسی هم درلود: هغوی سیمه بڼه پیژندله، په ساده ګی سره یې عمل کاوه او هم له روانی او هم فزیکي پلوه یې بڼه چمتووالی درلود: ځکه دا ددوی خپل هیواد و.

په پنجشیر کې د جګړې لپاره د چمتووالي په لړ کې موږ دې کار ته اجازه نه شوه ورکولی چې مثلاً یو کنډک، چې مخې ته یې یو میاشتنی جگړد پرته ده، یوازې د دوو یا دریو ورځو مهمات، خوراکی مواد او نور ضروري شيان له ځانه سره واخلي. لږ تر لږه هغه باید له ځانه سره د یوې اوونۍ ذخیره اخیستې وای. هر افسر، سرتیري او واړه ضابطان په غرونو کې پر خپلو اوږو له څلوېښتونه تر شپیتو کیلو ګرامو پورې بار لیر داود. له دوو مرد زیات وزن سره او هغه هم تر سوزوونکي لمر لاندې غرده ته پورته کېدل خورا ګران کار دی، خو که مخې ته جگړد هم پرته وي نو... له همدې امله ځینو قوماندانانو د سرتیرو له داسې عملونو نه چې غرونو ته د ګډوډو مخکې د خپل دنده وړاندې کوي، د غرونو د خپل ځای په

له مخې يې شته والی حتمی و، انتقالول. په دې ډله کې له بڼکونه جوړ توشکونه، له کارتوسو ډک جاغورونه، اوبه او یو څولاسی بمونه راتلل. په وروستی وخت کې به ځینی وچ خواړه هم په غوټه کې ځای پرځای کیدل.

له یوه غره نه بل ته پرله پسې اوښتل او سختو پیچونو د سرتیرو وروستی زور او به کاوه، نوڅکه هر یوه غوښتل اضافی شیان له ځانه وغورځوی. ډیر ځله چې به کله قطعه څوکې ته وختله، نو قوماندان به ناڅاپه متوجه شو چې ان ۸۲ ملی متری سپک لیږدوونکی هاوان یې هم نه دی راوړی. په غرونو کې دا ډیره مهمه وسله او یوازینی توپ دی چې تل باید له کنډک سره وی. د هاوان میل په یوه یادووتنو لیږدول کیږي او دوه نور کسان یې پطنوس او درې پښې وړي، سختو ستیرو شویو سرتیرو معمولاً په لومړي مساعد فرصت کې له دغه درانده بارنه د ځان خلاصولو لپاره د هاوان میل درې ته غورځاوه. دهغه د مرمیو غورځول څه گران کار بریښیده. نوڅکه معمولاً دغه صندوقونه سرتیرو ترپایه له ځانه سره وړل. د هر کنډک له دریو هاوانونو نه د جگړې په پیل کې یو یا دوه هاوانه پاتې کیدل.

اقلیمی شرایط هم تل د جگړه ییزو عملیاتو پایلې تر اغیزې لاندې راوړی. افغانستان چې په همدې قاعده کې راځي او مستثنی کیدلی نه شی، د تودوڅي د درجې شدید بدلون چې عادت کیدل ورسره عملاً امکان نه لري، له اشرارونه کم دښمن نه گڼل کیده. د شپې د سپرو مخه یوازې ژمینو دریشیونیولی شوه، سهار ته به هوا لږ څه توده شوه او دوه درې ساعته وروسته به داسې گرمی شوه چې تابه ویل

کالی ویستلی وو او چمتوبه وو چې په یوه نیکر کې پورته شی. دوی خپل ټول کالی ددې لپاره ایسته غورځول چې هر گرام وزن یې د وجود قود مصرفوی. په غرونو کې دینسې طبی مرستې کول هم ممکن نه دی. سره له دې چې موږ تروسه وسه هڅه کوله، خوبیا هم ځینی سرتیری د تودوخې او جل وهلوله امله له منځه تلل.

معمولاً درې یا څلور شپې او ورځې په کار وې چې ټولی یا کنډک ځان ټاکلې سیمې ته ورسوي. دغه وخت سمدلاسه دهغوی د مهماتو، خوړو او تر ټولو مهم داوبو د زیرمو دبیا اكمال مسأله منع ته راتلله. ددې کار سرته رسول خورا گران وو. زموږ هلیکوپترو کولی شول، درې نیم زره متره ارتفاع واخلي او ځان زموږ د سرتیرو پوستې ته ورسوي، خو د بار د تشولو لپاره لازمه وه چې هلیکوپتر په یوه هوار شان ډاگ گوتی کې راکوز شي او یا لږ تر لږه د څو دقیقو لپاره په هوا کې ځوړند پاتې شي، خو په دومره لوړه ارتفاع کې د هوا فشار او ورسره دومره دروند بارنه د کوزیدو او نه د ځوړندیدو اجازه ورکوله. د هلیکوپتر پیلوټان یوه اصطلاح لري: «د سکون وروستی حد» ددې مانا د ارتفاع هغه وروستی حد دی چې هلیکوپتر ته په کې د ځوړندیدو اجازه شته. د مختلفو هلیکوپترو لپاره دغه ارتفاع له یونیم نه تر دوو کیلو مترو پورې توپیر مومي، په افغانستان کې زموږ پیلوټانو د خپلو تخنیکي امکاناتو په چوکاټ کې هڅې کولې. د هوایی ځواکونو افسرانو ته په کار وده چې له ډیر زیات مهارت نه کار واخلي او له نیکه مرغه د محدودو

ټښودلو سره، دهلیکوپټر مخکنی ټایرونه د غره په کومه لورڅوکه اویا ډېره نښلول او بیا یې په ځوړند حالت کې دسترگو په رپ کې وروړی بار په دره کې د قطعاتو لپاره ورغورځاوه. له دې وروسته هلیکوپټر نوره ارتفاع نه شوه نیولی، هغه کښته د غره د لمن پر لور په غورځیدو غورځیدو کې بیا پورته کیده او خپل زوریې بیا راټول او.

په غرنیو لوړو څوکو کې د جگړې په وخت کې زموږ بله همیشنی ستونزه د ټپیانو لیرېدل وو. ان کله کله د ډیرو قوی او غوڅو اقداماتو له کولو سره سره د بنیاد د ژوندانه ژغورل نه ممکن کیدل. که د غره په لورڅوکه کې څوک سخت ټپی شي نو د وینې د بهیر بندول گرانېږي. غره ته د وینې وروړل او یا دهلیکوپټر په وسیله د ټپي راکوزول هم شونی نه بریښي.

یوازې یوه لاره پاتې کیده: په لاس کې د ټپي سرتیري یا افسر زمکې ته راکوزول. د قطعو قوماندانانو د دې کار لپاره ځانگړې او حوصله ناک سرتیري غوره کول چې د ساتونکو په بدرگه به یې خپل ټپي ملگری په کوچنیو کراچیو لاندې زمکې ته راکوزول. دارتفاع او د سیمې (د ځانگړنو) په پام کې نیولو سره له هر ټپي سره له ۱۳ نه تر ۱۵ سرتیري تلل، یوازې په دې توگه ممکنه وه پټی پوځی د غره لمنې ته راکوز کړای شي چې هلته به طبی پرمونل دیره و.

داور لارښوونه

د پنځشیر د دوښنیو عملیاتو د طرحې او اجرا په وخت کې تقریباً له هماغو

بي دجگري په ترڅ کې د هوايي او توپچي ځواکونو د اور لارښوونه وه.

د توپچي د ډزو په خپل وخت اصلاح زموږ لپاره ډير ارزښت لاره. د جگري د پيل په درشل کې ټول تخنيکي وسايل د غره په لمن کې پاتې کيدل او د کومانډويانو او پليو ځواکونو يوازيني تکيه خپلې پښې وې او بس، د دغو قطعو لارې توپچي ځواکونو صفا کولې. سرتيري بايد ډاډه وي چې له دې نه مخکې خپلو ځواکونو ډزې کړي او په کمين کې د دوی د لويډو امکان نه شته. خو مهمه خبره دا ورسمه لارښوونه وه. ځينې وخت موږ د ځينو درو، لوړو او ژورو ويشتل د توپچي قواو په وسيله په دې احتمال پلان کول چې د ښمن همدلته پټ شوی دی، خو د ښمن به نابېره له بل ځايه سر راويوست. په دې حالت کې په کار وه چې د توپونو خولي سمدلاسه بل لوري ته راوگرځول شي.

د پنجشير د عملياتو په وخت کې موږ د ښه ويشتونکو افسرانو ځانگړې ډلې له ځانه سره بيولې وې. له دوی سره اوږده په اوږده محاسبينو او رادار پرسونل هم خدمت کاوه چې په بېرته يې نوی معلومات برابرول، پر له پسې او بې ځنډه مخابراتي رابطه هم د بري اصلي شرط گڼل کيده. افسر چې به هر چيرې موقعيت درلود، بايد دا وس يې لرلی چې هره ثانيه د ډزوله موږچل سره اړيکي ټينگي کړي او يوې يا بلې خواته د اور ډاږولو غوښتنه وکړي.

د توپچي ښه ويشتونکي دهغې قطعي د قوماندان تر څنگ چې دوی يې خدمت ته توظيف شوي او په کار و چې دهغه لپاره هڅې وکړي، تل چمتو ولاړو.

د غره خو کې ته هسکېدل. نښه ویشتونکو یوازې په دې توگه کولای شول خپله
مخه او وړاندې تللی سرتیری وویښی او د گولیدو دلگیدو څرنگوالی ځان ته څرگند
کړی.

خو توپچی نه شول کولی تل خپل هدف « ترگوتو » کړی. په دې صورت کې نو
هوايي ځواکونه مرستې ته رابلل کیدل. د قوماندې په مرکز کې د عملیاتو د لوی
لارښوونکي تر څنگ د هوايي ځواکونو لارښوونکي ډله هم دیره کیدله. هغوی په
یوه یا دوو زغره والو گاډو یا څو موټرو کې ځای پر ځای کیدل. د مخابراتي قوی
د ستگاوو دا امکان برابر و چې هم له ټولو هوايي ډگرونو او هم هواته له پورته
شویو الوتکو سره تماس و نیول شي.

د هوايي ځواکونو لارښوونکي افسر او دهغه مرستیال له خپلې مخابراتي
دستگاه سره تل د قطعو اساسي برخه گڼل کیده او نیغ په نیغه یې د جگړې له ډگر
څخه الوتکو ته لارښوونه کوله. د یادولو وړ ده چې د توپچی او هوايي ځواکونو
لارښوونکو افسرانو یوازې په ټاکلې سیمه کې دا اهدافو ډله منځه وړلو صلاحیت
درلود. دغو افسرانو په هیڅ ډول حق نه درلود، خپلې الوتکې د گاونډي قطعې
د مسؤلیت په سیمه کې فعالیت ته واستوی. موږ د دغو اقداماتو په کولو سره
دا شتباه گانو د پېښیدلو مخه نیوله. لوړه ارتفاع، د لیدو وړ ساحې کموالی او په
غرونو کې د فاصلې د ناسم اټکل احتمال د غټو بدمرغيو درامنځته کیدلو سبب

کیدله. شپه څکه د ناسم اټکل له مخه الوتکو ته د نښوونکو لارښوونکي

احمد شاه مسعود

په پنجشیر کې د جگړو له پیل څو ورځې وروسته معلومه شوه چې درد تشه شوی ده. احمد شاه مسعود د پټو غرنیو لارو په مرسته نه یوازې خپل وسله وال سړي، بلکه عادي خلک هم له درې نه ایستلي وو.

احمد شاه دنورو مجاهدو قوماندانانو په منځ کې د لرلیدنې دور تیا په لرلو ممتازو. په هغو ولایتونو کې چې ده ته یې غاړه ایښې وه او د افغانستان په شمال ختیځ کې یو جلا حکومت و، ژوندانه خپله بڼه لرله داسې تصور سړی ته پیدا کیده چې هم په کابل کې انقلابي دولت او هم اوږده روانه جگړه دهیواد ددې برخې دخلکو د پیړیو پیړیو په اوږدو کې جوړ شوی د ژوندانه بڼه نه شي بدلولی. د پخوا په خیر بنسټونځی جوړیدل، جوماتونه ابادیدل، د فصلونو د راټولولو په وخت کې لازمي مرستې کیدلې. بزگرو ته کیمیاوی سره ویشل کیده او ... له احمد شاه سره زیاته مرسته دده تر کنترول لاندې په شمالي پنجشیر کې د لاجوردو او نورو ډیرو قیمتي ډبرو بې شمیره کانونو شته والی هم کړې ده. په دغو کانو کې کارونه جاری وو او دغه بې شمېره قیمتي ډبرې بهر ته لیږدول کیدې. لاس ته راغلې پیسې تر هرڅه لومړی د ډبرو وسلو په پیروولو لگول کیدې.

احمد شاه یوه وتلې شهره ده چې دهغه په هکله باید اوږدې خبرې وشي. احمد شاه د دوست محمد زوی، په ۱۹۵۴ کال کې د پراڼ ولایت د پنجشیر

اولسواله د بازار کې په کلي کې د یو دیني افسر په کور کې زېږېدلی دی.

له مخې اوږده موده په پاکستان کې اوسېده. په قام تاجک دي او له همدې امله يې په هيواد کې درسمی مشر کېدو احتمالات کمزوری دي.

احمدشاه په ۱۹۷۳ کال کې د کابل له يوې لیسې نه تر فارغېدو وروسته د کابل پوهنتون د انجنیرۍ په پوهنځي کې شامل شو (؟) د زده کړې په دوران کې د «اخوان المسلمین» له افراطي سازمان سره نږدې شو او حکومتی ضد فعالیتونو ته يې لاس واچاوه. کله چې دده نوم په «تورلست» کې شامل شو، پرته له دې چې د پوهنځي دویم ټولگي پای ته ورسوي، خپلې پلرنۍ سیمې - پنجشیر ته وتښتېده. همدلته نوموړی کوچنۍ وسله واله ډله جوړه کړه چې په بېلابېلو حکومتی تاسیساتو باندې د یرغل له امله يې د داود حکومت ته د سر درد پیدا کاوه. د حکومتی ضد غورځنگ تر درې وړې کېدو څو میاشتې وروسته احمدشاه پاکستان ته په هجرت مجبور شو.

د ځینو اطلاعاتو له مخې همدلته راتلونکی مجاهد قوماندان له گلبدین حکمتیار سره نږدې شوی و، خوله دغې پیژندگلوی لږه موده وروسته د دواړو په منع کې سخت اختلاف پیدا او احمدشاه مجبور شو مصر ته لاړ شي.

له دوه نیمو کلونو زیات مسعود په منځني ختیځ کې واوسېد او په غالب گمان يې همدلته د پارتیزاني جگړو مهارتونه هم زده کړي دي. سربېره پر دې داسې شواهد هم شته چې احمدشاه د فلسطین د آزادۍ غورځنگ له غړیو سره یوځای

د پاکستان د خلافت د جگړې د څېړنې په دود

جمعیت « له مشر برهان الدین ربانی سره یې پیژندګلوی وشو او ډیر ژر دهغه په نږدې یار او مرستندوی بدل شو. په ۱۹۷۹ کال کې ربانی نوموړی دیوې ډلې په مشرۍ د کابل د انقلابي رژیم خلاف د جګړې لپاره واستاوه.

دهغه د شخصي ځانګړتیاوو په ډله کې د تکبر او ځان غوښتنې یادونه کولی شو. بې شکه چې هوښیار او دنورو قوماندانانو په پرتله د جګړه ییزو عملیاتو د بڼې لارښوونې د مهارت لرونکی سړی دی. مسعود د یو هوډمن او ځواکمن سړي په څیر د شتو ستونزو د حل لپاره ډیره سر سختی او کلک عزم لري. د جګړې په وخت کې یې په سره سینه د حالاتو جاج اخیسته، د ځواکونو انډول یې معلومه و او بیا یې د چاله مرستې پرته پرېکړه کوله. د زغم خاوند و او دوه پرله پسې شپې پر یو ځای نه ویده کیده. د خپلو ساتونکو له ډلې سره یوځای یې له یوه ځایه تر بله ځایه څو کیلو متره لار وهله. تل ور سره د کلاشینکوف ماشینګني وی او په دره کې د تګ راتګ لپاره له عسکري جیب موټر نه کار اخلي. په څوارو پایي ژبو ښه پوهیږي. ساده کالي اغوندی او هڅه کوی چې له نورو سره یې توپیرونه شی. په افغانستان کې د شوروی پوځونو د حضور په کلونو کې یې ښځه او بچیان په پاکستان کې وو. مسعود په خپل ورځني ژوندانه کې د اسلام احکام پر ځان منل، خوزموږ پوځي استخباراتو ته پته لگیدلې وه چې د خپلو ډیرو نږدې ملګرو په منځ کې یې د شرابو له څکلو نه ډډه نه کوله.

افغانستان ته د خلو پښتم لښکر له ننوتلو وروسته مسعود او بلویانو یې

پوځونو خلاف راوپاراوه. په پنجشیر کې داسې افسانې په مهارت سره خپریدلې چې گنې «دا افسانوی مجاهد» د محمد (ص) استازی دی او خارق العاده قوت لري. د بیسوادو بزگرانو په منځ کې د غسې تبلیغاتو ښه اغیزه ښودله او د دې سبب گرځیده چې د نويو جگړه مارو درار سیدو بهیر ورته تل جاری وی، نو یو راغلیو کسانو ته تل پوځي لوستونه ورکول کیدل او دهغو په لړ کې ډیره پاملرنه د سپکې وسلې کارونې، د ماین چولو، د تخریبی کارونو سرته رسولو او فزیکي چمتووالي ته اړول کیده.

د ۱۹۸۲ کال تر دویمې پورې د معسود د وسله والو کسانو شمېر تر دوه نیمو زرو تنو ورسیده. هغوی د افغانستان لپاره په ستراتیژیکي مهمه سیمه - یعنې د پنجشیر په دره او هغې ته په څیرمه سیمو کنترول درلود.

د سیمې له جغرافیایي ځانګړتیاوو څخه په استفادې سره، احمد شاه وکولی شول، څو مهم او غښتلي سنگرونه منځ ته راوړي مثلاً د درانده ماشینګني د چلولو لپاره ځایونه، د مجاهدینو د ډلو لپاره پټنځایونه او د هرې ډلې د دفاع سیمې په پام کې نیول شوې وې. مسعود په لارو کې د ماینونو د ښخولو لپاره ځانګړې ډله منځ ته راوړه او اساسي ځواکونه یې د درې په خوله کې د دفاع لپاره ځای پر ځای کړي وو.

احمد شاه د عادي خلکو غمخوړی کوله او خلکو هم له هغه سره مینه درلوده.

د افغانانو په منځ کې دغه قه ماندا: ته له زبات اعتبار، ډله ډله همده امله

ته رامات او په دې توگه په پنجشیر او د افغانستان شمال ختیځ په نورو ولایتونو کې د خونړیو جگړو د پېښېدو مخه بنده کړی. د څلویښتم لښکر د استخباراتي مرکز هڅو په پای کې ټاکلې نتيجه ورکړې. په ۱۹۸۲ کال کې موږ خپل لوی مقصد ته ورسیدو: له احمدشاه سره د مو داسې ټینګې اړیکې پيدا کړې چې ان له افغانستان څخه د شوروي پوځونو د وتلو تر وخته په خپل حال پاتې شوی.

په افغانستان کې زموږ د پوځي حضور په ټولو کلونو کې له مسعود سره زموږ اړیکو بریالي وده موندله، خو له دې سره سره د محدودو پوځي ټولګیو قومانداني دده د وسله والو باندیونو فعالیت له نظره نه غورځاوه. په ۱۹۸۲ کال کې د څلویښتم لښکر د استازو او شخصاً د مسعود له خوا یو تړون لاس لیک شو چې د هغه له مخې مسعود ژمنه کړې وه چې په جنوبي سالنګ کې به چې دده د بې رقیبه باداري سیمه وه، پر شوروي پوځي قطارونو یرغل ته اجازه نه ورکوي.

احمدشاه د خپلو ډلو د وسلو او مهماتو د کمبود له امله مجبور شو چې دغه تړون ته غاړه کېښي. د پنجشیر درې د کلابندی او دغه راز په کاپیسا کې چې پنجشیریانو ته د وسلو د رسولو کارواني لارې پرې تیرې شوې وې، د جمعیت خلاف د اسلامي حزب د باندیونو شدید فعالیت ددې سبب شو چې احمدشاه ته د وسلو او مهماتو په رسولو کې کمی راشي. له بلې خوا د سیمه ییزو خلکو ناخوښي چې د احمدشاه د باندیونو د فعالیت له امله ورته زیان رسیدلی و، هم نوموړی د

چې د حکومتی عسکر و خلاف دې له جگړې نه لاس واخلي او خپل ټول ځواک دې
د مخالفی ډلې اسلامی حزب د باندونو خلاف جگړې ته متوجه کړی.
مسعود په بدل کې له مور نه وغوښتل چې شوروی عسکر دې له پنجشیر څخه
ووځي اوله دغې اولسوالی نه دې د افغانستان اردو ته د سرتیرو له جلب نه ډډه
وشي.

له شوروی پوځی قوماندانی سره داسې پوره شواهد وو چې احمد شاه د
تاکتیکی د لایلوله امله دغې سولې ته غاړه ایښې ده. هغه یو وخت خپلو پلویانو
ته د وینا په ترڅ کې ویلي وو: له حکومتی لوری سره مې ځکه سوله وکړه چې یوڅه
فرصت لاس ته راوړم، د وسلو، مهماتو او خوړو زیرمې له سره اکمال کړم، او چې
څنگه مې دغه هدف تر لاسه کړ، هماغه شیبه به مبارزه بیرته له سره پیل کوم.

دیادونې وړ ده چې مسعود له حکومت سره د سولې د خبرې له یادولو سره
سره، له کابل سره د هر ډول اړیکو له ساتلو څخه ډډه کوله. د خاد د رئیس نجیب
استازی چې مأمور و، له مسعود سره اړیکې ټینګې کړې، عملاً څه نه شول کولې،
هغه ټولې خبرې اترې یوازې له شورویانو سره کولې.

له منځ ته راغلی ځنډ څخه احمد شاه د خپلو مقصدونو لپاره پوره ګټه او چټه
کړه. په ابدرد، تاواخ، چمالوارد، حصارک، خاواک او پارانده کې یې د نویو مور
چلو جوړولو ته دوام ورکړ. د ورانو شویو مورچلو جوړولو ته د سیمې خلک وګمارل

شمال ایدو مورچال وروسته د افغانستان په خاوره کې د سولې د پیل په لټه کې...

زیاته مرسته امریکایی، فرانسوی، چینایی او البته پاکستانی سلاکارانو او پوځی کار پوهانو کوله. په همدغه وخت کې د بنمنانو د درندو او ټانک ضد وسلو په راتلولو لاس پورې کړی و.

د ۱۹۸۲ کال په دسمبر کې چې احمد شاه کومه سوله د شوروی ځواکونو له خوا د هغه د بانډونو د بشپړې تباهی له ویرې کړې وه، د ۱۹۸۴ کال تر اپریله اوږده شوه. دا نو هغه وخت دی چې د څلویښتم لښکر قوماندانی له پنجشیر نه بهر د مسعود د بانډونو د زیات فعال کیدو رپوټونه تر لاسه کول. د کابل - حیرتان پر لویه لاره تلونکی قطارونه د جنوبی او شمالي سالنگ په سیمه او دغه راز د بغلان په ولایت کې له غلچکیو یرغلونو سره مخامخ کیدل.

په هغه دوره کې چې پنجشیر د سولې سیمه اعلان شوې وه، د افغانستان په نورو سیمو او ولایتونو کې تعقیبیدونکې ډلې دلته د پناه اخیستلو لپاره راتلې. دا حرکات د مسعود د هغه لوی پلان یوه برخه وه چې غوښتل یې بیلابیلې اسلامي ډلې او گوندونه سره یو کړي. مور پوهیدو چې که غلیم یو موټی شی او «واحد جبهه» جوړه کړی نو بیا خوبه خامخا له چریکي جنگونو څخه لویو جبهه یی جنگونو ته لاس اچوی.

روغه جوړه څو میاشتې نوره هم اوږده شوه. د یادولو وړ ټولم چې مسعود له ځینو کوچینو مواردو پرته خپلې ژمنې بشپړې سرته رسولې. همدغه «کوچنی

هغه د چا خبره په ورته او وړ اقداماتو لاس پورې کاوه. موږ دانه شول منلی چې شوروی سرتیري دی وژل کیږي او موږ دې د روغې جوړې په نامه لاس تر زني کښینو. زموږ ځوابیه اقدام معمولاً یو لږ جگړه ییز عملیات وو چې د هغو په لږ کې د لویې لارې په اوږدو کې د شوروی عسکرو تر کنترول لاندې سیمه پراخیدله او مسعود ته د وفادارو باندونو زیرمې، کمپونه او پټځایونه هم له منځه وړل کیدل. له مسعود سره د دومره دقیق کار د سرته رسولو له امله د محدودو پوځي قطعاتو قومانداني له پرله پسې فشار سره مخامخ وه. له یوې خوا مسعود د لسونو په کولو او زموږ د حوصلې په ازموینو سره، موږ د روغې جوړې له منځه وړلو ته اړ کولو، د دغسې عملونو مثالونه خورا زیات دي: د دغسې یا هغې قطعي له پنجشیر د ایستلو غوښتنه، د افسرانو خلاف گواښونه کول، پر پوستو او مورچلو برغلونه کول، پر قشلو ډزې

له بلې خوا په کابل کې د ک. گ. ب. میشتو استازیو د څلویښتم لښکر قومانداني دغو څو گامونو او چټولو ته هڅوله. سره له دې چې د ک. گ. ب. استازی د افغانستان له حکومت سره د هر ډول اړیکو د ټینګولو په هکله د مسعود په سخت مخالفت هم خبر وو، مسکو ته به یې داسې یاد دښتونه لیږل:

«احمد شاد دې د افغانستان له دموکراتیک جمهوري دولت سره درسمې تماس ټینګولو ته رامات کړی شی. د لومړي گام په توګه دې احمد شاد ته وړاندیز وشي چې په زندان کې د خپلو نږدې پلویانو د خوشې کولو په هکله دې د افغانستان

په اړیکو کې دې زیات زور د هغه له خوا په افغانستان کې د موجود رژیم د مشروعیت په مستقیمې یا غیر مستقیمې پیژندنې و اچول شى .
په دې وړاندیزونو کې د خلويښتم لښکر قوماندانۍ اصلاً کوم نوی شى نه لیدد . سربیره پردې له احمد شاه مسعود سره د پوځیانو د اړیکو ستراتیژیک مقصد هم په پای کې د دولتي واکمنۍ لور ته د دغه قوماندان رامتول وو ، خو موږ پوهیدو چې په لنډ وخت کې د کابل له حکومت او شوروی محدودو قطعاتو له قوماندانۍ سره په همکارۍ د مسعود قانع کول اسان کار نه دی . د دې لپاره ماستو ته اړتیا وه او موږ کولی شول له مسعود سره د روغې جوړې له لارې دغه فرصت ترلاسه کړو .

د ک. گ. ب مامورینو له احمد شاه سره زموږ د اړیکو او د هغود راتلونکې په باب پوره معلومات لرل . هغوی په دې خبره هم ښه پوهیدل چې باید د مسعود د باندې له خوا په پنجشیر کې د جگړې د اوربلولو ته پلمه په لاس ور نه کړل شى ، خو بیا هم د استخباراتو مامورینو احمد شاه مسعود ته خپلې نه منونکې او کله کله له گواښونو دې غوښتنې وړاندې کولې :

« که له دغو غوښتنو نه احمد شاه سر و غړوی نو سمدلاسه دې شخصاً د هغه او د هغه د ډلې تېلې ورکاوی ته اقدام وشى . له سیاسي پلوه به زموږ لپاره غوره داوى چې هغه له پنجشیر نه بهر ژوندی ونیول شى (د روغې جوړې د نیتې له پای ته رسیدو مخکې) . د دې کار هدف دا راختلى شى چې هغه بشپړې سیاسي ،

پرې خپلو ملگرو ته په خپله خوله د دې تسلیمې اعتراف وکړی شی. د انقلابي ضد سیمه ییزو کړیو په منځ او لویديځ کې د احمد شاه د نامه د اعتبار په پام کې نیولو سره د اټکي زموږ لپاره ستر تبلیغاتي ارزښت لري او کولای شی د مخالفینو د وارخطايي سبب شی.

دغه راز باید په دې ټکي هم غور وشی چې که په څه دلیل د هغه ژوندی نیول شونی نه وي، نو بیا دې خپله د احمد شاه او د هغه د نږدې اطرافیانو له منځه وړلو ته اقدام وشی.

د دغو مخصوصو اقداماتو د عملی کیدو دنده دې د افغانستان د موکراتیک جمهوریت د خاد ارگانونو او څلویښتم لښکر ته وپارل شی.

غوره به وي که له احمد شاه سره د روغې جوړې د مودې تر ختمه لاندې اقدامات هم ترسره شی:

... د احمد شاه د ډلې تېلې خلاف دې د قوی وسلې د استعمال په ګډون د یو شمیر پوځي - تخنیکي اقداماتو (عملیاتو) سرته رسول په پام کې ونیول شی

... «

که چیرې ریښتیا هم موږ دغه «اقدامات» سرته رسولی وای نو عواقب یې ډیر ښکاره وو. موږ به نه یوازې موجود کمزوري تماس هم ډری وړی کړی وای، بلکه له ستراتیژیکي پلوه د هیواد په یوه مهمه سیمه کې به مو په خپل لاس د کړ کیچ یوه دايمي منبع هم منځ ته راوړی وای. ښکاره ده چې د خپلو هیواد والو خلاف له

غیرت په هره توگه چې وی، په افغانستان کې هم جوت کړی، او ددې لپاره چې د هغوی پر تهریو بل نوی مډال وڅیړل شی، د څلویښتم لښکر سرتیري او افسران مجبور وو خپل ژوند په خطر کې واچوی.

ک. گ. ب. والا وو خپل اعتبار په افغانستان کې ښکاره «په خاورو لړلی و». زما په حضور کې یې له لسو څلونه زیات مسکوته رپوټ ورکړي چې مسعود یې له منځه یووړ، خو بیا به هغه کله دلته او کله هلته راڅرگند شو، ښکاره ده چې احمد شاه د خپل ځان په هکله د ک. گ. ب. د مامورینو رپوټونه نه لوستل.

دلته نویوه قانوني پوښتنه رامنځته کیږي: که چیرې یو ډیر اغیزمن افغانی مخالف شخصیت دومره د کابل د انقلابي رژیم او په دغه هیواد کې د شوروی قطعود حضور مخالف و، نوڅه شی د هغه د لې د نهایی ماتې او یا د ده د له منځه وړلو مانع گرځیده؟

زما په نظر دا ادعاگانې چې گنې هغه د څلویښتم لښکر د قوماندانۍ په پرتله ډیر هوښیار او د تدبیر خاوند و، بې بنسټه او غیر موجه دی. زموږ له خوا د احمد شاه مسعود خلاف د عملیاتو په گډون ټول اقدامات باید په افغانستان کې زموږ د پوځي حضور د مسأیلو په مجموعه او په هغو ستونزو کې مطالعه شی چې محدود پوځي قطعات ورسره مخامخ وو. ایا موږ د افغانستان جگړه په مجموع کې گټلې شوه که نه؟ د سالم عقل حکم خودادې چې د وسلې په زور د یو د بشپړ ملت لاندې کول امکان نه لري. هیڅ ځای او هیڅکله پوښتنه له دې زاویې نه ده مطرح شوې.

خلوینستم لښکر قوماندانی د مسعود خلاف په مبارزه کې هم ځانگړی مقاصد درلودل. ځوان له احمد شاه سره زموږ د سختې مقابلې په وخت کې چې بیا بیا پېښېدلې، زموږ هدف د هغه د له منځه وړل او شخصاً دده نابودول نه وو. موږ خپل پوځي عملیات داسې پلان کول چې مثلاً احمد شاه مسعود د پنجشیر په شمال یا مرکز کې مات کړو او مخالفین پرېښود بیا دریدو له چټکې وړتیا څخه محروم کړو. لکه چې ومې ویل، د غسې دندې موږ ټاکلې او په بری سره سرته رسولې.

د ساده گۍ خبره به وی که ووايو څو اکمن خلوینستم لښکرونه شو کړای، د احمد شاه ډلې درې وړې کړې. په افغانستان کې د شوروي پوځونو قوماندانی ټول امکانات لرل چې ان په پنجشیر او د هغه په شاوخوا کې د ۱۹۸۵ کال له دوښیو عملیاتو نه ډیر مخکې هغه له بشپړې ماتې سره مخامخ کړی. که اړتیا وای، موږ به هغه له منځه وړی هم وای. ما هیڅکله په دې خبره کې شک نه درلود او اولس یې هم نه لرم. احمد شاه پخپله هم خپل موقعیت ښه پیژانده او همدې حالت د هغه پر سیاست اوله شوروي پوځیانو سره د هغه پر اړیکو اغیزه ښندله: هغه ښه پوهیده چې د څه شې د کولو اجازه لری او د کوم شې د کولو له امله به یې غوږونه تاوېږي. د مسعود د برخلیک د نهایي ټاکنی او د هغه خلاف د اقداماتو له امله به زموږ د قوماندانی په نظر موږ له یوازیني ستونزې سره، چې همیشه ډیره پیچلې وه، مخامخ شوی وای او هغه دا چې په څه ډول هم د شورويانو او هم د افغانانو ترمنځ

کې هم سوچ کاوه چې په څه شان د سرتیرو د مړینې مخه ونیسو، له همدې امله هڅه کیده نوې او غیر معمولي طریقې په کار واچول شي. کله کله مجبوریدو دښمن وغلوو، خبرواترو ته یې راکارو او له سله والې جگړې نه یې لاس پر سر کړو. زما په نظر د محدودو پوځي ټولگیزو زیاتو افسرانو او جنرالانو د دغه نظر ملاتړ کاوه. هېڅ انقلاب او په تیره بیا افغاني انقلاب په هغو قربانیو نه ارزیده چې تاریخ یې په کومه حساسه شیبه کې د کیدو غوښتنه کوي. هغه وخت چې به زموږ سوله ییزې هلې ځلې بې نتیجې شوې او د شوروي کار پوهانو او پوځیانو د مرګ خطر به مخامخ را ته ودریده نو موږ به جگړه ییز عملیات پیل کول، ځوان په داسې حالت کې هم څلویښتم لښکر له خپل لوري ډیر کم ځواک او لږ وسایل په کار اچول، که موږ به توپچی ډزو یا هوایی بمباري ته نیت وکړ نو هغه به ډیرې کمزورې وې او معمولاً به پر هغو غرینو سیمو او درو کیدلې چې بې وسلې ملکي خلک په کې نه اوسیدل (د.ج.).

د پولې تړل

په افغانستان کې د شوروي محدودو پوځي قطعو ته څو جلا جلا دندې سپارل شوې وې. یوه دنده دا وه چې څلویښتم لښکر دې په داسې حال کې چې د گاونډي هیواد په خاوره کې ځای پر ځای دی، د شوروي اتحاد جنوبي پوله ټینګه کړي. زما په نظر د شوروي - افغان گډې پولې ته د خطر په هکله اندېښنې بې بنسټه وې. ان هغه وخت چې د افغانستان د چارو واګي د پاچیانو په لاس کې وې، د پولې دغه

ولې د دېده نو بیا خو زموږ د اندېښنې لپاره هیڅ ځای نه و. یوازې هغه وخت چې زموږ عسکر افغانستان ته ورننوتل، زموږ په وړاندې له دښمنانو څخه د خپلو پولو د ساتنې ستونزه هسکه شوه چې غالباً (د مجاهدینو) د غچ اخیستونکو عملیاتو په لړ کې منع ته راغلې وه. دا ټیایمې سیزې له پیله د شوروی - افغان ګډه پوله زموږ لپاره «د سور ریښتیني درد» شو. د سرحدی پوځونو لویه قوماندانی اړه شوه، په افغانستان کې د ننه په اصطلاح «حفاظتی ګزمې» او موقتی پوستې جوړې کړې. سربیره پردې له پولې نه لږ وړاندې په زغره والو ګاډو کې مانور کوونکو ګزمو ته دنده وسپارل شوه. دغه ګزمې زیاتره د غلیم له سختو یرغلونو سره مخامخ کیدلې. خو دغو اقداماتو هم زموږ پر خاوره د یرغلونو مخه ونه نیولې شوه، او د ریاکتیف توغنديو په وسیله زموږ د سرحدی کلیو ویشتل روان وو. نه یوازې سرتیري او افسران، بلکه عادی شوروی وګړي هم د افغاني جګړې قربانی شول.

افغانستان ته د شوروی لښکرو استولو بیخي بل هدف درلود، او موږ د یر ژر په دې ټکی ښه سم پوه شو. په افغانستان کې زموږ د حضور په ټوله موده کې د څلویښتم لښکر اساسي دنده د اپریل انقلاب ساتنه وه، په بله وینا، شوروی سرتیري مجبور وو، هغه رژیم وساتي چې د مانیو د ننه د کودتا په نتیجه کې منع ته راغلې و. زموږ لپاره یې توپیر نه درلود چې د نوی رژیم واک د چا په لاس کې دی: د امین، که د کارمل او یا نجیب الله. د یرزیات ارزښت پل ټکې درلود:

دې ټولو شيانو سره سره پیاوړی هم شی. افغانستان باید د څلویښتم لښکر تر ووزر
 لاندې له خوبولۍ فیودالیزم نه د روښانې راتلونکې پر لور داسې توپ ووهی چې د
 جنوب ختیځې اسیا د هیوادو لپاره که د سوسیالیزم نه وی نو د ملی
 دیموکراتیکې ټولنې د جوړیدلو یو مثال خوشی. په افغانستان کې زموږ د
 ستراتیژۍ عمومي تصویر په همدغو څو لنډو تېکو کې څرگندیږي.

خو هر رژیم یوازې هغه وخت ریښتیني عمل کولی شی چې تر پښو لاندې
 زمکه یې په لږزه نه وی، خود اپریل انقلاب تل د خپل مرگ د کندی پر غاړه ولاړ
 و. د کابل نوی رژیم له هماغو لومړیو ورځو اړو چې له نا پایه جگړو سره عادت
 وکړي. د (افغانی) ټولنې قامی - قبیلوې جوړښت په خپله د واکمنۍ د سیمې پر
 سر، یا په بله وینا د واک لپاره د دایمي مجادلې تومنه له ځانه سره درلوده. تر
 یوې اندازې کیدای شی، په کال کې د انقلابي رژیم ټینګښت، پر نورو ډلګیو، د
 یوې ډلې، یا د یو بختور ګروپ بری وګڼل شی.

د کابل رژیم خلاف وسله واله جګړه په پرله پسې توګه روانه وه.

گوزاريز پوځي ټولګی

افغانستان ته د شوروي پوځونو د ورتګ له هماغو لومړیو شیبو وروسته د
 افغان - پاکستان ګډه پوله وتړو، د دې خبرې دلیل دا و چې د څلویښتم لښکر او
 حکومتی ځواکونو خلاف د وسله والو باندیونو جګړې یوازې د بهرنۍ مرستې له
 پرکت دوام موند.

غورځنگ په مرکز بدل شوی و. په پېښور، کراچی او د افغانستان پولې ته په نورو نږدې لویو ښارونو کې اسلامي بنسټ پالو گوندونو خپل مرکزونه پرانیستل. مخالفو مشرانو د کډوالو له ډلې نه نوې اولانوي وسله والې ډلې جوړولې او د افغانستان خاورې ته یې صادرولې. د وسلو او مهماتو ناپایه قاچاق روان و او څومره چې په افغانستان کې زموږ شته والی پسې اوږدېده، هغومره د دغو قاچاقو اندازه زیاتیدله.

په افغانستان کې په تیره بیا په ختیځو ولایاتو کې د ژوندانه د عادی کولو لپاره موږ مجبور وو، اصلی کاروانی لارې چې مخالفینو ترې ګټه اخیستله وتړو. د ۱۹۸۵ کال له پسرلي نه موږ د مستقلو گوزاریزو کنډکونو شمېر د یرزیات کړ او له پاکستان سره د پولې په اوږدو کې مو په دې مقصد واچول چې هغه په بشپړه توګه وتړي. له اتو کنډکونو څخه دوه لواوې راجوړې شوې. یوه یې په جلال آباد کې ځای پر ځای وه او د افغانستان په ختیځه پوله کې یې د دښمنانو د کاروانو خلاف مبارزه کوله. د دویمې گوزاریزې لوا قوماندانې د افغانستان په ختیځه پوله کې یې د دښمنانو د کاروانو خلاف مبارزه کوله. د دویمې گوزاریزې لوا قوماندانې د افغانستان په جنوب لویدیځ کې د لښکرګاه په ښار کې ځای پر ځای کړی شوه.

له پاکستان او ایران سره د افغانستان د ټولو پولو په سلو کې شپيته برخه چې

په لویدیځ، جنوب او جنوب ختیځ کې نږدې دوه زره د کابل ته د نږدې د لویو

زما په نظر مستقل گوزاريز پوځي ټولگي د څلويښتم لښکر تر ټولو تکړه جنگي قطعي وي. هر کنډک نږدې پنځه سوه افسران، واره ضابطان او سرتيري درلودل. هغوی ټول د ښه مهارت خاوندان اوله پوځي او فزيکي پلوه پوره چمتو کسان وو.

گوزاريز ټولگي ډير سمبال وو. هغوی د زغره والو گاډو په گډون، ډيره نوې وسله درلوده. هرې لواء هليکوپتر و خپله ډله لرله چې د جگړې ډگر ته د نويو ځواکونو چه رسولو کې ترې کار اخيستل کيده.

د کنډکونو قوماندانانو ته تل د څلويښتم لښکر د استخباراتو د ادارې او سيمه ييزو مقاماتو له خوا افغانستان ته د مخالفينو د صادرېدونکو کاروانونو د حرکت او نورو اعمالو په باب پرله پسې معلومات رسيدل. خو گوزاريزو ټولگيو زياته اتکا په خپلو معلوماتو کوله. هغوی تر و سه و سه له سيمه ييزو چارواکو او د ولانيونو او السواليو له عادي وگړو سره ټينگي اړيکي پيدا کړي وې. په خپل لاس راتولو شويو معلوماتو د کنډکونو قوماندانانو ته د خپل مسورليت په ساحه کې د حالاتو د پوره روښانتيا وس ورکاوه.

د کاروانونو په لارو کې د کمين نيولو لپاره چمتو والی تر دريو ورځو وخت نيوه پوځي ډله به يو ناڅاپي سيمي ته ليږل کيده. هره ډله په څو کوچني يو يعني د نيولو، ويشتونکو او مدافعي په ډلگوټو ويشل کيده. د جگړې د سيمي او د چار چاپ حالاته به ياد کړ. ښه له سيمو زاريز ته لگ. بادشاه او ياد، غر

کارو. سختی یې په دې کې وه چې باید ډلې یې له دې چې د چاورته پام شی او یا یې د احتمالي د ندی د ځای په هکله چاته پته ولگی، ځان ډیر پټ هغه ځای ته ورسوي.

د گوزاريزو ځانگړيو کنډکونو د جوړیدو په لړیو وختو کې موږ سرتیری له تخنیکي وسایلو او کله کله له ټانکونو سره یو ځای هم، ټاکلې سیمې ته استول. شک نه شته چې په دې صورت کې د عملیاتو د پټولو او یا د ناڅاپي يرغل احتمال له منځه ته. د دغسې حرکاتو نتیجه که صفر نه وه، نو بیخي کمه خو خامخاوه.

کله چې پوه شوو سرتیرو اوږد او دروند مزل د نظر وړ عملیاتو د بریادۍ سبب گرځي، و موپیتيله چې هغوی به ټاکلې ځای ته په پښو لیږو، خوداهم زموږ په طبعه چندان برابر کار نه و. له یوې خوا اتیا... سل کیومتره پلې تگ او سخت اقلیمی شرایط د دوزخ سختیو ته ورته کار و، له بلې خوا دې کار زموږ ډیر وخت ضایع کاوه. له همدې امله وروسته د دغو ځانگړيو گوزاريزو لوانگانو لپاره د هلیکوپترو جلا ډله بیله کړای شوه چې دنده یې یوازې او یوازې د همدغو لوانگانو له خوا د ورکړل شویو امر وروسته رسول وو. وروسته موبیا گوزاريز پوځي ټولگی د هلیکوترو په وسیله سیمې ته رسول.

هلیکوپتر چې به گوزاريز ټولگی له ځانه سره جگ کړ، نو تقریباً هماغې خوا

سرتیری ترې کور پری، خو په واقع کې هېڅوک نه کوزیده او داهسې غولوونه وه. وروسته بیا هلیکوپتر دویمې، دریمې او څلورمې ټاکلې شوی نقطې ته ځان رساوه او همدغه غولوونکي حرکات یې تکرارول، په پای کې هلیکوپتر زمور د مقصد ځای ته رسید، په بیرد یې سرتیری کوزول او د راستنیدو په وخت کې یې دوه درې ځایه نور هم د دروغو ځینې مخکنی حرکات تکرارول او بیا یې خپل ځان مرکز ته را رساوه.

د گوزاریزو ټولگیو د مرستې لپاره د زغره والو گادو قطار، د هغوله تگ لړ وروسته په هماغه لور خوځیده او له ټاکلې ځای نه ۵۰ - ۶۰ کیلومتره لیرې یې مورچل نیوه. په دې وسیله مور د ښمن د خپلو عملیاتو د ځای او مقصد په هکله لارورکی کاوه.

مور باور درلود چې مخالفین هم قوی استخبارات لری. په دې کار کې د ولایتونو نږدې ټولو وگړو برخه اخیسته. د غرونو په لوړو څوکو کې د څارنې څانگوي پوستې جوړې شوې وې. پښتنو کوچیانو هم په دقت سره د « کفارو » یعنې شورویانو څارنه کوله او هر څه چې به یې ولیدل، په هره ممکنه وسیله لکه: د اور په بلولو، د هندارو په پرکولو او ان د مخابراتي په وسیله او د نورو لارو چارو په مرسته به یې سمدلاسه رپورټ ورکاودله دی امله د گوزاریزو ټولگی داسې کوزول چی دچاو ورته پام نه شی عملاً نامننه خبره وود یوازی د گوزاریزو څانگړیو کښکونکو د سرترو او افسرانو د نه په حله نه او د جگړې د ښه عملیاتو د نه په ډول نه به

کې به د دښمن کاروان بشپړله منځه وړل کیده.

د څلویښتم لښکر قوماندانۍ دا خبره هیڅ نه پتوله چې موږ د کاروانو خلاف پراخه مبارزه پیل کړې ده. د افغانستان مشر تا به (وخت ناوخته) د پاکستان او ایران حکومتونو ته د افغانستان په چارو کې د لاس وهنې او د دغو هیوادو په حاوره کې د وړانکارو باندې ونوډ ملاتړ له امله احتجاجیه لیکونه سپارل. موږ رسماً اعلان وکړ چې دښمن ته د وسلو رسولو کاروانونه به زموږ له خوا (خامخا) له منځه وړل کیږي، خو له دې سره سره تقریباً هر ورځ په بیلابیلو مهماتو لکه ریاکتیف توغنديو، د توپونو په گوليو او نورو بار قجرې او موټرونه د افغانستان او پاکستان له گډې پولې نه تیریدل. پر اوښانو او خرو باندې معمولاً ماینونه چې زیاتره یې د ایټالۍ محصول وو او سپکه وسله لیرې دول کیده.

د گوزاریزو ټولگیو تر څنګ د افغان - پاکستان د گډې پولې د تړلودنډه، د هلیکوپټرو ځانګړو روزل شویو پیلوټانو هم سرته رسوله. دغو افسرانو عموماً د ورځ او کله کله د شپې له خوا گزمې وهلې او هڅه یې کوله ځانګړی کلابندې شوې سیمې ته د کاروانونو د رسیدو مخه ونیسي. په دغو هلیکوپټرو کې به د گوزاریزو ټولگیو له ډلې نه د تلاشی او نابودولو لپاره یو شمیر کسان هم سپارده وو. هلیکوپټرو چې به کله روان اوښان یا موټر ولیدل. نو پر سر به یې ورته څو څرخونه وخورل او بیا به یو ناڅاپه د هغوی مخې ته پر زمکه کیناستل. معمولاً

ځفاسته وکړه، نو ښکاره وه چې وسله وړي، خو که د تلاشی سړو ته به معلومه شوه چې په کاروان کې غیر پوځي او سوله ییز شیان وړل کیږي، اوبنانو او یا موټرو ته به د مخکې تګ اجازه ورکول کیده.

د دوبي پیل تل د دښمنانو د کاروانو سره د مقابلي تر ټولو گران پړاو گڼل کیده. دغه وخت په غرونو کې واوړه ویلي کیده او ټولې لارې او گودرونه پرانیستل کیدل. د ژمنی پړاو په پرتله د وسلو او مهماتو د راوړلو اندازه څو ځلې زیاتیده. له دې امله (دغه وخت) د موجودو گوزاریزو ټولگیو د مرستې لپاره مو ځانگړې سمبال شوې الوتکې هم گمارلې. هغوی د پولې په اوږدو کې د گزمې تر څنګ د کشف عملیات سرته رسول او لیدلي کاروانونه یې له منځه وړل.

سره له دې چې موږ د پولو د تړلو اوله کاروانونو سره د مقابلي لپاره خورا زیات قوتونه په کار اچولي وو، خو دغه کار مو په بشپړه توګه نه شو ترسره کولای. کاروانونو په یوه یا بله بڼه د افغانستان خاورې ته نفوذ کاوه او دلته یې بیا تباه کول گران کار و. د ۱۹۸۵ کال په پای کې مو، پولې د تړلو لپاره له پليو غنډونو، کنډکونو او ټولپوښو نه هم کار اخیستل پیل کړل.

اتو گوزاریزو کنډکونو هر یو د مسوولیت خپله خپله سیمه درلوده. پولې ته په نږدې ولایتونو کې د مجاهدینو جگړه ییز فعالیتونه د یرزیات چټک وو. په تیره بیا په کندهار، لښکرګاه، غزني او گردیز کې ځای پر ځای شوی کنډکونه له

حال باقی و. د شوروی عسکرو له بشپړې وتنې خواوونې مخکې د دغه ځای حالات په چټکۍ سره مخ په نازکېدو شول.

په اسعد آباد کې د میشتو جزو تامونو ژوند تر ټولو سخت و. د افغانۍ جگړې په ختمیدونکي پړاو کې جگړه ییز فعالیتونه خپل اوج ته ورسیدل. زموږ د پوځونو د وتلو په درشل کې د دغه ولایت حالت ډیر خراب شول. دغه وخت تقریباً هر د ورځ زموږ پر سرتیرو دریا کتیف توغنديو او هاوانونو ډزې جاري وې. هغه څه چې د گوزاریزو ټولگیو غړیو په افغانستان کې وکړل یوازې د زرورو او قاطع افسرانو او سرتیرو ځانگړتیا ده او بس. د گوزاریزو ټولگیو پرسونل له مسلکي پلوه په ډیرو لوړو سطحو کې و. هغوی جگړه ییز فنون ډیر ښه پیژندل او په خورا مهارت سره یې خپلې دندې سرته ورسولې.

د افغانستان د جگړې په پړاو کې د گوزاریزو ټولگیو پر سرهم ډول ډول پېښې راغلې دي. بریاوې هم وې او ماتې هم. په وسلو بار کاروانونو د پوښه کولو تر څنګ چې هم یې د شورویانو او هم افغانانو د نورې وینې توپیر و احتمال کماو، کله کله ماتې هم پېښېدلې.

د دندې ناسمې تشریح، د جگړې لپاره نیمګړی چمتو والی او په تیره بیا ټاکل شوې سیمې ته د تګ په وخت کې تیروتنو ډیر ناوړه عواقب رامنځته کول. زما په یاد دی چې د ښمنانو د ځانګړو روزل شویو سرتیرو درې ډلې بشپړې له منځه

يوړې، د دې خبرې دليل څه و؟

لیږلو خبره چې به یې ځان ته معلومه کړه، نو بیا به یې هغې ته وخت ورکاوه چې په کراره ټاکلې سیمې ته ځان ورسوي، خوله دوی مخکې به هلته دښمنانو کمین نیولی و. په داسې یو حالت کې چې کله هلیکوپترې بیرته خپلو مرکزونو ته ستنیدلې او ټانکونوله دغه ځایه شو کیلومتره واټن درلود، د ځانګړو ایسارو شویو ټولګیوله لاسه نور هیڅ پورده نه وو. د غو سرتیرو یوازې سپکه وسله له ځانه سره وړه. دښمنانو د ماشینګنو تر څنګ هاوانونه هم درلودل او د ناڅاپي برید هغه لارې چارې چې دښمنانو ترې کار اخیست، دوی ته یې ډیر بری وړپه برخه کاوه. هغوی د سترگو په رپ کې کولای شول، د گوزاریزو ټولګیو یوه کوچنۍ ډله ټوله له منځه یوسي.

د عملیاتو د سرته رسیدو په وخت کې له گوزاریزو ټولګیو سره پر له پسې مخابراتي اړیکې ساتل کیدې. د دغو کنډکونو د جګړې د اصلی سیمې له پاسه څلروشت ساعته هغه الوتکې خوځیدې چې مخابراتي څپې به یې اخذاوله سره مخابره کولې. همدا چې د قوماندانۍ مرکز ته خبر ورسید چې ډله په جګړه کېوته، سمدلاسه به په ډګر کې چمتو ولاړو هلیکوپترو ته د پورته کیدو امر کیده. د غلیم د دلود نابودولو لپاره نیم ساعت یا ۳۵ دقیقو ته اړتیا وه خو هلیکوپترو په دغه زمانې واټن کې یوازې د جګړې سیمې ته ځان رسولی شو.

په مجموع کې د ځانګړو گوزاریزو ټولګیو، هوایی ځواکونو او پلیمو قطعو ګډو هڅو د افغانستان په خاوره کې فعاله وړانګه ډله ته د وسله ازمه وړاتړ د

او میاشتی هم راتللی چې د څلوېښتم لښکر قطعود پولې دایا هغه برخه تپه
تړلی شوه.

د افغان - پاکستان د گډې پولې د تړلو لپاره هڅو او دغه راز د پنجشیر په دره
او بیا د کندهار، پکتیا، کونړ، هرات، بلخ او بدخشان په ولایتونو کې د یاغیانو
خلاف جگړه ییزو عملیاتو او ورسره جوخت د دښمن پر مرکزونو د هوایی بمباریو
داغیزمنتوب زیاتیدو، د مخالفینو مشران اړکړل چې خپلې راتلونکې نقشې او
پلانونه له سره جوړ او تنظیم کړي.

په پاکستان کې میشتو د مجاهدینو «روحانی پلرونو» هڅه کوله غیر ممکن
کارونه سرته ورسوي لکه: د حکومتی ضد هڅو د کمیدو مخنیوی، له گوزارونو
څخه د اساسی ځواکونو بچ ساتل، د پښ شوی زیان دیر ژر جبران او د افغانستان
په خاوره کې د ننه د نویو مرکزونو جوړول.

د مخالفینو مشرانو وړانکارو باندیونو ته د وسلو رسوونکو کاروانو د بیا بیا
ضایع کیدو له امله پریکړه وکړه چې له پولې نه د اړولو په وخت کې (کاروانونو) د
ساتنې ځانگړی ټولگي جوړ کړي. د هغوی مهمه دنده د شوروی سرتیرو له خوا د
غلچکیو یرغلونو مخنیوی او له هغو سره مقابله و.

زمونږ گوازارینرو ټولگيود پوځی لویو چونیو د امنیت د تأمینولو لپاره ستر
کارونه سرته رسولی دی. هغوی د کابل په گډون د افغانستان د دیرو لویو ښارونو
د پرله پسې بر بادۍ خطر له منځه وړی و. د ځانگړو دندو د سرته رسولو مستقلو

پوځونو تر وتلو وروسته د افغانستان پوله له يوې ډاډمنۍ ساتنې نه بې برخې پاتې
شوه بې دفاع کلي د رقيبو وسله والو باندونو د جگړو په ډگر بدل شول چې نتيجه
يې د سلگونو او زرگونو ملکي وگړو حتمي تباهۍ راوختله.

سيد احمد گيلاني

د پاکستان پولې ته په نږدې سيمو کې «د افغانستان ملي اسلامي محاذ»
وسله والو د لو فعاليت درلود چې مشري يې د گيلاني په لاس کې وه.

د هغه پلار - حضرت صاحب چې دغه راز د بغداد پير او نقيب صاحب په نامه
شهرت لري، په پنځلس کلنۍ کې انگلستان ته وليږدول شو چې هلته يې په يوه
ځانگړې ښونځۍ کې زده کړې وکړې. وروسته نوموړی د انگلستان او المان په
خولوړو تحصيلي موسسو کې هم څه موده تيره کړه. وروسته هغه د خپلو انگريزي
حاميانو په مرسته د هغه وخت د هندوستان د شمال لويديځې صوبې (اوس همدغه
سيمې د پاکستان د شمال لويديځې صوبې په نامه يادېږي) د پښتنو قبایلو په
منځ کې د يو مذهبي مشر حيثيت تر لاسه کړ. د ظاهر شاه د پلار - نادر خان له
کورنۍ سره يې نږدې اړيکې ټينگې کړې. له فرصت څخه په گټه اخيستنې سره
يې جلال آباد ته څيرمه د پراخو زمکو مالکيت تر لاسه کړ. د انگرېزانو په مرسته د
سنۍ مسلمانانو د «قادريه» طريقې لوی پير غوره شو. تل د انگريزي
استخباراتو فعال همکار پاتې شوی دی.

د گيلاني مور - مار تاريختږد الماني پوليسود يو لوړ رتبه افسر لوړ وداو چې

حضرت صاحب لومړې واده و.

سید (احمد) گیلانی په ۱۹۳۱ کال کې دنیا ته راغی ده ته له پلاره د پیری درجه په میراث پاتې شوه دنیوی علوم یې په لویدیځ او دینی یې په عراق کې ولوستل، مصر او سعودی عربستان ته هم د دې مقصد لپاره تللی دی. په انگریزی، جرمني، پښتو او دری ژبو روانې خبرې کولی شي. دویم واده یې د نادرشاه له یوې خپلوانې سره شوی دی.

گیلانی په ۱۹۷۳ کال کې د سلطنتي نظام تر ړنگیدو پورې د ظاهرشاه غیر رسمي سلاکار و. تر اوسه هم د پخواني پاچا په کورنۍ سره تینګ اړیکې لري. گیلانی په افغانستان کې د اپریل انقلاب تر بری پورې چندان په مذهبي چارو کې نه واخسته، خو له سلطنتي کورنۍ سره یې نږدې اړیکو او د پښتنو قبایلو له روحاني مشرانو سره پراخ تماس او دغه راز خپلې مادي شتمنۍ، له پاکستان سره د ګاونډيو ولايتونو د پښتنو قبایلو په منځ کې پوره اعتبار ورکړی و.

د جلال آباد ه شاوخوا کې یې له پلاره پراخي زمکې ورته په میراث پاتې شوې. دغه راز د قره قل پوټکو د صادراتو، په مرکز کې د «پیژو» موټرو پلورنځی او سر بيره پردې په کابل، کندز او د هیواد په نورو ښارونو کې د غیر منقول ملکیت له درکه هم ورته کافی عایدات په برخه کیدل. د انقلاب په درشل کې د گیلانی شخصي ملکیت د اوو میلیونو امریکایي ډالرو په انډول تخمین شوی و.

چې په ننگرهار کې د گيلاني شتمني په ۱۹۷۸ کال کې ملي شوه نو هغه بيا پاکستان ته وتښتيد.

«د افغانستان د ملي اسلامي محاذ» مشر د نظريو له پلوه معتدل مذهبي - سياسي شخصيت دی. سلطنتي کورني ته له ښکاره تمایل سره سره هغه د نوي ډول «اسلامي ديموکراسۍ» او په اسلامي اصولو بڼا يو حکومت او يوه جمهوري دولت د جوړولو پلوی کوي. گيلاني د اسلامي حزب د مشر گ. حکمتيار افراطي حرکاتو ته په کرکه کتل او هغه يې هسې «خان بنودونکي» او نادان باله.

گيلاني په ۱۹۷۹ کال کې افغانستان ته د شوروي پوځونو ليرېل سخت وغندل او ټول مسلمان يې له مور سره نه پخلا کيدونکې مبارزې ته راوبلل. د گيلاني چارچاپير په لويديځ کې روزل شوی شخصيتونه او دغه راز هغه پخوانی پوځي افسران او دولتي مامورين راټول شوي چې د انقلاب په کلونو کې له هيواد، تښتيدلي او اوږده موده يې د کابل له رژيم سره په وسله واله مبارزه تېره کړې ده.

نه پخلا کيدونکي اپوزيسيون

شوروي پوځي قومانداني په افغانستان کې د خپل حضور په ټولو نهو کلونو کې پرله پسې مبارزه کوله چې د مجاهدينو لويې او وړې ډلې ځان ته راماتې کړي، خود اپوزيسيون زياتې برخې له دغسې تماسونو څخه په کلکه پرهيز کاوه. د وخت په تېرېدو سره (دغې ډلې) د «نه پخلا کيدونکي» لقب وگاټه.

پرتودندوله مخې ټاکل کيدای شي. لومړۍ دنده، په افغانستان کې د سياسي بې ثباتۍ منځ ته راوړل وو. دويمه دنده د انقلابي رژيم نسکورول وو. د دې هدف لپاره نه پخلا کيدونکي اپوزيسيون ښې ډيرې هڅې کولې چې د اوږدې پارتيزانۍ جگړې په منظور ځواکونه راټول او لازيات کړي.

دښمنانو له شوروي عسکرو او حکومتی پوځيانو سره د جگړې په ډگر کې خپلې لويې ماتې د هيواد پر خلکو او افغانی عسکرو د ايدیالوژيکي اغيزې د پياوړتيا په مرسته جبران کولې.

ياغيانو د حکومتی مقاماتو په پرتله يو شمېر ټولنيزې لانجې ډيرې ښې هوارولې. مثلاً د مجاهدينو تر لاس لاندې سيمو کې د نويو ښوونځيو پرانيستل. مسعود په پنجشير کې له جومات نه د ښوونځی کار اخيستلو ته اجازه ورکړه.

دښمنانو خپلې واکمنۍ ته د قانوني ښې دور کولو له پاره په ځينو ولايتونو کې په وازکومۍ جار واهه چې هغوی د دولتي مامورينو، د پوځ او څارندوی د افسرانو له خپلوانو نه درندې جریمې اخلي. د دغې جریمې اندازه د دوواو دريو زرو افغانیو تر منځ وه.

نه پخلا کيدونکي اپوزيسيون له وړانکارو او تروريستی متودونو نه پراخه گټه اخيستله. د دغو اقداماتو لوی هدف د سيمې دوگړو ډارول او د انقلاب ضد ټولنيز بنسټ پراختيا وه.

د يادولو وړ ده چې مجاهدينو دا تاسيس سيمې له بنماړ نه د تېروريزم

تنکیوزلمیانو نه پراخ کار اخیستل پیل کړل. مثلاً موږ ته معلومه شوې وه چې د بغلان په ولایت کې له شلو تنکیوزلمیانو نه یوه وړانکاره ډله راجوړه شوې ده. هغوی نه یوازې د ولایتی مقاماتو او شوروی افسرانو کلکه څارنه کوله، بلکه ځینې وختونه به یې ډیر خطرناک تروریستی اعمال هم سرته رسول.

د وخت په تیریدو سره مجاهدینو د وړانکارو عملونو د سرته رسولو په مقصد د افغانی وسله والو پوځونو او څارندوی او ان د شوروی عسکرو له یونیفورم نه هم کار اخیستل پیل کړل. دښمنانو ډیر ځله د څلویښتم لښکر د بدنامولو په منظور زموږ د پوځیانو کالی اغوستل او بیا به په لارو کې درېدل او داسې به یې ښودله چې گنې د (شوروی) ساتونکې پوستې یا گزمې غمړې دی. په دغه وخت چې به هره ترانسپورتي وسیله، د دوی لاس ته ورغله تالا کیدله (؟ د. ج)

دښمنانو خپل پوره وس کاوه چې د ښارونو او سیدونکو ته د خوړو او نورو ضروری شیانو په رسیدلو کې زیات خنډونه رامنځته شي. د حکومت له اقتصادي کړنلارې نه د خلکو د ناراضه کولو په غرض، یاغیانو سترو ښاري مرکزونو ته تللي لارې تل بندولې او پر هغوی د غنمو، لرگیو او داسې نورو شیانو وړلو ته اجازه نه ورکوله. مثلاً: د خوست لویې اولسوالۍ ته د شیانو په رسیدو کې د بندښت د پیدا کولو په غرض، هغوی نه یوازې سیمې ته ورغلې ټولې کورنۍ لارې، بلکه هغې خواته له پاکستان نه ورغلې لارې هم بندولې.

د نه پخلاکیدونکي اپوزیسیون د اقتصادي وړانکارۍ په سیاست کې غټ

مثلاً د پروان په ولایت کې یا غیانو چې د څارندوی کالی یې اغوستی وو، کارگران لوتول او ډارول، د بگرام د هوایی ترمیم ځای تخنیکي کارکوونکي او انجنیران تر ټولو زیات تر فشار لاندې نیول شوي وو. سره له دې چې شوروي پوځیانو سخت امنیتي تدبیرونه نیولي وو، د مجاهدینو د پرله پسې اقداماتو په وجه مورونه کړای شول، داسې شرایط رامنځته کړو چې دغه فابریکه په خپل پوره توان کار وکړي. د فابریکې تولیدي وړتیا له جگړې نه د مخکې وختونو په اندول په سلوکې اتیا راټیټه شوه. د غسې یو حالت د نغلو د بریښنا په فابریکه، د گلبهار په نساجي او د افغانستان په نورو تولیدي موسسو کې هم رامنځته شوی و.

د نه پخلاکیدونکي اپوزیسیون لویه هڅه دا وه چې د هیواد په دولتي موسسو او وسله وال پوځ کې خپل استخبارات ایجاد او پیاوړی کړي. دښمنانو غالباً د داوطلبو (سرتیرو) په بڼه نفوذ کاوه. چې څنګه به د پوځي ښوونې او روزنې دوره تیره شوه، د دغو کسانو یوه برخه به له خپلو وسلو سره مخالفینو ته ورتهښتیده او بله برخه به یې په پوځ او څارندوی کې د وړانکارو عملونو د سرته رسولو په منظور پاتې شوه.

مجاهدینو د څلویښتم لښکر خلاف په جگړو کې د لاس ته راغلې تجربې په مرسته د پارتیزاني جگړې د پرمخ بیولو طریقې لاندې نورې اصلاح کولې. مثلاً هغوی د اتیایمې لسيزې په اوا سطوکې اړشول چې خپلې لویې ډلې منحل کړي او اساسي ځواکونه د کوچني یو ډلگيو په بڼه د خلکو د اوسیدو په سیمو کې ځای پرځای

کمیټې یا د نه پخلا کیدونکې اپوزیسیون د واکمنۍ ارگانونو هم دغو ځایونو ته په لیرېدو پیل کاوه. د دغو کمیټو مشرانو د خپل نفوذ په سیمو کې له دولت سره په مرستې تورنو کسانو او یا هغه چا خلاف چې له دښمن سره له پراخې مرستې نه یې سرغړولی و، علنی اسلامي محکمې دایرولې.

دغه راز ایران او پاکستان ته د (پوځي) زده کړو او هم د وسلو او مهماتو د لاس ته وروړلو په منظور د ډلو استول چټک شول. دښمنان د اپریل اومۍ په میاشتو کې بیرته افغانستان ته راستنیدل. اوږدو جگړو بنسټ له چې یوازې همدغو ډلو د شوروی او حکومتی عسکرو خلاف په جگړه کې تر ټولو زیاته سر سختی او فعالیت څرگند اوه.

د افغان - پاکستان له گډې پولې نه د تیرو شویو اساسی لارو د بندولو لپاره، زموږ له هڅو سره جوخت، دښمنانو د وسلو د لاس ته راوړلو په منظور د لنډو لارو د پیدا کولو لټه هم پیل کړه. سربیره پردې د احتمالي خطر د مخنیوی لپاره دښمنانو د مختلفو کاروانونو په لیرلو پیل وکړ. په دغو کاروانو کې به د بیلابیلو گوندونو غړي شاملیدل. دا د مختلفو (جهادی) تنظیمونو د همکارۍ د منع ته راوړلو په غرض د هڅو یوه کوچنۍ لړۍ وه. په دې لړۍ کې د اطلاع ورکول او مخابره واحد سیستم او دغه راز د بیلابیلو باندونو د مشرانو ترمنځ د اطلاعاتو د حتمي تبادلي خبره راتلله.

د باغیانو د وسلو او مهماتو بدولۍ سرچینه به خپله حاکمیت به ځان

خیانت په نتیجه کې نه یوازې سپکه وسله، بلکه هاوانونه، لنډ توپونه او دغه راز وسله وال ګاډی هم تر لاسه کول.

صبغت الله مجددی

د ۱۹۸۶ کال د جولای په ۱۸ د افغانستان د موکراتیک جمهوریت اختصاصی انقلابی محکمې د مخالفینو یو شمیر نامتو مشران په اعدام محکوم کړل. د هغو کسانو په ډله کې چې په څه نامعلوم علت په اعدام نه وو محکوم شوی، یو هم د «افغانستان د ملی نجات جبهې» مشر صبغت الله مجددی و. عجب تصادف: په کابل کې د اختصاصی انقلابی محکمې له پریکړې یوه اوونۍ وروسته له مرګ نه بچ شوی مجددی د «اووه ګونی اتحاد» د عالی شورا د پریکړې له مخې د یوې بلې درې میاشتني دورې لپاره د هغې رئیس وټاکل شو.

مجددی په ۱۹۲۱ کال کې زیږېدلی دی. هغه د افغانستان په یوې ډیرې اغېزمنې خاندانۍ سلسلې یعنې حضرتانو پورې اړه لري چې د پیغمبر (ص) اولاده ګڼل کیږي. د مجددی تېر د عربي هیوادونو په تیره د سعودی عربستان له شتمنو کورنیو سره د خپلوی د اړیکو په ګډون کلک او رنګارنګ اړیکې او دغه راز د لویدیځې اروپا او امریکا له سیاسي او تجارتي کړیو سره پراخې او ډیرې نږدې شخصي پیژندګلوی لري. له افغانستان نه بهر د مجددیانو د تېر له اتو سوو زیات غړي اوسیدلي چې زیات یې د اسلامي افراطونو په سیاسي فعالیتونو کې

د صبغت الله مجددي پلار محمد مسعود مجددي او نيکه فضل محمود
مجددي د افغانستان په وتلو مذهبي او سياسي شخصيتونو کې راځي. د غو
سنتي اسلامي شخصيتونو د ټولو هغو هڅو په وړاندې چې اسلام د ورځې له
شرایطو سره برابر کړي، مقابله کړې ده. هغو په خپلو سياسي هڅو کې تر هر څه
لمړي پر مر تېجو اسلامي روحانيونو او شتمنو روشن فکرانو تکیه لرله.

د هیواد د ټولنیز ژوندانه پر بهیر د دغه تېر د غړيو اغیزه خورا ستره وه. مثلاً:
د صبغت الله مجددي بل نيکه محمد صادق مجددي له ۱۹۲۹ کال نه تر ۱۹۵۳
کاله پورې په مصر کې د افغانستان سفیر و. نومړي د یو شمیر عربي شیخانو له
کورینو سره چې اوس اوس د سعودي عربستان په مشرانو کې راځي، ښه ټیټګی
اړیکې پیدا کړې وو چې له ځانه یې خپلې اولادې ته د میراث په توګه پرېښودل.
صبغت الله مجددي چې د کابل (دیني) مدرسه په ښوونځي پاتې ته ورسوله نو
په ۱۹۴۷ کال کې مصر ته لاړ او هلته یې د الازهر پوهنتون د اسلامي حقوقو په
پوهنځي کې شپږ کاله زده کړې وکړې او د شرعیاتو د ماسترۍ د پیلوم یې په
ښوونځي تر لاسه کړ.

وطن ته له ستنیدو وروسته مجددي د کابل په یو شمیر لیسو او پوهنتون کې
په تدریس بوخت شو. هغه په جوماتونو کې د موعظو او په ټولګیو کې د تدریس
په وخت کې عادي خلک او محصلین د حاکم نظام ښکېلو او په افغانستان کې د
حقوقو د نظام جوړولو ته اړال په همدې مختیک مجددي د څو کتابونه

مجددی د حکومتی ضد اقداماتو او دغه راز د هغه شوروی هڅیت خلاف د ناوړه قصد د لمسولو په تور چې د افغانستان په کتنه بوخت و، په ۱۹۶۰ کال کې په څلور کاله بند محکوم شو، خو په زندان کې یې له څو اوونیو زیات موده تیره نه کړه او ډیر ژر خوشې شو. څه موده یې په کابل کې د سعودی عربستان د سفارت د ژباړونکي دنده درلوده او په همدې نامه د شپږو میاشتو لپاره د امریکا متحدو ایالاتو ته ولیږل شو.

په ۱۹۶۴ کال کې مجددی دوه کلن مهاجرت کوی او خپلې ټولې هڅې ټولنیزو او سیاسي کارونو ته وقفوي. په همدې وخت کې هغه د شرعیاتو د یوه عالم او د ژبور خبر لوڅ په نامه چې په پنځو بهرینو ژبو هم تسلط لري، شهرت مومي. مجددی د مهاجرت په دې دوره کې خپل یو شمېر آثار د چاپ لپاره چمتو کړل لکه: «په اسلام کې سیاست»، «منطق او فلسفه»، «یووالی او د ایمان اساسات». مجددی په دې کتابونو کې «د حقیقي اسلام د بیا ژوندی کولو او هغه ته ډیر غلیزي (په بله ژبه جگړه ماري ب. گ.) ځانگړتیا دور کولو» تبلیغ کاوه.

وروسته چې کله مجددی هېواد ته راستون شو، نو د ده په مستقیم ګډون او لارښوونه په افغانستان کې د «اخوان المسلمین» په نامه د اسلامي اجتماعي ډلې بنسټ کېښودل شو. لږ وروسته د دغې ډلې یوه بله څانګه د «ځوانو مسلمانانو» په نامه منع ته راغله چې په مشرتابه کې یې د ص. مجددی په وړاندیز گ.

حکومت یې ته هر څه وکړه.

اوله همدې امله يې د پاچا مخالفت ته هم ملا وتړله. په ۱۹۷۱ کال کې چې کله د پاچايي استخباراتي ادارې غړيو د مجددې يونږدې ملگري وواژه، نو هغه لومړی پاکستان او وروسته امريکې ته و تنبديد او هلته يې د څه مودې لپاره د «اسلام پيژندنې» درس ورکاوه. د پاچايي نظام د نسکوريدو په وخت کې په لندن کې و اوله همدې ځايه يې د «غير اسلامي ماهيت» له کبله د داود په نوي رژيم نيوکې پيل کړې.

د سلطنت له ړنگيدو وروسته مجددې په پاکستان کې د «اخوان المسلمین» د معتدلو غړيو له منځه د د اسلامي روحانيونو جمعيت (د.ج.) په جوړولو اقدام وکړ.

په کابل کې د اپريل تر انقلابه مجددې په هالنډ کې اوسيده، څو ځله د غمارک ته لاړ چې «د سکندناوي هېوادونو د اسلامي مرکز» د جوړيدو پر سر منځ ته راغلي لانجې غوڅي کړي. په ډيرو سکندناوي هېوادو کې يې د دغه مرکز د څانگو او دغه راز د جوماتونو په جوړولو کې شخصاً ونډه اخيستي ده. د د غمارک او هالنډ په يوشمېر پوهنتونونو کې يې د اسلام د تاريخ په هکله لکچرونه هم ورکړي دي.

مجددې له افغانستان څخه بهر سياسي فعاليت هم له پامه نه غورځاوه. د ۱۹۷۸ کال په د سمبر کې په ډاگه د افغانستان د موکراتيک جمهوريت ټول مخالف ځواکونه د افغانستان د خلکو د موکراتيک گوند خلاف د مبارزې لپاره يووالي ته راوبلل.

کابل کې چاغمارۍ شول. همدا خبره د دې سبب شوه چې صبغت الله پاکستان ته ستون شي. دې لومړۍ «د افغانستان د ملي نجات جبهې» د انقلاب ضد ډلې په مشر تابه کې شامل شو او وروسته يې دهغې مشري په غاړه واخيسته.

د ۱۹۷۹ کال په مارچ کې مجددي د افغانستان د مسلمانانو په نامه خپله خطابه خپره کړه چې هغې کې يې خلک «د کمونيستي ملحد رژيم خلاف جهاد» ته رابللي وو. د همدغه کال په مني کې د افغانستان د انقلاب ضد ځواکونو د يوه استازی په توګه د امريکا متحدو ايالاتو ته لاړ او هلته د امريکا د حکومت د لوړ رتبه مامورينو له خوا ومنل شو.

د افغاني انقلاب ضد ډلو په منځ کې مجددي ته «په لويديځه طريقه» د افغاني لانجې د غوڅولو د پلوی خطاب کېده. دده په لاس د خپل سازمان په ليکل شوي مرام کې ويل شوي چې د «جبهې» مقصد د افغانستان د خلکو د موکراتيک ګوند د نظام د نسکورولو او په اسلامي بنسټونو او خپلو د مرکراتيکو اصولو بڼا دولت د جوړولو لپاره د ټولو انقلاب ضد ځواکونو يو موټی کول دی.

د ۱۹۸۱ کال په نوامبر کې د افغانستان د حکومت خلاف د مبارزې داشکالو؛ متود د نو او نهايي اهدافو پر سر د مجددي او حکمتيار ترمنځ چې دغه وخت يې پوره شهرت موندلی و، اختلاف پيدا شو. له همدې امله مجددي «د افغانستان د مجاهدينو اسلامي اتحاد» ډله منځ ته راوړه چې په هغې کې گيلاني، نبي، دوست محمد او نور هم شامل شول. په ۱۹۸۵ کال کې مجددي د اکاډميکي - تاريخي

«اووه گونی» اتحاد کې ورگډ شو.

ص. مجددی بیا بیا او په ډاگه د افغانستان د خلکو د موکراتیک گوند سره د یوه ائتلافي حکومت د جوړولو خبره رد کړې او ټینگار یې کړی چې د نوی افغانی حکومت غږیتوب یوازې «د خپل هېواد او اسلام ژغورونکی مسلمان» ترلاسه کولی شی.

د مجددی د تیر د غږیو او چت ټولنیز اعتبار د خورا پاملرنې وړ خبره ده. صبغت الله دیارلس وروڼه لری. په دې ډله کې یې شپږ خپل او پاتې یې میرنی دی چې له دوو نورو میندونه دنیا ته راغلی دی.

عزت الله مجددی چې په امریکا کې یې زده کړې سرته رسولې دي، د امریکا د حکومت مامور دی او اوږده موده له امریکا او سعودی عربستان سره د صبغت الله د نږدې کولو وسیله وه.

قدرت الله او اسدالله مجددی د طب ډاکتران دي چې په امریکا کې دایمی استوگنه لری او په افغانی انقلاب ضد فعالیتونو کې یې کومه ځانگړې ونډه نه وه اخیستې.

خلیل الله مجددی د انجنیرۍ زده کړې کړي او اوږده موده په استرالیا کې اوسیدلی دی. وروسته بیا سعودی عربستان ته ولیږدیده او همدلته د نورو په مرسته د «اسلامی کانگرس» د سازمان د مرستو د صندوق مشر شو. دغه سازمان

د افغانستان په څانګه کې د انقلاب ضد دنده پیل کړه.

موسسو سره نږدې اړیکې لري. ډیره موده په پاکستان کې اوسېده او دلته په گوندی چارو کې د صبغت الله مرستیال اوله هغه وروسته «د افغانستان د ملي نجات جبهه» کې دویم سړی و. هغه چې تر وروستی بری د افغانستان له حکومت سره د مبارزې پلوی و، له بهرنیو اسلامي کړيو او افغاني انقلاب ضد مرکزونو سره یې د «ملي نجات جبهې» اړیکې ټینګې کړي دي.

د یوه روسي لرغونې متیل له مخې، هره کورنۍ یو بد فطرته غړی لري. د مجددیانو په کورنۍ کې دغه ځانګړتیا درحمت الله مجددي په برخه وه. په ۱۹۶۰ کال کې همدغه سلطنتي استخباراتي مامورینو ته خبر ورکړ چې صبغت الله د شوروي هڅیت خلاف د ناوړه قصد په تیارولو بوخت دی. رحمت الله د دغه خیانت له امله د خپل ټبر له نفرین سره مخامخ شو. هغه وروسته د خپلې غوښتنې له مخې شوروي ته واستول شو چې همدلته د لمبا په وخت کې ډوب او مړ شو.

نعمت الله او ضابط الله مجددي «د افغانستان د ملي نجات جبهې» د مشر ټاټبه غړی وو چې په وارسره یې د «جبهې» لپاره د وسلو په پیدا کولو او ویشلو او دغه راز د کابل په حوزه کې د خپل تنظیم د فعالیتونو مسؤولیت په غاړه درلوده.

سربیره پردې په سعودی عربستان کې د صبغت الله د تره زوی او یوه خور هم اوسېږي چې د حاکمې سلطنتي کورنۍ د یوه شهزاده میرمن ده.

له خپلو زامنو سره د صبغت الله اړیکې ډول ډول دي. له نجیب الله (مجددي) سره چې د طب ډاکټر او دامر بکا دامر استوګن دی، له اسلام نه د هغه

د خانګړۍ استازي په توګه دهغه تر څنګ وی او عزیز الله د اسلامی حزب د ترورستانو په لاس وژل شوی چې د صبغت الله مجددي او د اسلامی حزب د مشر حکمتیار تر منځ د پخوانۍ سختې دښمنۍ د لا ژورتیا سبب شو.

په زړه پورې ده چې د افغانستان د انقلابي دولت د قومونو او قبايلو د چارو وزیر سليمان لایق هم عملاً د مجدديانو د کورنۍ غړی ګڼل کیږي، ځکه چې خوريي - مهنګار د صبغت الله مجددي میرمن وه. په دې ترتیب د صبغت الله یو شمېر زامن د سليمان لایق خوريونه کیږي. له مجددي سره د لایق د خپلوی په لړ کې مورتې دا خبره هم ښکاره وه چې د صبغت الله خلاف د لایق د بیابیا پوځو خبرو په وجه، نوموړي د مجددي د تېر غلیم بلل شوی و. د ټولو انقلابونو منطق، په تیره بیا که هغه د ختیځ په کوم هېواد کې منځ ته راغلی وی، دادی چې ورور به د ورور او پلار به د زوی خلاف وسله اوچتوی.

یوه ورځ له ماسره په شخصي ملاقات کې د سليمان لایق له خولې دا خبره راووتله چې د مجددي تېر په هکله دهند په ارشیف کې د انګلستان د «انتلجنس سرویس» اسناد شته چې ښیي، د دې کورنۍ کوم غړی په څه پیمانې له انګریزي استخباراتو سره اړیکې لرل. لایق شکایت وکړ چې د دغو اسنادو د لاس ته راوړلو لپاره دده له هڅو سره بهرک کارمل سخت مخالفت کاوه ځکه چې داربده په دې صورت کې به له انګریزي استخباراتو سره د انقلابي حکومت د یو شمېر غړيو او دهغو د نږدې اطرافیانو پخوانۍ اړیکې بر بندي شي.

کلونو کې د خپلې کورنۍ د سیاسي، تجارتي او مالي اړیکو او دغه راز د مذهبي اعتبار له برکته عملاً د مجاهدینو د ټولو مشرانو لارښوونکي او مذهبي پیران گڼل کیدل او خپله صبغت الله د نه پخلاکیدونکي اپوزیسیون تر ټولو اغیزمنه څیره وه. مجددی د هیواد په ختیځ او جنوب ختیځ کې د میشتو پښتنو قبایلو په منځ کې او دغه راز د سمنگان او بغلان په ولایاتو کې زیات پلویان لرل. «د ملی نجات جبهې» د وسله والو غړیو شمیر په منځنۍ ډول تر لسو زرو تنو اوښته چې د هغوله منځ څخه پنځوس ډلې راجوړې شوې وې.

څېره باید نوره غوڅه شي په ۱۹۸۵ کال کې شوروی مشران له افغانستان نه د څلویښتم لښکر د ایستلو د احتمال څېړلو ته اړ شول. دا کال د ډیرو سختو جگړو شاهد و. له یوې خوا د اپوزیسیون اوله بلې خوا د شوروی او افغانی عسکرو مقابلي خپل اوج ته ورسیدې. تقریباً هره ورځ مورو ته نوی او لاری تلفات اوښتل، خود شوروی له زیاتېدونکې مرستې سره سره، په حالاتو کې یو کوچنی مثبت بدلون هم نه راته.

د افغانستان د موکراتیک جمهوریت سیاسي او پوځي مشرانو د هیواد پر حالاتو د کنترول او د خپلې دندې د سمې اجرا وېس له لاسه ورکړی و. د مشخصو اقداماتو پر ځای به ترې په انترناسیونالیزم او د افغانستان په روښانه راتلونکې د اعتقاد په هکله ښکلي جملې او ویناوې اوریدل کیدې.

څه عادي افغانان به د داسې کړنې ښه نه درکوله چې د داسې کړنې د لاندې...

پېښې شوې دي. دغه ټول شيان بيخي عادي بريښېدل، خو كه يو ځل د كوم بهرني پښه دې هيواد ته ورننوتې ده، نو بيا حالاتو بيخي بله بڼه غوره كړې ده.

په افغانستان كې زموږ د پوځي اړتياوو د ليرې كولو او د دغه هيواد د رژيم په ساتنه سخت زيات لگښت كېده. دغه وړيا مرستې په داسې وخت كې ترسره كېدې چې خپله شوروي اتحاد د ډيرو مهمو خوراكي موادو له زيات كمښت سره مخامخ و.

افغانستان ته له دې ځايه د هر شې سيلاب روان و. خبره دې ځاي ته ورسېده چې د شوروي اتحاد بېلابېلو ولايتونو ته د افغانستان د ولاياتو «قيمو مېت» په غاړه واچول شو. مثلاً: دولگاگراد ولايت د غزني ولايت د قېمو مېت په لاس كې نيولوسره مجبور و، بوره، غنم، غوړي، تخنيكي وسايل او ماشين آلات هغه ځاي ته برابر كړي. انترناسيونالېستي روزنې اجازه نه راكوله چې مثلاً د دريو يا پنځو ښوونځيو او كليو ترمنځ د څو كيلو متره سړك د جوړولو په هكله د افغانانو ټينگې غوښتنې له پامه وغورځول شي. عملاً خبره داده چې بايد شوروي قېم ولايت د افغانستان د مربوطه ولايت د ټولو ستونزو د حل لپاره مټې رانغښتې وای. تركومه ځايه چې ماته پته لگېدلې، دا كار د شوروي ولاياتو او د جمهوريتو د واكمنو لپاره لوی عذاب گڼل كېده. دغو واكمنو په كابل كې له لنډې د مې وروسته، په ځان پورې د تړليو افغاني ولايتونو پر لور د تگ په درشل كې په ښكاره دا گيلې كولې.

لاندېو پريکړه ځکه د شوروي اتحاد په گټه نه تماميدله چې شوروي عسکر لا په افغانستان کې ديره وو.

د څلويښتم لښکر قومانداني او د شوروي اتحاد د دفاع وزارت او پراتيفي ډلې چې هغه وخت په کابل کې ديره وه، پرله پسې وړاندیزونه کول او دا خبره يې په گوته کوله چې نور بايد د پوځونو د ايستلو خبره غوڅه شي. د افغانستان له لاندېو نه زموږ لپاره د خلاصون بله لار اصلاً نه وه. دوسلې په زور په افغانستان کې مقصد ته درسيده لو امکان نه و. مهمه خبره دا وه چې زموږ د هيواد والو وژنې دوام درلود خو هيڅوک نه پوهيدل چې دا ولې او د څه لپاره؟

له نښو نښانو څخه داسې بريښي چې د م. س. گرباچوف تر لارښود کيدو مخکې هم زموږ د هيواد د چارو واکمنان په پای کې په دې قانع شوي وو چې نور نو بايد افغانستان ته د «انترناسيونا لستې» مرستې موضوع غوڅه کړي شي. ښايي دهغو شوروي مشرانو له ډلې نه چې افغانستان ته د پوځونو د ليرولو په پريکړه کې يې لاس درلود، دهيشا په ذهن کې هم نه گرځيده چې موږ به نږدې لس کاله په دغه هيواد کې تم کيږو. تر کومه ځايه چې اوس پته لگيدلې، په ۱۹۷۹ کال کې دا گڼل کيده چې په دغه هيواد کې زموږ د پاتې کيدو اعظمی موده له دوو - دريو کلونو څخه نه شي زياتيدلې، خو په ۱۹۸۵ کال کې څلويښتم لښکر دادي د پنځه کلنې جگړې تجربه لرله.

شک نه شته چې زموږ مشران نور په دې پوهيدل چې د افغانستان غوټه اوس

شک لرم چې پخوانی رهبري دې د عسکرو دايستلو پريکړه کړي واي. د شوروي حکومت او د گوند د مرکزي ارگانونو د ير غړي نه يوازي په ابديالوژيکي مزو او دخپل دولت دامنيت دساتنې په هکله د زرو سندرو په جادو تړلي وو، بلکه له افغاني مشرانو سره يې نږدې شخصي اړيکي هم لرل. دافغاني انقلابي مشر تا به هيڅ غوښتنه له پامه نه غور ځول کيده. سړي ته په ذهن کې داسې ورگرځيدله چې د شوروي مشرانو په نزد ترټولو لوړ بشري ارزښت همدغه انترناسيوناالستي مرسته ده او بس. زمور د سرتيرو مرگ او افغانستان ته د ډيرو مادي نعمتونو په استولو سره خپل اقتصاد نه زيان رسول دوي ته د ارزښت له پلوه په دويمه درجه کې راتلل.

مور مسلکي پوځيان به د ځينو پوځي عملياتو د پلان د تيارولو په وخت دې حقيقت ته پوره متوجه کيدلو، د ساري په توگه: د څلويښتم لښکر قومانداني ته امر کيده چې په يوه خاصه سيمه کې دې د جگړه ييزو عملياتو د سره ته رسولو لپاره تياري ونيسي. داسې امرونه له مسکوه رارسيدل. په داسې حال کې چې سالم عقل حکم، کاوه چې په خپله په افغانستان کې په جگړه بوختو افسرانو ته غوره معلومېږي چې په کوم ولايت کې څه ډول جگړه ييز عمليات سرته رسول په کار دي.

مور ښه پوهيدو چې د مسکو دې امرونو اصلي ريښه چيرې ده. ډير ځله مور اړکيدلو چې له درواغو څخه کار واخلو، خو دا يوه سپيڅلي فريب کاري وه چې په

دې يا هغه سيمه کې د جگړه ييزو عملياتو د سرته رسولو غوښتنه وکړه، نو موږ به تر هر څه لومړی د حالاتو جاج واخيست او معلومه به مو کړه چې دا عمليات د څه لپاره ضروري دي او ايا ريښتيا ورته اړتيا شته او که نه؟ زياتره به موږ له دغې څيړنې وروسته منفي ځواب ورکاوه، خو افغانانو هم پرله پسې ټينگار ته دوام ورکاوه. هغوی خپلې غوښتنې د شوروي سفارت او يا په کابل کې د ک. گ. ب. د دفتر له لارې مسکو ته ليږکې او بېرته د امرونو او لارښوونو په بڼه موږ ته رارسيدلې، موږ په مختلفو پلمو او ان په نيرنگونو سره، داسې کول چې عمليات يوازې په پلان کې ونيسو او د مسکو له خوا نه ځان خلاص کړو. موږ به خبر ورکاوه، مثلاً په پلاټکي سيمه کې مو ستاسو د لارښوونې له مخې، داسې يا هغسې عمليات سرته ورسول.

زه په غوڅه توگه ويلی شم چې د څلويښتم لښکر وړاندیزونه او بيا بيا غوښتنې وې چې د هيواد مشران يې اړکړل، په افغانستان کې د شوروي پوځونو په باب خپل دريځ بدل کړی او په پای کې پريکړه وکړې چې وړاندې بايد څه وشي؟

زما په نظر په دې هکله نيول شوي پريکړه، يوازینی ممکنه اوسمه پريکړه وه: شوروي پوځي حضور بايد پای ته ورسول شي. له دې پرته موږ مجبور وو، د څلويښتم لښکر د پرسونل شمېر دوه برابره کړو. يوازې د افغان - پاکستان د گډې پولې د تړلو لپاره زموږ په حساب لږ تر لږه اتيا زره عسکرو ته اړتيا وه. عملاً موږ

محمد يده ج. به افغانستان کې د ځان لپاره خپل - خپله قواونه راخپاره کړي.

وړې وای.

په ۱۹۸۵ کال کې د شوروی پوځي ځواکونو د ایستلو د موضوع ځانگړې څېړنه پیل شوه. وروسته وروسته دا موضوع په لوړه سطحه وڅیړل شوه او نړیواله بڼه یې غوره کړه. د دڅلوینښتم لښکر افسرانو او سرتیرو د ژنیو د خبرو اترو پایلې په مینه تعقیبولې ځکه چې هغو تر هر څه لومړی په مور پورې اړه لرله. هیڅوک نه پوهیدل چې د ژنیو خبرې اترې به په څه پای ته ورسېږي، خو مهمه دا وه چې هغه بالاخره پیل شوې.

د دڅلوینښتم لښکر په قرارگاه کې

هیڅ پوځي جزو تامونه، نه شی کولی چې د قرارگاه له سمې نقشې پرته دقیق فعالیت وکړي. په کابل کې د دڅلوینښتم لښکر قوماندانی هم د کار خپلې ځانګړتیاوې لرلې.

په افغانستان کې د شوروی پوځونو د حضور له هماغو لومړیو شیبونه، ان د دڅلوینښتم لښکر د لومړنۍ قوماندان جنرال توخارینوف له خوا هر سهار د غونډو د سرته رسولو دود منځ ته راغلی و، چې د هغو په لړ کې موجود حالات څیړل کېدل او د پوځي قطعاتو دراتلونکې ورځنۍ دندې مشخصې کېدلې، دې دندو دورځې او شپې دوختونو لپاره توپیر درلود، ځکه چې د شپې د تیاري په خپریدو سره د خطر اندازه هم زیاته بده. د دې غونډو د جوړولو مسئول معمولاً د لښکر درستینوال و، وروسته چې کله د د لښکر قوماندان شتون نه پاتې شوی، یا به خپله

که چیرې به حالات ډیر خړیر شول نو بیا پر قوماندان سربیره، دلنبرک درستیزوال، دهرې فرقې قوماندان او دهغې درستیزوال هم دخپل مسؤولیت په سیمه کې دپریکړې دکولو حق درلود. که چیرې به دغه مقامات غایب وو، نو بیا دلنبرک یا فرقې داستخباراتی چارو مسؤل ددغو کارونو صلاحیت درلود.

غونډه دسهار په اوو بجو داستخباراتو دڅانګې دمشر په دې رپوټ پیل کیده چې دهغه مربوطو افسرانو کوم کوم شیان روښانه کړي دي. دهمدغو ترلاسه شویو معلوماتو پر بنسټ حالات تحلیل کیدل او دلویو پوځي څانګو او ادارو دمشرانو دندې ټاکل کیدې.

ترټولو لومړی مور ددهغو کاروانو او بانډونو خلاف مبارزه کوله چې دپاکستان او ایران له خاورې یې نفوذ کاوه. وروسته مو ددهغو سیمو حالات خپرل چې دوسلو اومهماتو زیرمې په کې وې، یا نوې دجوړیدو په حال کې وې. دغه سیمې مور ته ښې معلومې وې او دڅلویښتم لښکر لپاره ترټولو زیاتې خطرناکې سیمې ګڼل کیدې.

سهارنیو لنډو غونډو زیاته پاملرنه او دقواود تمرکز غوښته په ټول افغانستان کې پر څلویښتم لښکر سربیره، دافغانستان دوسله وال پوځ، څارندوی او خاد قطعاتو هم فعالیت درلود. مور مجبور وو، دپریکړو دنیولو په وخت کې دهغوی موقعیت ښه مشخص کړو او مثلاً داسې نه شی چې دافغانی اردو کومه قطعه له

دشمن سره اشتباهه دشمه، دهرې ځمکه نه ترعبایه لاندې راشي او یا

وکړی. هره ورځ ډیر داسې نژاکتونه رامنځته کېدل چې پاملرنه اړول ورته حتمي بریښیدل مثلاً که به شوروی پوځي قومانداني د غزني په شمال کې د مجاهدينو له استازيو سره په خبرو پيل وکړ، سمدلاسه به په دغه سيمه کې جنگي عمليات بندیدل.

له سهارنيو غونډو وروسته د څلويښتم لښکر درستيزوالي تربوي ټاکلي اندازې خپل اقدامات د افغانستان د دفاع وزارت له پلانونو سره سمبالول. موږ به يا هغوی ته ويل چې مثلاً دڅه وخت لپاره دې په ټاکلي سيمه گوزارونه نه کړی او يا برعکس په دغه سيمه دې خامخا گوزارونه وکړی شی. ځينی وختونه موږ غوښتل چې يوازې د افغانستان هوايي يا توپچي ځواکونه دې ټاکلی هدف له منځه یوسي. لنډه دا چې خبره داسې غوټه کېده چې هم زموږ د پرسونل او هم دملکي خلکو دزيانمن کيدو مخنيوی په کې وشي.

زه بيا بيا په خيالونو کې دافغانستان خواته ورگرځم او دې نتيجه ته رسيږم چې په سختو حالاتو کې د کار دغه متود ډیر اغيزمن دی. دا يوازې په پوځ پورې اړه نه لري او په ملکي ساحه کې هم پلي کيدای شی. دواک او امکاناتو په يوه موټي کې راټولولو، دا امکان برابر اوده چې ځواکونه پر خپل وخت ټاکلي لوري ته سوق او يو شمير ستونزې له هيلې سره سمې حل شی.

د کابل او هوايي ډگر د امنیت ساتنه

د څلويښتم لښکر د قوماندان، لياره، بې دلو به ستونزه دافغانستان دساتخت

پایتخت په ټولو دولتونو، په تیره بیا ختیځ کې خورا زیات ارزښت لري. د تنظیمونو لپاره پر کابل د توغندیو، هاوان، یا لنډو توپونو، یا هسې دسپکې وسلې ډزې د عزت او اعتبار خبره وه.

د څلویښتم لښکر قوماندانی باید په داسې حالت کې، دمخالفینو له خوا د احتمالي یرغل خطر تر وسه وسه کم کړي وای. دا کار یوازې د ښار گرد چاپیره زموږ داغیزې د سیمې د پراختیا او د بیلابیلو محافظتی کمربندونو د منع ته راوړلو له لارې ممکن کېدای شول. په کار وه چې بهرنی کمربند په داسې یوه واټن کې جوړ شي چې له یوې لورې هم ویشتل شوې گولۍ ان د ښار څنډو ته هم راونه رسیدلی شي.

ورو ورو د کابل پر شا او خوا دفاعي کړۍ بشپړه راتاوه او فعاله شوه. لومړۍ کړۍ چې ښار ته نږدې پرته وه، په ۱۹۸۰ کال کې جوړه شوې وه. موږ څو ثابتې پوستې ځای پر ځای کړې، خود ۱۹۸۰ کال په فبروري کې یعنې افغانستان ته زموږ له ورتگ دوه میاشتې وروسته لومړنیو ډزو موږ مجبور کړو چې ډېر سنجېدلی عمل وکړو. له یوه کال نه بل ته د ښار امنیتي او دفاعي سیستم لا بشپړېده او په ۱۹۸۵ کال کې هغه په بشپړه توګه پای ته ورسید. دغه سیستم له دوو کمربندونو څخه خورا مطمین جوړ شوی و او مقصد یې دا و چې د افغانستان حکومت، شوروی ټاينده گيو او د څلویښتم لښکر قوماندانی ته وس ورکړي چې د نسبي امنیت په فضا کې کار او فعالیت وکړي.

داسې واټن کې پرته وي چې په هغو کې ځای پر ځای شويو ډلگيو کولی شول،
ښار ته ننوتلې ټولې لارې د دزو په وسيله بندې کړي.

دليري کمربند پوستې د غرونو په څوکو کې جوړېدلې. د کابل د امنيت د ساتلو
تر څنگ يې بله دنده پر له پسې استخباراتي څارنې وي، څو ښار ته د سترو بانډونو
د ناڅاپي رارسېدلو او نږدې سيمو ته د توغنديو او د هغو دوښتونکو د ستگاوو
د راوړلو امکانات له منځه يوسي.

سربيره پر دې د ښار د امنيت د لارښه تامين لپاره موږ هوايي څارنو ته هم دوام
ورکاوه. الوتکې پر له پسې اوان د شپې له خوا هوا ته پورته کېدلې، ځکه چې
غليمانو هره شيبه خپل تاکتيک ته تغيير ورکاوه. مخالفينو هم له شرايطو سره
ځانونه عيارول. مثلاً: که د اتيايمې لسيزې په اواسطو کې زموږ په چوڼيو او
تاسيساتو د شپې يا ورځې په هر وخت کې انداختونه کېدل، نو د شوروي پوځ
د وتلو په درشل کې يوازې دورځې له خوا زموږ په سرتېرو ډزې کېدلې. د ښمن پوه
شو چې د شپې ډزې د هغوی لپاره ډيرې گرانې دي، ځکه چې د توغندي د انجن
د آواز له مخې، دهغه دوښمنو ځای ژر معلومېدلی شو.

د هوايي ډگرونو ساتنه هم خورا سخته دنده راوختله. د څلوېښتم لښکر د هوايي
ځواکونو د امنيت د ساتلو لپاره تل اړو و چې له ډيرو زياتو ځواکونو نه کار واخلو.
د هوايي ډگرونو د ساتنې د ځانگړيو کنډکونو په ترکيب کې د اصولنامې له مخې
درې ټولې شاملېدل چې هر يوه يې يوازې اته جنگي گاډي درلودل. شک نه شته

کولای، پر هوایی ډگر د انداختونو مخه بنده او د کیناستونکو یا پورته کیدونکو الوتکو او هلیکوپترو لپاره امنیتي سیمې منځ ته راوړی.

الوتلو یا کښیناستلو هم په افغانستان کې ځانګړی رنگ درلود. الوتکه په ډېره لوړه ارتفاع، معمولاً ۷۵۰۰ یا ۸۰۰۰ مترو کې د هوایی ډګرو سرته رارسېدله او بیا یې په مارپیچي توګه خپله ارتفاع کموله. له دغسې یوې الوتنې څخه سړی ته تل یو ناوړه احساس پیدا کیده: په نظر درتله چې الوتکه له هماغې نوري نقطې څخه په زمکه «راغورځیږي». په سوله ییز وخت کې پیلوټ معمولاً په سړه سینه او ان له ډګر نه پنځلس کیلو متره وړاندې د کښیناستلو چمتووالی نیسی، خو په افغانستان کې ددې کار کول روانه وو. دلته نو په کار و چې پیلوټ له خپل ټول مهارت نه کار واخلي او د سختې پیکي په وخت کې چې تقریباً پر امنیتي سیمه درالویدو بڼه یې درلوده، د وروستی چرخ په وخت کې له دوه درې سو د مسو نه ځان د ناستې کړنې ته ور برابر کړی.

زما په نظر ډیره ناوړه وضعه د بگرام په هوایی اډه کې منځ ته راغلې وه. ځانګړتیا په دې کې وه چې د بگرام هوایی ډګر ته له هرې خوا د کلیو لړۍ راغزیدلې وې. د ښمنانو چې په دغو کلیو کې د عادی او سیدونکو تر پردې لاندې پټیدل، له هر فرصت نه یې په هوایی تخنیک او دغه راز د الوتنې پر کړنو ډیر غل لپاره ګټه اوچتوله.

موږ په بگرام کې خورا ډیر ځواک راټول کړی و: دلته مجموعاً څلور ګنډه

شمېر عسکرو له خوا ساتل کيدل....

په افغانستان کې رنگارنگ پېښې منع ته راتللې. کله کله د ښمنانو په بری سره هغه هوایی ډگرونه ویشتل چې زموږ هوایی ځواکونه په کې ځای پر ځای شوی وو. کله کله د دغسې يرغلونو په نتیجه کې موږ ته زیان هم رسید. د دغې سلسلې وروستی يرغل ترکومه ځایه چې زما په یاد دی، د ۱۹۸۸ کال په دسمبر کې سرته ورسید. له افغانستان نه د څلوېښتم لښکر له بشپړې وتنې څو اوونۍ مخکې د کابل هوایی ډگر ډزو لاندې راغی. دغه هوایی ډگر په دوو جلا برخو ویشل شوی دی. د الوتنې د کرښې یوې خواته د نړیوال هوایی ډگا د ودانۍ په ګډون ټول اساسي تاسیسات واقع شوی دی. بلې خواته یې زموږ هوایی غنډ ځای پر ځای وچې په کې ترانسپورتي الوتکې او هلیکوپترې ناستې وې.

ګومان نه کوم چې په هغه بدمرغه ورځ (د ښمنانو) رسا د هوایی ډگر همدا برخه په نښه کړې وه، خو سره له دې یو توغندی پر عسکري قاښوش ولګیده چې په کې د هوایی قوا او افسران او اره ضابطان اوسیدل. ډزې د غرمې د ډوډۍ په وخت شروع شوې. پیلوټان او کشافان په خونه کې ناست وو او په تلیزیون کې یې دروسیې د «دینامو» د ټیم په ګډون د هاکی لوبې ننداره کوله. توغندی د همدې کوټې پر سر ولګیده، هغه یې سوري کړ، لاندې وغورځید او وچا وود. یوولس پوځي پیلوټان ووژل شول. له خپلو پوځي پیلوټانو سره د ژورې مینې په احساس اوله دې امله چې موږ یې ژوندونه ژغورلی شو، د خپګان په څرګندولو سره مو

گلبدين حكمتيار

د گلبدين حكمتيار وسله والو ډلو په كلكه هڅې كولي چې دافغانستان دمر كزي برخو، په تير د بيا د كابل پر حالاتو اغيزمن وي. دهغو عمومي شمېر د يرشوزرو او پنځه سوو تنو ته رسیده چې په ۸۵۵ ډلو ويشل شوی وو. دهغو د فعاليتونو اساسی مركزونه په بغلان، پروان، كاپيسا، كابل، وردگو، لوگر، كونړ، ننگرهار، پكتيا، زابل، كندهار او هلمند كې وو. د حكمتيار وسله وال كسان په نورو ولايتونو كې هم جنگيدل، خو د شمېر د كموالي له امله يې پر حالاتو ټاكونكې اغېزه نه لرله.

دافغانستان داسلامي حزب مشر گلبدين حكمتيار په ۱۹۴۴ كال كې زيږيدلی دی. هغه د كندز د يوه غټ زمكه وال په كور كې ستر شو. د حكمتيار نيكونه په قام خروټی پښتانه وو او همدې خبرې دهغه په وده او شهرت كې ستره ونډه لرلې ده. حكمتيار د اپوزيسيون د ډېرونه پخلا كيدونكو مشرانو په ډله كې و.

حكمتيار په ۱۹۷۱ كال كې په كندز كې د يوې اشرافي ليسې تر بشپړولو وروسته، د كابل پوهنتون د انجنيرۍ په پوهنځي كې شامل شو. خوزده كړې يې ډيرې اوږدې نه كړای شوې. حكمتيار چې د محصلۍ په چاپيريال كې گام كښېښود نو سمدلاسه د «ځوانو مسلمانانو» سازمان له لار د سياسي مبارزې ډگر ته راووت. خپلې لارښوونكې وړتيا، د اهدافو په لاس ته راوړلو كې زيار

سره نږدې اړیکو، حکمتیار ددې جوگه کړ چې «دځوانو مسلمانانو» د لاسپوونکې کمیټې په غړیتوب ومنل شي. سربیره پردې، حکمتیار د پوهنتون د محصلینو په اتحادیه کې د دغه سازمان استازی هم وټاکل شو.

داوایمې لسيزې په پیل کې، کابل پوهنتون، په افغانستان کې د انقلابي بدلونونو د راوستلو په عمده مرکز بدل شوی و. په پوهنتون کې هم د افغانستان د خلکو د موکراتیک گوند، هم ماوېستیانو او هم افراطي اسلامي ډلو فعالیت درلود. د همدغو اسلامي ډلو تر اغیزې لاندې د «ځوانو مسلمانانو» سازمان منع ته راغی او واره واره یې د پاچایي نظام خلاف او په افغانستان کې د یو اسلامي جمهوریت د جوړولو لپاره د مبارزې مټې راوښارلې.

د دولت ټکوونکي ارگانونه هم لاس ترزنې نه ووناست. په ۱۹۷۲ کال کې حکمتیار پاچایي کورنۍ او اشرافیت ته د سپکو سپورو په ویلو زندان ته واچول شو. په ۱۹۷۳ کال کې د پاچایي نظام په ړنگیدو سره نوموړی د زندان له عذابونو نه خلاص شو او بهر راووت.

حکمتیار هغه وخت د مخالف غورځنگ د مشرانو په ډله کې ځای ونيو چې په افغانستان کې د بدلون غوښتونکو سازمانونو خلاف ټکوونکو اعمالو زور اخیسته. دده تر مشرۍ لاندې ډلو سخته رازدارۍ ساتله او همدې شی وس ورکاوه چې نه یوازې له بحراني شیبو څخه روغ رمت راووځي، بلکه ټاکلی سیاسي اعتبار هم ترلاسه کړي.

لارښوونه ترسره کيدې، حکمتيار په ۱۹۷۶ کال کې پاکستان ته تېښتې ته اړ شو. څه موده وروسته حکمتيار د «اخوان المسلمین» او «د ځوانو مسلمانانو» د بنسټ پالو کړيو په يو کولو سره «د افغانستان اسلامي حزب» جوړ او مشري يې په خپله غاړه واخيسته.

حکمتيار د اسلامي حزب د راجوړولو په وخت کې د وتلو پاکستانی ټولنيزو او مذهبي شخصيتونو سره نږدې اړيکي ټينگې کړې وې او هغوی ورته په خپل وار ناپا په مالي مرستې ورسره کړې وې. د سياسي ودې په هماغو لومړيو وختو کې د حکمتيار په برخليک کې د دغو کړيو د ښه نيت دغه مرستې او ملاتړ د دې سبب شو چې نوموړی په راتلونکي کې پاکستانی پوځي کړيو او په تيرد بيا استخباراتو ته ميلان پيدا کړی. له دې سره جوخت حکمتيار په ايران کې د اسلامي انقلابي غورځنگ وده هم له پامه نه غورځوله. هغه دخپلې سياسي تگ لارې د لاسمې طرحې لپاره دهڅو په لړ کې په ۱۹۷۹ کال کې تهران ته سفر وکړ او څو ځلې يې له خميني سره وکتل.

په افغانستان کې د اپريل انقلاب له بري وروسته د اسلامي ډلو او سازمانونو ډير فعال غړی پاکستان ته لاړل. حکمتيار هم په همدغه ډله کې و (د.ج.) د حکمتيار نظرياتی استقلال، دهغه د سياسي افکارو ښکاره انقلابي ضد ماهيت او په گوندی چارو کې زړورتيا او کلک زړی د کيدوالو بهير دده خواته ورمات کړ، خو د دې په څنگ کې د حکمتيار ځينې شخصي ځانگړتيا وې، لکه له خلکو سره

يوې اندازې عجيب او غريب حرکات، ددې سبب شول چې هغه د انقلاب ضد نورو افغانی مهمو مشرانو په منځ کې تجريد شی.

په نويو شرايطو کې حکمتيار ونه کړای شو، دیوډ اسلامی اصلاح غوښتونکی او قاطع سیاستمدار په توگه له مجددی سره اړیکې ټینګې کړې او همدا خبره د انقلابی ضد کړيو په منځ کې دهغه د لانور تجريد سبب شوه او دهغه دا اعتبار او اغیز د نور زیاتوالی په لاره کې یې خنډونه رامنځته کړل.

د اتیایمي لسيزې په پیل کې حکمتيار د افغانستان د سیاست په ډگر کې نسبتاً نوې خیره گڼل کیده. هغه زیاتره وخت د ډله ییزو پریکړو خیال نه ساته او د نورو مشرتابه ته یې غاړه نه ایښوده. دا خبره ددې سبب شوه چې ددد (اسلامی) غورځنگ نوراندیوالان پر دده د اغیزې د ښندلو لپاره د پاکستانی مامورینو لمن ونیسی. اسلامی حزب ته مالی او پوځی مرستې له همدغې لارې رسیدلې.

تقریباً د ټولو انقلاب ضد تنظیمونو له مشرانو سره د نظر اختلافونه، د پاکستانی مقاماتو له خوا پرله پسې څارنه او فشار او ان ددغه هیواد د جمهور رئیس ضیاء الحق له خوا شخصی نیوډ کې ددې سبب شوې چې حکمتيار بیا بیا په ډاگه تهران ته دخپل گوندی مرکز دلیردولو گواښ وکړی.

د پوهنتون په دوره کې چې حکمتيار د سیاسي ودې په لړۍ سر کې و، هغه ته د افراطی خطبات کول سم نه بریښه. د خپلو سیاسي افکارو د تشکيل په وخت کې

- مالی مرستو زیاته اغیزه وکړه، خوله دې سره سره داتیایمې لسیزې په پیل کې گ. حکمتیار د افغانستان له حکومت سره دروغې جوړې د یوې لارې دموندلو لپاره د تماسونو د نیولو احتمال نه رداوه. مثلاً په ۱۹۸۳ کال کې هغه هڅه وکړه له قادر سره چې هغه وخت د افغانستان د ملي دفاع وزیر و، د لیکونو تبادله وکړي. د ځینو نورو شواهدو له مخې حکمتیار پخوا هم څو وار د له ح. امین سره لیده کاته کړې وو. امین د خپل ژوند په وروستیو وختو کې حکمتیار ته په حکومت کې د شاملیدو وړاندیز کړی و، خو د کوم ناڅرگند دلیل پر بنسټ، دغه وړاندیز رد شوی و.

حکمتیار د عقیدې له مخې سنتي مسلمان نه شی گڼل کیدای او په شرعیاتو کې ژور معلومات نه لري. دا وړدو کلونو په لړ کې د هغه اعتبار د مجاهدینو د ډیرې افراطی کړې په منع کې خورالوړو. د حکمتیار ځینې شخصي ځانگړتیاوې لکه لوړتیا غوښتنه، حرص او ځان غوښتنه په دوو برخو یعنې د یونس خالص په ډله او «د افغانستان د مسلمانانو د آزادۍ سازمان» (د.ج.) باندې د اسلامی حزب د ټوټه کیدو اساسي عوامل گڼل کیږي.

په مجموع کې حکمتیار د کابل رژیم د یو ډیر ستر دښمن په توگه پیژندل شوی دی. د اسلامی حزب وسله والو ډلو چې د لویديځ د پوځي او مالی مرستو غټه برخه یې تر لاسه کوله. د اولسي واکمنۍ د استازيو او د اولس په منع کې د هغو د ملاتړو خلاف له سختې بیرحمۍ نه کار اخیست.

« کارمل لور په لوټه تیره کوی »

له ۱۹۸۵ کاله په افغانستان کې د شوروی اتحاد د دفاع وزارت داو پراتیفی ډلې مشري جنرال والنتین ایوانوویچ وارینیکوف ته وسپارل شوه. د دې سړی په باره کې باید ځانگړې خبرې وکړم، ځکه چې هغه د محدودو پوځي ټولگيو د ټولو قوماندانانو په منځ کې وتلی ځای لری.

جنرال وارینیکوف پوره جدې سړی دی. له دې سره سره هغه پوهیده چې څلویښتم لښکر ته د پاملرنې اصلی مانا په دې کې نه ده چې مثلاً د سرتیرو د خوړو او استراحت حالت ښه کړی شی، بلکه تر هر څه لومړی په کار ده چې د مادنانونو ژوند وژغورل شی. د وارینیکوف ټولې هڅې همدې ټکي ته متوجه وې.

وارینیکوف د پوځي مهارتونو تر څنگ دیوډ غوره سیاستمدار او دیپلومات وړتیا وې هم درلودې. وارینیکوف د مخالفینو د قوماندانانو او آن د «اووه گونی اتحاد» د ځینو مشرانو په گډون د افغانی ټولنې له بیلابیلو قشرونو سره د تماس ټینګولو دلاری دهیواد له حالاتو پوره خبرتیا درلوده او د څلویښتم لښکر او حکومتی پوځونو له رښتونې اوضاع نه پوره آگاه و. د شوروی اتحاد د دفاع وزارت داو پراتیفی ډلې مشر پخپله د جگړو د گرتو ورته او تقریباً د افغانستان هر ولایت ته یې یو ځل سرور ښکاره کړی دی. ښایي د وارینیکوف په اندازه هیچا په افغانستان کې د سړکونو د جوړولو، داو بورسولو د کانالونو د برښنا د مزو په تمديد او د کورونو

کاته کول.

وارينيكوف د خپل مقام په اقتضا اوږده موده د افغانستان له مشرانو سره څنگ په څنگ کار کړی او ترکومه ځايه چې ماته ښکاره ده د هغوی په هکله يې په قضاوت کې مبالغه نه ليدل کيږي. جنرال وارينيكوف (ددوی په هکله) خپل نظريات نه پټول او ځينی يې آن خپاره شوی هم دی. وارينيكوف دبیرک کارمل په هکله وايي:

« هغه به تل هغه څه چې ورته ويل کيدل، په خورا غور او ريدل، ډیر شيان به يې د ځان له پاره يادداشت کول او د غونډې په پای کې به يې ويل: «تاسی ووينئ تاسې فکر وکړئ ...» او بيا به يې سرتيت کړ او په ليکلو به اخته شو خو «موږ پوهيدو» چې دا کارمل به هيڅ کار هم ونه کړي. ...» په واقعيت کې هم خبره همدا سې وه، پر کارمل نه خپلوانديوالاتو، نه اولس او نه زموږ سلاکارانو باور کاوه. هغه د لورې کچې عوام غولوونکی او ډیر ماهر فرکسيون بازو. د انقلابي جملو ترشاد پتيدو سخت مهارت يې درلود. دغه «استعداد» ده ته وس وړکړ چې ځان لارښود - لارښود جوړ کړي. هر ځل چې به کومه خطا ترې وشوه، نو د نورو د قناعت له پاره به يې ويل: «ملگرو، اوس زه په هر څه پوه شوی يم! نورې تيروتنې به رانه ونه شي!» هر ځل به باور پرې وشو او خلک به (د عملی اقداماتو) په انتظار وو. هغه به بيا د گوند (د بنسټ) په لږزولو لاس پورې کړ، خلکو ته به يې رجوع نه کوله او ښايي د دغه کار وړتيا به نه درلوده او يا ورته دغه کار اصلاً به فايدي پرې نښده. به د

دولتی او گوندی چارو کې یې یوه لویه بیروکراتیکه اداره منع ته راوړده. د گوند او دولت دیرې غوره پریکړې به همدلته بندې پاتې کیدې، له بده مرغه د یرو په کارمل پورې هسې زړه تړلی و، او دهغه فریب به یې خوړ. »

ښکاره ده چې د شوروی اتحاد داستخباراتو دولتي کمیټې (ک. گ. ب. د) ۱۹۷۹ کال په پای کې د افغانستان دنوی مشر په توگه دبیرک کارمل په ټاکلو سره لویه خطا کړې ده. د ک-گ-ب مشرانو چې نه غوښتل په خپلې دې خطا اعتراف وکړي، دا گټله چې کیدای شي د کارمل ټیټ معنوی استعداد او په هغه کې د لارښوونې دوړتیا نشتوالی زموږ د گوندی او پوځي سلاکارانو د هڅو په مرسته جبران شي، خودوخت په تیریدو سره له یوې ورځې نه بلې ته د کارمل اداره کول لاپسې گرانیږل، اوس یې نو په ښکاره (زموږ له خوا) د شویو لارښوونو له پامه غورځول پیل کړی. د کارمل د شخصیت فساد د زیاتو او ښکاره شرابو د څښلو له امله نور هم زیاتیده.

له دې سره چوخت د افغانستان د موکراتیک گوند دننه د دلو ترمنځ خپل منځی شخړې نهایی حد ته ورسیدې. فرکسیوني گټوله دولتي تقاضا وونه زیات ارزښت ومونده. ورو ورو په ټولو دولتي او گوندی څوکیو د پرچم د ډلې غړو خپته واچوله.

کارمل په هیواد کې د سیاسي واک د تقسیمولو له مفکورې سره چې زموږ سلاکارانو یې په اړتیا زور اچاوه، کلک مخالفت کاوه. د انقلابي رژیم د تجرید

صورت کې به هغه ډیر امتیازونه له لاسه ورکړي. د ۱۹۸۶ کال په پسرلي کې دا خبره بیخي په ډاگه شوه چې کارمل د انقلابي بدلونونو له بهیر سره د مرستې پرځای، د هغو دمخنیوی له پاره هلې ځلې کوي. په کابل کې دا عقیده منع ته راغله او په مسکو کې هم ورسره موافقه وشوه چې کارمل نور باید خپل ځای یوه نوی ځواکمن مشر ته خوشی کړي. سلا د افغانستان د استخباراتي ادارې د مشر نجیب الله پر سر راغله چې د ۱۹۸۶ کال په «می» کې د افغانستان د خلکو دموکراتیک گوند د عمومي منشي په توگه وټاکل شو.

«په خبرو اترو دی پیل وشی»

څه د پاسه شپږ میاشتې د نجیب دریځ پوره جوت نه بریښیده، له یوې خوا د افغانستان د خلکو دموکراتیک گوند د مرکزي کمیټې د عمومي منشي په توگه په دې پوهیده چې په کورني سیاست کې د بنسټیزو بدلونونو راوستل ضروري دی او د دغو بدلونونو مقصد باید له اپوزسیون سره د مخامخ خبرو سرته رسول وي. شوروي مشرانو د دغې مفکورې مخالفت نه کاوه بله لاره نه وه پاتې. له بلې خوا د پخوا په څیر ببرک کارمل په کابل کې و، چې تر دغه وخته یې ایله «نیمه سټه» غوڅه شوې وه! هغه لا اوس هم د افغانستان دموکراتیک جمهوریت د انقلابي شورا رئیس د افغانستان د خلکو دموکراتیک گوند د مرکزي کمیټې د سیاسي بیرو غړی پاتې شوی و. په دې توگه نو نجیب مجبور و حکومتی چاري، هغه د چا خبره

«محرم»

د شوروی اتحاد د کمونیست گوند مرکزی کمیټه

د افغانستان د خلکو د موکراتیک گوند د مرکزی کمیټې د عمومی منشی په توگه د نجیب له ټاکنې وروسته منع ته راغلی یو شمیر مثبت پر مختگونه مخ په پراخیدو دی. د گوندی ارگانونو کارچتک شوی، د تبلیغاتو بڼې او ډولونه بدلون مومی او د وگړو پر پراخو قشرونو د اغیزې بندلو له پاره د نوپولارو چارو موندل په چټکۍ سره روان دی. د افغانی وسله وال پوځ په حالت او د هغوی د جنگی وړتیا په برخه کې ټاکلی مثبت بدلونونه پېښ شوی دی.

خوله دې سره سره په هیواد کې د پوځی او سیاسي حالت ښکاره ښه والی منع ته نه دی راغلی ملگری نجیب د حالاتو عینی جاج اخلی او د خپلو دندو پیچلتیا ته یې پوره پام دی.

د هیواد د حالاتو په هکله خپل نظریات ملگری نجیب له ملگری ی.م. وارنخوف سره د ۱۹۸۶ کال د اکتوبر له ۱۸-۲۲ پورې په کابل کې د شویو خبرو اترو په ترڅ کې بیان کړی دی (له کابل په دی هکله رارسیدلی) تلگرامونه لمبر: ۱۱۷۹، ۱۱۸۲، ۱۱۸۸، ۱۱۹۰.

نجیب د ساری په توگه یادونه کړې چې د افغانستان د ۳۱ یا ۳۵ رزو کلوله ډلې نه شکلاً یوازی ۸ زره کلی د دولت واکمنی منی او د واک د سیمه ییزو مقاماتو له پاره انتخابات له دی نه هم په کم شمیر یعنی په ۲۷۰۰ کلیو کې او هغه هم ښارونو

مکوی او دا چې په کلیو کې د انقلاب ورته پلوی نه کیږي، ملامتی یې پخپله د افغانستان د خلکو د موکراتیک گوند په غاړه ده چې تر اوسه یې ونه شو کړای بزرگرانو ته د انقلاب اصلی ماهیت او اهداف روښانه کړي. د ملگری نجیب په عقیده، د گوند اوسنی دنده داده چې باید له ښارونو د کلیو په لورو خوځیږي.

ملگری نجیب یا د ونه کړې چې د انقلاب ضد ځواکونو جگړه بیزې هڅې کمې شوې ته دی هغه وویل اوس اوس افغانستان د موکراتیک جمهوریت په خاوره کې دننه ۵۰۱۶ وړانکازې ډلې فعالیت لري چې عمومی شمېر یې ۱۸۳ زرو تنو ته رسیږي اوله دې ډلې نه ۸۰ زره تنه د انقلاب ضد فعال جنگي ځواک جوړوي. د انقلاب ضد ځواکونو تاکتیک هم بدلون مومي او اصلاح کیږي. د کاروانی لارو یو برخه چې باندېونو ته پرې دارنیاور شیان رسیږي اصلاً بندې نه دي. د اکارد پولو د تړلو له پاره زموږ دهڅو لایاتوالی غواړي.

ملگری نجیب ټینګار وکړ چې که وغواړو یوازې په پوځي وسایلو ټولې لانجې هواري کړو، نو د دولتي واکمنی د پراختیا او ټینګښت له پاره دهڅو د اوسنی سرعت په پام کې نیولو سره نور ۲۰ یا ۳۰ کاله د حالاتو د عادی کولو له پاره په کارېږي. په دې اړوند هغه په نظر مهمه دنده، ملی روغې جوړې ته درسیدوله پاره دهڅو چټکتیا ده.

د ملگری نجیب په عقیده د افغانستان دننه او بهر له هغو اسلامی تنظیمونو

سره چې له یو څه لازم حتمو والی سره یې له بله خوا د ونو د بدلېدو په برخه کې

تر سرد کیدی شی، ملگری نجیب داگنی چې اشرافیت، فیسودالی کړی، غټ
 ځمکوال او مرتجع یعنی « بنسټ وپال » ملایان به هیڅکله روغې جوړې ته غاړه
 کې نه ږدی. خوله دې سره سره له ځینو ځانگړو استازو سره یې تماس ټینګول شو
 نی بریښي. هغه وایی که ملی روغه جوړه هم وشي نو د دولتي شورا او وزیرانو
 شورا ریاستونه، د دفاع، ملی امنیت، کورنیو چارو، مخابراتو او مالیې
 وزارتونه، د بانکونو ریاستونه، ستره محکمه، څارنوالی او پوځي - حقوقي
 سازمانونه باید خامخا د افغانستان خلکو د موکراتیک گوند په لاس کې همدا سې
 پاتې وي. د مقابل لوري استازو ته کیدی شي د دولتي شورا او وزیرانو شورا
 مرستیالی او دغه راز د کرنې، عامې روغتیا او اوبو لگولو وزارتونه او بیلابیلو
 وزارتونو معینیتونه او دولايتونو مقامونه وسپارل شي. پخوانی پاچاته د پلار
 وطنې ملی جبهې یا پارلمان ریاست کیدای شي ورکړو. د اسلامي ډلو سیاسي
 سازمانونه کولای شي د پلار وطنې ملی جبهې ډله ییز غړیتوب ترلاسه کړي، او
 خپل فعالیت په قانوني توګه پرمخ بوځي. ملگری نجیب په ځای ټینګار کوي چې
 د افغانستان د موکراتیک جمهوریت د اساسي قانون د تصویب په کار کې بېرته په
 کار نه ده، ځکه چې دهغه ډیر مواد به په دې پورې اړه ولري چې په هیواد کې د ملی
 روغې جوړې بهیر څنګه پرمخ ځي.

ملگری نجیب د دې امکان په څیر لو غور کوي چې د ملی روغې جوړې په هکله

ملگری نجیب دسیاسی حل مسایل او دشوړوی پوځونو د ایستلو موضوع له ملی روغې جوړې سره په پیوند کې بولی، هغه وویل د حل دیوې لارې له موندلو وروسته دافغانستان دموکراتیک جمهوریت نه دشوړوی پوځی ټولگیو دوتلو د مودی تر دوو کلونو راکمیدل له امکانه لیرې نه بولی او د لومړی او دوهم کال په ترڅ کې یې د ستنیدونکو عسکرو دشمیر په هکله یولړ نظر یی څرگندې کړې. هغه دروغی جوړی دنور واپځونو په هکله نظر څرگند کړ چې ښه به وی دملگرو ملتو د موسسې له مخامخ ونډې اخستې پرته دروغې جوړې په عمومی چوکاټ کې د نړیوالې څارنې (سیستم) منځ ته راشی، دروغې جوړې بهیر ته یې دایران دراماتولو بیلابیل واریانتونه وړاندې کړل، له پاکستان سره یې دافغانستان دچارچاپیر حالاتو د هواری په هکله زموږ دمخامخ تماسونو امکان وستایه.

ملگری نجیب پوهیږی چې تردې وروستیو وختو پورې دملی روغې جوړې له پاره ډیر لږ کار شوی دی. داسې ښکاری چې هغه له دې مسئلې سره د حقیقی چال چلند دلارو چارو دموندلو مټې رانغښتی دی. په دې کار کې له هغه سره زموږ مرستنی ته اړتیا لیدل کیږی، په تیره بیا چې دافغانستان دخلکو دموکراتیک گوند زیات غړی، آن دهغه ځینی مشران دملی روغی جوړی مفکوره عملاً نه شی قبلولای. په دې لړ کې دشوړوی اتحاد ته دروان کال ترپای ته رسیدو مخکې دملگری نجیب رسمی سفر کولای شی مهم رول ولوبوی. ددغه سفر په ترڅ کې کیدی شی دملی روغې جوړې او دافغانستان دشاوخوا کشالې سیاسي لاری

لاټنگولو سرد مرسته کولای شی. ملگری نجیب داگنی چې دافغانی مشرتابه
 دهغو دلا انگیزمنتیا له پاره دیوشمیر مقاماتو تغیر او تبدیل حتمی بزېښی.
 هغه له ملگری وارنخوف سره دحبرو په ترڅ کې او دغه راز په دې وروستیو
 وختو کې په کابل کې جوړوشویو یوشمیر نورو غونډو کې ټینگار وکړ چې باید
 بیرک کارمل دافغانستان دخلکو دموکراتیک دمرکزی کمیټې له سیاسي بیو
 رونه وایستل شی او دغه راز دافغانستان دموکراتیک جمهوریت دانقلابی شورا
 دریاست څوکی هم باید ترې واخیستل شی. ملگری نجیب وایی چې ب. کارمل په
 خپله له گوندی او دولتي دندونه ځان گوښه کړی، یوازی ښوکی کوی او دملی
 روغې جوړې له تگ لارې سره مخالفت څرگند وی. ملگری نجیب ویره څرگنده کړه
 چې دبیرک کارمل دځان غوښتنې حس چې دهغه دروغتیا د خرابی او د شرابو
 دزیاتو څښلولو له امله نور هم ژور شوی دی، کولی شی هغه نه اټکل کیدونکو
 اقداماتو ته اړکړی، په کار دهغه له اوسینو مقامونو نه په سوله ییزه لارې
 کړی شی، مثلاً کیدای شی هغه راضی کړو چې پخپله خوښه له دغو څوکیونه لاس
 په سرشی.

دملگری نجیب له خوا دغه راز ددفاع وزیر نظر محمد پرځای دسیاسي بیوزود
 غبري محمد رفیع او دبهرنیو چارو دوزیر شاد محمد دوست پرځای د عبدالوکیل
 دټاکل کیدو خبره هم رااوچته شوه (شاد محمد دوست له دغه مقامه له گوښه کیدو
 وروسته کولای شی د مخصوصو چارو دوزیر او دملگرو ملتو په سازمان کې

روغی جوړې په مسألو هم بوخت پاتې شې.

دځنو مقامونو دتغییر او تبدیل په هکله دملگری نجیب نظریې معقولې بریښي. په کابل کې زموږ د سلاحکارانو له مشاهداتو نه د ساری په توگه معلومېږي چې ببرک کارمل دځان له پاره (له دې پیښونه) لازم جاج نه دی اخستی، له بلې خوا دهغه تندخویی چې په نوی زور او نویو ځان څرگندوي، دملگری نجیب دهڅو د پڅېدو سبب گرځي او افغانستان د خلکو دموکراتیک گوند د مرکزي کمیټې په سیاسي بیورو او مجموعاً په ټول دغه گوند کې دهغه د کارونو خنډ کيږي. د ۱۹۸۶ کال د نومبر ۱۳

«پوځي لارو چارو له ځان سره بری رانه وور»

اشد محرم

یونقل (خصوصی یادداشت)

د شوروی اتحاد د کمونست گوند د مرکزي کمیټې د سیاسي بیورو غونډه

د ۱۹۸۶ کال د نوامبر ۱۳

۱۱- د ظاهر شاه په هکله:

گر باجوف: آیا ټول ملگری دملگرو چیریکوف، شپوار د نادری، سکولوف او

دوبریلنن له یادداشتونو سره آشنا شول؟

د سیاسي بیورو غړي: هو آشنا شوو.

گر باجوف: چې داسې ددنو راکم د نظر یو راکم دور کړه بیل کړو. ماته خو زړه

د پېښو سیمه جاج اخلی او د ځان په وړاندې د پرتو ستونزو په سختوالي ډیر ښه پوهیږي. هغه د ملي روغې جوړې له پاره دهغو چټکوالي، له بزگرانو سره د یووالي پیاوړتیا او د هیواد د گوندی او دولتي مشرتابه یو موټی والی (خپله اساسی دنده بولی....

کارمل هسی لور په لویه تیره کوی.

دا شپږم کال دی چې په افغانستان کې جنگیرو، که نورې لارې چارې ونه سنجول شي نو ۲۰ یا ۳۰ کاله نور به هم هلته د جگړې له پاره پاتې کیږو، دا کار کولای شي پر حالاتو دا غیزې ښندلو په هکله زموږ وړتیا له شک او تردید سره مخامخ کړي. زموږ پوځیانو ته هم باید وویل شي چې د جگړو له بهیرنه یې کافی لوست نه دی زده کړی. ښایي ددې کار له پاره زمینه نه وي چې زموږ ستر درستیز په خوځیدو راشي؟ اصلاً موږ ددې ستونزې د هوارولو لپاره سمه لار نه ده غوره کړې. څه، موږ مجبور یو دیوې ناپایه مودې له پاره و جنگیرو او په دې توگه نړیوالو ته ثابت کړو چې د حالاتو درغولو وس نه لرو؟ موږ باید دا پروسه په ډیره لنډه موده کې غوڅه او ختمه کړو.

گرومیکو: باید ستراتیژیکي هدف وټاکل شي. څه موده وړاندې مو په دې هکله بحث وکړ چې باید له پاکستان او ایران سره د افغانستان پولې و تړل شي. تجربې وښودله چې موږ ددې کار له بشپړې اجرا نه د سیمې د گران جغرافیایي موقعیت او د سلگونو غرنیو لارو د شته والی له امله، عاجز پاتې شوو. نن باید په

چاري وموندل شي.

گر باچوف: په پريکړه ليک کې بايد د يوه کال او حداعظم د دوو کلو په موده کې ددغې (جگړې) د ختم خبره ياده شي.

گروميکو: دا کار بايد داسې پای ته ورسېږي چې افغانستان د بيطرفه دولت په توگه پاتې شي. داسې ښکاري چې موږ د افغانستان مشرتابه ته د پوځي مرستو په هکله د موافقې څرگندولو په وخت کې احتمالي ستونزې پوره نه وې شعيرلې. د افغانستان ټولنيزو لاندو په لنډه موده کې ددغې ستونزې هواري ناشونې کېږي. دننه په دغه هيواد کې چا زموږ ملاتړونه کړي. د افغانستان پوځ ته چې څومره کسان جيلبري، هومره تری تنبتي، ترکومه ځايه چې د افغانستان د کورنيو حالاتو په جاج اخستلو او تحليل پورې اړه لري، د نجيب تقريباً هره خبره سپري منلې شي، خو لازمه نه ده چې د کارمل سټېډي يوځل غوڅه کړي شي، ځکه چې هغه په يو ډول سمبول بدل شوی دی. په کار ده چې زموږ استازي له هغه سره وغږېږي. بايد هڅه وشي چې هغه په عمومي خط السير کې باقی پاتې شي: د هغه بشپړ غوځول سمه خبره نه ده، غوره داده چې هغه لاهم داسې زموږ ترڅنگه پاتې شي.

نجيب د پراخو اقداماتو د کولو وړانديز کوي. هغو ته پاملرنه کول په کار دی. يو اقدام له دولتي واکمنۍ نه د بزرگانو د ملاتړ جلبول دی، او بل اقدام: د افغانستان دننه او بهر له هغو اسلامي ډلو او تنظيمونو سره خبرې کول دي چې د مصالحې خبره مني، دريم اقدام له پخواني پاچا سره د تماس ټينګول دی. فکر کوم چې د هغو

د نجیب وړاندیز دی، ترسره شی. اوس یو بل مشخص پاتکی له هغو سره ددې ستونزو د خیرنی له پاره په کار دی. د کار مشخص پلان په کار دی. ښه به وی که په دې کار کې له پاکستان سره د تماسونو د تسکینولو لارې موږ هم ونډه واخلو.

تر کومه ځایه چې د امریکا بیانو خبره ده نو هغوی د افغانستان د لاندې په غوڅولو کې خپلې گټې نه ویني، برعکس د جگړې لاور د بدل د هغوی په گټه دی. گرباچوف: رښتیا همدا سې ده.

گرومیکو: په دې هکله هم فکر کول په کار دی چې څنګه کیدای شي دروغې جوړې بهیر ته هندوستان راجلب کړی شي. د دغو خبرو په سپینولو کې ځنډ، د حل د یوې لارې د موندلو له پاره زموږ د امکاناتو له زیاتوالي سره مرسته نشي کولای لڼده دا چې د لاندې سوله ییز حل دې نور هم چټک شي، که موږ په دې لاره کې ګامونه اچت کړو، زموږ ولس به آرامه ساه واخلي.

سالو منخوف: په زړه پورې به وی که د اکتوبر (د انقلاب) تر اوایمې کالیزې پورې سیاسي حل بشپړ شي.

گرومیکو: د دغسې یوې مودې تاکنه ګرانه ده.

چبریکوف: د دې مسئلې په هکله ډیرې پریکړې شوې دي، خو له بدد مرغه د افغانستان دننه او دهغه چارچاپېر حالات لا هماغسې خپر دي. زده میخایل سرگیوویچ (گرباچوف) دهغه وړاندیز ملاتړ کوم چې وايي باید هڅې وکړئ او

یوې منطقی نتيجې ته ورسولی شی. رښتیا ده چې موږ د پولو د تړلو تصمیم نیسولی و. آندره آندره یوویچ (ګرومیکو) تروې اندازې په حقه دی چې د جغرافیایي یا نورو عواملو له امله د دغسې یو د عمل د سرته رسولو ستونزې یې په ګوته کړې. خو تریوې اندازې د پولو په تړلو کې زموږ د پاتې راتللو بل دلیل دادی چې موږ هر هغه څه چې د کولو وس مو درلود، سرته نه دی رسولی. غلیم اوس خپل تاکتیکونه بدلوی. هغه تر ځمکې لاندې فعالیت به لاس اچولی دی. باید د ستونزې د اساسي حل لارې چارې وموندل شی. پوځي طریقو به تیر و شپږو کلونو کې نتیجه ور نه کړه.

څه کولی شو؟ په لومړي ګام کې به غور دوی که نجیب مسکو ته راوبولو. هغه هېڅکله دلته نه دی راغلی بنایي د کار مل ددی اوسینو نخرو دلیل هم داوی چې موږ تر اوسه نجیب رسمي نه دی میلمه کړی. له هغه سره موږ یوازې په تلفون کې او هغه هم د منځګړو له لارې خبرې کړي دي، خو دا بیخي بل شی دی. مخامخ خبرې اترې ضروري دي. کیدی شي دهغه په ترڅ کې ډیرې خبرې روښانه شي، مهمه ده چې په دغو خبرو کې نور څنډونه شي، په کار ده چې دهغو (د سرته رسولو) له پار د یو یا دوه ورځې وخت ومومو. بله مهمه خبره د ځينو کسانو تعسراتو بدل دی.

ګرباچف: د دغو تغییراتو په راوستلو کې څوک دهغه د لارې حبه ګرځي؟

چیریکوف: تریوې اندازې موږ ټول. د «دوست» د بدلولو په سر خبره هم داسې

دموکراتیک گوند دسیاسی بیورو دنویو غړو دټاکنې په وخت کې هم همداسی وشول .

گرپاچف: مافکره کاوه چی شاه محمد دوست ته مو ددغو خبرو دغو څولو په کله خپله رپا څرگنده کړی ده.

چېرېکول: چی داسی ده نړولی هیڅ شی نه هواریری؟ زموږ زیات وخت دافغانستان دلانجی څیرل نه نیسی بلکه په دې هکله غږیږو چی دوست چیرته ولیږل شی او ددفاع وزیر به چیرته کار وکړی. په دې صورت کې باید ملگری کریوچکوف ته چی اوس په کابل کې دې لارښوونه وشي چی له نجیب سره په خبرو کې دې دلانجوله څیرلونه ځان نه تیروی او مخامخ دې ورته ووايي: دلانجی هسی چی معقولې بولئ پخپله حل کړئ....

دوبرینین: نجیب ته باید (دعمل) خپلواکی ورکړی شی. دلته دوه پوښتنی منځ ته راځي. لومړی: دملی روغې جوړې تگ لاره، او دوهمه: دافغانستان دشاوخوا حالاتو سیاسي حل دی.

کارمل باید له لارې لیری کړای شی، خو دا خبره هم باید له یاده ونه ایستل شی چی دافغانستان دخلکو دموکراتیک گوند دسیاسی بیورو غړي هم دملی روغی جوړی په برخه کې له نجیب سره توافق نه لري. ددغسې یوې روغې جوړې نقشه هم وجود نه لري.

گرپاچوف: دحل له پاره نقشه شته، موږ هغه تصویب کړې هم ده، خو په عمل

لانجی غوڅولو ته لاس واچوي؟

اخراميف (د شوروي اتحاد د دفاع دوزير مرستيال): نه، ددې لانجی حل شونی نه دی.

دوربین: د افغانی مشر تابه له پاره د نقشی طرح کول لاسی خبره نه بریښی. زه مسکو ته د نجیب درابلو غوښتنه کوم. اوس کیدی شی ملگری کریوچکوف ته له نجیب سره د کتنی لارښوونه وکړو. کریوچکوف دې نجیب ته ووايي، چې هغه پخپله کولی شی د (شاه محمد) دوست او کارمل برخلیک وټاکي، خودا کار دې داسې وشي چې د (گوند دننه) فرکسیوني شخړې بیا راپورته نه شي.

اخراميف: په افغانستان کې زموږ د جنگیدو دادی اووه کاله پوره کیدونکی دی. د دغه هیواد د خاورې داسې ټوټه نه شته چې یو ځل دې شوروي عسکر نه وی نیولی. خوله دې سره سره د هیواد زیاته برخه د یاغیانو په لاس کې ده. د افغانستان حکومت کافی وسله وال ځواک لري: ۱۶۰ زره تنه په اردو کې، ۱۱۵ زره تنه په جبارندوی او شل زره تنه د استخباراتو په ارگانونو کې (تنظیم دی) داسې هېڅ پوځی هدف نشته چې لاس ته دې نه وی راغلی، خو بیا هم نتیجه هېڅ ده. ددې ټولو خبرو دلیل دادی چې پوځی بریاوې د سیاسي لارو چارو په کارونو سره نه ساتل کیږي. په مرکز کې واکمنی شته، خو په ولایتونو کې وجود نه لري.

بايللې ده. د اولس كمه برخه د حكومت ملاتړ كوي. زموږ لښكرو پنځه كاله جگړه وكړه. هغه اوس هم د دې وس لري چې حالات په همدې اوسنۍ بڼه وساتي. خو په دې عمل سره به جگړه اوږده موده دوام ومومي.

پنځوس زره شوروي عسكرد پولې تړلوته اړم شوي دي خو بيا هم نه شي كولاى تولى هغه لارې وټيرى چې له بهرنه پرې بارونه راوړي كيږي. يو ځل بيا وايم چې موږ حالات په اوسنۍ بڼه ساتلى شو، خو بايد چې د حل يوه لاره وموندل شي او لانجه هسې چې اندره اندره پورې «گروميكو» وويل غوڅه شي. بايد له پاكستان سره تمامونه پيل شي....

وارنخوف (د شوروي اتحاد دبهرنيو چارو دوزير لومړى مرستيال): غواړم دملگري اخرا ميف له خوا څرگندوشو يو نظر يو په اړوند يو څو خبرې وكړم. افغانستان يو بزرگري هيواد دى (دوگړو په سلوكي اتيا برخه بزرگران دى) خو انقلاب همدوى ته له هرچانه كم خير رسولى دى. د انقلاب په اتوكلونو كې د كرنيز و محصولاتو اندازه يوازې په سلوكي اوو زياته شوې او بزرگران له انقلاب نه په مخكې شرايطو كې ژوند كوي.

هم ملگري نجيب او هم د سياسي بيورو غړى ملگري زيرى له ماسره دخبرو په ترڅ كې دا ومنله چې «گوند لاتراوسه د بزرگرانو منع ته نه دى ورننوتى»، د ځمكو او اوبو اصلاحات ناموثر راوختل او په عمل كې پلى نه شول (اوس ملگري نجيب هڅه كوي «گوند» ته د هغه د بزرگانو په نظر د هغه فكر ته چلند وکړي).

اوسنی وخت کې لکه هغسې چې ملګری زیری وویل دهیواد داتلسو میلیونو وګړو له ډلې نه یوازې پنځه میلیونه تنه ددولت تر کنترول لاندې دی. (له دې ډلې نه درې میلیونه وګړي په ښارونو کې او یوازې دوه میلیونه یې په کلیو کې اوسیږي او داله ۳۰۰ یا ۴۰۰ زرو کورنیو نه زیاتیري). دولت او ګوند ته له مخکنۍ مشر تابه نه داسې مشخص پلانونه نه دي پاتې چې څرګنده کړي څه ډول کیدای شي ددغو درې - څلور سوو زرو بزرګری کورنیو مادي حالت چې ددولت تراغیزی لاندې (سیمو کې ژوند کوي) په بیرېدنه کې شي. دسیاسي بیرو دغړي او داقتصادي او کرنیزو چارو دمسئول ملګری زیری په وینا، «دبیلابیلو عواملو له امله په ځینو برخو کې ددولت تر کنترول لاندې دمیشتو بزرګرانو حالت له هغه چانه ډیر بد دی چې د انقلاب ضد ځواکونو داغیزی لاندې په سیمو کې ژوند کوي». ددې پوښتنې په ځواب کې چې ددې کار علت څه دی ملګری زیری ماته وویل چې «د انقلاب ضد ځواکونو تراغیزی لاندې سیمو ته دلومړنۍ اړتیا وړشيان په ښه ښه وررسیږي (دغه مواد په قاچاقی توګه له پاکستانه هلته راځي). په خوست، ارزګان او نورو سرحدی سیمو کې حالات همداسې دي. دملګری زیری په وینا ځینې وخت داسې ضد او نقیض حالت هم منځ ته راځي چې زموږ تر کنترول لاندې سیمو کې میشتو بزرګرانو ته مواد زموږ له ځوانه، بلکه دبانډونو له خوا ورکول کیږي». په دې مهمه برخه کې باید عاجل اقدامات وشي، یعنی ددولت تر کنترول لاندې سیمو کې دبزرګرانو حالت دې ښه کړای شي.

نوبته دی، عادت شوی دی چی و دریزه مشاور صاحب څه وایی او پخپله خس له ځایه نه خوځوی. داسې بریښی چې زموږ سلاکارانو په لومړۍ سر کې «دوی بیا بیا په لښتو وهلی او (ډارولی) دی».

خوملگری نجیب داسې نه دی. دهغه په څیره کې استعداد او قاطعیت له ورايه ښکاری. هغه ته باید د چارو په اجرا کې استقلال ورکړل شي، خو په عین حال کې دې دهغه دا اعمالو څارنه هم کيږي چې د عمر د کموالی په وجه ترې افراطي اعمال راونه وځي. هغه ته باید امکان ورکړو چې خپل «تیم» په خپله غوره کړي.

ګریپچه: د تیر کال په اکتوبر کې موږ د سیاسي بیورو په غونډه کې د افغاني لانجې دغو څولو اصلی کرښه وټاکله. هغه هدف چې موږ غوره کړی و، دا و چې باید د شوروی پوځونو دا یستلو بهیر ګړندی کړی شي، خو په عین حال کې باید دوست افغانستان ته هم دهغه د اړتیا وړ ټول شیان ورپورته کړی شي، ټاکل شوې وه چې دا مقصد دې د پوځي او سیاسي اقداماتو په همزمانه سرته رسولو سره ترلاسه شي، خوله د غوښتونو په یوه کې هم پرمختګ نه لیدل کيږي. د افغاني حکومت د پوځي ډرېخ د پیاوړتیا مقصد ترلاسه نه شو. ملي وحدت هم زیات له دې امله تأمین نه شو چې ملګري کارمل هیله درلوده چې وړاندې به هم همداسې په کابل کې ناست او زموږ مرسته په ورسره وي.

دې خبرې هم ناوړه اغیزه وښندله چې موږ د افغاني مشرانو د پریکړو په لاره

شوی، خو خبره پخپله په نقشه کې نه، بلکه دهغې دپلې کولو په څرنگوالي کې ده. باید هڅې وکړئ چې په عین حال کې ددې دوو خبرو دقیق روښانول هم په کار دی؛ لومړی: ددوو کلو په اوږدو کې له افغانستان نه زموږ د پوځونو ایستل په ۱۹۸۷ کال کې دې په سلو کې پنځوس او پاتې نیمایي برخه دې په راتلونکې کال کې وایستل شي. دوهم: د سیاسي ځواکونو د حقیقي دریځونو په پام کې نیولو سره د رژیم د ټولنیز بنسټ پراختیا په دې اړوند دې له ملګري نجیب او کیدي شي د افغانستان د خلکو دیموکراتیک ګوند د مرکزي کمیټې د سیاسي بیورو له نورو غړو سره لیده کاته وشي؛ باید له پاکستان سره خبرې پیل کړو. مهمه دا ده چې افغانستان ته د امریکا یانو پښه را اوږده نه شي. خوزه فکر کوم چې د امریکې متحد ایالتونه به په افغانستان کې پوځي لاس وهنې ته زړه ښه نه کړي.

اخرامیېف: هغوی به خپل وسله وال ځواکونه افغانستان ته ونه لیري.

دورنن: په دې لاندې کیدي شي د امریکې له متحدو ایالتونو سره یوې

موافقې ته ورسیږو.

نجیب

د ۱۹۸۵ کال له پیله زما دنده داسې وه چې د افغانستان له لوړو حکومتی

مشرانو، ددغه هیواد د پوځ، څارندوی او استخباراتو له مشر تابه سره مخامخ

کتن باید وکړم. د ګڼ ګڼو خلکو په دې باور و چې د نجیب د اتروال کلام باید

شوی عمومی منشی نجیب سره معرفی شم. په دغه څوکۍ د ټاکلو تر وخته نوموړی
داستخباراتي ادارې (خاد) رئيس و. له نجیب سره لومړيو کتنو زما دا عقیده نوره
هم پياوړې کړه چې دا سړی د ژوند و مغزو خاوند دی. هغه هم د افغانستان خپل
حالات او هم په گاونډي پاکستان، ايران او چين کې اوضاع بڼه څيړلی شوه.
هغه پوهیده چې که له واک سره مينه پیدا کړي او هيڅ اصولی انتقاد داوړیدو
حوصله ونه لري پای به يې څه راوخيژی.

نجیب د افغانستان د پوځ په هکله پوره معلومات درلودل. فکر کوم هغه دخپلو
پوځيانو په بالقوه ځواک باندې په عقیدې درلودلو سره اشتباه نه وده کړې. د ځينو
داسې ځانگړتياوو شته والی، لکه د افغانانو په منځ کې: گرانبخت، بصيرت،
قوی اراده، جدیت او مهارت هغه ته دخپلو اسلاکو په انډول برلاسی ورکاوه.
د افغانستان د دموکراتیک جمهوریت وروستی جمهور رئيس آن په ډيرو نازکو
حالاتو کې جرأت او خوشبینی له لاسه نه ورکوله.

په دې برسيره باید دې ټکی ته هم اشاره وشي چې نجیب د دولت د مشر په توگه
د شوروی کارپوهانو له پراخ ملاتړ نه برخمن و. دهغه ترڅنگ وتلو کارپوهانو او
مسلکي وگړو کار کاوه.

د پوځي برخې مسألې لوی پوځي سلاکار له نجیب سره څيړلې. وخت ناوخته له
هغه سره په کابل کې د شوروی اتحاد د دفاع وزارت د اوپراتيفي ډلې او د څلويښتم

مشاورو وینو سرده مې کتنې نه دی شوی، خو دهغه کار د اندازې له مخې چې پولیا ښکوي په سرته رسولو کې مخامخ ونډه درلوده، دا پته لگیدی شي چې په دغه هیواد کې زموږ د گوندی سلاکارانو په اوږو هم درانده بارونه پراته وو.

د دولتي سیاست د اساسي کرښو طرحه، له پښتنو قبایلو سره اړیکې، د افغان-پاکستان د گډې پولې تړل، ولایتونو ته د خوراکی موادو او د لومړني اړتیاوړو نورو موادو بې ځنډه رسول، د افغانستان د وسله وال پوځ اکمال او دهغه لیکو ته د نویو سرتیرو جلب او احضار، د ملي روغې-جورې سیاست او دې ته ورته یوه مسئله هم د شورویانو له حضور پرته نه خپرل کیده او نه حل کیدلی شوه.

د تېلو له هغو شوروی ادارو چارې چې په افغانستان کې یې استازو کار کاوه، په کابل کې د شوروی سفیر له خوا هماهنگ کیدلې. هغه د دیپلوماتیکي غاښنده گۍ د وړتیا په توگه په افغانستان کې د شوروی اتحاد د سیاست مشر پلې کوونکي گڼل کیده. نورو ادارو خپلې مشخصې او ځانگړې دندې سرته رسولې.

زه ماکتنه له نجیب سره یوازې د ټاکلو پوځي مسایلو د خپرلو له پاره وه. څرنگه چې د جگړه ییزو عملیاتو د سرته رسولو له پاره دهغه غوښتنو ته هم د بهرنیو چارو په وزارت، هم ک. گ. ب او هم د گوند په مرکزي کمیټې کې ارزښت ورکول کیده، نو زه مجبور یدم وړشم او د راتلونکو عملیاتو تخنیکي اړخونه ورسره وڅیړم او هماهنگ یې کړم. د ساری په توگه موږ په عملیاتو کې د افغاني لښکرو د گډون،

لیدنې کتنې د افغانستان دخلکو دموکراتیک گوند مرکزی کمیټې په ودانۍ کې سرته رسیدې چې د کابل په زړه کې پرته وه. دامانې د شوروی کومانډویانو له خوا شپه او ورځ ساتل کیده. دننه په مانې کې د ک. گ. ب کار کوونکو یو جدی امنیتي سیستم رواج کړی وه. نجیب ته راغلی کسان لمړی په ډیر دقت سره تلاشی کیدل او له هغونه وسلې اخستل کیدې.

د نجیب له ظاهري په زړه پورې بڼې سره سره، له هغه سره خبرې کول چندان آسان کار نه و. دهغه سترگې لږې کړې غوندې وې او دې خبرې تر یوې اندازې نامناسب حالت منځ ته راوړ. ما هیڅکله باور نه کاوه چې هغه دې گنې موضوع ته غور نیولی وي او د کوم بل شی په هکله دې فکر نه کوي. خو چې کله به هغه د (مقابل لوری) په دې شک پوه شو نو په ډیر مهارت سره به یې په ډوو - دریو ټکو کې د ابحران له منځه وړه.

یوه مهمه خبره مې یاد ته راغله: نجیب تل غونډه له هغو خبرو پیل کوله، په کومې چې به تیره غونډه پای ته رسیدلې وه. بنایي هغه ددې کار له پاره ځانگړی یادداشت درلود او یایی یاورانو ورسره مرسته کوله. هر څه چې وو، خو په دې وسیله خبرې خپل منطقي مسیر ته ورلویدلې.

د افغانستان له مشرانو سره د کتنو په وخت او یا هغو ته له ورايه په کتلو سره مې تل د افکر په سر کې گرزیده چې داموقتی خلک دي. نن یو، سبا بل. له هر څه نه دا خبره چې تبدیله چې دا تېراشان دیمه باندې مې لاهېدې مې غوښتل

کولو ته اړباسو. غوښتل مو دا کار هم عمودی او هم افقی سرته ورسوو. د هیواد له مشره پیل، تر هغه بزگرد چې د هیواد په یوه لیرې پراته ولایت کې ژوند کوی. ډیر ځله به ما او زما همکارانو ته داسې پوښتنې به ذهن کې ورگرزیدې چې دڅه له پاره افغانستان ته دومره تخنیکي وسایل وسله او مادی نعمتونه راوړل کیږي د ټول دڅه لپاره او ولې؟ ځکه هر چاته د لرغوندي روښانه وه چې افغان اولس داسې نه مني او د عادي افغانانو دا «نوی ژوند» اصلاً په کار نه دی. البته د افغانستان مشران د دغه انترناسیونالسیټي مرستې له امله زموږ شکر گزار وو، خو دغې شکر گزاری هم خپل رازونه درلودل: هغوی پوهیدل چې یوازې زموږ په متیو او زموږ د مرستو په زور په دغو څو کیو ناست دیله همدې امله هغوی د فیما زموږ خولې ته کتل او زموږ مشورې او لارښوونې به یې ټکي ټکي سرته رسولې.

د افغانستان مشران په دې ښه پوهیدل چې په هیواد کې اصلی څیرې هغه دي چې زور لري، نو ځکه هغوی زموږ د هیواد د بې شمیره استازو په منع کې دیوه ډیر ساده اصل پر بنسټ د جدایی کرښه ایستله؛ څوک چې زور ور دی، هغه مهم هم دی. په دې لړ کې لومړی مقام د څلوېښتم لښکر د قوماندان و، که څه هم د مقام له پلوه هغه په افغانستان کې د نورو شوروي پوځیانو په منع کې ډیر لوی سړی نه گڼل کیده، خو قوماندان یې حده ستر پوځي ځواک درلود. دوهم مقام د، ک. گ. ب د مامورینو ځکه چې هغو هم پر حالاتو د اثر ښندلو له پاره خپل خپل امکانات درلودل.

٦٠ بن بست

په افغانستان کې د لوی درستیز داستازی په توگه په لوړه سطحه د مسأیلو په خپرلو کې له ګډون وروسته په غوڅه راته دا پته ولگیده چې د افغانستان په هکله ټولې پریکړې په مسکو کې کیدلې، او هغه هم نه د دفاع په وزارت، اونه هم د ستر درستیز په قرارگاه کې، بلکه په لوړو دولتي او ګوندي کړيو کې او تر هرڅه لومړی د افغانستان په هکله د سیاسي بیورو په څانګړی کمیسیون کې. د دغه کمیسیون اصلی غړی دا وو: د. ک. گ. ب. رئیس، د دفاع او بهرنیو چارو وزیران او د شوروی اتحاد د کمونیست ګوند د مرکزي کمیټې د نړیوالو اړیکو د څانګې مسؤول، ب. ن. پونا مارینوف. د افغانی مشرانو ټولې غوښتنې او آن شخصي هیلې مسکو ته استول کیدلې. له دې حالت نه یو شمیر هغو سلاکارانو چې مخې ته یې بیلابیلې ستونزې راجګې شوې وې هم ګټه اوچتوله. دا غوښتنې تر هرڅه لومړی په وسلو، جنګي تخنیک او دملکي اړتیا وړ شیانو په برابرولو پورې مربوطې وې، چې په هغو کې په سلګونو زره ټنه بوره، غنم، اوبه... راتلل. دا ټول شیان هغه دچا خبره افغانستان ته دسین په څیر را روان وو. شک نه شته چې افغانی مشرانو لکه د عیسیٰ (ع) په غیبر کې چې وی، (هوسا) ژوند درلود. هغوی د داسې یوه غښتلي ګاونډی دننګې په سیوري کمی چې دهغوهرې بوالهوسی ته یې په ورین تندي مثبت ځواب وایه، دکلې په مستقیمې مانا له واکمنۍ نه خوند اخیسته. افغانی (مشران) پوره پوهیدل چې هرڅه غوښتلی شي

مثلاً په خپل ذهن کې دراجور کړی کوم غلیم خلاف له موږ نه د جگړه ییزو عملیاتو د طرحې او پیل غوښتنه وکړه. په افغانستان کې د شوروي محدود وېوځي ټولگيو قومانداني ددې غوښتنو په وړاندې مقاومت کاوه، زده د اقتصاد پوهانو ياد پیلوماتانو په هکله په دې برخه کې کوم مشخص مثال نه شم راوړلی خو موږ پوځیانو غوڅ مقاومت کاوه. ان هغه وخت چې د څلویښتم لښکر قومانداني په افغانستان کې د جگړو پنځه کلنه تجربه لاس ته وروړې وه، ښه پوهیدله چې له دې وروسته به د جگړه ییزو عملیاتو د پیل او پرمخ نیولو ټولې خبرې یوازې د شوروي سرتیرو او افسرنو په اوږو بارېږي. د افغانستان لښکرو هېڅ مستقل عملیات نه دي ترسره کړي او که ترسره کړي یې هم وی نو سپری کولی شی ووايي چې نتیجه به یې هېڅ وی او بالاخره ددې اړتیا پیدا کیده چې مرستې ته یې د څلویښتم لښکر پوځي ټولگيو وبلل شی. د څلویښتم لښکر قومانداني ډیره وده کوله چې د افغاني مشرانو فریب ونه خوري او په هغو جگړو بوخته نه شی چې موږ له مخکې نه وې پلان کړي.

په ۱۹۸۵ کال کې جنگي عملیات عموماً د یوې میاشتې له پاره پلان کیدل او دا قاعده له افغانستان نه د شوروي عسکرو د وتلو تر وخته، په خپل حال باقی پاتې شوه. د عملیاتو د پلان په سربېره په افغانستان کې زموږ د ټولو مهمو استازو موافقه اخیستل کیده. د پلان جوړولو کار د څلویښتم لښکر د قرارگاه او په افغانستان کې د لوی پوځي سلاکار د دفتر له خوا سرته رسید. همدلته دا پریکړه کیده چې څوک

لاسلیک داپلان دتصدیق لپاره مسکو ته استول کیده، بیا هغه په سیاسي بیورو کې او تر ټولو مخکې دافغانستان په هکله دهغې په ځانګړې کمیسیون کې څېړل کیده. یوډ-یوه نیمه اوونۍ وروسته مور ته په کابل کې د شوروی اتحاد دوسله وال پوځ د لوی درستیز یا د دفاع وزیر په لاس لیک شفری تلګرام - رارسیده چې په کې ویل شوی به وو: ستاسې دپلاتکې میاشتي پلان بشپړ تاید دی. وړاندې به ویل شوی وو چې کومو ټکو ته ځانګړی پام په کار دی.

ما تل دا احساس کاوۀ چې د لوی درستیز داستازی په توګه زما په اوږو دروند بار پروت دی په داسې حال کې چې هیڅ امر مې نه درلود، کیدای شوای مثلاً دڅلوېښتم لښکر او یا دهغه دبیلابیلو فرقو د قوماندانانو د اعمالو دڅیړنې په وخت رانه خطاوې راووځي. لوی درستیز زما دشفاهې او تحریرې څرګندونو پر اتکا کولی شول د حالاتو په پرمختګ اغیزه وکړي.

هیله من یم چې دافغانستان او دهغه دحکومتې پوځونو دځانګړتیاوو په هکله زما معلوماتو او دغه راز دبیلابیلو پېښو تحلیل له لوی درستیز مارشال، س. ف. اخرامبف سره د امرسته کړې وی چې په دغه هیواد کې دروانو حالاتو په هکله عیني معلومات ترلاسه کړي. فکر کوم چې دڅلوېښتم لښکر له قوماندان سره به مې هم ټاکلی مرسته کړې وی. قوماندان د یروخت دا امکان نه درلود چې د شوروی اتحاد له لوړو پوځي مشرانو سره مخامخ وغیري او هغوی ته دبیلابیلو ستونزو د هواری دلارو چارو په هکله خپله غوښتنه وړاندې کړي. دا کار یوازې د

هومره چې مې له وسه پورده وه له څلويښتم لښکر سره يې مرسته کړې ده.

په افغانستان کې زما د دوهم ماموريت موده (۱۹۸۵-۱۹۸۶ کلونه) زما په ذهن کې د يوې پېچلې او غېږنې خاطري په توگه پاتې شوې. ما د افغانستان روانو پېښو ته له بلې زاوېې په کتلو پيل وکړ او اوس پوهېدم چې زموږ پوځونه او ټول شوروي استازي اصلاً د دې هېواد نه دي په کار. امکان نه لري له داسې يوه هېواده لکه افغانستان چې د ژوندانه خپله ځانگړې بڼه او جلا مذهب لري او دخپلې جنتري په حساب اوس هم لا په څوارلسمه پېړۍ کې دي، شوروي اتحاد جوړ کړو، د اښکاره چټيات وو.

سره له دې چې د اتيايمې لسيزې په نيمايي کې جگړې ډيرې پراخې او سختې شوې خو په حالاتو کې لا هماغسې بن بست ليدل کيده. له يوې ورځې نه بلې ورځې ته د قدرت بحران ژورېده، د افغانستان حکومت د څلويښتم لښکر دهڅو نتيجې نه يوازې نه ساتلې، بلکې د دې کار له پاره يې يو گام هم نه پورته کاوه. له دې سره جوخت له موږ نه بيا بيا دنويو او لانيو عملياتو د سرته رسولو غوښتنې کيدې. په همدې وخت کې ډيرو وگړو ته معلومه شوه چې دا هسې د لمبوله منځه په لاس د سکروټو درايستلوله پاره عبث هڅې دي. په زيار را ايستل شوې دغه سکروټې، عمدتاً د چاپه کار نه دي. شوروي محدودو پوځي قطعاتو افغانستان ته دورتگ په لومړيو څو مياشتو کې خپلې دندې ډيرې ښې سرته رسولې. زموږ سرتيرو تروسه هڅه کوله چې د اپريل انقلاب له مرگه وژغوري. د افغانستان

ښې چارو د سرته رسولو امکان تر لاسه کړ. خو د کابلي رژیم واکمنو په لوی لاس
خلوینېتم لښکر د پراخو پارټیزاني جگړو په لومه کې ښکیل کړ. د افغانستان
حکومت تر وروستیو شیبو حالاتو ته په دراماتيکي ښې ورکولو سره خپل ټول وس
په کار اچاوه چې د خلوینېتم لښکر په خیر له پیاوړي حامی نه ښې برخې نه شي.

له ټولو مخکې پوځیان په دې خبره پوه شول چې له منځ ته راغلی بن بست نه
د ټولو یوازنی اوسمه لار شته او هغه له افغانستان نه د شوروي ځواکونو ایستل
دی. د شوروي اتحاد د دفاع وزارت او پراتیفی د لې، د خلوینېتم لښکر قوماندان،
اوما د لوی درستیز داستازی په توګه د حالاتو له جاج اخستنی وروسته پر له پسې
دغه موضوع (د مسکو) غورونو ته رسوله. البته که په ۱۹۷۹ کال کې چا
د پوځیانو خولې ته کتلی وای چې د افغاني لانجې له پوځي حل سره یې مخالفت
ښوده، نو په ۱۹۸۵ کال کې به دا اړتیا نه وای چې له دغه هیواده د سرتیرو
د ایستلو په اړوند په کابل کې په سوچ وهلو خپل ماغزه وخورو. میندو به خپل
بچیان له لاسه نه وای ورکړي، زرګونه زلمیان به اړ نه وای چې له افغانستان نه
معیوب راستانه شي.

پوځیانو د افغاني لانجې له پاره د غوغ حل د یوې لارې د موندلو اړتیا هغه وخت
درک کړې وه چې ډیر شوروي مشران لا په دې نه پوهیدل چې یوازې په زور تکیه
کول مطلوب نتایج منځ ته نه شي راوړي. برسيره پردې هغوی نه غوښتل په دې پوه
شي چې موږ له یوې ورځې نه بلې ته لازيات په افغاني پلندي کې څښیږو.

چی پوځی حرکت یی پیل کړی، غواړی هغه په بری سره پای ته ورسوی. تر ۱۹۸۶ کاله پورې د شوروی پوځونو د ایستلو پریکړه نه شوه کیدای. د شوروی دواک په گدی ناستو خلکو او هغو چی افغانستان ته د عسکرو د لیږلو په پریکړه کې یې ونډه درلوده، نه شوای کولای په عینی توگه خپل دریځ بدل کړی. اصلی هدف لاس ته نه وراغلی: افغانستان په هسې یوه هیواد نه و بدل شوی چی زموږ د پوځونو له وتلو وروسته هم دخپل «شمالی مشر ورور» په پله روان پاتی شی، او بالاخره په کارو چی د پراخو مادی لگښتونو او د سر د زیانونو د توجیه له پاره هم د منلو وړ دلائل وموندل شی. هیچا په پوره قاطعیت سره دا دعوه نه شوای کولای چی افغانستان که په سوسیالیستی هیواد بدل شوی نه دی، نو لږ تر لږه خو په هغه وخت کی زموږ د منځنی آسیا جمهوریتو ته ورته شوی دی.

په افغانستان کی زیاتو مادی لگښتونو مطلوبی نتیجی ورنه کړې. موږ له پوره بن بست سره مخامخ شوی وو. په کار ووه چی دنوښت مزی د افغانستان حکومت ته په لاس ورکړل شی او له هغه هیواده زموږ د لښکرو د وتلو پریکړه وشي. دا نو هغه وخت دی چی (په شوروی اتحاد) کې دواک واگی د م. س گریباچف لاس ته ورځی. دهغه زړه غوښتل او که نه (خوله دې پرته) بله لاره نه وه پاتې. موږ دخپلو پوځونو روحی کمزورتیا نه پتوله او پرله پسې موپه دې هکله مسکو ته خبر ورکاوه او ویل موچی نوره د ابیری په دې توگه وړاندې نه شی تللی، زموږ سرتیری دڅه له پاره او دچا په ځای مری او تپیان کیږی؟

« وروستی » ورځې

د مارچ په میاشت کې زه جنرال وارینیکوف چې هغه وخت په افغانستان کې د شوروي اتحاد د دفاع وزارت د اوپراتیفې ډلې مشر و، ځان ته وبللم. هغه ماته وویل چې په افغانستان کې زما د دوهم او احتمالاً وروستی ماموریت وخت بشپړ شوی دی. تر دغه وخته مجموعاً ما په افغانستان کې درې نیم کاله تیر کړي وو او دا ډیر وخت دی. والتین وارینیکوف خبر را کړ چې زه د اته ویشتم عمومي لښکر د قوماندان په توګه ټاکل شوی یم چې د بیلاروس په « ګروډنو » په ښار کې میشت دی.

د اپریل په څلورمه د مسکو په لور والو تم.

زه سهار وختی له افغانستان نه والو تم او شک نشته چې فکر مې کاوه دا په دغه خاوره کې زما وروستی حضور و. ما په دې خبره پوره باور درلود. له یوې خوا مې په دې علت چې د کور خواته روان یم د خوښې احساس کاوه. دا ځل مې په افغانستان کې ایله څه د پاسه یو کال تیر کړی و. له وخت نه مخکې زما د بدلولو پریکړه تر هر څه لومړۍ له دې امله شوې وه چې په شوروي کې مې دوه زامن پاتې وو. ما هیله درلوده چې بالاخره زامن له ځانه سره بوزم او عادی ژوند پیل کړم. له بلې خوا له کابل نه د تللو په وخت کې مې په زړه له پاسه لکه ډېره چې پرته وی. وروستی ځل هوایی ډګر ته راغلی وم، وروستی ځل مې د کابل د کوڅو ننداره وکړه. دلته د دندې اجرا خورا ګرانه وه، خو چې څومره په سړي سخته تیرېږي هومره له

دی. زما دژوند او روغتیا یوه برخه دلته په دې امید پاتی کیده چی په یوه یا بله بڼه دڅلویښتم لښکر د افسرانو او سرتیرو لاس نیوی وکړم.

ماته په زړه پورې وه چی دمخه ښې له پاره هوایی ډگر ته نه یوازې دستر درستیز دغماينده گی دهیئت غړی افسران چی بشپړ یو کال مو ګډ کار کړی و، بلکه دغه راز د دفاع وزارت داو پراتیفی ډلې، دڅلویښتم لښکر د قوماندانی او دلوی پوځی سلاکار د دفتر جنرالان او افسران هم راغلی وو.

الوتکی ته وختم، هغه په بیره لکه دمار، په خرخونو، خرخونو کی هواته جګه شوه. له الوتکې نه لاندې ښه ښکاریده چی مشایعت کوونکی لاهما غسی ولاړ دی، خو ډاډه شی چی الوتکه په خیر اوبی له کومی پیښی ولاړه.

د کابل له پاسه دالوتلو په وخت کی می البته چی په ذهن کی هم نه ګرزیدد چی یو کال وروسته به بیا اود دریم ځل له پاره دې هیواد ته راستنیرم دغه وخت لازه په دې نه پوهیدم چی قسمت راته له افغانستان نه زموږ د پوځونو د ایستلو درنده، خوله ویاړه ډکه دنده راپه برخه کوی او کولای شم په دغه هیواد کې دشوروی پوځونو نهه کلن حضور پای ته ورسوم.

دریم سفر ګرودنو

زه د اپریل په پیل کې مسکو ته راستون شوم او دلته په پایتخت کې می ابله خو
ورځ تیر کړی. خپل وړاندیزونه او نظر یې له یو درستیته مارشال اخاموف

اجازه بی راکره چی (دبیلاروسیې مرکز) مینسک ته وخوځیږم. په دې ښار کې دبیلاروسیې دپوځی حوزی قرارگاه پرته وه. ددوله مخی می ځان دبیلاروسیې دپوځی حوزې قوماندان ډگر جنرال والیری شورالیف او دهغه مرستیالانو ته وروپیژانده. په دې لړ کې می دحوزی له درستیزوال او تکره افسر تورن جنرال والیری سکولوف سره هم پیژندگلوی وشوه.

دگروندنو ۲۸ لمر لښکر دشوروی اتحاد دوسله وال پوځ دغوره پوځی ټولگیو په ډله کې راته هغې شته منی جگړه ییزی تجربی درلودې. دې لښکر دوه دټانک او دود پلې موتوریزه فرقې درلودې چی دپولنډ پولې ته نږدې ځای پرځای شوې وې. څرنگه چی لښکر دهرست او گروندنو په ولایتونو کی ځای پرځای و، ماته دا امکان وچی تقریباً ټولې سرحدی سیمې له نظره تیرې کړم. تراوسه می دبیلاروسیې دوگړو په نسبت په ذهن کی خورې خاطرې پاتې دی.

ښکاره ده چی دگرودنو له تگ مخکی یوځل ساراتف ته هم ولاړم چی زامن می په کی اوسیدل. ډیر می زړه غوښتل چی هغوی له ځانه سره بوغم، خونه پوهیدم څنگه به په بیلاروسییه کی هم دپلار او هم دمور دنده سرته ورسوم. دلښکر قوماندان او هغه هم داسی لښکر چی په پوله کې پروت وی، مجبور دی جدی کار وکړی، هسی نه چی په څوکی بی خپته اچولې وی. مخی ته غټ کارونه پراته وو. په گرودنو کی دقوماندان داوسیدوله پاره ښه شرایط موجود وو، خودا چی له

زغملی. یوڅوک باید پیدا شوی وای چی دهغو غم یی خوړلی، لوست یی ورزده کولی او یا لږ تر لږه یی خواره ورته برابرولی. زما کارناوخته خلاصیده او دغه وخت باید هغوی ویده وای، او له کوره سهاروختی وتلم. . لنډه دا چی دستونزو هیڅ کمی نه وه. د ۱۹۸۶ کال په دویم کی هغوی دلته راغلل او نږدې یوه نیمه میاشت مویو ځای سره تیره کړه، خولا می نه شو کولای هغوی له ځانه سره په گروډنو کی وساتم.

وخت لکه د بادالوته. دلنېکر قوماندانی آسانه بریښیده، څکه چی عملاً پوره سمبال میکانیزم و. ځینی ستونزې سمدستی هواریدلی او ځینی به راتلونکی ته پاتی کیدې. ژوندانه خپله لاره وهله، اوس بیخی ښکاره پوهیدم چی یوې خواته راکښل کیږم: غواړم او که نه افغانستان می بیا ځان ته ورپولی. دخپلی ارادې خلاف می غوښتل بیرته هلته ستون شم سترگوته می تل زما تر قوماندې لاندې پنځمه فرقه او ټول هغه کسان ولاړ وو چی په کابل کی پاتی شول.

د ۱۹۸۷ کال په جنوری کی زما او مارشال اخرامبیف ترمنځ یوه تلفونی مکالمه وشوه. ما هغه ته وویل چی افغانستان ته له دریم ځل استولو سره به می مخالفت نه وای کړی. ما گومان کاوه چی داسی خبرې ژر نه فیصله کیږی اوزه داسی په خپلو کارونو کی ډوب شوم چی له لوی درستیز سره دغه تلفونی خبری رانه چوری هیرې شوې وې. خو د اپریل په میاشت کې د لوی درستیز مرستیال جنرال وارینسکوف راته تلفون وکړ او ویی وویل چې له لوی درستیز سره دخو

ترخیرنی لاندې ده. هغه د احم زیاته کړه چې کومه دنده راته غوره شوې ده نو «هغه
دیر زیات کار غواړی».

زده‌بنه پوهیدم چې په افغانستان کې د «زیات کار ایجابوونکی مقامونه» کم
نه دي. د ۱۹۸۴ کال له وروستیو نه د خلویښتم لښکر قوماندانی د جنرال و. پ.
دوبینین په غاړه وه. څرنگه چې دهغه د ماموریت دوره پای ته رسیدلې وه، نو پوه
شوم چې دهمده له پاره دعووضی لټه شروع شوې ده. وارینیکوف په دې هکله
یوټکی هم ونه وایه، یوازې یې زیاته کړه چې د مقرري خبره په نږدې راتلونکي
وخت کې حل کېدونکې ده.

تورن جنرال ویکتور پتروویچ دوبینین د خلویښتم لښکر د قوماندان په توګه
خپلې دندې دیرې ښې سرته ورسولې. ما دی سړی ته چې آن دستر درستیز په
اکاډیمي کې د زده‌کړو په وخت ورسره آشنا شوی وم، خورازیات درناوی درلود.
دغه راز په افغانستان کې زما د دوهم ماموریت په ترڅ کې هم موږ په ګډه چاري
دیرې ښې سرته رسولې. باید اعتراف وکړم چې د دغو خبرو له امله خورا خوښ شوم
او تازه ساه مې واخسته. دغه وخت مې هلته، په افغانستان کې خپلې تیرې دندې
په زړه راواړولې هم مې د فرقي قوماندانی او هم مې دوهم ځل دلوی درستیز
داستازی په توګه کار کول راپه یاد شول. یو ځل بیا مې د خطر هیر شوی احساس
بیا په وجود کې را ژوندی شو. ښایي دا یو ډول د ویرې احساس هم و، ځکه چې
د دغه غصا خاوند سیمه بهیرم چې هاته سیمه د جګړه دارا، باران، د جګړه

له ځانه سره می وویل: راځه اوس هم وختی دی، معذرت به وغواړم؟ هسی می هم دوه زامن بی له ما، له پلار د لیرې لویسېری. هغه وخت ما کسیم د خوارلسو او آندره داووکلو وو. برسیره پردې پوهیدم چې لږ تر لږه د نږدې راتلونکي کی دوه واده نه کوم. هغه سړی به پیدا نشی چې د ژوند په ټولو پیچو مو کی می څنگ ته روان اوسی. داسی ښځه به هم پیدا نه شی چې زما د زامنو بار په اوږو واخلي او دهغوی له پاره د دوه می مور حیثیت و مومی. تر قیامت ه خونشی کیدای چې زه دې یو ځای خدمت کوم او بچیان دې بل ځای اوسېږی. هغو باید د پلار تر څنگه وی او زه باید هغوی د روزنی مسؤلیت په اوږو واخلم. خو زما په فکر، په نږدې راتلونکي کی د کوم مهم بدلون راتللو ته انتظار ایستل هسی بی فایده وو. کله چې می دا ټولې خبرې و سنجولې او په تله می و تللې نو پریکړه می وکړه چې بیرته افغانستان ته ستیږم. زه لا تر دغه وخته په دې نه پوهیدم، چې وختی د څلویښتم لښکر د قوماندان په توگه غوره شوی یم.

د یر ژر د څه مودې له پاره رخصتی راکړی شوه. خو ورځی می په مسکو کې تیرې کړې او دوه اوونۍ له زامنو سره په ساراتف کی واوسیدم. د رخصتی له ختم نه ډیر مخکی د می د میاشتی د جشنونو په درشل کې گرو د نوته ستون شوم. هیڅ انتظار می نه درلود چې د ۱۹۸۷ کال د می په ۹* راته د تورن جنرالۍ رتبه راکړل شوه. سمدستی پوه شوم چې دا کار د دې له پاره شوی چې په نوې رتبه د څلویښتم لښکر د قوماندانۍ له پاره چمتو شم، د می په واسطو کی خبر راکړل شو چې زما

دنده تصدیق شوی یم.

هره گری داړوند فرمان درار سیدو ته کیده. دهغه تر رارسیدو په کار وه چی په داسی مواردو کی یو شمیر معمول مراسم تر سره کړم. په لومړی گام کې مجبوروم د دفاع وزیر مرستیال او د پیژنتون رئیس ستر جنرال، د. ت. یازوف ته ورشم. نوموړی څه موده وړاندې د ستر جنرال شکادوف پر ځای په دې دنده ټاکل شوی و. شکادوف د عمر د ډیروالی او دروغتبیایي معاذیرو له کبله «د جنتی ډلی» په غږیتوب منل شوی و.*

جنرال یازوف د عادت له مخی وچ نیغ سپری دی او ځکه یی نویی له مقدمی رانه وپوښتل: - څه غواړی چی دریم ځل افغانستان ته روان یی؟ بل هیڅوک ستا هومره کافی دلایل نه لری چی له تگ نه معذرت وغواړی. لومړی داچی تادوه ځل هلته دنده سر ته رسولې، دوهم داچی ستا بچیان بی موره دی.

خوزه نور افغانستان ته د تگ په هوا کی وم او هیڅ شی مې په پریکړه کی بدلون نشور او ستلی. له جنرال یازوف سره تر خبرو وروسته لوی درستیز مارشال اخرامیف او د دفاع وزیر مارشال سکولوف هم ومنلم.

دهغه وخت د معمولی قاعدې له مخی له فرقی نه نیولې پورته د ټولو قوماندانو ټاکنه یوازې هغه وخت کیدی شوای چی د شوروی اتحاد د کمونیست گوند د مرکزی کمیته د وسله وال پوځ څانگی به تایید کړل. په «ستاروی

پلوشچاد « کی دمرکزی کمیټی ودانی ته لومړی ځل د پنځمې فرقې
د قوماندان په توګه د ټاکنې په وخت کې راغلی وم. هغه ځل د وسله وال پوځ
د څانګې درئيس مرستیال ن. ی. شلیاګا حضور ته منلی وم. وروسته نوموړی
د شوروی اردو او سمندري پوځ د سیاسي چارو لوی رئیس وټاکل شو.

له نوموړي سره زما تر لنډو خبرو وروسته پوه شوم چې د مسکو د مانیو په
دهلیزونو کې می سرگردانی نوره پای ته ورسېدله.

زه ساراتف ته ولاړم چې خپله رخصتي پوره پای ته ورسوم. هلته راته د یازوف
پوه یاور تلفون وکړ او رانه ویی غوښتل چې سمدستی د شوروی اتحاد د کمونیست
ګوند د مرکزي کمیټې له منشي ا. ی. لوکیانف سره د کتنې له پاره مسکونه راشم.
په ما پسې الوتکه هم رالیرل شوې وه.

معلومه شوه چې ده «مرزا قلمانو» په کار کې څه وړانې راغلي دي. اسناد په
ټاکلي لاره مرکزي کمیټې ته راوسیدلي او د لوکیانف په میز پرته دي. هغه چې
پوه شوی و دا دهغه جنرال اسناد دي چې د څلویښتم لښکر د قوماندان په توګه
افغانستان ته روان دي؛ نو سمدستی یې امر کړی و چې ما وروغواړي.

په سبا یې زه مرکزي کمیټې ته ورغلم. د یوې څانګې مشر زه د لوکیانف
دفتر ته وروستم. دهغه دفتر «ستاروی پلوشچاد» د ګڼو زرو دانیو په مجموعه
کې د یوې نوې جوړې شوې ودانۍ په پنځم پوړ کې و. د مرکزي کمیټې د منشي
نسبتاً کوچنی دفتر د نورو آمرانو د فټرونو ته ورته و.

پراته وو. لوكيانف د افغانستان د حالاتو په هكله د مركزي كمېټې نظر راته واوراوه. د همدې له خولې مې د لومړي ځل له پاره واوريدل چې د څلويښتم لښكر درا ايستلو خبره د څير لويه حال كې ده لوكيانف زياته كړه چې د دې خبرې غوڅول ماته په غاړه اچول كيږي. دانو هغه وخت دې چې په ژنيو كې د څلورو هيوادو: شوروي اتحاد، د امريكې د متحدو ايالتونو، افغانستان او پاكستان په گډون مقدماتي خبرې پيل شوې دي.

اناتولي لوكيانف راته وويل چې ماته حق راكول كيږي چې په پوځ كې د معمول دود خلاف بايد په افغانستان كې د څلويښتم لښكر په حضور پورې اړوند ټول مسايل مخامخ له همدې سره مطرح كړم.

له دې خبرو وروسته زه بيا د يازوف دفتر ته وبلل شوم. ښكارېده چې هغه له دې امله په جامو كې نه ځاييږي چې له ساراټف نه يې زه په دومره بېرته مسكوته د مركزي كمېټې له منشي سره كتني له پاره رارسولي يم. هغه يو ځل بيا ماته د برياوو هيله څرگنده كړه. يوازې د سياسي بيړو پريكړې ته خبره بنده وه چې دهغې له مخې زما د ټاكنې په هكله د دفاع وزير فرمان صادر شي.

د پايتخت په دفترونو كې تردې ځفاستو وروسته مې پخپله خوښه د الوتكي ټكټ وانه خسته او په اورگاډي كې مخامخ د خپل ۲۸ لښكر په لور وخوځېدم. د ير كلونه وروسته د لومړي ځل وچې له مسكونه د هيواد تر ديري ليري پرتې لويديځې پولې پورې په اورگاډي كې راغلې وم. او د اتولو له لارې په مينه وهلي ده.

افغانستان ته لیږل کیږي. هغه د څلویښتم لښکر د مرستیال او د قرار گاه د آمر په توګه ټاکل شوی و. څرنګه چې پوهیدم د قوماندان په دندۀ ټاکل می اوس یقیني شوی دی، نو خوښ شوم چې هلته به می یو مرستیال، همدا واسیتین وی. موږ له هغه سره خدای پامانی وکړه او په اوږدۀ لاره (مسکو-تاشکند) مو د کابل په لور رخصت کړ.

یو اوونۍ وروسته زما د ټاکنی اړوند فرمان هم راوړسید. زه بیخي چمتو ووم ټول کالی می په یوه بکس کې ځای شول د ۲۸ لښکر له منسوبینو او د ولایت له مشرتابه سره تر مخه ښی وروسته مسکو ته وخوځیدم.

زما مقرري تصادفاً سره ډګرته ډیر نژدې د المان د فدرالی جمهوریت د تبعه، م. روست د سپکي الوتکې له جنجالی کیناستو سره په یوه وخت کې وشوه. له دې پیښې وروسته په وسله وال پوځ کې ځینی بدلونونه راغلل. په دې لړ کې د مارشال س. ل. سوکولوف پر ځای ستر جنرال د. ت. یازوف د شوروی اتحاد د دفاع وزیر وټاکل شو.

دغه وخت چې نوی وزیر له خپلې دندې سره په آشنا کیدو مشغول و، له ماسره مارشال اخرامیېف وکتل. لوی درستیز راته وویل چې د څلویښتم لښکر د قوماندانی په وړاندې څو مهمې دندې پرتې دي. باید تروسه وسه د سرتیرو او افسرانو ژوندانه ته د خطر اندازه کمه شي.

د زموږ ژوند په افغانستان کې زموږ تر ټولو ارزښتمن څیز دی. برسیره پردې

ټولګی وایستل شی. خو مارشال زیاته کړه چې دا به بیخي منظمه و تنه وی او نه تیښته. مارشال اخرامیښف زیاته کړه: افغانی ملګرو ته باید زموږ دریځ سم روښانه کړی شی او د دغسی یوې پریکړې داړتیا په هکله ورته کافی دلایل وویل شی.

د خبرو په پای کی اخرامیښف وویل باید یوځل بیا جنرال یازوف ته ورشم. د قاعدې له مخی د لښکر نوی قوماندان هیڅکله د دفاع وزیر ته نه ورځی. دا دهغه د مسؤولیت ساحه نه وه. زما زړه چندان نه غوښتل یوځل بیا یازوف ته ورشم او ځان ورته وروپیژنم. لومړی په دې علت چی هغه زه پیژندلم، ځکه په لنډه موده کی موده ځلی سره لیدلی وو. وروستی ځل یوه نیمه اوونۍ مخکې ورغلی وم. دوه مې په دې علت چی له هغه سره مې په ټولو موضوعاتو بشپړې خبر کړې وې. خولوی درستیز په خپله خبره ټینگار کاوه.

سبا سهار چی مخکی له مخکی می نوم در اغلو کسانو په لیست کی لیکلی و، د دفاع وزیر کوتی ته ننه وتم. دهغه په شعبه کی د سیاسی چارو لوی رئیس جنرال ا. د. لیزېچف ناست و. وزیر په څه خبره عصبي بریښیده. هغه په همدغه عصبي حالت کی زه ومنلم. یوځل بیا یی راته په لنډو ټکو کې یادونه وکړه چی په افغانستان کې د څه کارونو سرته رسول په کار دی: د هوایی د گرونو ساتل، دسترو ښارونو مدافعه.

له دغو لارښوونو وروسته تاشکند او ورپسی د کابل په لور والوتم.

څلور شت ساعتونه

کابل ته له تګ نه مخکې خبر را کړل شو چې په هغه ښار کې اوس یوازې د شپې الوتنې کیدې شي. دورځي الوتنه ډیره خطرناکه شوې وه: نه یوازې جنگي الوتکې او هیلېکوپترونه ویشتل کیدل، بلکه ترانسپورتي الوتکې هم په امن کې نه وې. چې څنگه د (څلویښتم) لښکر قرارگاه ته ورسیدم نو سمدستي مې له ستر جنرال وارینیکوف سره وکتل. هغه د شوروي اتحاد د دفاع وزارت د اورپر اټفي ډلې مشر و او په افغانستان کې زموږ د پوځونو د فعالیت سیاسي او پوځي اړخونه یې څیړل. والنتین وارینیکوف پوره وس وکړ چې بالاخره د ژنیو تړون لاسلیک شي. په افغانستان کې زما د غیابت په یوه کال کې اوضاع څه ډیره بدله شوې نه وه. د څلویښتم لښکر ډیر افسران مې دمخکیني ګډ کار له وخته پیژندل، هغوی د جګړو په ډګر کې هم لیدلي وو. تقریباً یوه هفته په کاروه چې د څلویښتم لښکر له قوماندان جنرال دوینین نه د چارو تسلیمې واخلم. کله چې به مې دهغه ننداره کوله چې څنگه د هوایي ځواکونو، توپچي قواوو، فرقو، مستقلو لواګانو او د ضربتي قطعو لارښوونه کوي او څنگه له افغاني حکومت سره اړیکې ساتي، سوګند دی چې شک به راته پیدا شو چې ګني زه به هم دده هومره په مهارت د اټول کارونه سرته ورسولي شم.

په شوروي اتحاد کې دننه مثلاً د ګروډنو کې د ۲۸ لښکر قومانداني بیخي بله خبره وه. البته چې د افغانستان پیښې مې تل تعقیبولې. خو فکر مې کاوه چې

(زه پوهیدم) چې دافغانستان په هکله خپريدونکي خبرونه په سلو کې سل سم نه دي. ډير شيان به له سره پالش کيدل او په ډيرونورو حقايقو، په تيره بيا پر هغه څه چې جگړې پورې يې اړه پيدا کوله، آن دغه وخت يعنې په ۱۹۸۷ کال کې هم پرده اچول کيده.

کله چې زه افغانستان ته ستون شوم او دڅلويښتم لښکر دمشرتابه دروند بارمې په اوږو واخيست (هغه وخت دلښکر دپرسونل شمير ۱۲۰ زرو تنوته رسیده او دا په افغانستان کې زموږ دپوځي حضور په ټولو نهو کلونو کې دشوروي پوځونو دمحدودو قطعاتو اعظمي شمير و). نو سمدستي پوه شوم چې زه او يوازې زه دټولو هغو کارونو مسؤول یم چې دغه لښکر يې سرته رسوي. دټولو هغو کارونو مسؤوليت چې په افغانستان کې پيښيږي، په تيره بيا د وگړو دژوندانه مسؤوليت زما په غاړه دی.

دڅلويښتم لښکر په هکله ما پوره معلومات درلودل، خو په ذهن کې مې هم نه گرزیده چې هره ورځ دې د قوماندان پر سر له هرې خوا د اطلاعاتو داسې باران جوړ شي. د همدغو لاس ته راوړو معلوماتو له مخې بايد لازمي پريکړې شوې وای. دا بايد هسې پريکړې وای چې هم يې زموږ او هم يې دملکي خلکو دسر دزيان مخنيوی کړی وای. دڅلويښتم لښکر په پوځي حرکاتو کې مهمه موضوع همدا

و.

قوماندان دډيرو موضوع گانو په حل مکلف و، لکه: دارتيا ورشيانو رسول،

مرستی ټینگول. برسیره پردې دشوروی پوځونو محدودو ټولگیو په افغانستان کې زموږ (ملکي) کارپوهان لکه: د گاز او تیلو د را ایستلو کارپوهان چې د کانونو په څیر لویو را ایستلو اخته وو او دغه راز سلاکاران، هم ساتل شک نه شته چې دغو ټولو خبرو د (پوځ) په روحی حالت اغیزه بښدله. ما هلته په افغانستان کې خپل رول ښه درک کړی و. خوله دې سره سره، ځینی شکونه او تردیدونه می په زړه کې را پیدا کیدل.

ویکتور دویینین زما په څیره کې د دغو خیالو داغیزې او زما د عمومي حالات په لیدلو سره ګواکې زما په آرامولو خوله پرانیستله.

- هیڅ خبره نه ده، چې یوځل په دغه څوکۍ کینې - او په سړی د قوماندان د کارمیز ته اشاره وکړه - ټول شیان به سم شی.
رښتیا هم همدا سې وشوه.

موږ له جنرال دویینین سره دشوروی په لوړ دتګ په وخت توده مخه ښه وکړه او ما دخپل ماموریت په سرته رسولو پیل وکړ.

زما د ماموریت پیل (که ددې اصطلاح استعمال دلته مناسب وي) دسهار په اوو بجو و. دغه وخت دلنېکرو د قرارګاه کارکوونکو دسهار د ودې خوړل پای ته رسول.

ما په لومړي ګام کې دهغو فرقو او مستقلو لوانګانو د قوماندانانو رپوټونه اوریدل چې د مسؤلیت په ساحه کې یې اوضاع کم کڅنه وه. سمدستې

د مرستو تصميم نيوده او هغه سيمې به مو په گوته کولې چې بايد هوايي يا توپچي
خواکونه پرې گوزار وکړي.

د سهار په اتو بجو مو د جگړې د سوق او ادارې په مرکز کې درواني ورځي په
اوږدو کې د قطعاتو دندې په گوته کولې. په تيرو څلورو شتو ساعتو يا تيره شپه
کې منع ته راغلي حالات مو مخکې له مخکې خپرل. فرقو، غنډونو، مستقلو
قطعو، استخباراتو او دغه راز گوزاريزو جزو تامونو لکه هوايي او توپچي ته
دهغوي دندې په گوته کيدې. تر ټولو زياته پاملرنه مو په پايتخت کې د حالاتو
انکشاف ته اړوله. تقريباً د نهو بجو په شاوخوا کې له تاشکند او مسکو سره
تلفوني خبرې پيل کيدې. دغه وخت نو د لوی پوځي سلاکار د دفتر کارکوونکي
چې دنده يې له افغاني پوځ سره په گډه د چارو د سرته رسوني هماهنگ کول وو، هم
د عمل د گرته راوتل.

هره ورځ له افغاني مشرانو سره د ليدنو کتنو اړتيا نه وه، خو بيا هم دلته کړو
قرارگاه يو يو افسر به خامخا د افغانستان د موکراتيک جمهوريت د وسله وال
پوځ د اعلي سر قومانداني په غونډو کې د گډون له پاره ورته چې پخپله نجيب الله
دايرولې. حقيقت دادي چې د دغه عنوان په اوږدو سره به زموږ په شونډو بې
اختياره موسکا خپره شوه. د افغانستان وسله وال پوځ دومره ستر نه و چې «اعلي
سر قوماندان» دې ولري، خوله دې سره سره د غسي غونډې سرته رسيدلې. د دې
غونډو د جوړولو نوښتگر تر هر چا لومړی خپله ستر جنرال وارينيكوف و. فکر کوم

وای چی په هیواد کی څه تیریری. که دغه غونډې نه وای نو هغوی به په ولایتونو، مثلاً په کندهار کې په پنجشیر کې او آن پخپله په کابل کې له حالاتو اصلاً خبرتیا نه درلودی.

داله جمهور رئیس سره غټه مرسته وه: (په دې ترتیب) هغه د هیواد داوضاع له انکشاف او ورځنی بدلون نه ښه خبریدلی شو. برسيره پردې، دې کار د هغه پوځیان او ملکي مامورین اړایستل چی زیاتی خولې توی کړی.

د څلویښتم لښکر جزو تامونه د پراخو پوځی فعالیتونو ترڅنګ مجبور وو، هر د ورځ څو ساعته درار سیدلو اسنادو تحلیل ته هم ځانګړی کړی. افغانستان ته ډول ډول کاغذونه رارسیدل. دغه اسناد له مسکو، تاشکند او باکونه چی د جنوبی برخی د پوځونو مرکز په کی واقع و، رالېږل کیدل. هغه لارښوونې، امرونه او پریکړې چی د پخوانی شوروی دننه پوځی حوزو، او یا له پولې نه دباندې پوځی ټولګیو ته صادریدل، (په افغانستان) کی محدودو پوځی ټولګیو ته هم حتمی الاجراً ګڼل کیدل. په کار و چی دغه اسناد ولوستل شی، ټولو مادونانو ته د هغو په هکله خبر ورکړل شی او د هغو د پلې کیدو بهیر تعقیب شی.

د غرمې له ډوډۍ وروسته د لښکر د قوماندان له مرستیالانو، دبیلابیلو ادارو له مشرانو او د هغو څانګوله استازو سره چی په افغانستان کی یی نماینده گی درلودې غونډې سرته رسیدلې.

تقریباً د شپې په لسو بجو، کله لږ څه مخکی او کله ناوخته دخپل کار له دفتر نه

مخابراتی وسایل ځای پرځای شوی وو چی په دفتر کی وو.

کورت له تگ نه مخکی هر د ورځ خامخا د جگړه ییزو عملیاتو د سوق او ادارې مرکز ته ورتلم. هر د ورځ له استثنا، پرته دیاد شوی مرکز، دلنکر د قرارگاه او داساسی خانگو د افسرانو پوځی محاسبی دغه ځای ته رارسیدلې. نو کړیوالو افسرانو د محدودو پوځی ټولگیو له ټولو قطعو او په دې لړ کې د توپچی او هوایی ځواکونو په څیر گوزاریزو جزو تاملونو سره د پرله پسې مخابراتی تماس د درلودو په مرسته د بدلیدونکو حالاتو جاج اخیسته او د اړتیا په وخت کی یی دلنکر د قوماندان یا درستیزوال تر رارسیدو، د پوځونو فعالیتونه هماهنگ کول.

زه د هغو نسبتاً پندیو، ډبرینو، دریو کورونو له ډلې نه په یوه کی اوسیدم چی د اتیایمی لسیزی په نیمایی کی دلنکر د قوماندان او دهغه د مرستیالانو له پاره آباد شوی وو. له دفتر نه کور ته معمولاً په پنبور اتم. چی سړی په کراره او بی عجلی تلای، نو دغه مزل له لسو دقیقو زیات وخت نه نیوه. یوازی سړی کولای شوای آزاده هوا تنفس کړی بلکه په سره سینه د تیری ورځی د حالاتو جاج هم اخستل کیدای شوای.

له ټولو جگړو، خو په تیره بیا د افغانستان د جگړې په ترڅ کې شپه تر ټولو ستونزمن او پیچلی وخت گڼل کیږی. د شپې د تیارې په خوریدو سره ناڅاپه د ډزو باران پیل کیده. غلیمان پوهیدل چی د شپې موږ پراخ هوایی یرغل او یا توپچی دقیق گوزارونه نه شو کولای.

تول په کاغوشونو کې راټولید. که چیرې د شپې کومه گولۍ په کاغوش لگیدله یا دهغه خواته چاودله، دورځی په پرتله یې د سردروند تاوان رسولی شوای. سربیرد پر دې مجاهدینو د شپې له تیاري نه دورانکاریو له پارهم گټه اخیسته. دورانکارو باندیونو هڅی دغه وخت گړندی کیدلې. ډیر ځله دیوې شپې په ترڅ کې حالات څو ځلې بدلیدل رابدلیدل په داسی حالاتو کې زما داپارتمان تلفونونو، ترسهاره شرنګا کوله.

دلته داپارتمان د کلمی استعمال چندان سم نه راته بریښی. د قوماندان کور له دوو کوټونه جوړو. سالون د دفتر کارهم ورکاوه. همدلته میز، تلفونونه، دوی څوکی، یو کوچ، تلویزیون او اوسپنیز صندوق (گاوصندوق یا سایف) هم ایښودل شوی وو. د خوب په کوچنی کوټه کې په سختی سره یو کټ، الماری، یو کوچنوتی میز او یوه څوکی ځای په ځای شوی وو. د جگړې دوخت په حساب یوازنی لوکس څیز چی می درلود هغه د ځان مینځلو عصری تشناب و. د قوماندان مرستیالانوهم تقریباً همداسی ژوند درلود. دلنبرک دیلا بیلو قطعاتو او ادارو غټو آمرینوته په دوو تنو، یو دغسی اپارتمان رسیدلی و.

که ورځ به عادی تیره شوه او ماښام به هم تر یوې اندازې کراری وده او ډزې او د سرزیانونه به کم و، نو ټولو عمدتاً ایله د شپې په دولسو بجو استراحت پیل کاوه. مور ټول د جنگی الوتکی یا هیلېکوپتر د غرهاری په څپو کې چی ټوله شپه به دلنبرک د قرارگاه له پاسه په گزمه تیریده، خوب اوږو. پیلوټانو د جگړې د سوق او

سیمو تا کلی برخی یا هغه لوری به یی څارل چی معمولاً به پرې د لښکر برقرارگاه د دزوله پاره کار اخستل کیده. دغه هیلېکوپتر دورخی هوا ته نه پورته کیده. ددی له پاره چی ونه ویشتل شی، موږ به (دورخی) یوازی په ځمکنی څارنی بسینه کوله، خودشی به خامخا هغه د لښکر د قرارگاه او د کابل د هوایی ډگر له پاسه تیریده راتیریده.

اساسی دنده دوگړو د ژوند ساتل دی

په ۱۹۸۷ کال کې زه بیخي متیقن وم چی زموږ د پوځونو د ایستلو پریکړه کیدونکې ده. ما د څلویښتم لښکر د مشرتابه غړی راتول او زما په نظر مهمه خبره می له هغوی سره مطرح کړه: د سرزیان دې هم په جگړو او هم په تیره بیا له جگړې پرته حالت کې بیخي راکم کړی شی. ما دخپلی پریکړې په سم والی باور درلود او د ژوندانه بهیر هم دا خبره تایید کړه. ماله افسرانونه وغوښتل چی باید د سرتیرو او ورو ضابطانو د مرگ د مخنیوی له پاره دې خپل پوره وس وکړی. د جگړې په ډگر کې او یا د دښمنانو له خوا، د هوایی ډگر، گارنیزون، پوستی او یا هری بلی موضع د ویشتو په ترڅ کې د هر وژل شوی پوځی په بدل کې باید د هغه د قوماندان غورونه سخت تاو کړی شی.

سمه ده چی په افغانستان کې زموږ تلفات مثلاً په ویتنام کې د امریکا یانو د سر دزیان په په پرتله څلور ځله کم وو، خو زه فکر نه کوم چی د مړو شویو وگړو د میندو، کونډو او یا پجیانو زړه گم به دې خبره تسل کډای شي.

رسیدونکو عملیاتو شمیر باید حداقل اندازې ته کم کړای شی. قوماندان مجبور وځوابی او یا دشرايطوپه اقتضا یرغلیر گوزارونه یوازې ددی له پاره ترسره کړی چی زموږ دهیوادوالو دله ییزی وژنې مخنیوی وکړی او یا ددغسی قتل خطرله منځه یوسی. قوماندان یوازې هغه وخت حق درلود عملیات وکړی چی پردښمنانو دزورور گوزار دکولو اړتیا دلمرغوندي روښانه وبریښی.

د څلویښتم لښکر درستیزوالی ته چی مشری یی هغه وخت دیوری پاولوویچ
گریکوف په غاړه وه، د کوچنیو محافظتی پوستو تر سطحی پورې زموږ د ټولو
قطعاتو د سختی څارنی د یوه مرکزی سیستم د منځ ته راوړلو دنده وسپارل شوه.
موږ باید د افغانستان په هره سیمه کی آن له کوچنی بدلون نه خبر شوی وای.

مور په همدې شدت په افغانستان کې دځای پرځای شویو جنگي او ترانسپورتي الوتکو د لارښوونې څارنه کوله. څلویښتم لښکر پیاوړی هوایی ځواک درلود.

ما دخپلی قوماندانی په لومړیو میاشتو کې هڅه کوله چې هر افسر پوه شي: دراپیداشویو ستونزو په پام کې نیولو پرته باید پخوانی بتان نورمات کړي. له افغانانو سره، دهغوله پوځ، حکومت او سیمه ییزو مشرانو سره دپراخ ملت مرستی بندول په کار و.

تجربى ښودلې وه چې افغانان زموږ د جگړه ييزو برياوو پخلى نه كوي، له هرې

زیرمی له سره جوړولې، بیا زموږ د تاسیساتو څنګ ته رارسیدل او بیایي دزی او یرغلونه پیل کول. پوښتنه را منځ ته کیږي: دڅه له پاره دومره اوږده موده وځنګیدو او د زلمیانو غوښتي مو په غرونو کې پاتې شوی؟

ددې بهیر تمول په کار و.

د څلویښتم لښکر د قرارگاه دریغ د زیاتو په طبعه برابره و. موږ تر هر چا لومړی، د افغاني مشرتابه له خوا، زورور فشار احساس کړ. کله چې نجیب الله او اطرافیان یې په دې وپوهیدل چې موږ نور نه غواړو د هغوی پرځای وځنګیږو، نوله خپلو زرو چلونونه یې په نوې بڼه کار اخستل پیل کړل. افغاني مشرانو په هره وسيله او آن کریو چکوف* یا ګریباچف ته د شخصي مراجعې له لارې زیار ایسته د شوروی محدودو قطعاتو پوځي ټولګي د هغو ستونزو هواری ته راکاږي چې په کابل کې د واکمن رژیم د بقاء له پاره یې حیاتي ارزښت درلوده.

په افغانستان کې پوځي - سیاسي حالت ورځ په ورځ پیچلی کیده. چې څومره به د حکومتی واکمنو دریغونه کمزوري او مړاوی کیدل، هومره به په شوروی پوځي قومانداني فشار زیاتیده. له یوې ورځې نه بلې ته د کابل واکمنو، له موږ نه د زیاتو شیانو غوښتنه کوله.

موږ د خپلې وسلې په زور د انقلابي رژیم ډیر چوپړ وکړ، خو د افغاني مشرانو طفیلی عادتونه او زموږ په حساب د حکومت چلونې ښکاره هڅې بالاخره ددې سبب کیدلې چې د حکومت تر کنترول لاندې سیمه له یوې ورځې نه بلې ته محدوده

دیو شمیر ولایتونو یوازی یو د برخه زموږ په لاس کې وه. عمدتاً شوروی عسکرو ولایتی مرکزونه په لاس کې ساتل چې په هغو کې به د نجیب الله سړي ځای پر ځای وو، د ساری په توګه د بامیانو په ولایت کې د شوروی کومانډو کنډک د درې کیلومترو په مساحت ارزښتناکه ستراتیژیکي سیمه په لاس کې لرله چې له هرې لوري د دښمن په محاصره کې و. په داسې حالاتو کې به موږ ویل: د ولایت یو د برخه د اپوزسیون په لاس کې ده. خو په اصل کې خبر د بسخی بالعکس و.

د افغانستان حکومت ونه شو کړای د لسو کلونو په ترڅ کې په ډیرو ولایتونو کې خپل دریغ پیاوړی کړي. کونړ، پکتیکا، بدخشان او کاپیسا په دې لړ کې راتلل. په ۱۹۸۷ کال کې د هیواد د خاورې چې دا داری ویش له پلوه پکې ۳۱ ولایتونه او یو د خوست لویه ولسوالۍ راتله، په سلو کې ۸۵ برخه د مجاهدینو په لاس کې وده. حکومت یو د ولسوالۍ په بله پسی او یو ولایت په بل پسی له لاسه ورکاوه.

که روسان ووځي...

د افغانستان اکثریت وګړو د سیاستمدارانو خلاف په خپل هېواد کې د شوروي پوځونو شته والی د پوځي، سیاسي او اقتصادي عمومي معیارونو له مخې معقول اقدام نه ګانې.

عادي افغانانو چې د قرآن په روحیه روزل شوي وو، زموږ یعنی شورويانو په ځیرو کې داسې «کفار» لیدل چې نه یوازی د هغوی په عقیده، مذهبي دودونه تر پښو لاندې کوي بلکه وسله په لاس د مسلمانانو خلاف جنگیزي هم. زموږ خلاف

ورل شوی نه وی.

زما په نظر د انقلابي رژيم بدمرغي په دې کې وه چې تقريباً ورته عقیده د افغاني پوځ ډيرو افسرانو هم درلوده، دغې عقیدې د جگړې د بهير له څرنگوالي سره په ارتباط کې ځان (په بيلابيلو بڼو) څرگنداوه. توپير يوازی د دوسره وچې افغاني پوځيانو د مقام خيال ساته او ملکی مامورينو د څوکۍ.

له يوې خوا هغوی د افغانستان د کورنۍ لانجود هوارۍ له پاره شوروی پوځيانو او سلاکارانو ته اړتيا درلوده، خوله بلې خوا هغوی په دې هم پوهيدل چې دا په کومه سيمه ييزه لانجه کې گډون نه، بلکه په مورنۍ هيواد کې بشپړه کورنۍ جگړه ده. نن يا سبا به دخپل اولس خلاف جگړه کې دهغو برخه اخستنه ټولوته رسوا شي. زما په نظر د نجيب الله حکومت تر هر څه زيات له دغه ټکۍ نه ډاریده. هغوی په خوله د انترناسیوناليسټي مرستې له امله زموږ مننه کوله خوله دې سره جوخت د نجيب الله سړي په دې هم پوهيدل چې زموږ پوځونو ته تر قيامته په افغانستان کې پاتې کيدای خونه شي؛ ډير ژر به هغه وخت راورسيري چې انقلابي مشران به وی او دهغوی ستونزې، دوی به وی او مخالفين.

زه د افغاني پوځيانو خيانتونه او بدعهدۍ چې تقريباً په هر گام کې ورسره مخامخ کيدو، يوازې په همدغو پورتنیو دلايلو توضيح کولی شم. مثلاً: ډير ځله به دا خبره راولاړه شوه چې افغاني اردو دې په خپل لاس په دښمن گوزارونه وکړي. د حکم مټر لښکر و افسران به څو ک د سلايلو دنده داچا له بار درش چمتو

شویو پلټنو کې به داسې خبرې جوتې شوې چې دسړي خوله به ورته خلاصه پاتې کیده. افغانی پیلوټانوته چې به د بانډونو دراتولیدو دسیمې له پاسه دالوتنی امر وشو، دهغو په سربه خوځله تاوراتاو شول او بیا به یې خپل ښونه بیخي په بل ځای وغورځول. موږ داسې ډیر مواردو پلټل او مستند مو وښودل.

کمزوری روحیه او ټیټه مسلکي روزنه دافغانستان دوسله وال پوځ دمنسوبینو بیلوونکې ځانګړتیاوې وې.

البته چې دافغانستان پوځ لوانگانی، غنډونه او فرقی درلودې. دافغانستان ددفاع وزارت هوایی ځواکونو، آنالوتکي هم درلودې، البته دشوروی محصول (!)

په هوایی ډګرونو کې میګ-۲۱ ډوله او ایل-۲۸ ډوله بم غورځوونکې الوتکې چې په خپل وخت کې بدې نه وې، ولاړې وې. ایل-۲۸ ډوله الوتکې که څه هم زړې دي او اوس نوې الوتکې منع ته راغلې، خودشوروی لومړی اتومی بم دهغو په مرسته ګوزار شوی او اوس هم دښوالوتکو په ډله کې ګڼل کېږي. هغوی دالوتلو ډیرې ښې ځانګړتیاوې لکه سرعت او دمانور ځواک لري. خوبیا هم افغانی پوځ ددې وړتیا نه درلوده چې مخی ته پرته لالنجی دنوروله مرستی پرته غوڅی کړي. موږ په دې خبره کې هېڅ شک نه درلود، خو خوله مو پټه ساتله.

دمحدود پوځي قطعاتو وتل په حقیقت کې دحکومتي پوځونو دغوځي ماتې

پارډ جگړې ايله خواوونې اوږدې کړې شوي. کله چې له څلوسنه لښکر نه پاتې
درې مياشتني زيرمې حتمي شوي، د کابل انقلابي رژيم د مخالفينو د گوزارونو
لاندې سادوړ کړه (۱۱۱۱)

استخبارات

د افغانستان د پښو جاج اخستني تر زياتي اندازې د استخباراتي ارگانونو په
اغيز من فعاليت پورې اړه درلوده. پوځي استخباراتو نيولوس په کار اچولي و،
چې د محدودو پوځونو قومانداني، د پريکړو د کولو په وخت کې د اپوزيسيون له
پلاټونو نه پوره آگاهدوساتي.

د استخباراتو ادارې ډيرې قطعې او جزو تامونه درلودل. نه غواړم چې دقيق
شمير يې ياد کړم، ځکه هغه سيستم لاتراوسه هم فعاليت کوي. فکر کوم
د استخباراتو د ادارې د دننني جوړښت او دهغي دکار د ځانگړتياوو راسپړلو ته
اړتيا نه ليدل کېږي. يوازي د وروڼو ويل غواړم چې سلگونه افسران، واده ضابطان
او سرنيري چې د استخباراتو په برخه کې يې کار کاوه د څلويښتم لښکر سترگي او
غورونه گڼل کېدل.

که چېرې له سياسي پلوه ډير ټينگ دولتونه نه شي کولای د زرگونو ښو روزل
شو يو افسرانو له مرستې پرته په حالاتو لاس بري ومومي، موږ خو په افغانستان
کې د استخباراتو د ادارې له مرستې پرته هېڅ نه شو کولی.

د افغانستان په خاوره کې د شوروي پوځونو په گټه د اطلاعاتو، اتو له اړه

رهبري كېده. ټول پوځي مخبران په همدې ادارې پورې تړلي وو.

داستخباراتو په لويې ادارې پورې يو استخباراتي مركز، دود د جاسوسي څانگې او دغه راز په فرقو، لواگانو او مستقلو غنډونو كې داستخباراتو مديريتونه تړلي وو.

داستخباراتو په سستم كې دغه راز مستقل غنډونه او هم دود ضربتي نرگانې راتللي چې دافغان-پاكستان دگډې پولې په اوږدو كې ځاي پرځاي شوې وې. هرې لوا څلور كنډكونه او هر كنډك په منځنۍ توگه پنځه سوه تنه پرسونل درلوده.

پر دې برسيره دپلو او كومانډويي فرقو داستخباراتو كنډكونو او دپلو او ټانك غنډونو استخباراتي ټوليزو هم د جاسوسي په كار كې مرسته كوله. دپوځي استخباراتي اهره لوړه څوكه (راس) دڅلوېښتم لښكر په قرارگاه كې و.

له پوځي استخباراتي لارونه لاس ته راغلي معلومات دهيواد په بيلابيلو سيمو كې دڅلوېښتم لښكر له پاره د محدودو جگړو دسرتو رسولو په وخت كې ډير ارزښتمن څيز گڼل كېده. په دې وسيله به مثلاً د وسلو يا مهماتو دزيرو دقيق ځايونه، داپوزسيون دډلو مركزونه او يا دهرې ډلې دغړو شمير مورو ته معلومېده. له دغسې معلوماتو نه يوه قوماندان هم سترگې نه شوای پټولای.

خو موږ په افغانستان كې هره ورځ جگړه نه كوله، ولي د معلوماتو لاس ته راوړل هره شېبه په كار وو.

تخنیکي وسایلو او یا انفرادي جاسوسانو په مرسته لاس ته راتلل. د خلوینښتم لښکر قومانداني دا امکانات درلودل چې نه یوازې د نسبتاً لنډې مودې له پاره د حالاتو جاساج واخلی، بلکه دا وړدې راتلونکې مودې له پاره هم د حالاتو د پرمختګ اټکل وکړی. موږ نه یوازې د هر مخالف گوند د مشرتابه له مزاجي حالت نه چې د هیواد بېلابېلي سیمي یې په لاس کې وې پوره زیات خبریدو بلکه د شوروي یا حکومتي عسکرو خلاف د دښمنانو د احتمالي گډو اقداماتو په هکله موږ هم کافي معلومات لاس ته راوړل.

د محدودو پوځي قطعاتو قومانداني پر له پسې د علاقې وړ معلومات حاصلول. د استخباراتي ادارې افسرانو د اطلاعاتو د لاس ته راوړلو بېلابېلي لارې چارې منځ ته راوړې او کارولې. د دغو اطلاعاتو طیف ډیر پراخ و: د نظرو پر سړي، شی یا سیمې له نظري څارنې نه نیولې، د مخابراتي څپو او له هوانه داخستل شویو عکسونو تر مطالعې پورې. دا ټیايمي لسیزې په دوهمه نیمایي کې د تخنیکي څارنې جزو تاملونو آن د افغانستان په خاوره کې د کیهاني جاسوسي په گډون، ډیر پراخ معلومات لاس ته راوړل پیل کړل.

موږ د استخباراتو هغې بڼې ته ډیر ارزښت ورکاوه چې د تخنیکي وسایلو په مرسته د امنیې پوستو د غړو له خوا د هغوی د مسؤولیت په سیمه کې ترسره کېدله.

د ډلگودو قوماندانانو په گډون تقریباً ټولو افسرانو د مزدورو جاسوسانو یوه

مجاهدينو سرده د تماس تر څنگ موږ ته هم په دې هکله معلومات را کول چي مثلاً په کلي کې څه حالت دي، دشوروي عسکرو تر کنترول لاندې سړک به اوږدو کې څه پېښېدونکي دي، د څلوېښته لښکر په جزو تامينونو کې د کومو وړانکارو عملونو تمه کېږي.

شوروي پوځي مشران په افغانسان کې د خپل حضور په لومړنيو مياشتو کې دې نتيجه چي ته ورسېدل چي له سيمه ييزو خلکو سره د مخابراتو او مخابراتو داسي نتيجه لاس ته راوړلي شي چي سترگي پټول نري شوني نه دي له همدې امله موږ نه يوازې دغه کار ته اجازه ورکړې بلکه ټولو لويو او کوچنيو قوماندانو ته د دندو سپارل شوه، چي د خپلو اجيرو جاسوسانو شمير دې پرله پسې زياتوي.

د جاسوسي څانگوله لارې مو وکړاي شول د اپوزيسيون زياتو قوماندانانو ته لار پيدا کړو. قاعدتاً له هغو سرده په خپله د قطعي قوماندان يا درسنسزوال تماس نېوده. په هغو سيمو کې چي له جغرافيايي پلوه بي ځانگړي ارزښت درلود د همدې مقصد له پاره خاص سيستم منځ ته راوړل شو او زموږ د استخباراتي شبکي تر لارښوونې لاندې چاري سر ته رسېدلې.

په افغانستان کې زموږ د حضور د نهو کلونو په لړ کې د مجاهدينو داسي کوچني، منځني يا لويه ډله نه وه چي مشرانو دې يې د څلوېښتم لښکر له استازو سره د همکاري تړون نه وي لاسليک کړي. که له دغسې هڅو به تير د بېاله قوماندانانو سره د مخامخ کتنو نه مو ډډه کړي وای، نو تر زياتي اندازې به مو په

...م. شاهدینو سره آن دیوډلنډ اوږبند کول زموږ له پاره تردې زیات ښه وچې
...لا وځنګیږو او دخپلو ۱۹ کلنو سرتیرو په ژوندانه لویې وکړو.

زما په نظر د فرقو قوماندانانو د بر زیار وایسته چې دا اطلاعاتو د حاصلولو
سیستم منځ نه راوړی. که چیرې هغوی دا پوزیسیون د وسله والو د لویو په مشرانو
داغېز ښندلو امکانات نه درلودای نو تر کنترول لاندې ولایت یا ولسوالۍ کې ورته
په حالاتو کنترول درلودل خورا ګرانیدل.

تقریباً د افغانستان په هر د سیمه کې موله اپوزیسیون سره تماسونه ټینګ کړي
وو. ځینې وختونه به هغه ډیر لنډ او کم دوامه وو، خو کله کله به په یو دود بدل او
د څو کلونو له پاره ثابت پاتې کیدل. افسران له دوه کلن خدمت وروسته شوروی ته
ستنیدل، خوار تباطی سیستم له یوه نه بل ته لکه په میراث پاتې کیده.

د «حياتي لارې» په اوږدو کې چې له کابل ټر سالنګه او بیا تر ترمز اوږد وده،
په تیره بیا د سالنګ په جنوبی برخه کې، د چاریکارو په شاوخوا، جبل السراج او
دغه راز د درې په خوله او دننه په غرنیو سیمو کې موږ ښه ټینګ تماسونه تأمین
کړي وو. له یو شمیر تشو سره په شمالی سالنګ، د دوشی په سیمه او پلخمری
کې او دغه راز د شمال په لورې وړاندې هم نسبتاً اغېزمن تماسو منځ ته راغلي وو.

دغه راز له هغو ډلو سره چې د کابل په شمالی او ختیځو څنډو کې یې د سروبي
داوبو تر بند د جلال آباد په لور د لوی وای په اوږدو کې فعالیت کاو د هم ټینګه
همکاری منځ ته راغلي وو. خو د کابل په له بدې خوا، جنوب کې د فعالو ډلو په اړه

دپوځي استخباراتو غړو په جلال آباد، دکندهار په څېو سيمو او افراد کې د مخالفو ډلو له مشرانو سره مخامخ تماسونه پيدا کړل. له مخالفينو سره پرله پسې کار په شينډند کې د څلويښتم لښکر د هوايي ځواکونو پر ادې د غلچکو پر غلونو خطر ډير کم کړی و. د پنځمې پلې فرقي قوماندان بريد جنرال الکساندروا سيلويچ - او چکين او د ۱۰۱ لمر غنډ قومانداني دهرات په سيمه کې د بېلابېلو مخالفو گوندونو له خپل منځي اختلافونو څخه د ځان په گټو ماهرانه کار اخېسته. په بگرام او د هوايي ډگر په چار چاپير «شنه سيمه» کې د حالاتو د آرامۍ له اړه ډيرې هڅې په کار وې. خو په دې ولايت کې هم بالاخره د فرقي قوماندان حرال ويکتور ميخايلويچ بارينکين وکړای شول زموږ په گټه گپور تماسونه ټينگ کړي.

د څلويښتم لښکر تر څنگ د اطلاعاتو په راتلولو لونه ک. گ. ب او د شوروي اتحاد د کورنو چارو وزارت هم مشغول وو. کله کله د شوروي سفارت کارکوونکي هم د دغسې چارې له پاره گمارل کيدل، خو د عو وگړو له داسې «جزئياتو» سره لکه د دښمن ناڅاپي يرغل يا زموږ په موټري قطار د هغوی له بريد سره هېڅ علاقه نه بڼوله.

د ک. گ. ب. د بهرني جاسوسي څانگه په غڼو کارونو لگانه ده. د هغوی پاملرنه داسې خپرو ځان ته راوړله لکه: د افغانستان د پيسو، جگړه سره

جاسوسانو په مرسته هڅه کوله د افغانستان په خاوره کې دننه د اپوزیسیون د نوبو غږو اېدو د جوړولو له پلانونو نه په خپل وخت خړشې، هغوی زیاراسه اړ نه بود ځانگړې سیمه کې د مجاهدینو د مشرانو د کوم موفقي ائتلاف په هکله معلومات تر لاسه او په څو ولایتونو کې د حالاتو د پرمختیا اټکل وکړی.

د بهرنی جاسوسی د ادارې له همیشني ځانگړي دریغ سره د پیکار کې (زمور) پوځي قومانداني دهغي له لارې لاس ته راغلي اطلاعات به د راحساس کارول. دې ادارې ډیر ځله یوازي خپلي گټې په پام کې ساتلي. د بهرنی جاسوسی د ادارې غړو کله کله دخپل پټ دخوندي ساتلو له پاره ان د مخاېره و هو سی عکسونو له لارې لاس ته راغلي عیني شواهد داسی تحلیلول چی نتیجه یی له هغه څه نه بله راونه خپړی چی په مسکو کې د دوی غټ آمرین پرې باور لری. د شوروی اتحاد د ک. گ. ب. استازو په داسی حالاتو کې خپل اطلاعات بی له دې چی د څلویښتم لښکر قومانداني پرې خبره کړی، مسکو ته استول.

کله کله به د جاسوسی د بیلابیلو ارگانونو ترمنځ د سیالۍ او غیر هماهنگه اقداماتو نتیجه دا راوخته چی موږ به د دښمنانو د کوم کیدونکی او یا راپیل شوی عمل خبر له مسکونه تر لاسه کاود. په داسی حالاتو کې به د څلویښتم لښکر په قومانداني تور لگید: چی له اوصاح نه بوره خبردنه د داو نه پوهیږی چی «تر سوسی لاندي» یی څه تیرېږی. قاعدتاً، له څه زیات تحلیل او نورو څیړنو وروسته به داسی شوه چی د شوروی اتحاد د ک. گ. ب. د استازو اطلاعات که سړی په نرمه

داسی پېښې له بده مرغه ډیرې منځ ته راتللي او د پوځي استخباراتو او د ک. گ. ب د غړو تر منځ د اړیکو د جرړتیا سبب گرزیږي.

د ستر درستیز د پوځي استخباراتي ادارې له لارې د لاس ته راغلو معلوماتو بود غټه ځانگړتیا دهغوی سم والی، د پوځي استخباراتو افسرانو هر د لاس ته راغلي اطلاع بیا بیا آزمېيله او سپینوله د اطلاعاتو د حصول ځانگړي، ځانگړي، خو پورې تړلې سیستم چي په کي زرگونه روزل شوي افسران، ځانگړي او خبر مخبران په کار اخته وو، د دې امکان ورکاود چي د اطلاع سټمه او ساحت د تر څو روښانه شي.

خو دهغو نورو ادارو حالات چي په کابل کي یې ښانده کي درلودی، ښځي بل ډول وو. ډیر ځله به یو د کار کوونکي ټول اطلاعات انحصار کړي وو. د استخباراتي ادارې دغه غړي چي له مخبر سره یې مخامخ تماس درلود، به شو کولای د لاس ته راغلو معلوماتو سم والی یا ناسم والی ځان ته روښانه کړي. شک نشته چي د استخباراتي ادارې ځیني رپوټونه چي د مسکو د لویو امرینو د میزونو په سر (د کتنې له پاره) ایښودل کیدل، له کوم چرسی دشمن نه له لاس ته راغلل او توبو تو پرته بل څه نه وو.

وروسته، وروسته د استخباراتي ادارو غړو په خپل منځ کي د کار - مباحثي هم پیل کړه. تقریباً د ۱۹۸۵ کال له پیله د څلویښه لیکو په قریک: کي دهغو د دو کولو له پاره د ځانگړو جلسو جوړول رواج شول. به دغو کي د پوځي

د لوی سفارت استازو برخه اخیسته. لاس ته راغلي معلومات په گډه یو یو روښانیدل او تحلیلیدل. له دې کار وروسته به پریکړه کیده: په څه شی باور په کار دی او په څه شی نه دی.

داستخباراتي تحلیلوونکو څانگو گډو هڅو ترډیره حده ددې لاره هواروله چې په خپل وخت د مشرتابه له پاره د اجرا وړ مشورې برابرې کړي شی.

هوايي ځواکونه

د شوروي اتحاد په ټول تاریخ کې څلوېښتم پوځ یوازنی پوځی قطعه ده چې خپل هوايي ځواک یې درلود. دا خورا پیاوړی ځواک و چې بیلابیل ډولونه الوتکې او هیلېکوپترونه په کې راتلل. دهغو له دریو نه دوه برخې یرغلیزې الوتکې وې. د څلوېښتم لښکر د هوايي ځواکونو اصلی مرکز په بگرام کې و. دغه راز د کندهار او شیندند له هوايي ډگرونو نه هم پراخه گټه اخستل کیده (زموږ ۱۰۳ لمر کومانډو یې فرقی او درې واړو پلو فرقو خپل خپل هیلېکوپترونه درلودل د پنځوسم لمر هوايي مختلط غنډ هیلېکوپترونو په جلال آباد او کندهار کې له میشتو ۶۶ او ۷۰ لمر مستقلو لوانانو او دغه راز د ضربتی کنډکونو قطعو سره هوايي مرستی کولې.

پوځی هوايي ځواک ډیر ښه سمبال و. موږ د می - ۲۴ ډوله جنگي هلیکوپترو بیلابیل ډولونه په کافی شمیر درلودل. دهغو ترڅنګ د می ۸ - ت ډوله جنگي - ترانسپورتي او یوازې ترانسپورتي هیلېکوپترونه هم کار اخستل کیده. تقریباً په

راوړل، داډېر ډاډمن او د قوی وسلې درلودونکی هیلېکوپترونه دی د جګړه ییز
نوان له بلو د هغوی له اصلی جنگی هیلېکوپترونه که نه دی. د دې هیلېکوپترونو
اصلاح شوی او بشپړ شوی انجن پیلوټانو ته وس ورکاود، له دو زره کیلو ګرامه بار
سره تر پنځو زرو مترو پورې لوړ شی.

پیلوټانو د نوي زده کړې او چمتو والي له امله کولای شوای چېلی دندې په
ډېرو سځو، اقلسمي جغرافيايي او جنگي شرایطو کې ترسره کړي. زموږ د امنیتي
پوستوله درېو برخو ته تقریباً دوی برخې پاس په غرونو کې پرته وي. هغوی ته
د مینا، تو، خوړو، اوبو، لیکونو، ورځپاڼو او نورو شیانو د رسولو له پاره موږ
یوازی له هیلېکوپترونه کار اخستلی شو. د څلوېښتم لښکر د هوایی ځواکونو
افسرانو په هر ډول شرایطو کې که به عادي استخباراتي الوتنې وي یا په پنجشیر
کې جګړې سر عملیات، چېلی دندې په میراني او مهارت سرته رسولې.

پوځي هوایی ځواکونو، کومانډویان په ډیر مهارت پلي کول قاعدتاً داسې
عملیات د دښمنانو د متقابلو ډزو په باران کې سرته رسيدل. د ځينو پوځي
عملیاتو په وخت کې پیلوټانو د ورځي پنځه - شپږ الوتنې کولې او هر ځل به درې،
درې نیم زره متره، لوړې ته پورته کيدل. البته چې د ناستې له پاره به ډگرگوټي نه
و. قطعه به په منډه د شلو - ډیر شو ثانیو په ترڅ کې هیلېکوپتر به په هوا کې
خوړند او یا به یې یواری یو ټایر په کومه ډبره نښتی و، کښته کيدله.

د جګړه په وخت کې پیلوټانو له جددو، باب کارونو، په ځان د شل...

مهمات او دارو درمل رسول، تپسيان، رنځوران او ميري به يي ليږدول. په افغانستان کې د محدودو پوځي ټولگيو د حضور له هماغه لومړۍ ورځې داسې امرو چې هيڅ پوځي که هسې ټکيدلي وي، زخمي وي يا مړ، بايد د جگړې په ډگر کې پرې نه ښودل شي. دوی ټول آن د مړو په گڼون بايد و مونډل شي او وليږدول شي. په افغانستان کې دخپل اوږد د ماموريت په ټولو کلونو کې مې داسې يوه پيښه په يادنه ددې مور دې سرتيري يا افسر هسې په ډاگ پرېښې وي. کله کله داسې هم شوي چې دورکو پوځيانو په لټه پسې موله سره نور عمليات پيل کړي دي.

په ۱۹۸۱ کال کې د فراه ولايت دا نار درې په سيمه کې همداسې پيښه منځ ته راغله. هغه وخت د جگړې په بهير کې پنځه تنه راڅخه ورک شول. هيڅوک نه پوهيدل چې هغوی چيرې دي. وروسته معلومه شوه چې هغوی د جگړې په وخت له خپل ټولي نه ليرې پاتې شوي وو، د ښمنانو په غرونو کې هغوی را ايسار کړي وو، اوږده او درنده جگړه نښتې وه، له پنځو تنو څلور وژل شوي او يوازې يو ژوندي پاتې شوی و.

څو ساعته مونه شو کولای دا ډله ومومو. د لټون کار له دې امله هم سخت و چې سرتيرو د مخابرې دستگانه درلوده او نه يې شو کولای د مرستې آواز جگ کړي. يوازې هيلېکوپترونو د هغوی پته ولگولې شوه.

مرغه ددغو عملیاتو په ترڅ کې دود نور سرتیری هم ووژل شول. په جگړه کې هیڅوک له مرگ نه په امان کې نه وی. دجگړې دسا پیل په وخت کې ښه پوهیدو چې دسردنور زیان دپېښیدو امکان شته، خوبیا موهم خان ته حق نه ورکاوه چې آن دخپلو ستیرو مری په ډاگ پریردو.

دا پوښتنه په ځای بریښي: آیا په کار وده چې دځوتنو په خاطر بشپړې قطعې دجگړې ډگر ته واستول شي او دمرگ له خطر سره مخامخ کړي شي په بله ژبه، آیا دپسه پوستکي په ایستلو ارزیده؟

هر ټولې یا کنډک چې به دجگړې یوه برخه پای ته ورسوله (نور دجگړه به لاروانه وده) سمدستی به دوگړو شمېر نه پیل کېده چې څنګه به دچا د وړ کیدو خبره روښانه شود مور به سمدستی وړ اقدامات کول. که چیرې دجنگي عواملو له امله به هغې سیمې ته دبیرته ستنیدو امکانات نه وو چې قطعه ترې همدا اوس - اوس راوتلی وده، عملیات به دیوې لنډې مودې له پاره تمیدل، قطعو په نیول شویو سیمو کې خپلې مورچلې پیاوړې کولې او هغه سیمې به مود دزو په مرسته له نورو سیمو نه بیلولې چې زموږ سرتیری یا افسر په کې پاتې شوی و. ددی کار مقصد داوچې څوک ونه شي کړای دسرتیری مری (که هغه موجود وي) له ځانه سره یوسي.

مور به درې او غسرنې ترې دود، درې او کله کله څلور ځله دهوار و ځمکې له لارې بمبارې کولې خو دښمنان له منځه یووړل شي او له خپلو پوځیانو سره مرسته وشو. له دغو بمبارو به ددو ستنه به بله ځواک نه باکېد مایده باجه به جگړه لا پرمختلې

که خپری مو يو ځل له دغی قاعدې نه سرغړولی، وای نو نه مو شوای کولای
 د محدودو پوځي قطعو روحیه لوړه کړو. هر څوک چی د جگړې ډگر ته روانیدد باید
 په دې پوه شوی وای چی په سخته شیبه کی په ډاگ نه پریښودل کیږی او خیانت نه
 ورسره کیږی، او ملگری یی دخپلو سرو یو په بڼه هغه راباسی. زما په گډون ټول په
 دې خبره پوهیدل. کله چی به «د شنه شپول» تر څنگ په تر شوی سړک کی د پرتو
 پوستو معاینی به تله نو پوهیدم چی که په ما او یا زما په زغرد وال گاری کومه
 سینه راشی نو خامخا به می د ژغورلوله یار د اقدامات تر سره کیږی؛ مریا ژوندی
 حوبه می خامخا بیر نه ستوی. شک نشته چی دې ټکی د هر افسر او سرتیری په
 زرد کی د ډاډ احساس منځ ته راوړد.

به همدې اړوند هغه پیښه دیادولو وړ ده چی د څلوېښتم لښکر د قرار گاه د امر
 ډگروال واسنین پر سر راغلې وده. موږ د شرایطو په اقتضا مجبور شوو یو افغانی
 جنرال په پټه په خپل زغرد وال گاری کی جبل السراج ته ورسوو. دغه جنرال دننه په
 گاری کی د چلوونکی شاته ناست و او واسنین د گاری له پاسه دهغه په پاسنی
 کبرکی کی ناست و. د چاریکارو «د شنه شپول» ته خبر مه په سړک د تیریدو په وخت
 کی به دغه گاری د ډزو باران جوړ شو. د توغندیو ډزې هم کیدلې. بو توغندی
 د گاری د منځ په کینه برخه داسی ولگیده چی په ټوټو یی افغانی جنرال سوری
 سوری شوی و. دهغه ساد ځای په ځای داسی ختلی وده چی آن رپ یی هم نه و
 وهلی.

کنده کی په ماین ور برابر شو. د چاودنی څپې د گروال واسینین له گاړې نه پورته او وړاندې غورځولې و. د گاړې مخاږه له کاره ولویده او له هغه سره تماس پرې شو. د دې واقعی خبر، څنگ ته د بلې پرتې پوستې له خوا تقریباً لس دقیقې وروسته قرارگاه ته ورسید. سیمې ته د الوتکو په گډون نورې قطعې سمدستی واستول شوې. کله چې جگړه ختمه شوه واسینین ماته وویل: «کله مې چې لومړی ځل غره رار واوړیده او بیا هیلېکوپترونه په هوا کې راښکاره شول، ډاډه شوم چې ژوندی پاتې کیږو.»

یو بل امر هم سخت مراعاتیده، او هغه دا وسیدو په سیمو له هوایی بمباریو نه په کلکه ډډه کول و.

لومړی دا چې د هوایی ځواکونو افسران پوهیدل چې په کلیو کې داسې ملکي خلک اوسېږي چې د خپلو کورونو څنگ ته له پېښیدونکو پېښو سره هېڅ اړیکې نه لري، دوهم دا چې د کلیو بمباري آن په هغه صورت کې چې به له هغه ځایه پر مور ډزی وشوې هم، جنایی عمل گڼل کیده.

په افغانستان کې مونه شو کولای له الوتکو نه گټه اخستل بیخي بند کړو. پیلوټانو پر له پسې الوتنې کولې او بمونه یې غورځول. دا پر دښمن زموږ د زور وړ او زما په نظر دا غیزمنو گوزارونو یوازنی لاره وه چې په عین حال کې یې زموږ له پاره خطر هم کم نه و.

له هوایی بمباری مخکې د څلویښتم لښکر قوماندانۍ د هغو سیمو حالات چې باید زموږ هوایی یرغل پرې ترسره شي، په غور سره څیړل قاعدتاً دانسبتاً هغه وړې سیمې وې چې د دښمن ډیر ځواک په کې راټول شوی و.

موږ له هوایی ځواک نه کار اخستلو ته اړ کېږي شوی وو. موږ په دې وسیله په شوروي پوځي قطعواو حکومتی چونیو د غلیمانو ډیر غلونو مخه نیوله.

د پاکستان په خاوره گوزارونه

د څلویښتم لښکر قوماندانۍ داسې یوه قاعده جوړه کړې او کلکه یې په پام کې نیولې وه چې د پاکستان په خاورې د هر ډول گوزارونو کول یې قطعاً ممنوع کول. د دې خبرې دلیل دا و چې په افغانستان کې د شوروي پوځي حضور په هماغو لومړیو میاشتو کې د پاکستان حکومت په خپلو سرحدی کلیو باندې زموږ د عسکرو د ډزو له امله اعتراض کړی و.

ددې له پاره چې آن د تصادفي تیري مخه هم ونیول شي د څلویښتم لښکر د هوایی ځواکونو د هر پیلوټ په کابین کې نقشی وې چې په هغو کې د لسو کیلو مترو په پراختیا سرحدی سیمې نښه شوې وې چې اصلاً پیلوټ ورته دننوتلو اجازه نه درلوده. له ځمکې نه د شوروي الوتکو لارښوونه آن د افغان - شوروي ترپولي پورې تعقیبیدله. ځمکنیو مرکزونو د پاکستان خاورې ته د څلویښتم لښکر د الوتکو دننوتلو د قاعدې څارنه له دې امله هم په کلکه کوله چې څنگه به زموږ الوتکې پولې ته ور نژدې شوې له هغې بلې خوا به سمدستی ښکاری الوتکه په هوا

دساری په توگه: له هوانه هواته ویشتل کیدونکو توغندیو یی تر لسگونو کیلومترو پورې واټن ویشتلای شو. په کابین کی دننه تخنیکي امکاناتو پاکستانی پیلوټانو ته داوس ورکاوه چی په هوا کی هرڅه پوره روښانه وویښی. سربیره پردې ورته له ځمکی نه هم پرله پسې دهدف په هکله معلومات مخابره کیدی شی. دغه پیلوټ دخپل تخنیک په مرسته کولای شول، بی له دې چی په خپلو سترگو ددښمن الوتکه وویښی (دآلاتو په مرسته) هغه دتوغندی په مرسته راوغورځوی. ددگروال ا. و. روشکوی* الوتکه په همدې ترتیب ویشتل شوې وه. په لومړی سرکې موږ دا گنله چی گنی هغه یی له ځمکی نه په «سټنګر» ویشتلې ده، خو په اصل کی هغه دپاکستان د هوایی ځواکونو دبنکاری الوتکو له خوا ویشتل شوې وه. موږ له خپل لوری هڅه کوله دپاکستان له وسله والو ځواکونو سره آن دتصادفی مخامخ کیدو مخه هم ونیسو. دغه امر د هوایی ځواکونو په گډون زمور دټولو پوځونو له پاره و. مثلاً: توپچی قواوو حق نه درلود پولې ته له پنځلسو کیلومترونه زیات ورنژدې شی. زمور دتوپونو تخنیکي خصوصیات داسی دی چی له دغی اندازې نه په زیات واټن کی هدف نه شی ویشتلای.

دآبی خولیو لرونکی پوځیان*

په افغانستان کی زمور دټولو قطعو دندې خورا درندې وې. هرې فرقې دخپلی

سیمې د ځانگړتیاوو په پام کې ساتلو سره د دې دندې سرته رسولې: لومړۍ دا چې له خپلې چوڼۍ نه تر سر کونو پورې یې د خپل مسؤولیت په ساحه کې پراته تاسیسات محافظه کول؛ دوهم دا چې په جگړه ییزو فعالیتونو کې یې برخه اخسته. د جزو تامونو ټول پرسونل به یوځل جگړې ته نه لیږل کیده. په لومړۍ گام کې د کشف، توپچۍ او استحکام قطعی او دغه راز یو یا دوه پلۍ غنډونه استول کیدل. خوداسې عملیات نه وو چې کوماندو یانو دې پکې گډون نه وی کړی.

په څلویښتم لښکر کې له هماغه لومړۍ ورځې تر پایه د (ویتیبسک-Vi tebsk) ۱۰۳ لمر هوایی کوماندو یی فرقه، ۲۴۵ لمر مستقل پاراشوتي کوماندو یی غنډ او ۵۶ لمر هوایی کوماندو یی لوا، شامل وو.

له یو کال نه بل ته د هغو دندو شمیر زیاتیده چې کوماندو یانو باید سرته رسولې وای. د اتیایمې لسيزې په پیل کې له پلویو قطعو سره اوږه په اوږه د کابل د حکومتی تاسیساتو په ساتنه کې د ۱۰۳ لمر هوایی کوماندو یی فرقی جزو تامونو هم برخه اخستله، خو وروسته د محدودو پوځي ټولگیو قوماندانی اړه شوه چې قاعده لږ څه بدله کړی. وروسته د پایتخت د ساتنې کار د ۱۰۸ لمر پلۍ فرقی په غاړه واچول شو او یو شمیر کوماندو یی قطعی د افغانستان لیرې پرتو سیمو ته واستول شوې او هلته د دولتي واکمنۍ د ساتنې مسؤولیت ورته وسپارل شو.

دهوایی کوماندو یی قطعو د نننۍ جوړښت او جگړه ییز چمتو والي په

هماغو لومړيو شیبونه په حالاتو تسلط موندل او ترپایه یی نوښت له لاسه نه ورکاوه.

دوسلو د غټو زیرمو او دشوروی او افغانی پوځی چونیو د پرله پسې تهدیدوونکو مخالفو بانډونو دورکاوی او د افغانستان خلکو ته د اړتیا وړ شیانو درسونکو سرکونو په خلاص ساتلو کې ډیره فعاله ونډه کوماندویانو اخستی ده. کافی به وی که ووايو کوماندویان لومړنی شوروی پوځیان وو چی افغانستان ته ننوتل: ۱۰۳ لمبر هوایی کوماندویی فرقه د ۱۹۷۹ کال په دسمبر کې ترټولو لومړی په پوځی ترانسپورتي الوتکو کې کابل ته واستول شوه او له ټولو وروسته له دغه هېواده ووته.

یوه کوماندویی غنډ د افغانستان د مشرانو د ساتنی دنده درلوده. هغه د پایتخت په زړه کې د جمهوري ریاست په مانۍ (ارگ) کې ځای پرځای و. د څلویښتم لښکر قوماندانی د اتیایمی لسیزې تر نیمايي پورې په ډیرو استثنایي حالاتو کې د هیلېکوپترونو په مرسته د کوماندویانو له پلې کولو نه کار اخسته. وروسته مجبور شو، کوماندویان بیا بیا او په زیات شمیر کې له هوانه (د جگړو سیمو ته) ولېږدوو. «د آبی خولیو لرونکو پوځیانو» (کوماندویانو) تر ټولو سختی دندې سرته رسولې: هغوی د جگړې د سیمې په ډیر برسر کې، آن د دښمن د ځواکونو په زړه کې له هوانه کښته کیدل.

د کوماندویی قطعاتو بنسټ له ۱۰۳ لمبر هوایی کوماندویی فرقی او ۳۴۵ لمبر

دېښودلو وړتيا درلوده. کله کله به د ۵۶ لمبر هوايي کومانډويي لواله قطعونه هم چي په گردیز کې ځای پرځای وه، کار اخستل کيده.

د کومانډويي قطعو دېري راز تر ډيره حده په دې کې و چې دې لښکر ته سرتيري په پوره غور غوره کيدل. مخکې له دې نه چې زلميان په افغانستان کې په جگړه اخته فرقه و استول شي (په شوروي کې) به يې شپږ مياشتي ځانگړي تمرينات سر ته رسول، وېتېبسک ته څيرمه په تعليمي مرکز کې به سرتيرونه انداخت، له پاراشوت سره د ټوپ وهلو، لاس په لاس جگړې او نورو هغو څيزونو ښوونه کيده چې له هغو پرته سرتيري نه شي کولای په جگړه کې برخه واخلي. ځوانو کومانډويانو د ښي روزنې په مرسته کولای شوای ډير ژر په حالاتو حاکم شي او خپلې دندې په ځلانده توگه سر ته ورسوي.

د کومانډويي قطعو قوماندانانو د جگړه ييزو عملياتو د طرحې په وخت کې بنسټيز چمتوالی او د جگړې په ترڅ کې دخپلو موادو نانوښه لارښوونه له ځانه ښودله. د شوروي اتحاد اتلان پاول سرگيوويچ گراچف*، البرت سليوسار او دغه راز واليري واستروتين، ايوان ريباچنکو او واليري ايفينوويچ د دغو کسانو په ډله کې دي. کومانډويانو تل په غوڅه توگه عمل کاوه او بري يې لاس ته راوړ.

د روغتيايي چارو کار کوونکي ټولو په نامه پېژندل
د څلويښتم لښکر روغتيايي کار کوونکو د افغانستان په جگړه کې زياته تجربه تر لاسه کړه. افغانستان ته د لښکرو د ليرولو له وخته بيا تر هغې شپې پوري

دژغوولو او هغوی ته دروغتیا د بیا ورسټنولو له پاره غټ خدمتونه کړي دي. په افغانستان کې څلویښتم لښکر څو پوځي روغتونونه درلودل. مرکزي روغتون په کابل کې جوړ شو. پوځي روغتيايي کار کوونکي ورته د ۱۹۸۰ کال د فبروري په پای کې د لیننگراد له پوځي حوزې نه راوغوښتل شول. په سر کې روغتيايي پرسونل کابل ته څیرمه په کیږد یو کې ژوند کاوه. همدلته رنځوران عملیات کیدل. څواوونې وروسته افغانانو زموږ له پاره یوه ودانۍ وزگار کړه (دا د مرکزي قواوو د پخواني روغتون ودانۍ وه - د. ج) او روغتون همدلته د ښار مرکز ته ولیږدول شو.

سربیره پردې نسبتاً نور غټ روغتونونه په کندهار، پلخمری، د کندز په ۲۰۱ لمر پلي فرقي او شیندند کې هم پرانیستل شوي وو. وروسته بیا د څلویښتم لښکر د قوماندانۍ له خوا په دغو ښارونو او جلال آباد کې د ساري ناروغیو روغتونونه هم منع ته راغلل.

د روغتيايي خدمتونو د کار کوونکو په غټه شبکه کې دروغتيايي کنډکونو او د قطعاتو د روغتيايي چارو د ټولیسو پرسونل هم راته، چې لومړنۍ مرستې د همدوی له خوا سرته رسیدلې.

زموږ طبي پرسونل هغه د چا خبره خلک له سختو نېونو او رنځونو وروسته له هغې نړۍ نه بیرته راستنول.

د یو ځمکي ډاکټر انول مرنې، ستر د آزموینه هله وه چې د «زیري» ناروغۍ

کړای په وقایوې تدابیرو سره د دغی ناروغی دخپريدو مخه چي په جنوب ختيځي
آسيا کې ډيره معموله ده، ونيسو، وچ اقليم، سختی تودوخی، دڅنډاک داوبو
کموالی او د قطعو د صحرایی ژوندانه شرایطو له ساری ناروغیو سره مبارزه گرانو
له «د زیری» رنځ له اشرارونه سخته دښمنی له مور سره را اخستی وه.

د ساری په توگه د ۱۹۸۱ کال په اکتوبر، نوامبر او دسامبر کې د شیندنې په
پنځم لمبر پلي فرقه کی چي قوماندانی یی زما په غاړه وه، په یوه وخت له دریو زرو
زیات کسان په «زیری» اخته شول. له ماسره یوځای له یوه تن پرته زما ټول
مرستیالان چي د ځینو حالت په کی بیخي خراب و، روغتون ته ولیږدیدل.
دغڼو نو له قوماندانانو نه دوه جوړ پاتی وو، د څلورو نورو سر روغتون ته ووت.
په دې توگه زموږ فرقه دغه وخت په سخت حالت کې راگیر شوې وه.

په راتلونکو کلونو کی هم زیری او هم د محرقی ناروغی راڅرگندیږي
خو مقیاس یی دلومړیو وختو په شان گواښوونکی نه و، خوبیا هم د محدودو پوځي
ټولگیو زیاتو سرتیرو او افسرانو دغه ناروغی تیرې کړی دی. پوځي ډاکترانو په
دې حالت کې خپل لوړ مهارت وښوده. له ناروغانو سره مناسبه مرسته کیده.
د وخت په تیریدو سره له شوروی نه مخصوصه دستگاه، لاهراتواری سامان آلات او
د تشخیص وسایل راوړل شول.

په افغانستان کی د شوروی محدودو ټولگیو د پوځي ډاکترانو په منځ کې
د پوهانو او په دې ډله کې د علمو ډاکتر، د دسله وده، له دهنک خرابیاتو سره

په څلویښتم لښکر کې دروغتیایي کارکوونکو بڼه ساتنه کیده او ټولو ورسره مینه درلوده. ډیرو هغوی په نامه پیژندل. دساری په توگه: دپوځي جراح ډگروال اندري لیوفینګ دطلایي لاسونو په هکله هره خوا نکلونه کیدل. هغه ډیره موده په کابل کې دمرکزي روغتون مشرو. دهغه په وخت کې دافغانستان په جگړه ییزو شرایطو کې دجراحی فن خپل اوج ته ورسیده. پوځي جراح ډگروال پوری نیمیتین هم دډیرو سرتیرو او افسرانو ژوند ژغورلی دی. ددغه شان وگړو شمیر کم نه و. فکر نه کوم چې هغوی په افغانستان کې دخدمت له پاره خاص غوره شوی وو. داسې نه وه. پخپله اردو ته دجذب سیستم ددې امکان ورکاوه چې دې لور ته واقعی کارپوهان رامات کړي شي.

دنهو کالو جگړې په ترڅ کې پوځي طبیبانو شته منه تجربه راټوله کړه. په تیره نیمه پېړۍ کې د شوروي پوځونو دگډون له پلوه دافغانستان جگړه ترټولو ستره گڼل کېږي. تر ۱۹۷۹ کاله پورې هم شوروي پوځیانو د مصر، سوريې او د «دریمې نړۍ» په نورو هیوادو کې په سیمه ییزو جگړو کې برخه اخستې وه، خو هلته ددوی دنده یوازي پوځي سلاکاری وه. که کله شوروي مشرانو دخپلو منظمو لښکرو دجنگولو پریکړه هم کړې نو زیار ایستل شوی چې دگډون کونکي پرسونل شمیر یې تر ممکنه ځایه کم وي.

دالومېرې ځل وچې له دوهمې نړیوالې جگړې وروسته محموریدو بشپړایو

يوځای د جگړو د گرته تلل، له ځانه ډیره میړانه بنډولې ده. د غتیو جنگی عملیاتو په وخت کې نور طبی پرسونل او د جراحنو او پراتیفی ډلې هم د هغو مرستی ته استول کیدې. د جراحی صحرايي روغتون د جگړې له ډگر نه ایله څو کیلو متره لیرې پرانیستل کیده.

د افغانستان د جگړې په موده کې له پنځو سوزو زیات کسان په بیلابیلو اندازو تپیان شوی دی. پوځي پرسونل او نرسانو د تپیانو څنگ ته خپل ټول وخت تیراوه څو د هغوی پالنه وشی او بیرته په پښو ودرېږي.

د روغتیايي چارو کار کوونکو د یوې ډیرې سختې دندې په اجرا کې مخامخ گډون کاوه او هغه د جگړې له ډگر نه د تپیانو را ایستل وو. په جگړه اخته ډلگي، ټولې، کنډک یا فرقي ته چي به په هره بیه تمامیده او هر چیرې چي به لازمه وه، په غرونو، شنو شپولونو او یا هسې دلارې په اوږدو کې مجبور وو د خپلو تپیانو لټه وکړي او حق یی نه درلود یو افسر یا سرتیری هلته پرېږدي. په ډیرو دغسې حالاتو کې تپیانو سملاسي طبی مرستو ته اړتیا پیدا کوله، او تل به د پوځي ډاکترانو لاس د مرستې له پاره ورغځیدلي و.

جگړې ته د قرارداد له مخې تگ

د محدودو پوځي ټولگيو په روغتیايي مؤسسو کې پر پوځي ډاکترانو برسیره، د سوري اردو یو شمیر کارگرانو او کارکوونکو هم دنده سرته رسولې. په افغانستان کې د هغو ټول شمیر له اتم څخه تر نه او شته ډا عمداً شخړه...

افغانستان ته هغوی ټولې په خپله خوښه د پوځي کمیساريو (د مکلفیت د مدیریتونو) له لارې استول کیدي. قاعدتاً داسې دخپلې خوښې اجیر کسان مخکې له مخکې پوهیدل چې د کومو کارونو له پاره افغانستان ته استول کیږي. هغوی په ځان تیریدنې سره خپلې ښې ځانګړتیاوې څرګندولې. دا خبره می اړباسي چې یو ځل بیا د زړه له کومې له هغوی نه مننه وکړم. هغوی هم د نورو په څیر شپه او ورځ نو کړیوالی کولې او یا د تپیانو د بالښت تر څنګ له استراحت پرته د هغو د پالنې له پاره کیناستلی. دغو کسانو تروسه وسه ځان خپل خپل کار ته وقف کړي او هڅه یې کوله زموږ له سرتیرو او افسرانو سره مرسته وکړي.

افغانستان ته د راغلو ښځو زیاتې برخې په قطعاتو کې د ټاپیسټانو، د تلفون د سوچبورډ د کارکوونکو، او نورو په توګه کارونه سر ته رسول.

په افغانستان کې شوروی محدودو پوځونو تل د سفر ټبري په حالت کې صحرايي ژوند درلوده. د شوروی نه راغلي سرتیري او افسران مجبور وو له خپلو کورنیو نه لیرې دوه کاله په کیږد یو او یا موقتي کودلو کې تیر کړي داسې شرایط آن که جګړه هم نه وي، په خپله ډیر ګران کار دی. شک نه شته چې په داسې حالاتو کې ښځو ته یوازې له دې امله نه چې ټاکلې پوځي دندې سر ته رسوي، په درنده سترګه کتل کیږي.

د جګړې په بهیر کې ژوندانه خپل رنگ نه بایلوده. ښکاره ده چې ډیرې ښځې

افغانستان ته یوازې ددې له پاره نه تللي چې «د بهر نه رسو داګر» په میسورۍ

له پاره څه پیسی ذخیره کړی. ځینو بنایي غوښتل هلته د ځان له پاره ملگری، میره یا هسی د کورنۍ سرپرست ومومی. هغوی خپل د اتمایل په ښکاره څرگند او ده. په څلویښتم لښکر کې په تیره بیا د ځوانو افسرانو په منځ کې دمجردانو شمیر خورا زیات و. ځینوی په افغانستان کې ودونه وکړل. د واده رسمی سندونه هم په قطعاتو او هم په شوروی قونسلگری کې ثبت شول. زما په نظر په دې خبره کې هیڅ کوم بد شی وجود نه لری. د جگړې له ختم وروسته می بیا (په شوروی کې) داسی افسران ولیدل چی هماغلته یی د ځان له پاره ناوې موندلې وې. هغوی ښی او خوشحاله کورنۍ لری.

یو کم شمیر داسی ښځی هم وی چی سپک سپک کارونه به یی کول. داسی وخت به هم راغی چی افسر به په خپل هیواد کې ښځه او بچیان پرېښودل او دلته له راغلې (وطن پالې) سره به یی چی موږ پرې دغه نوم ایښی و، واده وکړ.

ښکاره ده چی په دې کار کې یوازې ښځی پرې نه شی گڼل کیدی. دلته باید هغو نارینه وو ته هم گوته و نیول شی چی له دغو ښځو سره یی تار زغلولی و. د غسی اړیکې له دوه اړخیز تمایل نه وروسته منځ ته راتللی. زما په نظر د هغو د ټولو ډولونو ردول بی مانا بریښی. هیڅوک حق نه لری د افسر په شخصی ژوندانه کې گوته ووهی. ولی زړه می په هغو خواراتو خوړیده چی دهسی یوه مؤقتی او ډیر شکمن خوند له پاره یی خپل خوړ ژوند او کورنۍ ډرې وړې کوله. له بدد مرغه داسی کارونه هم ترسره شوی دی.

اسیران

د ۱۹۸۹ کال په فبرورۍ کې له افغانستان نه د شوروی پوځونو د ایستلو کار بشپړ شو. سرتیرو او افسرانو له دې امله خوښی کوله چې بالاخره (دهغوی له پاره) جگړه پای ته ورسیده. خو دا خبره بیخي سمه نه بریښی، دغه جگړه اوس هم د څلویښتم لښکر دهغو پوځیانو له پاره چې په بیلابیلو وختو کې یې د خپلو قطعاتو له لست نه نوم وهل شوی، روانه ده. دهغو شمیر ۳۱۵ تنه و* زموږ رسمي پروپاګند هغوی په حساب کې نه نیول ځکه یا اسیران وو او یا تری تم شوی وو.

اوس گرانه ده چې سړی په افغانستان کې پاتې شوی عسکر د فراریانو یا اسیرانو په دوو ډلو وویشی. دهغو ډیرو جنگي اسیرانو د برخلیک په هکله چې د مجاهدینو په لاس اسیر دی، موږ اوس هم پوره معلومات نه لرو. له ځینو کمو استثنا، گانو پرته، تر اوسه نه ده معلومه چې څوک په خپله خوښه مجاهدینو ته وراوېښتی او څوک د حالاتو په تقاضا اسیر شوی دی.

زما په فکر نن ورځ د دغسې یوې لیکي ایستل دومره ارزښت نه لري. لومړی دا اخلاقي د لایلو له امله د دغه کار کول غوره نه بریښی. په افغانستان کې د جگړې داوړ په بلولو کې خوڅه سرتیری او افسران ملامت نه دی. څلویښتم لښکر په خپله

* دلته راپورل شوی ارقام د ۱۹۹۳ کال تر مارچ پورې لاس ته راغلي دي. دهغو له مخې ۳۱۵ تنه

تری تم شوی گڼل کېدل: له دې ډلې نه ۱۵ تنه راستانه شول. ۳ وژل شوی او دریو نورو هېواد ته له

خوښه افغانستان ته نه دي ننه وتي او جنگي اسيران په واقع کې دشوروي
د پخواني مشرتابه د پريکړو قربانيان دي. دولت خپل وگړي په لوی لاس
د بلاخولې ته واستول. هغوی په جگړې کې سخت کړاوونه وگالل. دا د هغو ۱۹
کلنو سرتیرو گناه نه، بلکه بدنرغی وه چې نه یې شو کولای دا کړاوونه وزغمی.

دوهم دا چې له هر جنگي اسیر نه دلته په هیواد کې کورنۍ پاتې شوې ده.
هغوی ته د پخوا په څیر مور او پلار، خپلوان او ملگری سترگې په لاره دي. د دغو
خلکو اکثریت لا تراوسه نه پوهیږي، چې زوی یا وراره، پلار یا ورور یې په څه علت
په بند کیوتی دی. خپلوان یې دا گنې چې هغوی په خپله خوښه نه، بلکه د جالاتو
د ناوړه بهیر په ترڅ کې په هغه بل لوري کې څرگند شوي دي. له بده مرغه داسې
پېښې رښتیا هم وی چې پوځي خپلو ملگرو ته خیانت کړي او مجاهدینو ته
وراوښتی دي. زیاته دردوونکې دا خبره ده چې د دغسې کسانو په منځ کې یو کم
شمیر افسران هم وو. فکر کوم اړتیا به نه وی چې د ځینو پېښو ټول جزئیات دلته
بیان شي. نه ښایي چې د غمونو تر بار لاندې د کړو شویو کورنیو په زخمونو بیا
مالگي وښیندو او ورته ووايو چې د هغوی پلار یا زوی پخپله خوښه له دښمن سره
یوځای شوی دی. په عمومي توګه هیڅ مور نه غواړي چې زوی یې ځان سترشي.

د څلوېښتم لښکر د پوځیانو تیښته یا اسیر کیدل، مور سختی فوق العاده
پېښې گڼلې. په داسې حالاتو کې لښکر او قطعاتو قوماندانان تر سختې او آن

تربیر حمې پوښتنې لاندې راتلل.

دې پلټنه کې پر پوځيانو سربيره د څارنوالۍ مستنطقينو او د پوځي جاسوسۍ ضد ادارې کار کوونکو هم برخه اخستله. مور ټينگار کاوه چې له پوځيانو سره دې اوږه په اوږه د شوروي اتحاد د لوی سفارت، ک. گ. ب او کورنيو چارو وزارت استازی او دغه راز د افغانستان دخاد، څارندوی او اردو کار کوونکی هم مرسته وکړي. د شوروي محدودو قطعو د هر پوځي د تری تم کیدو له پاره د غسی مختلطې ډلې منع ته راتللی.

د څلوېښتم لښکر قوماندانۍ نه شو کولای هر ځل د دې خبرې علت ځان ته معلوم کړي چې ولې زموږ پوځي د دښمن په لاس کیوتی دی. نن ورځ هم د دې خبرې روښانول ډیر گران دی. د دې کار له پاره لازمه ده چې سړي له هر هغه چا سره چې په افغانستان کې پاتې شوی دی، په جلا جلا توگه وگوري.

خو د تحقیقاتو نتیجې ښیي چې عمدتاً داسی پیښی د جگړه ییزو عملیاتو د سر ته رسیدو په وخت کې منع ته راتلی. ډیر ځله به پوځیان د بې خودۍ په حالت کې، چې یا به د زخم او یا د سختې ضربې نتیجه وه، د دښمن په لاس کیوتل.

ډیر ځله ځوان سرتیري دخپلې بې احتیاطۍ په وجه اسیر کیدل. مثلاً: د چا زړه شوی چې صحرا ته تیر شي (حاجت رفع کړي) خو دا کار په هغه ځای کې چې قوماندان په گوته کړی او پهره پرې ولاړه ده، نه کوي او لږ څه وړاندې تیر یږي. سرتیري ډول ډول وو او ځینی یې ډیر شرمگیر وو.

ډیر نور و کسانو خپله آزادی هله له لاسه ورکوله چې د شخصي گټې له پاره به

يا بي له کارتو سودك فلزي صندوق له تحزگ لاندې نيولی او يايي څه پوره، اوږه
يا دارو- درمل غلا کړي او غواړي هغه په کلي کې په چا وپلوري. هغه د شخصي
انتفاع له پاره کلي ته ورته خویر ته نه راستنیده.

ډیر کم داسې پوځیان هم وو چې له پوره سنجش نه وروسته په خپله خوښه
د دښمن خواته وراووښتل. د غسی کسانو هڅه کوله په چټکۍ ځان پاکستان ته
ورسوي او دخپلو پخوا نیو ملگرو له سترگو نه ځان ونغاړي. شک نه لرم چې دغه
کسان دښمن ته څکه وراووښتل چې نه یې غوښتل و جنگیږي او که په دقیقه توګه
ووايم له جګړې نه ډاریدل.

د افسرانو او سرتیرو غوڅ اکثریت له اسارت نه دانسانانو په توګه ډاریدل.
لومړی له دې امله چې زیات اسیران، یا په خپله خوښه تسلیم شوي شوروي
سرتیري د دښمنانو له خواله منځه وړل کیدل. دوهم له دې امله چې ټول پوهیدل
د غلیم په لاس کیوتی شوروي پوځي د باندوونو په کمپونو کې له څه تر ټنو او
شکنجوسره مخامخ کیږي. په ۱۹۸۵ کال کې چې کله موږ د پنجشیر په دره کې
د احمد شاه مسعود زندان ونيوه، معلومه شوه چې هغه په خپلو اسیرانو څه کړ او و نه
نه دی راوستی. ټول هغه شیان او هغه صحنې د تلویزیوني کمرې په مرسته
عکاسي شوي دي. دا کوچنۍ ویدیويي فلم مو تکثیر او په ټولو قطعو کې نندارې
ته وړاندې کړ.

سربیره پردې د هر پوځي دور کیدو یا اسیر کیدو خبر خامخا د شفرې

غورونو ته رسول كېده. كه چيرې موډا كار نه وای كړی نو د اسيرانو شمير به له دې نه څو ځله زيات وای.

موږ له اسارت نه دخپلو سرتيرو او افسرانو دخلاصون له پاره پوره پوره هڅې كړي دي. له دې كار نه عاجله نتيجه لاس ته راتلل آسانه نه وه. دلنېكر قومانداني دپوځي استخباراتي سيستم او د جاسوسي ضد ادارې له لارې او دغه راز په پاكستان، ايران او چين كې دخپلو مرستندويانو له لارې داپوزسيون له قوماندانانو سره لاره پيدا كوله.

دخپلو اسيرانو دخلاصون له پاره دهڅو په وخت كې مو حق نه درلود دمخالفينو په وړاندې له زور نه كار واخلو. جگړه بيزو عملياتو يا هوايي او ځمكنيو گوزارونو نور هم زموږ دپوځيانو دريځ خراباوه، او دهغوی پر ژوند دلوېو كولو حق موږ ځان ته نه وركاوه.

په افغانستان كې دشوروي پوځي قومانداني دهڅو په نتيجه كې ۹۸ تنه بيرته خپلو قطعو ته راستانه كړي شول. دا كار عمدتاً له دې امله ممكن شو چې دغه پوځيان دكوچنيو بانډونو په لاس كيوتی وو، چې هم يې مستقل فعاليت درلوده او هم يې دهيواد په عمومي ډگر كې ونډه دومره دپاملرنې وړ نه وه. دغو نسبتاً دټيټې كچې قوماندانانو په خپل صلاحيت كولي شول ديوي لنډې مودې له پاره له شوروي پوځي قومانداني سره اړيكي ټنګي كړي.

غالباً موږ دخپل اسير شوي افسر يا سرتري دخلاصون نه بدل كړ.

وراندیز کاوډ. په دې باب خبروډیر ځله زیات وخت نیوه. کله کله به یوه یا دوه میاشتي او کله کله یو کال په هغو تیریده؛ خو له دې سره سره مو کولای شوی د نظرو پر پیکر وته ورسیرو. په دې توگه د وروستی یونیم کال په ترڅ کې چې زه د څلوېښتم لښکر قوماندان وم، په سلگونو اسیر شوی پوځیان موله بنده را خلاص کړل.

اسارت د هر سرتیري له پاره ډیره سخته آزموینه وه، او یوازې د هغوی خپلوان نه دی چې د هغو د خلاصون بهیر په دقت تعقیبوی. ټول هغه څوک د دوی د برخلیک له امله اندېښنه لري چې په افغانستان کې یې د جگړې خوند ځکلی دی. اوس دا خبره هم جوته شوې ده چې د څلوېښتم لښکر یو شمیر پخوانیو منسوبینو پر پیکره کړې چې بیخي هیواد ته راستانه نه شی. د دې خبرې یو دلیل سخت ایدیا لوریکي پروپاگنډه دی. له بلې خوا هغوی ته د اسلامي هیوادونو لکه افغانستان، پاکستان یا ایران له «غیرې» او د اسیرانو له کمپونو نه تر خلاصون وروسته په کاناډا، امریکې، فرانسې یا نورو هیوادونو کې د اوسیدو اجازه ورکړل شوې ده. هغوی هلته څه موده ژوند کړي او ځینو یې و دونه هم کړی دی. د دې له پاره چې د دغو کسانو د اعمالو په اصلي انگیزو سړي وپوهیږي، په کار ده چې د یوه سرتیري په توگه ټول هغه څه وزغمي چې مخکې څو میاشتي په دوی تیر شوی دی. زما په فکر په دې خبره باید پر پوځیانو نیود کې ونه شی، ځکه هر سړي

دلایل شته چی سری حکم و کړی چی له دغی ډلی نه تر سلو زیات کسان وژل شوی او یا وروسته د تپونو او یا وهلو ټکولو له امله مړه شوی دی. ايله اوس د پاکستان په خاوره کې دننه د بدایي بیرگ (بنايي بډ بیره وی) د پوځي اسیرانو د کمپ له رازونو نه لږ تر لږه پرده پورته شوې ده. زموږ اسیرو سرتیرو په دغه ځای کې قیام کړی و. هغوی د شوروی سرتیری ډیرې ښې ځانگړتیاوې لکه غیرت، اتلولي او زغم له ځانه ښودلي دي. سره له دې چی پوره موثوق دلایل لاس ته نه دي راغلي، خو د هغو یو شمیر کمو اطلاعاتو له مخی چی حاصل شوی، کیدی شی نتیجه واخستل شی چی د څلویښتم لښکر پوځیانو د هیواد په نورو سیمو کې هم اسارت ته غاړه نه ده ایښې.

اوس چی له افغانستان نه د شوروی عسکرو د وتلو څومره زیاته موده تیریری، هومره له بندنه زموږ د سرتیرو د خلاصون خبره گرانیږی. له بده مرغه هغه فرصت چی کولای مو شوای د جنگی اسیرانو لاندې په خورا اغیزمنه توگه غوڅه کړو، له لاسه وتلی دی.

د څلویښتم لښکر قوماندانی او د شوروی اتحاد د دفاع وزارت مشرتابه ټینگار کاوه چی خامخا دې د ژنیو په تړون کی د شوروی جنگی اسیرانو خبره یاده شی. پوځیانو د گرباچف په گډون د هیواد مشرانو بیا بیا داویل چی که یو ځلی شوروی محدودو پوځی ټولگی د افغانستان له خاورې ووځی نو بیا د جنگی اسیرانو

مور له اخلاقي پلوه حق نه درلود د خپلو اسيرانو د خلاصون او يا لږ تر لږه د هغو
د برخليک دروښانو لوی تروخته له افغانستان نه وو غو. ځکه له هيچانه پټ نه وده چې
همهغه وخت چې څلويښتم لښکر په افغانستان کې و او هم اوس مور، د خپلو څه
د پاسه ۲۵۰ تری تم شويو پوځيانو په هکله هيڅ معلومات نه لرو. مور نه پوهیږو
چې هغوی ژوندی دي او که نه، او چیرې اوسیدلې. دا چې د قطعولو لست نه
د جنگي اسيرانو يا تری تم شويو وگړو نوم اوس ایستل شوی، ددی مانا نه لری چې
هغوی نور د خپل هیواد تابعیت نه لری او دهغه دولت ملاتړ یې له لاسه ورکړی چې
دوی یې جگړې ته استولی وو.

د افغانستان د لاندې د غوڅولو په هکله د ژنیو تړونونو چې په تیارولو کې یې
د شوروي اتحاد د بهرنیو چارو وزارت مخامخ ونډه درلوده، له مخکې زموږ
د جنگي اسيرانو برخليک روښانه کړی ؤ. د څلويښتم لښکر څه د پاسه درې سوه
منسوبین عملاً دهغه وخت د شوروي او داوسنې وخت دروسېې دولت د بهرنی
سیاست د گټو له ساحې نه بهر پاتې شول. دهغو د خلاصون خبره تر یوې نامعلومې
مودې پورې شاته وغورځول شوه.

د افغانستان د خروپړ و حالاتو په پام کې نیولو سره خپل هیواد ته زموږ د پوځي
اسيرانو د راستنیدو خبره لا نوره هم گرانه ښکاري.

تقریباً (د افغانستان) هر تنظیم چې د کابل رژیم خلاف جنگیدلی، زیات یا کم
د څلويښتم لښکر منسوبین په اسارت کې لری. نن ورځ له دغو کسانو نه زیات

پوځي اسيران په مرگ گواښوي او دروسيې حکومت ته يې دا ولتيماتوم په بڼه غوښتنې وړاندې کړې دي. نن ورځ دڅه دپاسه يوسل او څلويښتو روسي زلميانو، د شپيتو او کرايني، دير شو او زېکو، لسو بلاروسانو او دغه راز د نورو مليتونو د پوځي منسوبينو ژوند (په افغانستان) کې له خطر سره مخامخ دی.

د افغانستان په «وژنتون» کې

سرتيري د څلويښتم لښکر له پاره هم لکه د وسله وال پوځ د نورو برخو په څير د مکلفيت د مديریتونو له خوا غوره کيدل. په پيل کې د دغه لښکر د منسوبينو په منځ کې چې تقريباً د شوروي اتحاد له سراسر نه راټول شوي وو، د منځني آسيا په جمهوريتونو کې د زيريدلو وگړو شمير زيات و. فکر کيدد چې هغوی به د افغانستان په سختو شرايطو کې له خدمت سره ښه توافقي ومومي. کله چې په ۱۹۸۱ کال کې د پنځمې فرقې قومانداني ماته راوسپارل شوه نو د هغې د منسوبينو له نيمايي نه زيات تاجکان، ازبکان قرغزان يا ترکمنان وو.

خو د ير ژر په دې پوه شوو چې د محدودو پوځي قطعاتو د غنډونو، لواگانو او فرقو د سرتيرو د غسې ترکيب يې لرليده کار دی. د شوروي اتحاد د منځني آسيا له جمهوريتونو نه راټولو شويو سرتيرو د زياتو عيني دلايلو په وجه نه شو کولای چې په هغو پورې تړل شوي هيلې ثمرته ورسوي. په خپل وار مجاهدينو په بري سره د همدغو کسانو په مرسته د جاسوسي شبکې جوړولې هغوی دير ځله نه يوازې په

قطععاتو کې له حالاتو نه ځان په ډېر ځه وژغورول او شاتياک ته يې لاندې د حالاتو

افسران له دې حقيقت سره مخامخ شول چې له منځنۍ آسيا نه راغلو سرتيرو په ښکاره په جگړو کې له گډون نه سرغړاوه. سربېره پردې له دغې سيمې نه دراتولو شويو سرتيرو د جگړه ييزې وړتيا سطحه دهغه چا په انډول چې مثلاً دهيواد له اروپايي برخې او يا شمالي قفقاز نه راوستل شوی وو، ډيره ټيټه وه.

د محدودو پوځي قطعاتو قوماندانۍ اړشوه چې د دغې وضعې د بدلون له پاره عاجل اقدامات وکړي. د ۱۹۸۲ کال له پيل نه د څلويښتم لښکر د سرتيرو په سلوکې اتيا برخه هغه کسان وو چې د شوروي اتحاد له اروپايي خاورې، سايبيريا يا ليري ختيځ نه افغانستان ته استول کيدل. له دې وروسته حالاتو عادي بڼه غوره کړه او چارې سمې شوې.

ځوانو سرتيرو چې افغانستان ته داستولو لپاره به کانديد شوي وو، په تعليمي مرکزونو کې شپږ مياشتنۍ زده کړې کولې. دغه مرکزونه عمدتاً د ترکستان په پوځي حوزه کې جوړ شوي وو. په دغو تعليمي مرکزونو کې د ژوندانه شرايط تر ډيرې اندازې د جگړې ډگرته ورته وو. دوگړو دروزنې يو شمير مرکزونو په نورو پوځي حوزو کې هم پرانيستی وو.

زده کړې په شدت سره پرمخ بيول کيدې. سرتيرو له وسلونه کار اخستنه، د قطعو په چوکاټ کې فعاليت اوله سيمې سره د آشنايي لارې چارې زده کولې. يوازې له دغو شپږ مياشتنيو تمريناتو وروسته سرتيري افغانستان ته ليږل کيدل. دنويو سرتيرو جلب او احضار په کال کې دوه ځل؛ يعنې پسرلي او مني کې ترسره

له څلویښتم لښکر نه دکور خواته ونه لیږل شی. دود داسی وچی هغوی به یوه یا دوه اوونی او کله کله آن یوه میاشت «نوکیانو» او هغو وگړو ته چی ددوی پرځای باید وگرته ووخی، خپلی تجربی ورلیږ. دولې، ترخیصی سرتیرو نویو جلب شویو افرادو ته په تیرد بیا دافغانستان له شرایطو سره دبلدتیا چلونه وربښودل. په دې لړکې نه یوازی جگړه ییز مهارتونه، بلکه هسی دورځنی ژوند لارې چارې هم راتللي.

دافغانستان په خاوره کې له «نوکیانو» سره دافسرانو یو میاشتنی تمرین دا امکانات برابرول چی نوی سرتیری دراتلونکو جگړو ځانگړتیاوی او د محدودو پوځی قطعاتو دژوند طرز زده کړی او دغه راز د هیواد دسیمه ییزو خلکو په هکله معلومات تر لاسه کړی.

په دې توگه هغوی اووه میاشتی تمرین کاوه او وروسته بیا دڅلویښتم لښکر لیکوته ورگډیدل. ددغی دورې دزیاتو لواړتیا نه لیدل کیده. ددغی مودې په ترڅ کې سرتیرو او وړو ضابطانو کافی مهارتونه زده کول. هغوی کولای شوای دجگړې په شرایطو کې په زړورتیا عمل وکړی او خپلی روغتیا ته هم پام وساتی. ددې ټکی په پام کې ساتلو سره چی دسرتیرو دخدمت موده ایله دوه کاله وه نو دتمرین دغه موده مناسبه بریښیده.

سربیره پردې دهرې جگړې له پیل مخکی مورڅه وخت ددې له پاره ځانگړی کاود چی هره قطعه په دقیقه توگه دراتلونکې جگړې له پاره چمتو کړی شی.

تمرین کاوہ چی معمولاً دجگری په ډگر کې منځ ته راځي.

د نهو کالو په ترڅ کې څه د پاسه نیم ملیون سرتیرو او افسرانو د محدودو پوځي قطعاتو په چوکات کې دنده سر ته رسولې ده. د څلویښتم لښکر د منسوبینو ټولنیز ترکیب تقریباً په دغه ټوله موده کې یو ډول پاتې شوی دی. عمداً افغانستان ته لیږل شویو سرتیرو زیاته برخه د کارگرو او بزگرو بچیان وو. دوی د څلویښتم لښکر د منسوبینو اکثریت جوړاوه او د کلیوالو شمیر په کې لږ څه زیات.

په څلویښتم لښکر کې د هغو سرتیرو شمیر بیخي کم وکړه چی په روښانفکرو کورنیو کې ستر شوی وو. هغوی هم بده جگړه نه کوله. په عمومي توگه افسرانو له هغوی نه گيله نه ده کړې.

که څه هم په څلویښتم لښکر کې کومه خاصه پلټنه په دې هکله نه ده شوې، خو زه دخپلې تجربې له مخې ویلی شم چی افغانستان ته ډیر کم هغه کسان لیږل کیدل چی مور یا پلاری یی په غټو دولتي څوکیو کار کاوه. که چیرې داسی کسان وو هم، نوبه په عمومي قاعده کې یو استثنا وه او بس. خوبیا هم د ښاری یا ولایتي گوندی کمیټو د لومړیو منشیانو زامن هم افغانستان ته لیږل شوی، خو د هغوی شمیر ډیر کم و. مثلاً: تر کومه چی ماته معلومه ده له گروډنو او آستراخان نه (دغسی کسان راغلی وو) ښایی دهیواد له کومی بلی برخی نه هم ورته مثالونه

موجود وی.

هڅه به يې کوله داسې لارې چارې ومومي چې دغه هيواد ته يې د زوی استول
 عملی نه شي. زه نه شم کولای هغوی له دې امله پر کرم، ځکه دهرې مور او هر پلار
 په خټه کې دخپل بچي د ساتنې احساس اخښلی وي. دهیچا زړه نه کیده، خپل
 بچي، چې ځينو همدا یو بچي هم درلود، دافغانستان «وژنتون» ته واستوی.
 څوک په خپل دې مقصد بریالی کیده او څوک نه ډیر والدین یوازی هغه وخت چې
 زوی به یې راستون شو، خبریدل چې هغه په افغانستان کې جنگیدلی دی. تر دغه
 وخته به هغوی ته د زامنو لیکونه رارسیدل چې په کې ویل شوی به وو، هغوی گني
 په چکسلواکیا یا جرمني یا منګولیا کې خدمت کوي.

تر کومه ځایه چې د افسرانو خبره دد نو کولای شم دهغوی یو د کوچنی ډله په
 ځینو برخو کې ملامته وبولم. د ځینو ناپاکو غټو قوماندانو چې به له چانه بد
 راتلل نو هر د شیبه یې کولای شوای هغوی (جزایي) افغانستان ته ولیږي. که څه
 هم په دې هکله په جار خبرې نه کیدې خو هر سړی په دې ښه پوهیده چې په نوې
 دنده د ټاکنې دلیل یې څه دی.

زما په برخه کې هم تقریباً همدا خبره صدق کوي. هغه وخت په «مایکوپ» کې
 چا د درو-درملو زیرمه غلاکړې وه. د «پرومیدول» نهه سودا مپوله وهل شوی
 وو. زه د قطعي درستیزوال وم او مسؤولیت می د قطعي د دښمنو چارو او په دې
 لړ کې دروغتیا چارو د زیرمو ساتل هم وو، نو ځکه ملامتی په ما هم راواچول شوه.

خبره دا وه چې هغه وخت یو د څو څو شخصونه په تحقیق زه په ځان کې...

په دې لړ کې د يوې بلې خبرې يا ډول هم ضروري دي. د څلويښتم لښکر د افسرانو يوه برخه د غټو پوځي قوماندانانو زامن وو، مثلاً: د مارشال سکولوف او ستر جنرال وارينيکوف کشران زامن او دغه راز د يو شمير پوځي حوزو د قوماندانانو زامن په افغانستان کې په خدمت لگيا وو. نه شم ويلای چې د جنرالانو زامنو په لوی لاس هڅه کوله افغانستان ته ولاړ شي، خو دا خبره پوره روښانه ده چې هغوی هلته خدمت کاوه او چارې يې بدې پر مخ نه تلې.

افغانستان ته د ټولو ليرل شويو افسرانو د نظري پوهې سطحه ډيره لوړه وه، دا هم له ارزښته ډکه خبره ده خو کافي نه بريښي. زما په نظر مهمه خبره عملي تجربه ده چې بايد له افسر سره ملگري وي. په دې لړ کې د يادولو وړ ده چې په افغانستان کې زموږ د حضور لومړۍ پړاو د افسرانو له پاره د پوځي عملياتو د تجربې تر لاسه کولو موده وه. تجربه په خورا سختې سره لاس ته راغله. جگړه ييزو عملياتو د مجاهدينو د کوچينو ډلگيو خلاف د پارتيزاتي جگړو ښکاره ځانگړتياوې درلوې. د جگړه مارو دواړو غاړو تر منځ مخامخ نښتې نه وې. د کلمې په واقعي مانا د «جبهې دشا» مفهوم وجود نه درلود. دغه راز د جبهې رښتينې کرښه هم نه ليدل کيده.

د ۱۹۸۲ کال تر پايه په افغانستان کې د شوروي محدودو پوځونو ټولگيو تر يوې اندازې جگړه ييزه تجربه خپله کړه. موږ د دغه هيواد د جلا جلا سيمو د ځانگړتياوو په پام کې نيولو سره د جگړه ييزو عملياتو بيلابيل ډولونه په

دوخت په تیریدو سره افغانستان ته له شوروی نه راغلو افسرانو کولای شوای په آسانی سره د جگړې له حالت سره ځان برابر کړی. دڅو کیود اشغال یا نورو ته دهغو د انتقال چاره دیوې یاد وو او ونیو په ترڅ کې بشپړیده. په دغه موده کې تلونکي قوماندان نوی راغلی افسر ته نه یوازې خپل مالکیت ورسپاره بلکه له حالاتو سره یې د آشنایی په برخه کې هم ورسره مرسته کوله. برسیره پردې دڅلوښتم لښکر د افسرانو ترمنځ د «متقابل تعویض» اصل کلک رعایت کیده. موږ نه پرېښوده چې مثلاً دیوه ټولې د مشر تابه ټول غړي دې نوی راغلی افسران وې. (موږ به داسې کول) چې د ساری په توګه د ټولې د دریو د لګیو د قوماندانانو له ډلې نه به دوه پخواني او د جګړه ییزو عملیاتو د تجربې درلودونکي او یوازې یوه به یې په افغانستان کې خپله دنده نوی پیل کوله. په کنډکونو، غنډونو او له هغه نه په لوړو پوځیو کې هم حالاتو همدا بڼه درلوده.

له دوړو نه د ډګو سر کونو د پاسه

د شوروی محدودو پوځونو له پاره خواړه، جنګي مهمات، دارو درمل، د سون مواد او د جګړه ییزو ورځینو چارو د پرمخ بیولو له پاره د قطعو ډاډتیا وړ نور مواد، د شوروی اتحاد له خاورې نه راوړل کیدل. اساسي تأمیناتي مرکزونه د افغانستان له پولې سره په پرتو ښارونو: ترمز او کوشک کې ځای پر ځای شوي وو. د مادی تأمیناتو انتقالاتي لوا چې څومو ترې کنډکونه یې درلودل، افغانستان ته د ضروري شیانو په لیردولو بوخته وه.

پخپله دڅلوېښتم لښکر دځواکونو په غاړه وده. دوه درې ورځې دموترو دبارولو له پاره په کارېدی. دبیرته رارسیدوله پاره هم نورې دوه ورځې او کله کله زیاته موده په کار وده په لویدیځ لوري کې یعنی دکندهار شیندیند په لاره همدغه کار زیاته موده غوښته. کله کله دترانسپورتي کنډکونو دمرستې له پاره په لویدیځ او ختیځ لوري کې دسیمې دقطعاتو له ترانسپورتي وسایلو نه هم مرسته غوښتل کیده. وروسته بیا دانتقالاتو چاره دڅلوېښتم لښکر دغونډونو او فرقو دانتقالاتو کنډکونو یا ټولنیزو په غاړه اچول کېده.

د محدودو پوځي قطعو زیات ځواکونه دترانسپورتي لارو دامنیت دساتنې له پاره کارول شوي وو. له هر قطار سره مخامخه چیان او دحالاتو په اقتضاً دتوپچی او هوایی ځواکونو لارښوونکی تلل. داساسي موټري لارو په اوږدو کې موساتونکي مورچلي او پوستي جوړې کړې وې. نوکریو الوځواکونو دموټري وسایلو دتیریدو په سیمه کې دحالاتو دقیقه څارنه کوله.

دڅلوېښتم لښکر دپرتیا دلیری کولو له پاره مو دافغانانو له موادونه گټه نه اخستله. دهغوی یوازنی شیان موچی مصرفول، هوا او دورې وې. دانتقالاتو له ستونزو او زیاتو لگښتونو سره سره دقطعو دتأمیناتو کارې ځنډه روان و. په افغانستان کې زموږ دپوځي حضور په نهو کلونو کې هیڅکله دتأمیناتو دکار بندښت خولاشه کوی چی آن ددې خطر هم منځ ته نه دی راغلی چی دهیواد په کومه سیمه کې دی دڅلوېښتم لښکر کومه قطعېده. خو دپامهماتو باتر شل دوزیر

خو هیڅکله داسې نه دی شوی چې بیخي بحران منځ ته راغلی وی.

د تاميناتو په کار کې غټی ستونزې، سترو پوځي عملياتو ته د تيارۍ او د هغو د سر ته رسولو په وخت کې منځ ته راتللی، موږ دراتلونکو عملياتو سیمې ته دخوړو، مهماتو او درو، درملو ښی ډیرې زیرمی لیرې دولې. د دغې او ونې په ترڅ کې د انتقالو اندازه دوام زياتېده چې مجبوریدو شوروی اتحاد ته په موادو پسې نه یوازی د لښکر له قرار گاه نه بلکه له فرقونه هم موټرې واستوو.

تیل او دوسایطو د اړتیا وړ نور مواد د نلونو په واسطه چې له ترمز نه دبگرام تر هوایی اډې او له کوشک نه تر شینډنډه غزیدلې وو، رسول کیدل. زموږ له پاره داکار ډیر آسانه ځکه گڼل کیده چې د افغانستان په شرایطو کې د تیلو راوړل نه یوازې گران، بلکه ډیر خطرناک کار و.

د نلونو د ساتلو کار ډیر زیار غوښته: دهغې ځینې برخې به تل د ماینو توپه وسیله الوزول کیدلې یا تر ډزو لاندې راتلې. په نلونو کې د تیلو د راخوشی کولو وخت د ډیر محرم راز په توگه پټ ساتل کیده. که چیرې بیا هم دشمنانو کولای شول د اوخت ځان ته معلوم کړي نو بیا به یې نه یوازې نلونه له کاره غورځول، بلکه شوروی پوځونو ته یې زیات زیان هم اړاوه. کله کله د سختو ډزو او یا تخریبی عملونو په نتیجه کې موږ په یوډشپه او ورځ کې تر ۵۰۰ ټنو پورې تیل هسې خوشی له لاسه وتل. ځینې وختونه به د ازیانونه لږ یعنی ۲۰-۲۵ ټنه وو او دا عادی خبره گڼل کیده.

د نل د تیریدو د سیمې په هر متر کې خپل یو سرتیری ودر وو. البته ممکنه وه چې د نلونو شاوخوا سیمو کې ماینونه ښخ شي، خو دا بیا هم د حل لاره نه گڼل کېده. د ماشومانو په گډون د نژدې پرتو کلیو خلک د نلونو شاوخوا ته راتلل. نه مو شو کولای د هغوی په ژوند لولی وکړو.

د دغو نلونو ساتنه د ځانگړې گرمۍ په غاړه وه. چې کوم سیمه به ډیره خطرناکه و گڼل شوه نو هلته به مو امنیتي پوسته ورته جوړوله. له سیمه ییزو خلکو نه مو هم د نلونو د تیریدو په سیمه کې د حالاتو د څارنې له پاره کار اخسته. د شوروی پوځي قومانداني استازو د دغو کلیو له اوسیدونکو سره په دې هکله تړونونه لاسلیک کړي وو. (د دغه تړون له مخې) اقعانانو دا ژمنه په غاړه اخستله چې د کوم تخریبي عمل له سرته رسېدونه مخکې باید زموږ د قطعو قومانداني ته رپوټ ورکړي موږ له خپلې غاړې هغوی ته د سون مواد او د امکان په صورت کې خواړه او دارو درمل وړیا ورکړل.

برهان الدین رباني

مخکې له دې چې د څلوېښتم لښکر په گډون د وروستیو جگړو عملیاتو په هکله خبرې وکړم، غواړم په افغانستان کې د شوروی پوځي حضور د وروستې پړاو پر ځانگړتیا ووهم رڼا واچوم.

هغه وخت چې ماته د لښکر قومانداني راوسپارل شوه، هیڅوک لا په دې نه

هغوی زیار ایسته په افغانستان کې موجود رژیم نسکور او یو مذهبی دولت منځ ته راوړی. هغوی له انقلابی حکومت سره وسله والې مبارزې ته ډیر ارزښت ورکاوه.

د اپوزیسیون د عمل په کړنلاره کې له منظمو لښکرو سره نښتی، دورانکارو او تروریستي اعمالو د سرته رسولو لارې چارې او تبلیغاتي او پروپاگندې اقدامات شامل وو.

که د ۱۹۸۰ کال په پیل کې د مجاهدینو غټو ډلو د شوروی لښکرو مقابله کوله، وروسته یوه شول چې د اکارد هغوی د سر د زیاتو زیانونو سبب گرځي نو په کوچینو ډلو کې یې په مقاومت لاس لورې کړ. عملاً د ادپار تیزانۍ جگړې د پیل په ما ناوه. د افغانستان په مرکزي، شمالي او لويديځو ولایتونو کې تقریباً زموږ د تلو تر وخته همدغه حالت حاکم و.

د پاکستان او ایران پولو ته په څیرمه سیمو او تر ټولو لومړی د کونړ، ننگرهار، پکتیا، پکتیکا په ولایتونو او په تیرد بیا د خوست په لویې ولسوالۍ او د کندهار په څنډو کې حالاتو بېخي بل رنگ درلود. د شوروی پوځي حضور په ټولونډو کلونو کې د دغو سیمو یو ډلویه ځانگړتیا د اپوزیسیون له خوا د غټو ډلو ځای پر ځای کول او کارول وو، چې د غرو شمیر یې له دریو نه تر شپږو زرو تنو پورې رسیدله. قوماندانان په دغو سیمو کې له بشپړې کلابندۍ یا دخپلو باندینو له پو

ددښمنانو کوچینو ډلو له گوندی له پلوه دهغی سیمې د عمومی امر اطاعت کاو د چی دوی پکی غای پر غای شوی او فعال وو. خلو ښښم لښکر د اپوزیسیون د مشهورو قوماندانو په هکله که په هر څه نه پوهیده، نو ډیر څه ورته معلوم وو. دهغو یو شمیر اوس هم، د انقلابی دولت له پرزید وروسته په افغانستان کې متنفذې خیرې گڼل کیږی.

په افغانستان کې دخپل حضور په موده کې په دې قانع شوم چی دشوروی لښکر وخلاف ډیر له پسی جنگیدونکو اسلامی گوندونو مشران زموږ له شان سره برابر غلیمان دی. فکر کوم دلوستونکو له پاره به په زړه پورې وی چی مثلاً د «افغانستان اسلامی جمعیت» له مشر سره له نژدې آشنا شی.

هرهان الدین ربانی د محمد یوسف زوی، په ۱۹۴۱ کال کی د بدخشان ولایت د فیض آباد په ښار کې دیو ملا په کورنۍ کی دنیا ته راغلی دی. په قام تاجک دی. لومړنۍ زده کړې یی په خپل پلرنی ښار کی وکړې. شل کلن و چی مدرسه یی بشپړه کړه او په ۲۳ کلنۍ یی د کابل پوهنتون د شرعیاتو له پوهنځی نه دیپلوم ترلاسه کړ. دیادونې ورده چی د زده کړې په ټوله موده کی نو موږی تل ښی غږې درلودلی دی.

ربانی دوه کاله د شرعیاتو په پوهنځی کې درس ورکړ او وروسته بیا د لوړو مذهبی زده کړو له پاره د قاهرې د الازهر پوهنتون ته واستول شو.

په اوږد ویشته کلنۍ کی یی د «نورالدین عبدالرحمن جامی ژوند او علمی -

منځنۍ پېرېوې کې د ختيځ لیکوال، بوداو فیلسوف تر شوی دی). افغانستان نه
له راستنېدو وروسته یې د کابل پوهنتون د شرعیاتو په پوهنځي کې د فلسفې
تدریس ته دوام ورکړ.

همدغه وخت د افغانستان د «خوان المسلمین» په سازمان کې چې د دې
غړیتوب ان په ۱۹۵۸ کال کې تر لاسه کړی و، د داسې فعاليت ښه روراحلی.
ددغه سازمان مسرمانه رباني ته دنده وسپارله چې په کابل پوهنتون کې د هغه
مربوط د ځوانانو سازمان مشري په غاړه واخلي. رباني په دغه مقام دود فعال،
منطقي او جدی لارښوونکی په توګه ځان څرګند کړ. هغه وکړی شول د اسنادانو،
او محصلینو له منځه یو فعال سازمان راجورکړی چې عبدالرسول ساف، گ.
حکمتیار، احمد شاد او نور یې د غړو په ډله کې وو.

په ۱۹۷۳ کال کې رباني د افغانستان د «داخوان المسلمین» د مشر په توګه
وتاکل شو او دغه مقام یې تر ۱۹۷۶ کاله پورې په لاس کې و. ددغه سازمان
خلاف د تر ټولو پیل نه وروسته رباني د بدخشان ولایت په غرنيو سیمو کې پېښو
اوله هغه ځایه یې دخپل سازمان د لارو یو لارښوونه کوله.

لږ دمود وروسته رباني پاکستان ته لاړ او هلته یې د «افغانستان د اسلامي
جمعیت» جوړېدل اعلان کړل چې هدف یې «د داود دروېزه او په افغانستان کې
د روسی امپریالیزم خلاف» د وسله والی مبارزې سرته رسول یا کول شوی و.

لاس و اچاود او ټول اسلامي گوندونه يې په يوه متحده جبهه کې راټوليدو ته راوبلل. افغانستان ته د شوروي لښکرو له ننوتو دوه مياشتې وروسته «اسلامي جمعيت» له نورو د لوسړه يوځای «د افغانستان د خپلواکۍ لپاره په اسلامي اتحاد» کې ورگډ او د هغه تر ړنگيدو وروسته په ۱۹۸۱ کال کې «د افغانستان د مجاهدينو د اسلامي اتحاد يا «اوو» گونې اتحاد» غړی شو. رباني ته په دغه سازمان کې د پوځي برخې مشري وروسپارل شوه.

د عربي هېوادو د ديني پوهانو په منځ کې د رباني زيات شهرت هم له دد سره بڼه مرسته وکړه. هغه د اسلامي حقوقو او فلسفې ماستري لري. له ۱۹۷۱ کال راهې دې خوا رباني د «شرعيات» په نامه د مجلې مسوول مدیریت هم په غاړه درلود. د رباني کتابونه لکه: «اسلام او کمونيزم» «د جولای د شپږو شتم (۱۹۷۲ کال)» «بنایي سمه وي که وويل شي» د ۱۹۷۳ کال د جولای د ۱۷ نېټې «(د ج) پيښې او د دواوود خان فعاليتونه» او «د اسلام سياسي بنسټونه» په عربي او انگليسي ژبو خپاره شوي دي.

رباني د پاچاهۍ نظام سخت مخالف و. د «اسلامي جمعيت» کړنلاره د نورو ورته گوندونو له کړنلارو نه د افغانستان د راتلونکي دولتي جوړښت په هکله درس او روښانه احکامو د درلودو له امله پوره توپير لري. په دغه کړنلاره کې د پان اسلاميزم پر بنسټ شرعي احکامو ته د پوره وفادار اسلامي جمهوريت جوړيدل

اتکا شو. د...

«دروسي امپريالزم درا پرزلو» له شعار سره سره چې «اسلامي جمعيت» دهغه په رڼا کې خپله وسله واله مبارزه پرمخ بيوله، هغه بيا بيا ويلي چې زما په عقيدده شوروي اتحاد د افغاني لاسخوټي د ډبرو غوڅولو سخت پلوي دی. سربيره پردې هغه ويلي وو چې «اسلامي جمعيت له شوروي اتحاد سره د بېميني نه لري، خو موږ دهغو روسي عسکرو خلاف جنگېرو چې افغانستان يې نيولی دی.»

داسلامي جمعيت پانگه مرد مرد خايه دافغانستان په خاورد کې دموندل شويو
لاجوردواووزمردوپلورني له لاري توليدله. رباني دامريکا دميتحدوايالتونو
اواروپايي هيوادونوپه بانکونوکې دطفيل محمدپه نامه شخصي پانگي لري.
دساري په توگه هغه يوازي په پاکستان کې ددوو سوه مليونو روپيومعادل نقد
پانگه اودتوکراوبدلواوغاليواوبدلوفابريکي لري.

درباني د گوند وسله والې ډلې په شمالي ، ختيځو او لويديځو ولايتونو کې
نفوذ لري ، لکه په بلخ ، جوزجان ، بدخشان ، پروان ، بغلان سمنگانو ، کابل ،
کاپيسا ، ننگرهار او هرات کې . رباني د پښتنو قبيلو په منځ کې چې تل په
افغانستان کې د پياوړيو دريځونو درلودونکې وې ، چندان ملاتړ نه
لري . د اسلامي جمعيت د وسله والو ډلو ته ...

تال پہ کی خہ دپاسہ دیرش زرد تمہ عیریتوب سرب

په اسلامي نړۍ کې پوره اعتبار، د عربي هیوادوله علمي او لارښوونکو کړیو

4. *Conclusions*

جمعیت «د حکمتیار له اسلامي حزب وروسته د زور او نفوذ له پلوه د یاغيانو په منځ کې دویمه ستر دله گیل کیدله.

له نورو دلونه دربارني د باندونو یو توپیر، له عادي خلکو سره په نسبتاً معتدل چال چلید کې و. فاعداً دده سرو د خپلو هیوادوالو خلاف له سختو ترتیو او ظلمونو څخه دده کوله خوا اسلامي قوانینو کلک رعایب ته یې خلک رابلل. تر دې پرې اندازی دربارني شخصي ځانگړتیاوې او دلارښودنې وړتیاوې ددې سبب شوې چې هغه د افغانستان د اسلامي دولت د جمهور رئیس په توگه وټاکل شي.

د ملي روغې جوړې سیاست

د ۱۹۸۷ کال یو د ځانگړتیا داد چې د افغانستان د خلکو د ډموکراتیک گوند عمومي منشي په توگه د نجیب الله «د هغه وخت د نجیب په نامه یادیده» په ټاکل کیدو سره له دگماتیزم او پرانده تقلیدنه د گوند د سیاسي دکتورینو یا کول پیل شول. همدغه وخت د افغانستان د خلکو د ډموکراتیک گوند د کورنۍ او بهرنۍ سیاست د بدلون اړتیا ټولنه روښانه وه. د شوروي گوندی سلاکارانو په مرسته او د هغوی په مخامخ گډون داسې نوې ستراتیژي طرحه شوه چې هدف یې د کورنۍ لاجبي غوڅول وو. دغه ستراتیژي په ټوله بری کې د ملي روغې جوړې د سیاست په نامه مشهوره شوه.

مور پوهندو چې زموږ د هیلوپلی کیدل به خوراگران کاروی، د هیواد د حاکمۍ

خوموړ بله چار د نه درلوده: اوږدې ستړې کوونکې جگړې، دغه له ځانه وروسته پانې هیواد د کندی پر غاړه درولی و. د کورنۍ وروڼوونکې جگړې د بندولو په موضوع کې اساسي فشار په سیاسي وسایلو د افغاني لاندې به غوڅولو راوړل کیده د پاملرنې وړ د چې د ملي روغې جوړې سیاست د ملي د ښو کراتیک انقلاب و دې یویر او گڼل کیده. دا د سیاسي مصالحې یوه ځانگړې بڼه و چې به کې د ښو کراتیک نظم د جوړولو، د جگړې د بندولو او د گڼ گوندیز سیستم پر بنسټ (د افغانستان په شرایطو کې هم دا اطلاق کاریدله) ټولنیزې او اقتصادي و دې ته درسیدو دندې ټولې غاړه غړې شوې وې.

په دغه لړ کې یو اساسي شرط هېڅکله له پامه نه غورځول کیده او هغه د افغانستان، د ناپېیلتوب د دریځ ساتنه و.

د افغانستان حکومت د ملي روغې جوړې پر لور د لومړني گام په توگه د هیواد په ټوله خاوره کې د هر ډول وسلو د خولو د بندولو وړاندیز وکړ. د دې هدف لپاره دقیقه نښه هم وټاکل شوه: د ۱۹۸۷ کال د جنورۍ ۱۵.

د جگړه ییزو عملیاتو له بندیدو وروسته په پام کې و چې شوروي او دولتي پوځونه به خپلو دایمي قشلو ته ستیږي او د سولې د وخت د مهال ویش مطابق به خپلې چارې پرمخ بیا یي. د څلوېښتم لښکر ټولو قطعو او جزو تا مونو ته امر وشو چې د جنورۍ له پنځلسمې نېټې وروسته پر دښمن هوایي او توپچي ډزې ونه کړي، په دې شرط چې د ښمن هم د ملکي خلکو ژوندانه ته خطر پېښ نه

پوځي تاسيساتوپه ساتنه بسنه وكوي.

دافغانستان حكومت دملي روغي جوړې په شرايطو كې په پام كې لرل چې د ادارې داتتلافي بڼې د رامنځته كيدلولپاره هڅې گرندې كړي. داپوزيسيون مشرانوته دصدراعظم، دستري محكمې رياست دملي شورا درياست، نيم وزارتونه، ددفاع وزارت دمرستيالي اودزياتوولايتونو دمشرتابه مقامونه وړاندې شوي وو.

دهېواد مشرانوتمه لرله چې دخپل نوي سياسي نوښت له امله (اوداپه خپل وخت كې له مبالغې پرته د حاكم رژيم لپاره نوې او ترډېره حده ناڅاپي تگ لاره وه) به په ښارونواو عسكري چوڼيو الوتكو او نورو تاسيساتو د انداختونو بندول ممكن شي دغه راز دافغانستان دديموكراتيک جمهوريت خاورې ته دوسلو او مهماتو دراوړلو دبنديت، په لارو كې دماينونوله ښخولو اود تروريستي اوورانكارو عملونو څخه دلاس اخيستو مساله هم راپورته شوې وه.

دروغي جوړې دتحقق په صورت كې اوله هغه وروسته چې كلي، ولسوالۍ يا ولايت دسولي سيمه اعلاميدل، انقلابي شورا حاضرده، زيات دولتي امتيازونه چې مخكې له مخكې طرحه شوي او په ټول هېواد كې پوره معرفي شوي وو، اعطا كړي.

ټاكل شوې وه، دملي روغي جوړې دسياست دپلي كيدو په بهير كې ځانگړې پاملرنه دافغانۍ كډوالو د ستونزو حل ته واړول شي. تردغه وخته څه دپاسه ۵ / ۴

د نشتوالي په شرایطو کې ژوند کاوه. د کډوالو د ژوندانه له ناوړو شرایطونه انقلابي ضد ځواکونو او دغه راز د هغو ملاتړو لویډیڅو دولتونو او یو شمیر اسلامي ملکونو د افغانستان پر حکومت د سیاسي فشار او دغه راز د انقلابي رژیم خلاف د وسله والي مبارزې د اوږدولو په منظور ګټه او چټوله.

د افغاني کډوالو زیات کمپونه په پاکستان (څه د پاسه درې ملیونه وګړي) او ایران کې (څه د پاسه یونیم ملیون کډوال) پرانستي وو. دغه راز په هندوستان، سعودي عربستان او د سیمې په یو شمیر نورو هېوادو کې هم د کډوالو کوچنۍ کوچنۍ ډلې دېرې وې.

د کډوالو زیاته برخه د افغانستان پولو ته نږدې میشته شوې وه؛ څه د پاسه دوه ملیونه کډوال په شمال لویډیڅه سرحدې صوبه کې له کیرد یونه په جوړو دود سود خلو بېستو کمپونو کې ځای پر ځای شوي وو. سربېره پردې څه د پاسه نیم ملیونه خلک په بلوچستان او نږدې سل زره تنه په پنجاب کې دېرې شوي وو. په ایران کې د کډوالو کمپونه عمدتاً د مشهد، تایباد، زابل، زاهدان، کشمیر او کرمان په ښارونو کې آباد شوي وو.

له کډوالو سره د ملګرو ملتو او نورو نړیوالو سازمانونو له لارې اقتصادي مرستې کیدلې د ساری په توګه: په ۱۹۸۳ کال کې د هغو داعاشي او اباتي لپاره نږدې (۵۵۰) ملیونه ډالره، په ۱۹۸۴ کال کې څه د پاسه (۶۰۰) ملیونه ډالره او په ۱۹۸۵ کال کې څه کم او دود سود ملیونه ډالره بلل شوي وو.

د قامونو او قبيلو مشرانو خيټه اچوله، د غلا او ناوړه گټې اخيستنې له امله په کمپونوکې ډير بد حالت حاکم و چې له يوې مياشتې نه بلې ته نور هم پسې خرابيدد د مقاماتو خپل سري، د ياغيانو ظلمونه، له حقوقو څخه د کډوالو بشپړ بې برخې والی او د نیمکرغه راتلونکي د لرليد نشتوالی له يوې خوا او د افغانستان د حکومت پر له پسې هڅې د دې سبب کيدې چې يوشمېر کډوال خپل هیواد ته دستنيدو پرېکړه وکړي د شوروي پوځي حضور په لومړيو اووه کلوکې ايله دولس زره تنه هیواد ته ستانه شوي وو خو يوازې په ۱۹۸۸ کال کې ۱۲۰ زره کډوال خپلو کورونو ته راوگرځيدل.

پاکستاني او ايراني واکمنو د راستنيدونکو کډوالو په وړاندې ډول ډول خنډونه اچول هغوی کډوالو ته تر هر څه لومړی د انقلابي ضد ډلو - ټپلولپاره د جنگي ځواک د زيرمې په توگه کتل. سربېره پردې پاکستان په پراخ مټ له کډوالو سره کېدونکي مرسته راښکوله او د خپلې خزانې د ډکولو لپاره يې کار ترې اخيست او ايران هم په خپله خاوره کې د افغاني کډوالو کمپونود عراق خلاف جگړې لپاره د سرتيرو د جلب او احضار يوه اضافی سرچينه بلله.

افغاني کډوالو د وزگارانو د يوې لويې اردو بڼه لرله، اوله دې امله يې له سيمه ييزو خلکو سره د کار موندلو په بازارونوکې لويه سيالي منځ ته راوړې وه، ځکه افغانانو ته د نورو په انډول د کار په بدل کې ډيرې لږې پيسې ورکول کيدې. نيستی، وزگارتيا او بينوايي افغاني کډوال د جنايتونو، قاچاق وړلو او د نښه يي

افغانی انقلاب ضد غواکونو دکډوالوله بدمرغه حالت نه په ناوره گټه
اخیستستي سره، له هغوی څخه دخپلو باندونو «ژوندي غواک» دپوره
کولو کار اخیست، هر کال داپوزیسیون دوسله والو کسانو په توگه له پاکستان
څخه څه دپاسه ۲۵ زره اوله ایران څخه څه دپاسه ۱۵ زره تنه دافغانستان خاوري
ته راصادريدل. دکډوالو داجير کولو لپاره پرايدیولوژیک تبلیغ سربيره له ځينو
نورو لارو چارو لکه تطميع تهديد او هيبت څخه هم کار اخیستل کیده.

دپاکستان حکومتی ارگانونو داپوزیسیون د ۳۴ پوځي ډوله کمپونو
دچارو په سمبالښت کې مخامخ ونډه اخیستله، داپوزیسیون دجنگیالیو دروزني
ترټولو ستر مرکزونه پيښورته په څيرمه سيمو پاره چنار اود کوتې ښارته نږدې
پراته وو.

عجيبه داده چې دهيواد دسیاسي اوپوځي مشرتابه يوې ټاکلې برخې دملي
روغې جوړې له سياست اوپه تيره بيا په راتلونکي يوه کال او وروسته بيا له هغه نه
هم په لږه موده يعنې نهومياشتوکې له افغانستان نه د شوروی محدود پوځونوله
وتلو سره ډير سخت مخالفت وښوده. ډيرو دولتي کارکوونکو داوانگيرله چې نوره
يې نوله پښو لاندې زمکه تنبتي. دڅلويښتم لښکر قومانداني اوپوځي مشاورين
دافغاني حکومت ديوشمير کارکوونکو لورې له ښکاره سبوتاژ سره مخامخ
کیدل.

له بده مرغه دافغانستان دحکومت نوښت ته داپوزیسیون لارښوونکو او دغه

په تگ لاره کې يوازې د حاکم نظام کمز، وړتيا ليدله، نوڅکه يې دهغه دنسکورولو
لپاره ځپنه مبارزه لانورده هم گرندۍ کړه. دا خبره په داسې حال کې داپوزيسيون
دبانديونود جگړه بيز فعاليت دلاتوديداو سبب شوه چې هم شوروي او هم حکومتي
پوځونو يواړه خيز اور بند اعلان کړی و.

«لويه لاره»

د ۱۹۸۷ کال په دوېي اومنی کې دپکتيا ولايت اوپه تيره بيا دخواست دلويې
اولسوالۍ حالاتو افغاني مشران او شوروي پوځي قومانداني ډير اندېښمن
کړل. داله دې امله چې داپوزيسيون وسله والو دلو تقريباً دخواست دښار کلايندي
بشپړيدو ته نږدې کړې وه. په خوست کې دخوړو سخت کمۍ واوخلک له لورې سره
مخامخ شول. خواره هلته عمدتاً دهيواله لارې رسول کيدل خود ۱۹۸۷ کال په
منی کې دهواله لارې دهغورسول هم خوراگران شول. ترانسپورتي الوتکې زياتره
دشپې له خرا دخواست لورته الوتلې.

له خوست نه دشوروي لښکرو تروتلو وروسته ددغه ښار اوپه مجموع کې دتول
خواست دسقوط ريښتيني خطرمنځ ته راغی. حالات له دې امله هم خړپړ بريښېدل
چې خوست له دوه گوني تجريد سره مخامخ و. دښار چاپيره لومړۍ کړۍ دانقلاب
ضد بانديونو راتاوکړې وه اودوهمه کړۍ د«ستيوکنډو» په غرنيو سلسلو کې تېره
شوی وه چې لوړوالی يې درې زره متروته رسیده.

دکابل حکومت لپاره دخواست سقوط ددښمن ستربري و. له همدې امله

دښمنانو د شوروي پوځونو له غيابت نه په گټه اخيستنې « ژورې » په سيمه کې خپله ستره اکمالاتي زيرمه له سره جوړه کړه چې شوروي پوځونو ان د ۱۹۸۶ د پسرلي کې درې ورې کړې وې.

دخوست نيول د انقلاب ضد لپاره، له دې امله هم ارزښتمن کارو چې په اصطلاح « د افغانستان حکومت » بايد په همدغه ښار کې خپل فعاليت پيل کړي وای.

افغاني اپوزيسيون، پاکستاني واکمنو اسلامي رژيمونو، د انقلابي ضد گوندونو د يو کولو او دهغوی د سياسي فعاليت لپاره د لامناښ سر اېتو د منځ ته راوړلو په کار کې د يوه علي البدل افغاني حکومت د راجوړولو نظريې ته چې پخوا وړاندې شوې وې، خورا ډير ارزښت ورکاوه.

دهغوی محاسبه دا وه چې د دغسې يوه « حکومت » په منځته راتگ سره، کيدای شي له انقلابي ضد خوا کونو سره پراخې کيدونکې يوځي مرستې قانوني بڼه ومومي، د « د افغاني کشالي » د لاپيچلتيا لپاره نوي گامونه پورته شي، د ملگرو ملتو په گډون بېلابېلو نړيوالو موسسو ته د اپوزيسيون د استازو د گډون لاره خلاصه شي او د افغانستان د چارچاپير حالاتو د عادي کولو په هکله د ژنيو خبرې اتري له خنډونو سره مخامخ شي.

د دغسې يوه « حکومت » د جوړولو مفکورې د ان په ۱۹۸۰ کال کې منځ ته راغلې وې، خو د نورو موده افغاني اپوزيسيون د سياسي لارښوونې د يو واحد ارگان منځ ته

نه برېښېدل خو «اووډ گوني اتحاد» د ملاتړ کوونکو تر فشار لاندې، له خپلو کورنيو اختلافونو سره سره د «افغانستان د حکومت» جوړولو ته غاړه کښود. د دغسې یو اقدام هدف تر ټولو لومړی دا و چې د هغوی سیاسي وزن زیات کړي او له لویديځ او اسلامي نړۍ نه، له هغو سره د مالي مرستو بهیر همدا سې جاري وساتي.

د پاکستان په خاوره کې د «جلاوطن حکومت» درلودل یو خبره او په خوست کې د هغه مستقرول بېخي بله خبره وه. په دغسې حالت کې کېدای شوای، کورنی جگړه د ازادي بڅښوونکي جنگ بڼه غوره کړي.

د افغاني مشرانو له بیا بیا اوجدي غوښتنو وروسته د محدودو پوځي ټولگيو قوماندانۍ، د شوروی او افغاني عسکرو د گډو عملیاتو نقشه جوړه کړه. د هغو اصلي مقصد د ښار د کلابندۍ ماتول او د خوست ښار یانوته په لومړي گام کې د خورا کي موادو او دغه راز د نورو ضروري شیانو لکه تیلو، درو-درملو او نورو رسول وو. موږ مخکې له مخکې د خوست په شاوخوا کې رامنځته شوی حالت ښه وڅیړه. هغې سیمې ته مو د شوروي اتحاد د دفاع وزارت د اوپراتیفي ډلې او د څلوېښتم لښکر افسران واستول.

د دې سیمې د مخالفې وسله والې ډلې اصلي برخه د ځدراڼو د قبیلې له پوځي ډوله ځواکونو څخه جوړه وه. دا ډیر مغرور قام دی او د خپل تاریخ په ټوله موده کې یې هیڅ حکومت ته غاړه نه ده ایښې او څنگه چې یې زړه غوښتي، هغسې یې عمل کړی دی. د مجاهدینو د ډلې عمومي مشري د جلال الدین په غاړه وه چې پخپله هم

پر کړد وښود چې عملیات به په نوامبر کې پیل کېږي. د څلویښتم لښکر قوماندانی جګړه بیزو عملیاتو ته د بیاري تر څنګ بیا بیا هڅه کوله چې د خوست کلابندی په سوله ییزه طریقه ماته شي. خبره دې ځای ته ورسیده چې ان زده لښکر د قوماندان او دراتلونکو عملیاتو د لارښوونکي په توګه اړشوم چې (په دې هکله) په روانو خبرو اترو کې ګډون وکړي. سر د له دی چې زده هغه غاښي سر ته چې د څدرانو د واکمنۍ سیمه د فغانسان له نورې خاورې نه بیلوي. وختله، خوله جلال الدین سردمي مخامخ کتنه شونې نه شوه. هغه له شورویانو سر د له مخامخ کتنونه ډډه کوله. له هغه سردمور مراده د یوازې د څولیکونو په ذریعه وښود، خوبیا هم مور د لاسي د سوله ییز حل لپاره له هڅونه لاس نه اخیست.

ماد عملیاتو لپارد د چمتووالي په ترڅ کې دې ټکي ته ډیر ارزښت ورکاود چې د څلویښتم لښکر د سرریان باید ترومه و مه که وي. ډیر وخت په دې تشرېح چې قوماندانان دراتلونکې جگړې له سیمو سره ځان بلد کړي. موږ د شوروي او افغانی پوځونو، د توپچي او هوایي ځواکونو د گډو هڅو د شونې کولو لپارد ډیر د فسخ کارونه سر نه ورسول په ټاکلو، سیمو کې د نظرونو، ځواکونو د ځای پر ځای کولو وخت په گوته کړای شو.

دخلو بسته لیسکر له لوري نه دعوعملاتوکی د ۱۰۸ او ۲ لیر موتریزه
فرغو، د ۱۰۳ لیر هوایی کوماندو ۵۱ غرنی، د یرغلبره سانت د ۵۶ لیر مسافلی

the same time, the *Journal of the American Medical Association*, 1990, 263: 11

د افغانستان د وسله وال پوځ له لوري د اتمي، يوولسمې، دولسمې څوارلسمې او پنځمه ويشتې پلې فرقې، د ټانک د پنځلسمې لوا، او د يوشمېر ضربتي قطعو ځواکونو برخه اخيستي و. د سربېره پردې، په دغو عملياتو کې د څارندوي او دولتي امنيت دارگانو څه د پاسه لسو کڼدکونو هم گډون درلود.

موږ د عملیاتو لپاره د تياري ان په وروستي پړاو کې هم لاته درلود چې له جلالدين او دده قام له مشرانو سره د خبرو له لارې به په دغه درد کې د خوست د کلابدينار پر لور، په سوله ييزو بارونو د ک موټري قطار د بې خنډ تگ امکان وموندل شي.

داسې غوټه شوې وه، که چېرې د څدرانو له قبيلې سره خبرې اترې بې نتيجې پای ته رسېږي، نو بيا به زموږ هوايي ځواکونه هغه کارواني لارې سختې بمباري کوي چې پرې د غې سيمې ته وسله او مهمات رسول کېږي، خو په دې وسيله د جگړې د دگر رابطه له خپلو زير موسر د پرې شي.

په نظر کې وده چې د درې زرد مترو لوړ پراته ستوکنډوپه نيولوسره به، د خپلو ځواکونو د ازاد پرمختگ لاره جوته و او د گردیز - خوست لويه لاره به پرانيزو.

د خوست په گارنيزيون کې د خوږو، سون موادو او درو - درملو د لازموزيرموله برابرولو وروسته په پام کې وده چې د لارې په اوږدو کې پراته محافظ قطعات به

دنوا مېر د ۲۲ ورځې تر پايه ټولې قطعې او جزو تامونه د دغو عملياتو د سرته رسولو لپاره چې د دلوپي لارې، شرطي نوم ورکړ شوی و، چمتو شول. په گړديز او خوست کې د افغاني او شوروي پوځ او پراتيفي ډلې راجوړې شوې. توپچي ځواکونه په خپلو اصلي مورچلو کې ځای پر ځای شول. مادي قوماندانۍ لپاره داسې يو ځای غوره کړ چې د عملياتو ټول ډگر ترې له ورايه وېرېښي او په دې توگه د حالاتو پر بهير دا اغيزې ښندلو امکان راسره وي.

څرنگه چې له اپويزيسيون سره د خبرو اترو له لارې د قطار د سوله ييز تړيدلو پر سر موافقې ته ونه رسيدو، نو له پلان سره سم مو د نوا مېر په ۲۳ جگړه ييز عمليات پيل کړل. د څدرانو قام لپاره له بده مرغه موږ وکولای شول، په خپلو لومړنيو هوايي گوزارونو سره د جگړه ييزو عملياتو ډگر له نورو سيمو نه غوڅ کړو.

شک نه شته چې د ښمنان پوهېدل، زموږ د دغو عملياتو اصلي مقصد له لورې نه د خوست د زرگونو ښاريانو ژغورل دي، خو له دې سره سره هغوی د شوروي او حکومتي پوځونو په وړاندې ډېر سخت مقاومت کاوه.

د څلوېښتم لښکر قطعاتو د عملياتو په لومړۍ اوونۍ کې پر ياغيانو خپل فشار په منظمه بڼه زيات او د اوو ورو ورو خويه متينو گامونو د ستونزمنو د غاښ پر لور روان و، چې هغه په بشپړ ډول په خپل کنترول کې راوړلي. له دې سره جوخت مو هره ورځ د استخباراتي ادارې د څانگرو کارکوونکو له لارې د لانجې د سوله ييز حل لپاره خپل وړاندیزونه هم استول. ان د جگړه ييزو عملياتو د پوره شدت په وخت کې چې

گوزارونو په مرسته هغوی ته ډیر د مرگ، ژوبله ورواړوو، د څلوېښتم لښکر قوماندانی د هوایی جاسوسی او د استخباراتو د شبکې له لارې د غلبه د تمرکز د ځایونو په هکله کافی معلومات لرل. خو بیا هم موږ په لوی لاس نه غوښتل پر هغوی گوزارونه وکړو، یایې له منځه یوسو، بلکه هڅه مو کوله هغوی له غاښي نه په ښاکیدو ته اړباسو.

د نوامبر د ۲۸ ورځې ماښگر له سپر ورځنۍ جگړې وروسته، مخکښو ټولگېو، د سټوکنډو کنترول تر لاسه کړ. په دغو عملیاتو کې لویه ونډه د هوایی دیسانټ (۱۰۳) لمبر فرقې درلوده چې هغه وخت یې قوماندانی د پاول سرگېسویچ گراچوف په غاړه وه. هغه شخصاً دخپلو قوماندانانو لارښوونه په غاړه درلوده او په کموتلفاتو سره یې وکړای شول دغه غاښي ونیسي.

له دې وروسته د څلوېښتم لښکر قوماندانی د خوست د کلابندی د سوله بنزو ماتولو لپاره یو ډبله هڅه هم وکړه، د نومبر په ډیر شمه د افغانستان د دولتي امنیت دارگانونو له لارې د جگړه مارو قبایلو له مشرانو او دغه راز له جلال الدین سره د خبرو لړۍ بیا پیل شوه. د دغو پیښو د ډیر ارزښت له کبله له کابل نه د افغانستان د جمهور رئیس ځانگړی استازی د قومونو او قبایلو د چارو وزیر سلیمان لایق هم هغه ځای ته راغی. نوموړی د جمهور رئیس او دغه راز د لویي جرگې د غړیو په نمایندگي چې هغه وخت په کابل کې روانه وه، د ځدرايو له مشرانو نه وغوښتل چې

د خبر تیراښاد د غوښتنې په پایله کې د قاتلانو د کورنۍ د غړیانو د

کتنو، خبرواترو، دخپلو دریځونو د بیا تثبیت، د متقابلو تورو نو د لگولو،
گواښونو او داسې نورو کارونو لپاره بیخي کافي وه.

د څلویښتم لښکر قومانداني په دغه موده کې هم لاس ترزنې نه وده ناسته. په
دغه ټکي له پوهیدو سره چې د لانجې د سوله ییز حل امکانات خورالېږدي، موږ
ځانگړي محدود عملیات ترسره کړل. د لښکر قومانداني د ځدراڼو پرمشرانو د
اغیزدزیاتولو ترڅگ، خپله ځانگړې نقشه هم عملي کوله.

موږ د پوځي استخباراتو له لارې، پاکستان ته داسې یولیک واستاوه چې په
کې ویل شوی وو، جلال الدین، دادی له پخوانه زیات د لانجې د حل لپاره د شوروی
قومانداني له وړاندیزونو سره موافق شوی او غواړي چې خپله وسله په زمکه
کېږدي. داسې وشوه چې گواکې «اووه گون» اتحاد په تصادفي توگه له دې خبرې
خبر شو چې گنې جلال الدین له خپلو نږدې مرستندویانو سره د جگړې له ډگر نه
د خپلو ځواکونو د شاته ایستلو لارې لټوي. موږ په دې هیله چې جلال الدین به
د خپلو مشرانو له خوا له منځه یووړل شي، ان دنوموړي د ځواکونو د په
شاکیدو د دقیقې نیتې موهم یادي کړې وې.

د دغې پروپاگانډې له پیله یوه نیمه اوونۍ وروسته جلال الدین د جگړه ییزو
عملیاتو له ډگر نه غیب شو. هغه بیا ایله د جنورۍ په پای کې په خوست کې ولیدل
شو، خودانور هغه وخت و چې موږ د «لویې لارې» عملیات پېشې پای ته رسولې
وو. وروسته بیا څرگنده شوه چې په پاکستان کې زموږ له خوا د لیکل شوي لیک په

الدين دې له سره وازمايل شي. هغه پاکستان ته وروغوښتل شو جلال الدين په بېره هغې خواته روان شو او دخپلو خواکونو لارښوونه يې خپل مرستيال ته وسپارله هغه چا تجريد هم نه کړ او تحقيق هم ترې ونه شو، خواورده موده ورسره خبرې روانې وې او هره خبره يې بيا بيا ازمایل کيدله.

زموږ دغه پرويا گند خاصه نتيجه ورکړه. نه پخلا کيدونکي قوماندان د جگړې د گرته را پرې نه ښودل شو. د «لويې لارې» د عملياتو له پيل وروسته، دمخالفينو سخت مقاومت له دوو اوونيو زيات دوام ونه مونده، خومور ډير ستر مقصد ته چې هغه په سوله ييزه لاره دخوست دکلابندۍ ماتول وو، ونه رسيدو. دځدرايو د قام مشرانو د «اوه گوني اتحاد» د مشرتابه تر سخت فشار لاندې چې به پېښور کې ځای پرځای و، زموږ قطار ته له درې نه دخوست پر لور د تيريدو اجازه ورنه کړه.

له لورې نه دخوست د ښار اولويې اولسوالۍ دخلکو د ژغورلو په مقصد، لويې جرگې جمهور رئيس نجيب الله ته واک ورکړ چې دافغانستان دوسله وال پوځ قطعو او جزو تا مونو ته د جگړه ييزو عملياتو د بيا پيل امر ورکړي.

زه قصداً غواړم دا خبره په گوته کړم چې دافغانستان دوسله وال پوځ قطعو ته امر ورکړ شو، ځکه ددغو عملياتو اصلي بارد همدوی پر اوږو او د همدوی پروسلو پروت و، دڅلو يښتم لښکر قطعاً تو عمدتاً تا ميناتي ونډې سر ته رسولې.

د دسمبر په شپاړسمه پوځونه مجبور شول، خپلو عملياتو ته دوام ورکړي. دغه وخت نو د گرديز اوستو کنډو ترمنځ سړک ټول زموږ په لاس کې و، ما د قوماندانۍ

زموږ لاس ته راغلی و، ځای پرځای کړ، فکر کوم ډیر کم کسان دې اړ شوي وي چې د سمندر له سطحې د دریو زرو مترو له لوړې څوکې نه د عملیاتو لارښوونه وکړي. په خوست کې مو د شوروي دیسانټ یو کنډک او د افغاني کومانډویانو یوه لوی راکوز کړل. په دې توګه ډیر ښه شرایط رامنځته شول او قطعات له دوو غاړو یوډبل خواته پرمخ روان شول.

هغو قطعو چې له گردیز نه یې د خوست پر لور حرکت کړی و، ګام په ګام د سړک خواته پرته لوړې څوکې نیولې او د موټري سړک کنټرول یې په خپل لاس کې اخیست.

د ځد رانو قبیلې پوځي ډوله ټولګو خپل مقاومت ته دوام ورکاوه، د ښمنانو د شوروي توپونو په مورچلو او مخامخ د قوماندانۍ پر مرکز رسا ډزې کولې.

موږ د جګړه ییزو عملیاتو په ترڅ کې د شړنۍ په نامه د زیرموبیلو مرکز چې خوست ته نږدې د سټوکنډو په جنوب کې پروت و، لومړی کلابند او وروسته له منځه یووړ. په دغو عملیاتو کې د پراشوتي دیسانټ د ۳۴۵ لبر مستقل غنډ سرتېرو او افسرانو ښه میړانه وښودله. هغه وخت د دغې قطعې قوماندانې دیوه ډیر ښه انسان، هوښیار افسر او د شوروي اتحاد د اتل ډګرمن والیري الینکاندر ویچ واسترو تین پر غاړه وده چې سرتیرو ته د عبادت تر پولې ګران و. دا دوه ځل و چې هغه افغانستان ته راته. د خپل لومړي سفر په وخت کې ډیر سخت تپي شوی و، خو د اکټرانو په همت نه یوازې ژوندی پاتې شو، بلکه خپلې محاربوې قطعې

د زیرمو د دغه مرکز تباہ کیدو د وسله وال اپوزیسیون د مقاومت د وروستی
ماتې او د شوروی عسکرو په لاس د گردیز - خوست د لویې لارې د کیوتو لاره هواره
کړه، د مخالفو د لو مشرانو چې نور پوه شوی وو، د جگړې نتیجه به څه شی
راوځيږي، خپل پلانونه له سټې بدل کړل. هغوی د وسلو، مهماتو او نورو جنګي
وسایلو د ټولولو او راوړلو پر ځای، د هغو زیرموساتلو ته خپله ټوله پاملرنه واړوله
چې پخوا لا د خوست په لویې اولسوالۍ کې ځای پر ځای شوې وې.

د څلویښتم لښکر قومانداني پوهیدله چې د «لویې لارې» د عملیاتو په ترڅ
کې زموږ اصلي دنده د ستونزو نیول او د شړنۍ د زیرموتباہ کول دي. موږ د دغو
اهدافو په ترلاسه کولو سره کولی شول، د خپلې لارې په اوږدو کې نور ټولې پراته
خنډونه له منځه یوسو. په واقعیت کې هم همداسې وشول.

د نوي ۱۹۸۸ کال له راتګ نه څلرو شپت ساعتو مخکې د دسمبر په دیرشمه
موسپرک له ماینونو چاودیدونکو موادو او کنډوکپرونه پاک کړ او په خوراکي
موادو بارلو مېرني لارې مو پرې خوشې کړې. هره ورځ له گردیز نه د خوست پر لور
دوه درې قطارونه خوځېدل. د جنورۍ په ۱۹ وروستی قطار له کلابندی څخه
د ژوغورل شوي ښار، خوست څخه، بیرته تش راستون شو. په دغه موده کې
د څلویښتم لښکر مو تر چلوونکو ۲۴ زره تنه بیلابیل مالونه ولیږدول. په دې
موادو کې اساسي برخه د خوراکي شیانو او تیلو وه.

تقریباً درې اوونۍ شوروي سرتیرو د لارې په اوږدو کې په «پهره دار خانو» کې

خان وباسي او بيا د مالونود ليردولو، بهير تم کړي، خو هغوی په دغه کار بريالي نه شول.

د جنوري په شلمه مود جگړې له ډگر نه په منظم وتلو پيل وکړ. د خلو بنسټ لښکر قطعاتو د وسلو او مهماتو څه د پاسه سل زيرمې، يوه زياته اندازه بيلابيلې وسلې، څلور تانکونه او (۹) زغره وال گاډي ونيول. مخکې هم موږ غنايم لاس ته راوړي، خو هيڅکله يې اندازه دومره زياته نه وه. زموږ د سرزيان هم بيخي لږ و.

د دغو عملياتو ستره نتيجه دخوست د اوږدې پوځي او اقتصادي کلابندۍ ماتول وو. له دې سره جوخت د افغانستان له خاورې نه دخوست دبيلولو او هلته د مستقل اسلامي دولت د جوړولو په هکله داووه گونۍ اتحاد د مشرانو پلا تونه هم په اوبو لاهو شول.

تريوې زياتې اندازې د «لويې لارې» د عملياتو په لړ کې د مجاهدينو سترې ماتې د وسله وال اپوزيسيون پر مشرانو د خلکو باور له منځه يووړ او دهغو په منځ کې دننه باور روحيه پياوړې شوه.

دخوست د کلابندۍ د ماتولو لپاره د برياليو عملياتو له امله ستر جنرال والستين وارينيكوف ډگروال ويتالي پاولف، واپه ضابط يوري اسلاموف (په مړينه) او سترې سرگي ايگولچنکوته د شوروي اتحاد د اتل لقبونه ورکړل شول زما نوم هم په دې لړ کې راغلی و.

د برياليو عملياتو

د متحدواياالتونو دبهرنيوچارو وزيرانو د افغانستان د شاوخوا حالاتو د سياسي
هوارۍ په هکله په ژنيو کې پنځه سندونه لاسليک کړل. د ژنيو له تړونونو سره سم
چې يوه مياشت وروسته نافذيدل، د شوروي اتحاد محدودو پوځي ټولنکو بايد
د نهو مياشتو په لړ کې د افغانستان خاوره خوشې کړي وای.

ما مخکې يادونه کړې چې له افغانستان نه د شوروي پوځونو لومړنۍ ډلې د
۱۹۸۰ کال په جون او جولای کې وتلې وې. هغه وخت د تانک څو غنډونه،
د پليو فرکو د توغنديو قطعې، د هوايي مدافعي د توغنديو او توپچي يوه لواء او
ځيني نور قطعات وتلي وو.

بنکاره ده چې هغو وتلو په هڅ ډول د دولتونو ترمنځ پر بکړه پورې اړه نه
لرله. د څلويښتم لښکر د پرسونل د بياسمبالتيا اړتيا تر هر څه لومړۍ په افغانستان
کې د پيل شويو جگړو د پوځي معقوليت، د هيواد د جغرافيايي جوړښت او د سيمي
د ځانگړتيا له امله منع ته راغلې وه.

زموږ د پوځونو لومړۍ ځل وتل هم دا په ډاگه کوي چې د شوروي اتحاد د وسله
وال پوځ ستر درستيز په دې هېواد کې د پوځي حرکاتو په سمبالتيا پوره غور نه
وکړی. د ۱۹۸۰ کال په دوبي کې د پوځونو د وتلو حقيقت په خپله د دې څرگندوی
دی چې د څلويښتم لښکر په وړاندې يوه نسبتاً محدوده دنده پرته وه، يعنې
د حکومتي قواو ننگه او د اپوزيسيون د وسله والو ډلو د مقاومت ماتول.

په ۱۹۸۲ کال کې د شوروي اتحاد خاورې ته څو نورې قطعې هم ستنې کړې

د شوروي محدود وپوځي ټولگيو د بشپړې اوروستې وټنې کارچې د ژنيو په تړونونو کې هم ورته اشاره شوې وه، په دريو پړاوونو کې بشپړ شو.

لومړی پړاو په ۱۹۸۶ کال پورې اړه پيدا کوي او دا هغه وخت دی چې د شوروي اتحاد د دفاع وزارت په يواځيزه توگه خپل شپږ محارب غنډونه له افغانستان څخه باسي. د شوروي اتحاد مشرتابه د اپريکړه د دې لپاره کړې وه چې له يوې خوا خپل بڼه نيت څرگند کړي او له بلې خوا د ملې روغې جوړې د تگ لارې د تاييد لپاره ترې د غوره او قانع کوونکي دليل په توگه گټه واخيستل شي. سربيره پردې، موږ ټولې نړۍ ته په هر مناسب فرصت کې له افغانستان څخه د وتلو په هکله خپل نيت وښوده. پوځيانو نه يوازې د دغه هېواد د لانجو د سياسي حل په اړتيا ټينگار کاوه، بلکه په دې لاره کې يې ټاکلي گامونه هم اوچتول.

د ۱۹۸۸ کال د اپريل په اوومه د شوروي اتحاد د دفاع وزير يوه امريه لاسليک کړه چې په هغې کې د ځواکونو د ايستلو او د تگ په وخت کې د هغو د امنيت د ساتلو څرنگوالی په گوته شوی و. دغه امريه په بشپړه توگه د څلويښتم لښکر د قوماندانۍ دورانديزونو په رڼا کې جوړه شوې وه او د محدودو شوروي پوځونو د ايستلو دويم پړاو يې د ۱۹۸۸ کال د مۍ له پنځلسمې نېټې څخه په پام کې نيوه. وروستۍ پوځي قطعه د ۱۹۸۹ کال د فبرورۍ په پنځلسمه د شوروي اتحاد له دولتي پولې نه وراوښتونکي وه.

داسې ټاکل شوي دي چې دغه امر د شوروي پوځي ځواکونو په ۱۹۷۹ کال کې د

، کوشک په ختیځ لوري کې : له غزني ، گردیز او جلال آباد نه راتول شوي ځواکونه ، په کابل کې باید سره یوځای شوي وای . وروسته باید د غوقواوو د سالنگ له غاښې نه د پلخمرې سیمې ته پښه اړولې وای . اوله هغه ځایه یې د ترمز پر لورنځایې مارش سرته رسولې وای .

د مې له ۱۵ نه داگست تر ۱۵ پورې شوروي عسکر له نهو گارنیزونو څخه راوايستل شول . څه د پاسه پنځوس زره سرتیري او افسران په ختیځ کې له جلال آباد ، غزني او گردیز نه ، په لويديځ کې له کندهار او لنبرک گاه نه اود غه راز په شمال ختیځ کې له فیض آباد او کندز نه ووتل . د ژنیو له تړونو سره په بشپړ سمون کې د څلوېښتم لنبرک په سلو کې پنځوس پرسونل خپل هیواد ته ستون کړی شو .

په دریم او وروستي پړاو کې چې د ۱۹۸۸ کال له دسمبر نه د ۱۹۸۹ کال د فبرورۍ تر پنځلسمې پورې موده په کې د همدغې ورځې په گډون راتله ، د څلوېښتم لنبرک پاتې نیمایي برخه هم وایستل شوه .

موږ د افغانستان له خاورې نه د جگړې په حالت کې وتلو . اپوزیسیون هم د شوروي لنبرکو و تلو ته ځان چمتو کاوه . هغوی گومان کاوه . چې څنگه د هیواد له خاورې نه د وروستي شوروي عسکر پښه ووځي ، کابل رژیم به د څواوونيو په ترڅ کې درې ورې کيږي .

د لنبرک قوماندانۍ ته د پوځونو د وتلو ټوله پیچلتیا او دروند والی ، په تیره بیا

والو دلو دناڅاپي يرغلونو دمخنيوي لپاره شديد تدبيرونه سنجولي وو. عملاً
مودسترو جنگي عملياتو د سرته رسولو تياري هم درلود.

دمحدودو پوځي ټولنيزو لوري، دغو او پراتيفي اقداماتو بشپړه دفاعي بڼه
درلوده. موږ خپل استخبارات بڼه فعال کړي وو. د باندونو د نقل او انتقال پرله
پسې څارنه مو کوله او د څلوېښتم لښکر د قطارونو په هکله دهغو له پلانونو څخه
پوره خبره. د دښمنانو د توليدو او احتمالي سيمې اوزموږ د پوځونو د تگ لارې ته
دهغو دراوتلو گودرونه مو تر بشپړې څارنې لاندې نيولي وو.

زما دامرله مخې دلارو امنيت خورا پياوړی شوی و. د ځواکونو د استفادې
وړتولې لارې اوسې کونه پر پخوانيو محافظتي پوستو سربيره د ۱۰۸ او پنځم لمبر
پليو مو توريزه او دغه راز د هوايي ديسانټ د ۱۰۳ لمبر فرقو له خوا بشپړی
کلابندې شوې وې.

داړتيا په صورت کې څلوېښتم لښکر چمتو و، د افغانستان پر هره سيمه چې
بې غوښتي وي، دفاعي يا متقابل گوزار وکړي.

په ډيرو خطرناکو سيمو کې مو د هوايي او توپچي ځواکونو د عمل څرنگوالی په
غورسره ټاکلی و. هغه ټولې سيمې چې د قطعاتو د دمې مرکز ته نږدې پرتې وې،
د شپې له خوا پرله پسې د الوتکو په مرسته روښانه ساتل کيدل دي کار د دښمنانو
د غلچکي رانږدې کيدلو مخه نيوله.

آبادې کړې وې. د قاغوشونو، زیرمو، خوړنتونونو او د نورو پوځي تاسیساتو زیاته برخه له کم دوامه او داسې موادو نه جوړه وه چې بیرته راسپړل کېدلی شول. پوځیانو په افغانستان کې پخې ودانۍ نه وې جوړې کړې. د خدای فضل و چې زموږ مشرانو دومره هوښیاري کړې وه چې له خښتو او کانکریټونه یې د ودانیو جوړول نه وو پیل کړي.

زما په نظریه وړیا توګه د څلویښتم لښکر د ټولو تاسیساتو دور کولو پریکړه سمه بریښي. له لرګیو څخه جوړو ودانیو له اووه، اته کاله استفادې وروسته د بیا سپړلو زغم نه لاره.

د ولایتونو مشرانو د شوروي پوځونو د ستندو په وخت کې، له هغوی سره دمخه ښې ډیرې تودې غونډې جوړولې یوازې په کابل کې د افغانی لوري په حواله د مۍ په ۱۵، ۱۶ او نورو ورځو کې د پایتخت له منځه د قطارونو د تیریدو د مهال ویش په پام کې نیولو سره دمخه ښې په غونډو کې څه د پاسه سلوزرو تنو ګډون کړی وه دغه راز په جلال آباد کې له شوروي افسرانو، سرتیرو او ورو ضابطانو سره څه د پاسه دولسو زرو وگړو (۱۵۰۰) مخه ښه کړې ده. زما په نظر د حقیقت ډیر څه روښانولولی

په اتیايمو کلو کې د افغانستان حالات د ډیرو ډیرېشانۍ سبب ګرځیده. د ژنیو تړون له لاسلیک وروسته د «درېیمې نړۍ» په هیوادو کې د لانجودغو څولو بیخي

ځان ته اړوله.

د ځواکونو د وتلو بهیر د استرالیا، ایتالیا، هسپانیې، انگلستان، کاناډا،
د امریکې د متحدو ایالتونو، سوېډن، جاپان، المان او نورو هیوادو څخه د پاسه
دوو سوو خبریالانو روتلې، له هغوسره یو ځای د شوروي خبریالانو بوي کوچنی
ډلې یعنې د دولتي راهیو، تلویزیون، دنووستي د مطبوعاتو او د تاس د خبري
اژانسونو څخه د پاسه لسو استازیو هم فعالیت درلود. هغوی تر کابل له هغه
وروسته د شمال پر لور زموږ پوځونه بدرگه کول. د یادونې وړه چې د یو خبریالانو
غوښتل زموږ په قطارونو کې له پوځونو سره یو ځای حرکت وکړي. موږ داسې
غوښتنې زیاتره ردولې، ځکه هره شیبه د دې احتمال و چې غنډ یا کنډیک تر ناڅایي
یرغل لاندې راشي یوازې د خپلو خو هیواد والو لپاره استثنا ته قایل شو. نور ټول
موږ د الوتکو په وسیله د حیرتانو او ترمز سیمو ته لیرېدل چې بیا یې له همدې ځایه له
پولې نه د پوځیانو د تیریدو جریان نړۍ ته خپراوه، د الوتکو ځل و چې ژور
نالیستانو ته د عمل پېشړه ازادي ورکړل شوه او هغوی په خپله د دې شي احساس
کولی شو. هغوی د روانو پیښو له بهیر نه د حقیقي رپوټونو د برابرولو لپاره پوره
امکانات لرل.

د ۱۹۸۸ کال د می په ۱۴ ما په کابل کې لومړې مطبوعاتي کنفرانس
دایر کې. زما په عقیده دغه کنفرانس د زیاتې پاملرنې وړ وگرځید. د دې خبرې لوی
دلیل دا و چې ژور نالیستانو بالاخره امکان پیدا کړ چې د خپلې خوښې هر ډول

موضوعگانې مطرح شوې. په افغانستان کې زموږ دسرله زیانونو، نه نیولي، بیا په دغه هیواد کې دحالاتو دسیاسي رغاونې تر لارو چارو پورې البته چې ځینې «چپچونکې» پوښتنې هم رامنځته کیدلې. هیله من یم چې زما ځوابونو به دژورنالېستانو قناعت حاصل کړي و. هغه وخت او همدا اوس ددې خبرې دپټولو لپاره هېڅ اړتیا نه شته چې شوروي عسکرو په افغانستان کې کوم کارونه سرته رسولې دي.

د ماتې په درشل کې

د افغانستان واکمن مجبور وو، له هغه هیواد نه د شوروي پوځونو له تگ وروسته، زیاتې جدي مسألې د چاله مرستې پرته حل کړې. د تېرولسو کلونه خبر، نورو نه شو کیدای، د شوروي سلاکار له خولې نه په راوتلې خبرې زړه وتړل شي. زموږ د سلاکارانو او کارپوهانو غوڅ اکثریت ته لارښوونه وه چې د ۱۹۸۹ کال د فرورۍ له ۱۵ نه ډیر مخکې له افغانستان څخه ووځي. د څلوېښتم لښکر له ننګې پرته هلته دهغوی پر ښودل غیر معقول کار و.

د افغانستان مشرانو په خپل هیواد کې د شوروي پوځونو له وتلو وروسته دسیاسي او پوځي حالاتو بدلون ته فعالانه چمتووالی نیوه. په دې برخه کې ډیر څه (هسې چې بریښیدل) ساده هم نه وو.

د افغانستان وسله وال پوځ د ایتایمي لسيزې په پیل کې د پرسونل دشمبر او

تجهيزاتو له پلوه ډیر پیاوړې شوي و. په کابل کې دا څو ورځې وړاندې د

په ښکاره او بیرحمه جگړه لاس پورې کوي، خو افغاني مشرانو ددې پرځای چې دخپلو عسکو دروحي حالت پیاوړتیا او داستخباراتي او استخباراتي ضد چارو چټکتیا ته پاملرنه وکړي، دهغوی په قول یې «د افغانستان دوسله وال پوځ دیبا تجهیز» کار پیل کړ. په بله ژبه، هڅه یې کوله چې په باقی پاتې فرصت کې له شوروي اتحاد نه تر وسته وسته زیات شیان لاس ته ور وړي. افغانانو په ټینګار غوښتنه کوله هغه وسلې لاس ته ور وړي چې تر دغه وخته یوازې د څلوېښتم لښکر پوځیانو درلودې.

د ۱۹۸۸ کال په پای کې د افغانستان د دفاع وزارت په مصنوعي توګه یعنې د کاغذ پر مخ دخپل پوځ د منسوبینو شمېر څو وار دریات کړ. د افغانستان نظامي لارښوونکو د وسلو له پلوه دخپلو پوځیانو کمزورې سمبالتیا ته په ګوتې نیولو او په دې حقیقت باندې تکیې سره چې د قطعاتو شمېر یې بیخي زیات شوی دی، له مور د بیا بیا دنورو وسلو او تخنیکي جنگي وسایلو غوښتنه کوله. یو متناقض حالت منځته راغی: هر د ورځ افغانستان ته د وسلو استول چټکېدل. خو په دغو وسلو د پوځیانو د سمبالښت درجه ټیټیدله. له دې سره جوخت د افغانستان د دفاع وزارت د وسله تون په زیرمو کې له ډیرو شتو وسلو نه کار نه اخیستل کېده. د افغانانو په قول ددې خبرې دلیل د هوښیارو وروماهرانو نشتوالی و.

د ارسیدونکي وسله، مهمات او تخنیکي وسایل به زیرمه کېدل. سره له دې چې مور پوهیدو. هغوی څرګنده غولونه پیل کړې دد، بیا موهم نه شول کولی په هغه

بيابيا غوښتنې کولې.

د څلويښتم لښکر دمټو په زور د هيواد په عمده سيمو: جلال آباد

، کندهار، گردیز، کابل، کندز، هرات، فیض آباد او شينډنډ کې د ضروري شيانو د

درې میاشتنيو زیږود د تیارولو کار په بیرته روان و.

د ۱۹۸۸ کال په پیل کې د شوروي اتحاد د حکومت غړی خوڅو واره افغانستان

ته راغلل. شيوارد نادزي او یازوف هڅه کوله منع ته راغلي ستونزې ځای په ځای

وڅیړي او د حل لار ورته ومومي.

تقریباً د نوامبر په میاشت کې له کابل او کندهار سره جوړو شپو هوایي پلونو په

فعالیت پیل وکړ. له هغو نه عمدتاً د اوږدو د لیږلو لپاره کار اخیستل کیده شک نه

شته چې په دې ترڅ کې وسله مهمات او نور جنګي وسایل هم لیږدول کیدل. د ورځې

په رڼا کې هره ورځ د کابل په هوایي ډګر کې له ۱۵ نه تر ۲۰ پورې ایل ۷۶ ډوله

الوتکې را کوږیدلې د ابیڅي زیات شمېر گنل کیږي. سربیره پردې سلگونه ټنه نور

مواد د موټرو په وسیله هم لیږدول کیدل.

اوس چې له هغه وخته څو کلونه تیر شوي، سړی کولی شي داسې نتیجه واخلي

چې هغه ناپایو اقتصادي او پوځي مرستو چې شوروي اتحاد په ورستيو

میاشتو کې له افغانستان سره وکړي، د نظریې نتیجه ور نه کړې. موږ یوازې دومره

وکړی شول د کابل رژیم ژوند او هغه هم د یوې پرې لنډې مودې لپاره اوږد کړو. د دې

خبر، ټوله عمده د لیا، د افغانستان د پوځي، اوس سیاسي، مشرتابه نه اغیزمن

کولی له شوروی سلاکارانو پرته یو مستقل گام پورته کړي.

زموږ د مرستو زیاته برخه په تیره بیا په وروستیو میاشتو کې چوره لوتیدله. دایې یوه ډیره غوره بیلگه ده:

له افغانستان نه دوو تنو کو قطعوپه ډله کې ۶۶ لمرپلې موټوریزه لوا، هم راتله چې په جلال آباد کې ځای پر ځای وه. د دغې قطعې دایستلو د چارو په سمبالښت زما په گډون د څلویښتم لښکر د قرارگاه یوشمېر افسران او جنرالان بوخت وو.

په جلال آباد کې موږ د خوړو، تیلو او جنگي مهماتو درې میاشتني داسې زیرمې جوړې کړې وې چې چالاس هم نه و وروړی. عسکري قشله چې په کې قاغوشونه، خوړنځی، حمام او روغتون شامل وو، په هماغه اصلي حالت پریښودل شول، تابه ویل سرتیري ترې دیوې لنډې مودې لپاره وتلي او گنې بیرته راستنیدلې. په کټونو کې بستري هماغسې هواري او منظمې جوړې وې. پر کټونو باندې روغايي گانې خپرې او د هر کټ خواته دایښی میز تر څنګ څپلکې پرتې وې. کاغوشونو ټول ضروري شيان درلودل. داوبو نلونو شپه او ورځ کار کاوه.

د افغانستان دارودواستازو ته وسلې او جنگي تخنیک بې عیبه او بې نقصانه وسپارل شو. له جلال آباد نه زموږ د قطعې له وتلو څو ورځې مخکې د افغانستان د دفاع وزارت د افسرانو په حضور او له هغو سره اوږد په اوږدو جنگي وسایل د رفتار او انداخت په حالت کې معاینه کړل او ووازمایل. له دغه ازمیښت

د مې د ۱۴ ورځې په سهار شوروي پوځيانو دغه چوڼۍ بېخي خوشې کړه. سربېره پردې له تگ څلرو شت ساعته مخکې دغه لواء له خپلې چوڼۍ نه بهر په يوه بېديا کې کيږد يوت ته لېږدول شوې وه.

افغاني لوري اړوند سندونه لاسليک او بيا يې په چوڼۍ خپل ساتونکي وگمارل، خود همدغې ورځې په دويمه نيمايي کې دغه پوځي چوڼۍ ټوله تالاشوه، ټول لږياډير قيمتي شيان لکه تلوزيونونه، راډيوگانې، کولرونه او ان د سرتيرو چپرکنيونه د بازار په ه وکاندارانو وپلورل شول. په ډيرو کوچنيو کې نه ورپاتې شو او نه کړکۍ. د يادولو وړ ده چې د دغو وروستيو څيزونو (وراوکړکۍ) بازار په افغانستان کې خورا گرم و.

څو ورځې لانه وې تيرې چې د جلال آباد د لومړي لمبر قول اردو قوماندان جمهور رئيس نجيب الله ته خبر ورکړ چې په هغه چوڼۍ کې د موادو درې مياشتنۍ زيرمې بېخي نه شننه. په داسې حال کې چې همده خپله دهغوی د تسليمۍ سندونه لاسليک کړي وو. له همدې امله وروسته د څلويښتم لښکر قوماندانۍ پريکړه وکړه: چې دخپلو قطعو مربوط مالکيت نه يوازې د بنار، اولسوالۍ يا ولايت داستازيو په حضور کې افغاني لوري ته وسپاري، بلکه هغه د ويدويي کمري په واسطه ثبت هم کړي.

په مجموع کې شوروي پوځي قوماندانۍ افغاني لوري ته د ۶۹۹ ميليونه روبلو په انډول ۱۸۴ پوځي چوڼۍ او دغه راز د ۳، ۹۸ ميليونو روپلو په انډول

کیري، دشوروي پاتې قطعو د وتلو له امله دلته تر پخوا زیات کورنۍ څپ څپاندي ترسترگو کیري. هم رژیم او هم مخالفو ځواکونو خپله پوره پاملرنه د فروری ۱۵ نېټې یعنې هغې ورځې ته اړولې چې د ژینو له تیرونو سره سم په افغانستان کې زموږ د لښکرو د حضور موده پای ته رسیږي. له دې سره جوخت دغه موده د کابل لپاره نوره هم لنډه، تنگه شوې ده، ځکه چې له دغه ښار نه باید زموږ پوځي ټولگي د فروری په پیل کې ووځي.

تقریباً دهیواد په هر ګوت کې د حکومت او مخالفینو ترمنځ د جګړو تنور تود دي چې دهغو په ترڅ کې حکومتي ځواکونو تر اوسه خپلې مورچلې د پخوا په څېر ساتلي دي، خو دشوروي هوايي ځواکونو په مرسته، مخالفینو ونه کړای شول جلال آباد، کنډز یا کندهار ونیسي. خو ټولوته جوته ده چې اصلي «وزلویه» به وروسته پیل کیري. اپوزیسیون خواوس ان تریوې اندازې خپل جګړه ییز فعالیت کم کړی هم دی چې دراتلونکي پړاو لپاره خپل ځواکونه زیرمه کړي ملګری نجیب الله داګنې چې مخالف ځواکونه به دشوروي لښکرو له وتلو سمدلاسه وروسته په یوه وخت کې په څو مهمو لورو برغل پیل کړي.

باید ټینګار وشي چې افغاني ملګري د حالاتو له راتلونکې پرمختیا څخه اندېښمن دي. په مجموع کې له غلیم سره دهغوی د مقاومت نیت نور هم پیاوړی شوی او د همدې مقصد لپاره یې ځیني عاجل اقدامات کړي او هڅه کوي له خپلو شتمن ځایونو نه معقله ګټه اخلي. هغه ټبر به اندازې ډېر شمېر ویاړوال د ل

کړې دي...

د افغاني ملگرو په نظر، تر ټولو مهمه خبره داده چې پر تر لږه د شوروي لښکرو له تگ وروسته باید درې څلور میاشتې مقاومت وشي اوله هغه وروسته کیدای شي د حالاتو له ددوی په ګڼه ورکړه شي. دا خبره د اپوزیسیون د یوشمېر هغو څرګندونو له مخې هم تایید یږي چې په اسلام اباد کې یې له شوروي استازو سره د تماسونو په ترڅ کې کړې وې. له هغو څرګندونو نه جوته کیدل چې که د نجیب الله حکومت پرځای پاتې شي اوله ځانه دفاع وکړي شي نو دوی به دخبرو اترو دیوډلوري په توګه دهغه دننه منلو په هکله پر خپل اوسني دریځ نوی نظر وکړي.

په داسې حالاتو کې موږ له یوشمیر پیچلو ستونزو سره مخامخ کیدونکي یو. له یوې خوا د فبروی تر ۱۵ د ځواکونو د بشپړې ایستنې په هکله موږ له مخکې نیول شوي او ټولو ته څرګندې پرېکړې څخه سرغړونه، کیدې شي په نړیوال ډګر کې موږ ته سخت ناوړه عواقب رامنځته کړي. له بلې خوا هیڅ امید نه شته چې موږ له وتلو وروسته به هغه رژیم چې ټوله نړۍ یې په موږ پورې تړي، له سختو خطرونو سره نه مخامخ کيږي. په تېره بیا چې اپوزیسیون په دغه زماني فرصت کې د پاکستان او امریکایی پوځي کړیو په لمسونه څخه کوي، خپل فعالیتونه تر یوې اندازې هماهنگ کړي. له دې امله هم اندیښنې شته چې د افغانستان د خلکو دیموکراتیک ګوند تر اوسه هم یو موټې شوی نه دی او د پخوا په څیر په کې فرقه یي، قبیلې یي او نور اختلافونه پاتې دي. ځینې افغاني مشران په خپلو

اودهغه دکابینې ځینې وزیران دیر کمزوری کار کوي.

د حقیقت هم جدي بریښي چې پاکستان د ژنیو له تړونو څخه نه یوازې ښکاره، بلکه په سپین سترگی سر غړوي. پاکستانی سرحدیان د افغانستان په خاوره کې دننه جگړو کې مخامخ ونډه اخلي. د پاکستان له خاورې نه افغاني کلي ویشتل کېږي. د وسلو درالیزو بهر پرله پسې جاري دی او وسله والې ډلې راروانې دي. په پېښور او نورو ښارونو کې د افغاني مخالفو گوندونو دفترونه، تعلیمي مرکزونه او کمپونه ښکاره پرانستي دي او د اتول کارونه په هماغه بڼه چې ضیاء الحق ټاکلي وه، سرته رسېږي شک دی چې بېنظیر بوتو دې په نږدې راتلونکي کې د دغه حالت د بدلوس پیدا کېږي.

موږ او افغاني لوري پرله پسې د مشخصو مواردو په ذکر سره، د پاکستانی واکمنو د ډول کړنې غندلي او غندو یې. په پام کې ده چې همداتگ لارډ به په راتلونکي کې هم اوان د ملگرو ملتو د امنیت په شورا، او خپله له پاکستانی واکمنو سره د تماس په ترڅ کې. جاري ساتل کېږي.

۱- اساسي خبره چې د حالاتو راتلونکي وده هم له هغې رازیږي، داده چې ایا واکمن کولی شي کابل او نور لوی ښارونه او په لومړي گام کې همدا پایتخت په خپل لاس کې وساتي که نه؟ د کابل اوضاع دیره نازکه ده او اوس خوله پوځي ستونزو نه مخکې اقتصادي ستونزې راوړې شوې دي. د اپوزیسیون د اپلان بیخي څرگند دی چې کابل له اقتصادي پلوه محاصره کړي، هلته د خوراکي شیانو

ووهي. ددغسي اقتصادي محاصرې په لړ کې اپوزيسيون کابل ته د موټرو په وسيله د خوراکي موادو درې لار په لار د کې خنډونه اچوي، هغه تالانگرې کوي او د موټرو چلوونکي د تنظيم او تهديد له لارې ځان ته راماتوي.

اوس اوس يوازې کابل هر د مياشت نږدې ۱۵ زرو تنو غنمو ته اړتيا لري. په دې وروستيو وختو کې شوروي زمکنيو او هوايي ترانسپورتي وسيلو خوزره تنه غنم هلته وروړي دي. خو په کار ده چې داسې قوي زيرمي، لږ تر لږه د دريو مياشتو لپاره منع ته راوړل شي چې واک يې د جمهور رئيس په لاس کې وي. دغه زيرمي کولی شي، په افغاني ملگرو کې پر ځان دويسا روحيه پياوړې کړي.

څرنگه چې ددغسي غېټلو زير مومنع ته راوړل، يوازې د موټري ترانسپورت په مرسته شوني کيدلی شي، نو ځکه په دې لړ کې د حيرتان، کابل پر لويه لار د اوږدو او نورو خوراکي موادو د انتقال خبره راپورته کيږي. د ملگري نجيب الله په وينا که دغه لار د لږ تر لږه د مې تر مياشتې خلاصه وساتل شي، نو درژم د بقاضمانت کيدلی شي. ددغې لارې خلاص ساتل، زموږ له مرستې پرته، د افغاني ملگرو له وسه وتلی کار دی. بنيادي اصل په پام کې ونيول شي چې د حيرتان، کابل د لويې لارې بنديدو ته بايد اجازه ور نه کړل شي. په دې لړ کې بايد زياته پاملره ددغې لارې تر ټولو حساسې او ژر زيانمنکيدونکې برخې يعنې د سالنگ غاښبي او دهغه درې کيلومتره اوږد تونل ته واړول شي.

د خوراکي موادو درسولو په لار د کې د خنډونو اچولو لپاره د اپوزیسیون هڅې. وغندل شې او په دې لړ کې دې زیات ټینګار د واکمن رژیم په برخلیک نه، بلکه د دغو ښارونو د ملکي اوسیدونکو په بد حالت وشی چې د دغسې وحشی عملونو په پایله کې لا نور زیانونه هم ویني.

اصولاً په دې برخه کې کیدای شي لاندې وریانتونه په پام کې ونیول شي:

لومړی واریانت. د ملکي وګړو بد حالت ته په اشارې کولو سره د حیرتان، کابل د لویې لارې ساتلو لپاره د یوې فرقې یعنې د نږدې ۱۲ زرو تنو پاتې کول. دا وریانت ډیر مطلوب ځکه نه بریښي چې سمدلاسه به په ملګرو ملتونو کې د اپوښتنه رامنځته شي چې موږ ګڼې خپل سرتیري بشپړنه دي ویستلي. سره له دې چې پاکستان د ژنیو د تړونونو له مخې خپلې ژمنې نه عملي کوي، غالب ګومان دادی چې په ملګرو ملتو کې به د هیواد وخت اکثریت زموږ ملاتړ ونه کړي، ځکه چې د عسکرو موضوع د ډیرو له خوا د لانجې اصلي زړې بلل کېږي.

دویم واریانت. په کابل او نورو د ښارونو کې د لوږې سره دو ګړو مخامخ کیدو ته په اشارې سره، له ملګرو ملتونه غوښتنه کول چې ښارونو ته خوراکي مواد او تیل ورسوي او دیادي شوې لویې لارې د فعالیت د تامین لپاره پوځي ټولګي ورولیږي. د ملګرو ملتو د پوځونو د رسیدو تر وخته په دغه سیمه کې زموږ د عسکرو ایسارول، خو خاصې بشري دندې یعنې وګړو ته د خوړو او تیلو درسولو کارونه سرته ورسوي، له دې سره جوخت دې دا خبره یاد شي چې شوروي اتحاد خپل

رسیدو سرده به زموږ پاتې ټولګی سمدلاسه شوروي اتحاد ته ستنیري.

خود اوریانت هم عملاً ناممکن بریښي، ځکه چې د عسکرو د لیرلولپاره د امنیت

شورا پریکړه ضروري ده او دا هغه څه دي چې تمه یې نه شی کیدای.

د رییم واریانت. له پلان سره سم د فبرورۍ تر ۱۵ د ټولو پوځونو ویستل دی

بشپړشي او دا خبره دې د شوروي اتحاد او افغانستان د حکومتو دا اعلامیو له لارې

په نړیواله سطحه انعکاس ومومي له دې وروسته د افغانستان حکومت د نړۍ له

هېوادونو نه د ملکي مالونو د لیردولو په کار کې د مرستې غوښتنه کوي او د دغو

قطارونو د امنیت ساتنه شوروي عسکرو ته سپارل کیږي. کیدای شي د دغسې

قطارونو تیرولو کار زموږ د عسکرو له وتلو دوه اوونۍ وروسته پیل شي. د دغې

مودې په ترڅ کې دې نړیوال عامه افکار د اپوزیسیون دا اعمالو د غندنې لپاره

تحریک شي چې هڅه کوي، دا افغاني ښارونو وګړي له لوړې وورثني، د دغسې عامه

افکارو په رڼا کې کیدای شي زموږ د قواوو له خوا د ملکي قطارونو د ګرځېدو یو طبیعي

بشر دوستانه عمل وریښي. خوله دې سره جوخت د دې وریانت د تطبیق په صورت

کې مجبور یو هر ځل د لارې ځینې برخې د جګړې په مرسته پرانستې وساتو.

څلورم واریانت. د فبرورۍ تر ۱۵ دې تقریباً د ټولو شوروي پوځونو ویستل

بشپړشي. رسماً دې د شوروي پوځونو د بشپړې وتنې په هکله اعلامیه خپره شي. له

دې سره جوخت دې د لویې لارې په اوږدو کې افغاني لوري ته د ځینو پوستو د ساتلو

په پلمه د سالنګ د غاښي په ګډون د لارې په ځینو حساسو برخو کې زموږ قطعې

اوبوازي دومره دې وويل شي چې دافغاني لوري له خوا دغينو پوستو دتسليمې په کار کې دغندله امله څه موده نور هم زموږ ډير کم پوځيان دلته پاتې کيږي، د يوڅه مودې له تيريدو وروسته، لکه چې په دريم وريانت کې يې اټکل شوی دی. زموږ دپوځي گز مې په بدرگه دې دکابل خواته دقطارونو تيرول پيل شي.

په دې ټولو واريانتونو کې داتکي په پام کې نيول ضروري بريښي چې په دغو عملياتو کې زموږ منظم پوځي ټولگي برخه اخلي، خوداهغه ټولگي دي چې پرسونل يې په افغانستان کې لادميشتو شوروي قطعو او يادهغو پوځيانو له منځه په داوطلبانه توگه غوره کيږي چې دخدمت دورد يې پای ته رسيدلې او شوروي اتحاد ته ستانه شوي دي په دې لړ کې دې د عسکرو لپاره له ۸۰۰ نه تر زرو روبلو پورې تنخواه (چې يوه برخه به يې په افغانيو ورکولو کيږي) وټاکل شي او دافسرانو تنخواه دې هم ښه ډيرد زياته کړای شي.

تريوالو څارونکو ته دې بلنه ورکړل شي (او دا خبره دی ډيرد تبليغ هم شي) چې کولای شي وگوري چې موږ رينبتيا هم غير پوځي بارونه دافغانستان دوگړو لپاره ليردوو. په نږدې راتلونکي کې دې له افغانستان سره دملگرو ملتو د اقتصادي او بشري مرستو د پروگرام دځانگړي ناظم له آغا خان سره خبرې اترې وشي چې دهغو مقصد به د اقتصادي محاصرې په مرسته دکابل اونورو لويو ښارونو دزندۍ کولو لپاره دافراطي ډلو دهلوځلو پر خلاف، دځانگړي ناظم پروگرام اوميکانيزم نه گټه

درو، درملوبار دملگرو ملتوقطارونه نه يوازي دپاکستان له لاري، بلکه ترزياتي
اندازې د شوروي اتحاد له خاورې نه تېر شي.

په دغو ټولو څلورو واريانتونو کې د ۱۹۸۹ کال د فبرورۍ له پنځلسمې نېټې
وروسته په افغانستان کې د يو کم شمېر شوروي پوځونو د ساتلو احتمال ياد شوي
دی.

کيدای شي يو بل يا پنځم واريانت هم وڅيړل شي: شوروي لښکرې د فبرورۍ تر
۱۵ نېټې پورې بشپړې له افغانستان څخه وځي، خوموږ له افغاني لوري سره
دهغوی د ځواکونو له خوا د حيرتان، کابل د لويې لارې د ساتنې په گډون په ډيرو
چارو کې نورې مالي مرستې کوو. مثلاً کيدای شي (دلارې د ساتونکو قطعو) خرڅ
او ټوله سرپرستي د يوې ټاکلې مودې لپاره پر خپله غاړه واخلو، خودا کار هم ډيرې
ستونزې لري، په تيره بيا د قطارونو د امن تيرولو په برخه کې.

تر کومه ځايه چې د کابل د هوايي دگرځېره ده، نو کيدای شي د دغه ډگر دارزښت
په پام کې نيولوسره هلته د سلو تنو په شمېر د ديسپچري ملکي مامورين له افغاني
لوري سره د جلا تړون له مخې پرېږدو.

۲- افغاني مشران دا غوښتنه هم کوي چې زموږ د لښکرو له وتلو وروسته دې
هم له شوروي خاورې نه د مخالفينو پر مورچلو هوايي گوزارونه دوام
ومومي. افغاني ملگرو ته د دې مسألې ټوله پېچلتيا په گوته شوې ده او ويل شوی
چې په دې موضوع دې غور وکړي چې څنگه کيدای شي له خپلو هوايي ځواکونو نه

دې سره جوخت هغوی وايي چې په ځينو سختو حالاتو کې شوروي هوايي ځواکونو نه کار اخيستل بيخي ضروري بريښي. ښکاره ده چې دامسأله د ټولو کورنيو اوبهريو عواملو د مجموعې له څيرنې پرته نه شي مطالعه کېدای.

۳- افغانان په دې ډير ټينگار کوي چې د وسلې داسې قوي ډولونه لکه د ر-۳۰۰ ډوله توغندي او د اوراگان په نامه د توغنديو ويشتونکي سيستمونه بايد ولري. په دې برخه کې ښکاره ده چې دهرې وسلې په ارتباط دې جلا جلا چال چلند وشي، خو عمومي سياست دې د افغاني دوستانو د هيلو تروسه وسه په سرته رسولو بڼاشي. بايد په ياد وساتل شي چې د دغو وسلو درلودل زموږ د دوستانو دريځ له رواني پلوه پياوړی کوي او هغوی ته په خپلو متو د باور احساس ورکوي. د همدې ټکي په پام کې نيولو سره د افغانستان جمهوريت د (خاص گارد) په قطعاتو کې دادی د (اوراگان) لواگانې جوړې شوی دي. ترکومه ځايه چې د ر-۳۰۰ ډوله توغنديو خبره ده، نو هغه هم کېدای شي افغاني لوري ته وسپارل شي خو دا کار بايد په صادراتي بڼه د دغو توغنديو له عيارولو او د هغو د مراقبت او د کارونې لپاره د افغاني پرسونل له روزنې وروسته وشي. دغه چارې هم بايد په ډېره چټکۍ د شوروي اتحاد په خاوره کې ترسره شي.

۴- غوره به وي که د افغانستان په سرحدي سيمو کې د شوروي اتحاد د سرحدي ځواکونو له امکاناتو نه د گټې اخيستني مسأله په مثبتې توگه حل شي، خوداتکي دې په پام کې ونیول شي چې د سرحدي موټري گز مې اوسنې موجودی ډله هلته

۵- موږ په دې وروستيو وختو کې دهغو ځانگړيو شرايطو په پام کې نيولوسره چې اوس اوس په کې افغانستان گيردي، له خپلو افغاني دوستانو سره په اقتصادي ډگر کې ډيرې مرستې کړي دي. دغو مرستوله هغو ټولو ستونزو سره سره چې دهغو په رسولو او ویشلو کې ورسره هم موږ او هم افغانان مخامخ شول، بيشکه د حالاتو د نامطلوبې پرمختيا مخه تر ډيره حده ونیوله.

خوله دې سره سره د افغانستان د حالاتو پيچلتيا او دهغه ځانگړي ارزښت په پام کې ساتلوسره چې اقتصادي مسألې يې په کورني سياست کې لري، موږ ته په کار ده چې يو ځل بيا داسې په پوره غور وڅيرو. بايد هوډ وکړو چې د افغانستان د اقتصاد د ژر غور لولپاره چې په بد حالت او ان د تباهي د کندې پر غاړه ولاړ دي، نور څه اضافي گامونه او چټولۍ شو. داوسنيو سختو ستونزو دليري کولو او د کابل او بدخشان په گډون د هيواد نورو ولايتونو ته د خوړو او نورو ضروري موادو د رسولو په کار کې څه ډول بيرنۍ مرستې کولی شو.

۶- له دغو اقداماتو سره جوخت دې له افغاني لوري سره د پخوا په څير مرسته وشي چې په پاکستان، ايران او لويديځې اروپا کې له ميشتو مخالفينو سره تماسونه ټينگ کړي. موږ بايد د مخالفينو ټول روحي حالت په غور وڅيرو او پر هغوی دا غيز بنډلو، دهغوی د بې اتفاقه کولو او له افراطينونه د (منع مهالو) درابيلو لولپاره مناسب فرصتونه ومومو.

په دې ترڅو کې اوس اوس مهمه خبره داده چې دملگ ملت دسره منښ

د راتلونکي دولتي جوړښت د ټاکلو لپاره د يوې مشورتي شورا رامنځته کول دي.

۷- زموږ د ديپلماتيکو درايعو له لارې به غوره وي که د افغانستان په لانجه کې په يو ډول نه يو ډول له ښکېلو رټولو د ولتونو سره په راتلونکي کې هم تماسونو ته دوام ورکول شي.

ځانگړې پاملرنه دې له پاکستانې لوري سره د تماسونو دوام ته واړول شي او د دې مقصد لپاره دې په اسلام آباد کې د شوروي اتحاد د بهرنيو چارو وزير له راتلونکو خبرونه هم گټه اوچته شي.

۸- په کار ده چې د افغانستان په اړوند دقيق تبليغات پيل شي او د دې مقصد لپاره دې مخکې له مخکې د افغانستان د حالاتو د پرمختيا ټول محتمل واريانتونه ژور وڅيړل شي. په دې لړ کې به مهمه خبره په افغانستان کې د پوځي حالت د اعلام تبليغول وي، په دې شرط که جمهور رئيس نجيب الله د غسې يوه اقدام ته زړه ښه کوي.

د ۱۹۸۹ کال د جنوري ۲۳

۱- شواردن دزی، و، چبريکوف، ا.، ياکوفليف، د.، يازوف، و.،
موراخوفسکی، و.، کريوچکوف، «.

اوس لاهم در ژيم لپاره خطر شته دی

زموږ د اټکل له مخې له افغانستان نه د شوروي عسکرو د وتلو تر بشپړېدو وروسته، به دغه هېواد کې سمدلاسه د (خله) او رحمت منځ

مبارزې درېځ زيات كمزورى كولى شو.

د حكومتې واكمنۍ د عمومي كمزورتيا په ترڅ كې دا امكان پوره موجود و چې په ځينو ولايتونو او ان په ټول هېواد كې د ځينو لارښوونكو له خوا د بېدو خوړلو، غلا او خيانت څپه پياوړې شي.

دا امكان هم و چې د افغانستان وسله وال پوځ، څارندوى او د دولتي امنيت ارگانونه به د محدودو پوځي قطعاتو له ملاتړ پرته د جگړه ييزو راتلونكو عملياتو په لړ كې چې په ژر پيل كيدو كې يې هېڅ شك نه و، له مخالفو ډلو سره له مخامخ نښتونه ډډه كوي. په داسې حال كې د حكومت تر واكمنۍ لاندې سيمه تنگه او لاتنگېدونكې وه. د مقاومت مركزونه عمدتاً د ولايتونو په مركزونو كې منع ته راځي.

د ۱۹۸۹ كال تر جنورۍ پورې ياغيانو د افغانستان شپږ ولايتونه بشپړ په لاس كې لرل: باميان، كونړ، پكتيا، كاپسيا، بدخشان او نورستان، هغوى دغه راز د ۲۹۰ اولسواليو له ډلې نه په ۲۰۷ كې خپله واكمني تينگه كړې وه. د هېواد د خاورې يوازې په سلو كې ۱۸ د حكومت په قبضه كې وه.

زموږ د محاسبې له مخې د ياغي ډلو د غړيو شمېر ۱۷۶ زرو تنو ته رسېده. له دې ډلې نه ۸۵ زرو تنو تل وسله پر اوږد گرزوله او پاتې يې دوخت په تقاضا د جگړې د گټه راوتل.

د مخالفو ډلو غړيو بڼه ډيره پرمختللي وسله لرله. د مجاهدينو په زير

د توغولو زردستگاوې اودغه راز د ټانک ضد توغندي ويشتونکو د يرش
 سيستمونه، نردي شل غرنې توپونه، ۱۵۰۰ بې پسلگده توپونه، درې زره
 هاوانونه، نردي اته سوددهوايي مدافعي غرنې دستگاوي اود د.ش.ک
 (داشکه) ډوله ۴۰۰۰ درندي ماشينگنې موجودې وې. د سپکو وسلو او په دې ډله
 کې د داسې نسبتاً درندو ډولونو لکه د ټانک ضد توغندي ويشتونکو شمېر
 لسگونو زرو ميلو ته رسيد.

په افغانستان کې زموږ د حوريه وروستيو مياشتو کې مخالفينو د شوروي
 چوڼيو، ادارې مرکزونو او مواصلاتو خلاف خپلې وړانکارې جتکې کړې. يوازې د
 ۱۹۸۸ کال په دسمبر کې ۷۸ ځله پر شوروي عسکرو برعل شوي دي. د دولتي
 تاسيساتو او حکومتی عسکرو خلاف د دغسې يرغلونو شمېر ۷۰۰ ته
 ورسيد. مجموعاً ديود وړستي کال په لړ کې د څلوېښتم لښکر د قطعو او جزو تا
 مونو خلاف له دېمنې نه د ډکو او وړانکارو عملونو شمېر ۱۸۰۰۱ ته رسيد، په
 داسې حال کې چې همدا عملونه د افغانستان د حکومتی ځواکونو خلاف
 (۱۲۰۰۰) ځله تکرار شوي دي. په ټوله دغه موده کې ياغيانو ۵۹ هوايي هدفونه
 ويشتلي چې له دغې ډلې نه (۹) الوتکو او هليکوپترونو د څلوېښتم لښکر په
 هوايي ځواکونو پورې اړه درلوده سربېره پردې په هوايي اډو د يرغل له امله موهم
 لس الوتکې او څلورو هليکوپترونو له لاسه ورکړل.

برېښېده چې د دولتي ادارو د کار کوونکو او د حکومتي قطعو او جزو تامونو مفسر بنور و حبه ورځ په ورځ کمزورې کيږي. د وسله وال پوځ له لیکونه ټينښتي ډله بيزه بڼه غوره کړه. يوازې د يو کال په لړ کې د افغانستان داردوله لیکونه ۳۲ زره پوځيان و ټينښتل.

د اپوزيسيون مشرانو وپتييله چې د افغانستان د حکومت خلاف دورانکاری عمليات به ډير زيات چټکوي. په دې لړ کې د پاي ټخت د نيولو پر نقشه باندې هم کار پيل شو، خود افغانستان د لويو ښارونو په بريالي دفاع کې، ټاکلی رول هغه ژوریدونکي اختلاف ولوباوه چې د څلويښتم لښکر له وتلو وروسته د (اوو گوني اتحاد) په لیکو کې راپيدا شو. څومره چې په افغانستان کې د شوروي عسکرو شمېر کمیده، هومره د اپوزيسيون د مشرانو تر منځ اختلافونه ژوریدل. مور دواک د تر لاسه کولو لپاره دهڅو په لړ کې د ډراماتيکو صحنو شاهدان وو. په دې لړ کې له ټولونه انتعطاف نه منونکی، حکمتيار راوخوت، هغه له خپلو پخوانيو انډيوالانو سره هېڅ ډول مصالحې ته نه و تيار او ان د يوه داسې احتمال يا ډول يې هم ردول چې په کابل کې دې گنې دواکمنی د اهرم په راس کې له ده پرته بل څوک رانکاره شي.

په ۱۹۸۸ کال کې د څلويښتم لښکر د جگړه بيزو عملياتو په نتيجه کې د مخالفو ډلو ځواک سخت کم شوی و. د افغاني وسله وال پوځ له جزو تامونو سره اوږد په اوږد سوډيروخت د لويو لارو په اوږدو کې د پرتو سيمو په پاکولو

عملیاتو په لړ کې پرهغوی درې وړی کوونکي گوزارونه کول. شوروي عسکرو له زروزیاتې دهوایي مدافعې غرنۍ دستگاوي او درندې ماشینګنې، د توغندي ویشتونکو شپږ سوه دستگاوي اوڅه د پاسه دیرش زره ریاکتیف توغندي، څه د پاسه ۷۰۰ هاوانونه او دهغو ۲۵۰۰۰ گولۍ او دغه رازیوزیات شمیر سپکه وسله اوڅه د پاسه دولس میلیونه کارتوس نیولي او ضبط کړي وو. د ۱۹۸۸ کال په دویمه نیمایي کې د خلویښتم لښکر ځواکونوله ایران او پاکستان نه راخوځیدلي دمخالفینو ۴۱۷ کاروانونه ونیول، خوله دې سره سره مجاهدینو د افغانستان حکومت ته د پخوا په څیر گواښ متوجه کړي و.

تمیدل ولې شوني نه دي ؟

زموږ د وتلو په لاره کې د خنډونو پیدا کولو لپاره د افغانستان د واکمنو هلي ځلې له انساني پلوه، د پوهیدو وړ دي، خو که چیرې دا کار شوی وي، نو د شوروي اتحاد گټوته ډیر سخت زیان رسیده.

تر هرڅه لومړی، شوروي اتحاد د نړیوالو تړونونو د ماتوونکي په نامه په نوې بڼه معرفي کیده. محدود و پوځي ټولیکو (په افغانستان کې د حضور لپاره) هغه یوه کمزوري غونډې توجیه چې درلوده، یعنې د افغان، شوروي د دوستۍ تړون چې یوه ماده یې له افغانستان سره د پوځي مرستو د کولو اجازه ورکوي، هم له لاسه ورکوله، دا خبره هم باید له پامه ونه غورځول شي چې د افغان، شوروي د تړون له

کې د لاس وهنې ياد دغه هیواد د نیولو د توجیه په غرض معتبر سند نه باله. په دې توگه نو د ۱۹۸۹ کال د فبرورۍ له ۱۵ نېټې وروسته که څلویښتم لښکر په افغانستان کې پاتې کیدای، نویا به یې دخپل حضور لپاره هغه پخوانی قانوني توجیه هم نه درلودای.

د پوځونو د ویستلو د مهالویش بد لون هم له مخالفو وسله والو د لوسره د جگړې د تودیدو سبب گرځیده. په داسې حالاتو کې د دې احتمال ډیر و چې مخالف قوماندانان سره لاس یو کړي او پراخ او هراړخیزیرغل پیل کړي.

شوروي پوځي قومانداني اړکیده چې یوځل بیا د اپوزیسیون د ډلو د تولیدو پر ځایونو هوایي او توپچي گوزارونه له سره پیل کړي او دغه کار د سر د زیانونو د زیاتوالي سبب گرځیده.

ددې حقیقت په پام کې نیولو سره چې د اپوزیسیون یوغټ قوماندان احمد شاه مسعود د هیواد په شمال کې فعالیت درلود، موږ مجبوریدو چې د افغان، شوروي گډې پولې ته نږدې جگړې تودې کړو، یوځل بیا به د هیواد اصلي لویه لاره چې د خوشمالي ولایتونو له منځه تیره شوې، له خطر سره مخامخ شوی وای.

د شوروي محدودو پوځي ټولگيو په ویستلو کې ځنډبه په ایران او پاکستان کې د میشتو افغاني کډوالو ستونزې نورې هم زیاتې کوي وای. د دغو هیوادو حکومتونو بڼه پلمه په لاس ور حاصلېده چې خپلې پولې و تړي او خپل هیواد ته د سلگونو زرو کډوالو د راستنېدو مخه بند کړي. د دې ځکه د دې شته

کډوالو ستونزې ته اړولې وه.

له افغانستان نه د شوروي څلویښتم لښکر په ویستلو کې د ځنډ له تولو منفي عواقبو سره سره د ۱۹۸۸ کال په نوامبر کې د شوروي اتحاد د بهرنیو چارو وزیر ادارو د شیوارد نادزی په نوبت د ځواکونو د ویستلو کار ودرول شو.

د هغه مهال ویش له مخې چې د شوروي اتحاد د دفاع وزیر منظور کړی و، ځواکونه باید د نومبر په میاشت کې د کابل له گارنیزون نه وتلي وای، خو دا کار په دوو دلیلونو چې رسماً اعلان شوي وو، سر ته ونه رسیده. لومړی ځکه چې په کابل کې د خوړو د زیرمود ډکولو لپاره د یروخت ولگیده. دویم له دې امله چې حکومتي ځواکونو نه شول کولی، د ترمز، کابل پر لویه لاره د څلویښتم لښکر پوستې په پوره چټکتیا تسلیم او د دغې لارې امنیت په خپله غاړه واخلي.

په واقعیت کې خبره دا وه چې موږ ته امر شوی و، د نجیب الله په غوښتنه له کابل څخه ونه وځو. د محدودو پوځي قطعاتو ټولگي دوه میاشتې نور تروروستې شیبې د دې لپاره په کابل کې وساتل شو چې د افغانستان حکومت ته موقع ورکړل شي، د وروستي ځل لپاره د واکمنۍ او آزادۍ په ښکلی هوا خپل سېري ډک کړي.

د دغې ماجرا غوښتنې په نتیجه کې مجبور شول له کابل نه ایله د ۱۹۸۹ کال د جنوري په دویمه په وتلو پیل وکړو، په لومړي گام کې د پوځي تاسیساتو کارکوونکو او د څلویښتم لښکر د پوځي تأمیناتو قطعو خپلې چوڼۍ

سرتهدرسیدل دهوادرابی له امله نورهم گرانیدل. همشینى لړې او غبارد تودوخې
تیتیه درجه، سارده، د سمندر له پاسه د خلو روزرو مترو په ارتفاع کې کنگل شوی
سړک، دجنوبي سالنگ پر غنډو پاس ختل او په شمالی برخه کې بیرته کښته
کوزیدل، کندې اودواوړې ښو بیډنې، داتول هغه شیان وو چې سړى یې
اړایسته، فکر وکړي چې گنې طبیعت هم زموږ خلاف متې رانغښتې دي.

دغسې اوږدې خو ورځنۍ لارې، هم دلاري دساتلونکواوهم دهغو
سرتیرو اوافسرانوبې شانه زیارغوښته چې په پوځي واسطوکې دننه ناست وو.

«توفان»

د لښکر قوماندانۍ پرله پسې هغه سیمې په خپل کنترول کې ساتلې چې
دقواو دتیریدو سرکونو ته څیرمه پرتې وې ا یوزیسبون چې موږ ورته مخکې
اخطار ورکړي و، دخلویننتم لښکر دوتلو په لار کې خنډونه نه اچول.

دښمنانو په ۱۹۸۶ کال کې دشپرومحاربو غنډونو دایستنی په پام کې ساتلو
سره چې په پټه دسرکونو خواته دراتگ او په قطارونو دهغوی دغلچکي برید هڅې
سختې ټکول شوې وې، داخل له مخامخ کیدونه ډډه کوله. یوازې دځینو
مجاهدو قوماندانانو دلنډفکره اعمالو له کبله مېجور شولو، دځینو جلاجلادلو
خلاف وسلې ته لاس واچوو.

دساري په توگه مو، دجنوبي سالنگ په سیمه کې داحمد شاه مسعود پرډلو

دساري په توگه مو، دجنوبي سالنگ په سیمه کې داحمد شاه مسعود پرډلو

ورسیده. نجیب الله دمسعود په څیره کې خپل سخت دښمن لیده. هغه پوره باوري و چې د شوروي لښکرو له وتلو وروسته به احمد شاه د لومړنيوکسا توپه ډله کې وي چې کابل ته به راننوخې. بايد اعتراف وشي چې د افغانستان جمهوررئيس خپل لرلیدونه سم تشخیص کړي وو. هرڅه چې ووخو نجیب الله په دې بريالی شو چې شيوارنادزي قانع کړي او د يرژر ماته د دفاع وزیر ستر جنرال د. ف. یازوف له خوا امرو شو چې د سالنگ په جنوبي برخه کې پر پر تو سیمو باندې گوزارونه وکړم.

نجیب الله په دې توگه خپل یو بل مقصد هم تر لاسه کړ او هغه دا چې خلویښتم لښکر دخپلې ارادې خلاف بډا د اپوزسیون خلاف په جگړه اخته شو، له دې سره جوخت هغه لږ زانده شان روغه جوړه چې په دومره سختۍ مو حاصله کړې وه، هم دې وړې شوه.

په افغانستان کې د شوروي پوځي قوماندانۍ څو واره هڅه کړې وه چې له مسعود سره د دې لپاره تماسونه ټینګ کړي چې د وینو توپیدو او بې ځایه قربانیو مخه ونیول شي. د شوروي پوځونو د وتلو په وخت کې مو وکړای شول، له مسعود سره د دواړو غاړو لپاره د قناعت وړ یو توافق حاصل کړو. موږ له خپل لوري چمتو وو چې هم له هغه او هم له هغو خلکو سره چې د افغانستان په شمال ختیځو ولایتونو، د پنجشیر په نامتو دره او د سالنگ په سیمه کې چې د ددواک لمن په کې پلنه وه، اوسیدل، د خوراکي موادو او نورو مادي نعمتونو مرستې وکړو. په دې لړ کې یو مهم

دمسعود ډلې په جنوبي سالنگ اولوي لارې ته په خيرمه پرتو سيمو کې جگړه
بيز عمليات ونه کړي. پر پوځي پوستو او مورچلو بايد ډزې ونه شي. مور له خپلې
لورې ژمنه کړې وه چې ان د مسعود د هغو ياغي ډلو خلاف چې د لارې په څنگ کې
ځای پرځی شوي وي، يرغل ونه کړو.

له هغه وروسته چې مور د نجيب الله په غوښتنه د دښمنانو
پر مورچلو ډزې وکړې، مسعود له شوروي استازو سره له هر ډول تماس نه سرو غړاود،
د يرژد هغه له خوا بوليک راوړسید چې په کې ويل شوي وو:

«ښاغلی مشاور»

ما چې څنگه ستاسو وروستی ليک تر لاسه کړ نو چمتو وم چې د کتنې ځای ته
دروځو څېرم. غواړم ستاسو خبرتيا لپاره يادونه وکړم: لس کاله کيږي چې مور
ستاسې د حضور اود جگړې تحمل کوو. که د خدای رضا وي، يو څو ورځې نور به هم
دا تحمل وکړو، خو که تاسو جگړه له سره پيل کړه، نو موږ به هم مناسب ځواب
درکړو، نور بس دی له همدې شيبې نه خپلو ډلو او ټوليگو ته لارښوونه کوم چې
د تيارسني په حال کې اوسي.

په درناوي

۱۹۸۸ کال د دسمبر ۲۶ نېټه.

احمد شاه مسعود

لارې په اوږدو کې د حکومتي پوځونو د پوستو د ځای پر ځای کیدو په وړاندې خنډونه اچوي. موږ هغه ته اخطار ورکړی و که مخالفې ډلې په ډزو پیل وکړي نو شوروي پوځونه به اړ شي چې له زور نه کار واخلي. موږ دا احتمالي تلفاتو مسوولیت د مسعود پر غاړه اچولی و.

نجیب الله د هیواد د شمالي ولایتونو او سیدونکو ته د خطاب وینا واوروله. هغه د افغانستان د حکومت اود د څلوېښتم لښکر دريځونه په تفصیل سره روښانه کړل اوله مسعود نه یې وغوښتل چې د څلوېښتم لښکر د قطارونو د تګ پر لاره اود شوروي پوستو پر ځای د افغاني وسله وال پوځ د ځای پر ځای کیدو په وړاندې خنډونه وانه چوی.

له دغو گواښونو سره سره د ۱۹۸۹ کال د جنوري په ۲۳ د جنوبي سالنگ په برخه کې حکومتي پوځونه پر لویې لارې د حرکت په وخت کې تر سخت اور لاندې ونیول شول. دا کار د احمد شاه مسعود پر لود د څلوېښتم لښکر له خوا د بیرقوی ځوابیه گوزار سبب شو.

د افغانستان په خاوره کې د شوروي لښکرو وروستي جگړه ییز عملیات د توفان په نامه ونومول شول. د عملیاتو هدف د هیواد په مرکزي او شمالي ولایتونو کې غلیم ته د ښه ډیر زیان رسول اود غه راز د شوروي ځواکونو د وتلو په وروستي پړاو کې د قوي وسله والې مبارزې له امکاناتو نه د هغه بې برخې کول وو.

د عملیاتو په لړ کې د محدودو پوځي ټولیکو زیات ځواک او وسایل په کار اچول شوي وو. د څلوېښتم لښکر هوايي ځواکونو د مجاهدینو پر مرکز ونود بمباریو لپاره تر زرو زیاتې الوتنې وکړې. د ساري په توگه: د جنوري په ۲۴-۲۵ له

توپچي خواکونوڅه د پاسه ۴۰۰ اورني دندې سرته ورسولي.

د ۱۹۸۸ کال په پای کې څلویښتم لښکر د توغندي ویشتونکي جلالوا خاوند شوی هم و. د دې کار هدف، له هوايي ځواک نه کمه گټه اخیستنه او د پیلوټانو د ژوندانه ژغورنه وه. د نوامبر او جنوري ترمنځ موده کې مود عادي سرگلولو درلودونکي ۹۲ توغندي ویشتلې او په ډله ییزو هدفونو مو ۸۸ څله گوزارونه کړي دي. عملاً دغه ټول گوزارونه د اپوزیسیون پر عمومي زیرمه ځایونو لکه وسله تونونو ترسره شوي دي چې په کې ریاکټیف توغندي او د هغو د ویشتلو دستگاوي، د مسلسلو توغندیو د ویشتلو سیستمونه، د سپکو وسلو گولي او د سون مواد ساتل کیدل. موږ له خپلې مستقلې راکټي لوانه په کار اخیستلو سره اپوزیسیون دخپلو راتولو کړیو زیرمو د کارونې له امکان نه بې برخې کړ.

د دغو جنګي عملیاتو په لړ کې مو خپل مقصد ترلاسه کړ. محدود وپوځي ټولګیو د وسله والو مخالفو ډلو مشرانو ته ډانګ پیښې وښودله چې هغوی باید له افغانستان نه د شوروي پوځونو د وتلو په کار کې، په تیره بیا په زور زموږ د وتلو په مهال ویش کې د بدلون راوستلو چارې ته زړه ښه نه کړي.

موږ وځو

د ۱۹۸۹ کال د جنوري په ۲۵ لاپه افغانستان کې د شوروي محدود وپوځي ټولګیو د یرش زړه سرتیري او افسران پاتې وو. د څلویښتم لښکر ښه د وتلو په وروستي پړاو کې پوره ځواکمنه بریښېده. دغه لښکر څلور فرقې او په دې ډله کې

څلور هوایی غنډونه او دهلیکوپترو څلور ډلگۍ او دغه راز خوځښتې کڼدکونه درلودل.

د څلوېښتم لښکر قطعاتو د پوځونو د ویستلو د چارې د سمبالښت تر څنګ، د مواصلاتو، د ځانګړو مقرراتو درلودنکو سیمو او نورو تاسیساتو ساتنې ته هم دوام ورکاوه، د ساری په توګه په ختیځ لوري کې د سړکونو د ساتنې چارې ته ۲۶ کڼدکونه ګمارل شوي وو، څه د پاسه څلور نیم زره پوځیانو په ۱۹۹ امنیتي پوستو کې دنده سرته رسولې. درېونورو کڼدکونو د وتلو په لويديځ مسیر کې ورته دندې سرته رسولې. په ټول دغه هیواد کې ۲۵ کڼدکونو د هوایی اډو ساتنه کوله چې د پرسونل شمیر یې څه د پاسه اوو زرو سربرو او افسرانو ته رسیده.

د څلوېښتم لښکر قوماندانۍ د پخوا په څیر د کابل د امنیت ساتنې ته ځانګړې پاملرنه کوله. د ۲۵ کیلومترو په شعاع له ۱۰۲ امنیتي پوستونه جوړ ملاوستنۍ پرېنار راتاوشوی و. ددې تر څنګ ځواکونو او د هوایی دیسانت د ۱۰۳ لمبر فرقي جزو تاملونو د مجاهدینو د تګ راتګ د احتمالي مسیرونو اوږدو کې د کشف او استخباراتو عملیات سرته رسول.

د کابل هوایی ډګر د ۲۸ امنیتي پوستو او مورچلو په مرسته ساتل کېده. څلوېښتم لښکر د کابل دننه د ۱۶۰۰ کیلومتره مربع مساحت په سیمه کې د ځانګړو مقرراتو د تطبیق لپاره هره ورځ له څلورونو تر شپږو توپچي لواګانونه کار اخیست چې ټول ټال د څه د پاسه سلو توپونو او هاوانو نولرونو کې

سیموګي مجموعاً څه د پاسه څلور نیم زره تنه په دنده بوخت وو.

د څلویښتم لښکر له جزو تامونو څخه ان دهغو دو تلو په درشل کې، دهیواد لیرې پرتو سیمو ته د خوړو درسولو په کار کې ګټه اخیستل همدا سې جاري وو. د حکومتي زیرموسیا کولولپاره پنځه مستقل موټري کنډکونه په کار اچول شوي وو. یوازې دوو وستیو دریو میاشتو په لړ کې (۸۵۰) پوځي موټرو ۲۷ زره تنه بیلابیل غیر پوځي او بشري مالونه لیردولي دي.

زما له پریکړې سره سم، د څلویښتم لښکر وروستی ټولګی د فبرورۍ په څلورمه له کابل نه ووت. د جنورۍ له دیرشمې ورځې راهیسې د دریو ورځو په لړ کې دهوایي ځواکونو زیاته برخه د بگرام له هوایي اډې نه د شوروي اتحاد خاورې ته ولیردول شو، په هغو پسې سمدلاسه وروسته، دهوایي اډې ساتونکي جزو تامونه هم له دغه ښاره لاړل. د فبرورۍ په اتمه د کابل او د سالنگ د غاښي تر منځ واټن کې، د څلویښتم لښکر له پوستونه د پرسونل د ګام په ګام ټولولو کار پای ته ورسیده، دوه ورځې وروسته زموږ قطعات د غاښي له شاوخوا نه وایستل شول او دغه لویه لاره د حکومتي ځواکونو په واک کې ورکړل شوه.

په لویدیځه برخه کې شوروي پوځونه د فبرورۍ په څلورمه له شینډنډ او د فبرورۍ په ۱۲ له هرات نه ووتل.

د فبرورۍ له ۱۱ نه تر ۱۴ پورې مو د څلویښتم لښکر هغه جزو تامونه چې د سالنگ د غاښي او حیرتانو تر منځ واټن کې پاتې وو، د ترکستان د پوځي حوزې

د ۱۹۸۹ کال د فبرورۍ په ۱۵ د افغانستان له خاورې نه د څلویښتم لښکر د قطعو او جزو تामونو د ویستلو کار بشپړ شو. په دې توگه شوروي اتحاد د ژنیو تړونونه په بشپړه توگه ترسره کړل.

بری که ماتي

په دې وروستیو پنځو سو کلونو کې نړۍ د څه د پاسه (۹۰) سیمه ییزو جگړو او شخړو شاهد ده. د هغو ځینې ډیر اوږدې او د زیاتو تلفاتو سبب شول. خو ځینې نور له پیل سره سم بیا پای ته رسیدلي دي.

ښکاره ده چې د افغانستان جگړه به په تاریخ کې ځانگړی مقام ځکه ومومي چې دیوې لسيزې په اوږدو کې د دغه کوچني اسیایي هیواد د کښالي حل د نړیوالې ټولنې په یو اساسي کړکېچ بدل شوی و، افغانستان د دوو سترو ځواکونو د وژلو یې ډگر او د هغو د سیالو قرباني او دغه راز د ځینو اسلامي رژیمونو د قطعو په لوبو کې د توس په پانه بدل شوی و.

تر هغو چې د افغانستان او د ټولې سیمې حالات پوره ټینګ شوي نه وي، گرانه ده چې سړی دبیلابیلو پریکړو، اعمال او په لاندې کې د ښکیل ځواکونو ارزښت په عیني توگه ارزیايي کړي، خوله دې سره سره دانن هم کیدای شي ځینې نتایجې واخیستل شي.

په هر د جگړه کې د مخالفو او متخاصمو ځواوو، د اهدافو د ترلاسه کولو یا نه ترلاسه کولو د څرنګوالي په پام کې نیولو سره غالب او مغلوب موجود

فبرودۍ په ۱۵ پای ته ورسېده، خوددغې نیتې له رارسیدو وډیر مخکې داسې ناندري پېل شوي وې چې گڼې شوروي پوځ په افغانستان کې نه یوازې شاته لاړ، بلکه سخته ماتې یې خورلې ده. داموضوع په هنري ادبیاتو کې لاشه کوي چې ان دوگړو په تازه، تازه خاطرات لیکنه کې هم انعکاس مومي.

زه پوره باور لرم: ددې خبرې لپاره هیڅ دلیل نه شته چې وویل شي څلویښتم لښکر په افغانستان کې ماتې وخوړه، لکه هماغسې چې ددې لښکر د پوځي بري په هکله یادونه هم بې بنسټه بریښي د ۱۹۷۹ کال په پای کې شوروي پوځ بې له کوم مقاومت نه افغانستان نه ننوت دهغه څه خلاف چې امریکاییان ورسره پر ویتنام کې مخامخ شول شوروي پوځ په افغانستان کې خپلې دندې بشپړې سرته ورسولې او په منظمه توگه بیرته خپل هیواد ته ستون شو. که د محدودو پوځي ټولگيو د اصلي متخاصم لوري په توگه د اپوزیسیون وسله والې ډلې په پام کې ونیسو، نوزموږ ترمنځ توپیر په دې کې و چې څلویښتم لښکر هر هغه څه چې لازم بلل ستره رسول، د بنمنانو ايله هغه څه کول چې له وسه یې پوره وو.

څلویښتم لښکر څو اساسي دندې درلودې. تر هر څه لومړۍ موپه کورنیو ستونزو د برلاسې په کار کې د افغانستان له حکومت سره مرسته کوله. ددې مرستې ستره برخه د اپوزیسیون له وسله والو ډلو سره د جگړې په بڼه راڅرگندیدله. سربیره پردې په افغانستان کې د ډېریات شمیر پوځي ټولگيو د شته والي مقصد له بهرنه د تیري مخنیوی و. د څلویښتم لښکر منسوبینو دغه دندې یو په یو سرته

هیچامحدودو پوځي ټولگيو ته دادنده نه وه ورکړې چې په افغانستان کې دې پوځي بری ترلاسه کړي، ټولو هغو جگړو یا دفاعي یا خوا بیه بڼه لرله چې څلویښتم لښکري یې د ۱۹۸۰ کال له پیله ان زموږ د حضور تر وروستیو شیبو پورې په کولو ناچارو. د ټولو هغو پوځي عملیاتو هدف چې له حکومتي پوځونو سره یوځای موسرته رسول، داوچې په عسکري چونیو، هوایي اډو او هغو مواصلاتي لارو د یرغل مخه ونیول شي چې په مالونو یا زموږ موټري قطارونه پرې تیریدل. سربیره پردې د څلویښتم لښکر د ځواکونو او امکاناتو په سلو کې څه د پاسه او یا برخه د افغانستان په خاوره کې دننه د غیر پوځي او بشري مالونو په انتقال مصروفه وه. د اسخت کاران په افغانستان کې د شوروي محدودو پوځي ټولگيو د حضور تر وروستیو شیبو پورې روان و. د شوروي اتحاد له خوا د مالونو درار سولو او زموږ د کار پوهانو د زیار له برکته وچې د دغه هیواد اقتصاد پیاوړی (!!!)!. هغه د چا خبره په پښو ودریده (ج).

په عین حال کې دا خبره هم باید وشي چې د شوروي اقتصاد ملا د افغاني حکمې تر بار لاندې کړه شوې وه. د شوروي اتحاد پخواني صدراعظم نیکلای ریژکوف په خپل وخت کې د اقتصاد پوهانو داسې ډله منع ته راوړه چې د بیلابیلو وزارتونو او ادارو له هغو کارکوونکو سره چې د افغانستان په نه کلنه جگړه کې یې مخامخ یا غیر مستقیمه ونډه درلوده، یوځای معلومه کړي چې افغانستان موږ ته په کومه بیه تمام شوی دی؟

کې دافغاني محصلينو دزده کړې، افغانستان ته دملکي کارپوهانو دليبرلو لگښت او دافغانستان حکومت او وسله وال پوځ ته د ورکړل شويو وسلو بيه. افغانستان ته داپريل انقلاب له بري وروسته د«ايروفلوت» (دهوايي شرکت) دالوتکوټولي الوتنې هم وشميرل شوې او په حساب کې راوستل شوي. د شوروي اتحاد د دفاع وزارت يو ستر رقم وړاندې کړ. پوځي کارپوهانو هم ټول شيان محاسبه کړل: په افغانستان کې د شوروي محدودو پوځي ټولگيو د خوړو له لگښت نه نيولې بيا دبيلابيلو وسلو د مهماتو تر لگښت او دهغوی تر حقيقي بېي پورې.

ريژکوف بريالۍ نه شو چې دغه پلټنه پای ته ورسوي. د شوروي اتحاد د کورنيو سياسي پرمختياوو په نتيجه کې صدراعظم له کاره گوښه کړای شو. دهغه له خوا د غوره شوي کميسيون په مرسته راټول شوي اسناد د شيوارد نادزي مخې ته کيښودل شول. احتمالاً هغه نيمگړې محاسبه هم د دويمره يو حيرانوونکي رقم څرگندويه وه چې له خپرولونه يې ډډه وشوه. ښکاره ده چې اوس اوس هېڅوک ددی وس نه لري، هغه دقيق رقم ياد کړي چې د شوروي اتحاد له خوا دافغاني انقلاب په ساتنه د شوي څرخ څرگندوی وي.

په دې برخه کې يوازې زموږ له خوا له افغانستان سره شوې بشري مرستې استثنا گڼل کيدلی شي. د ۱۹۷۸ او ۱۹۹۰ کلونو ترمنځ واټن کې دافغانستان داقتصاد لپاره ماد هرومسلکي کادرونو په روزنه، دنوبو تخنیک، وسايلو په

اعتبار و نواو د پورونو د گټې دور کړې په ځنډولو او دغه راز د وړیا مرستو له درکه شوروي اتحاد ټول اته میلیارده او ۶۸.۶ میلیونه طلايي روبلونه لگولي دي.

په افغانستان کې شوروي پوځي قومانداني تل د اپوزیسیون د متنفذ و قوماندانو له تالان، داړه ماری، وړانکاری او د ملکي خلکو د وژنې له پېښو سره مخامخ کیدله. مهمه دا وه چې دا ډول پېښې په هغو ځایونو کې رامنځته کیدلې چې د څلویښتم لښکر چوڼی په کې جوړې شوې وې. د ښمنانو په دې وسیله غوښتل د سیمې او سیدونکي د شوروي پوځ خلاف ولسوي د څلویښتم لښکر قطعات مجبور وو، د مرگ له خطر نه د ملکي خلکو د ژغورلو او درنګیدو له خطر نه د دولتي واکمنۍ د سیمه ییزو ارګانونو بچولو په غرض محدود وپوځي عملیات سر ته ورسوي.

له بده مرغه د افغانستان حکومت د هیواد په ټوله خاوره کې د خپلو پښو د ټینګولو لپاره پراخې هڅې نه کولې. د پوځي عملیاتو له بریاوو نه مناسبه ګټه نه اختیسل کیده او ځکه موږ اړ کیدلو چې هماغه یوځای ته بیا بیا ستانه شو.

هر کال مو په پنجشیر او هغه ته په څیرمه پر تو سیمو کې جګړه ییز عملیات تکرارول. خو څو ځله مو د چاریکارو په شنه شپول او جبل السراج او دغه راز د کاپیسا په ولایت کې عملیات ترسره کړل. څلویښتم لښکر د محمود راقی په سیمه کې د اېمي فعالیت درلود. د دې لپاره چې له هغه ځایه مخالفې وسله والې ډلې چې

نن ورځ هم د پخوا په خبر د نهه کلنې جگړې په لړ کې د افغانستان د ملګي وګړو د سر د زيانونو خبره په جدیت سره راوړلې ده. ځينې کسان داسې ارقام يادوي چې د سړي ورته له حيرانتيا نه ښکرونه وشي. مثلاً د يو ميليون وګړو د وژنې خبره کيږي. فکر نه کوم چې د دغې خبرې د اثبات لپاره دې کافي دلايل موجود وي (؟-دج) په تيره بيا دا وړدو جګړو په تاريخ کې هيڅکله داسې نه دي شوي چې څيړونکو دې ان دخپل لورې د تلفاتو شمېر ځانته معلوم کړي وي. ان دا اوس هم موږ په پوره باوري توګه نه شووېلي چې په افغانستان کې زمونږ د پوځي اسيرانو يا تری تم شويو پوځيانو له ډلې نه څو تنه ريښتيا هم ژوندي پاتې دي.

د افغانانو د سر د زيان په هکله د يوه دقيق رقم يادول ځکه هم د سړي شک را پاروي چې په دغه هېواد کې دا څو لسيزې چا سر شمېر نه ده کړې، او که دغسې سر شمېر نه شوي هم واي، د افغانستان په خاوره کې د زيات شمير کوچيانو د شته والي له امله به بيا هم د غو ارقامو نسبي ښه لرلي. له همدې ځايه ده چې نه شي کيدای، د دغه هېواد داوسنيو اولس کاله مخکې اوسيدونکو د څرنگوالي په هکله يو پر تليز تحليل سر ته ورسېږي.

زما په نظر د افغانستان نفوس لږ تر لږه دوو عيني دلايلو په وجه کم شوی دی. له يوې خوا، اوږدې جگړې د ماشومانو د زيريدنې اندازه کمه کړې. له بلې خوا، د دريو ميليونو کډوالو زياته برخه د ناروغيو، تېونواو بيا په ګاونډيو هېوادونو کې

پراخو او مخصوصو عملیاتو ته اړتیا لیدل کیږي چې مقصد یې یوازې او یوازې
دوگړونا بودول وي، موږ د دغه کار د سرته رسولو اجازه نه لرله.

د څلویښتم لښکر منسوبینو د افغاني جگړې په ترڅ کې ښه شته منه تجربه
راتوله کړه. د ځینو څپرو نکو د اوسنیو څرگندونو پر خلاف افغانستان ته د پوځونو
د لیږلو مقصد د هغو د جنگي وړتیا ازمایل نه وو، د دقا وزارت کولای شول خپل
پوځونه په غرنیو او بیدیايي سیمو او سختو اقلیمي شرایطو کې د فعالیت لپاره دننه
د ترکستان او منځنۍ اسیا په پوځي حوزو کې وروزي او چمتو کړي. د دغه کار لپاره
اصلاً د څلویښتم لښکر جوړولو او بیا افغانستان ته د هغه د لیږلو اړتیا نه لیدل کیده.
خو د دې خبرې ردول هم نه دي په کار چې یو شمېر عصري وسلې رینستیا هم
د لومړي ځل لپاره د افغانستان په خاوره کې، د جگړې په ډگر کې ازمایل شوې
دي. له دې سره جوخت د جگړه ییز تخنیک او وسلو بیلابیل ډولونه اصلاح
او د افغانستان په شرایطو کې د استعمال لپاره چمتو کړي شول.

څه د پاسه شپيته زره هغه افسران چې د افغاني جگړې په پټۍ کې پاڅه شوي،
د نن هم د کنډک له قوماندانۍ نیولې، د روسیې د دفاع وزارت تر مقامه په
بیلابیلو څو کیو خدمت ته دوام ورکوي. زه پوره باور لرم چې دغه افغانان* اوس
وسله وال پوځ د ملاشمزۍ جوړوی.

له بده مرغه د افغانستان دراماتيکې پېښې او په دغه هیواد کې د څلویښتم

دې منعكس شوي. لوستونكو ته تل زموږ د پوځونو د تعليمي، جگړه ييزو فعاليتونو او يالوستونو په هكله د لنډو راپورونو په وړاندې كولو بسنه شوې ده. د افغانستان د جگړې په هكله پته خوله غوره كول، زما په نظر د دې سبب شول چې د دغې څوكاله وړاندې پاى ته رسيدلې جگړې د گډون كوونكو په وړاندې ناسم چال چلند غوره شي، خو واقعيت د دې چې د پوځ زور په وسلو كې نه بلكه دهغه په وړاندې دخپل اولس په مينه كې څرگند يري.

شك نه شته چې د سلگونو زرو پوځيانو په منځ كې جنايتكاران هم پيدا كيدل. په ټوله نړۍ كې او په هره دوره كې همدا سي شوي دي اوله بده مرغه په افغانستان كې د شوروي وسله وال پوځ محدود ټولگي هم له دغې قاعدې نه مستثنى نه شول، خو د څلوېښتم لښكر په هكله ريښتيني قضاوت دهغو سرتيرو او افسرانو له مخې بايد وشي چې په خبرو كې نه، په عمل كې يې خپل پوځي دين، ميرانه او غيرت څرگند كړى دى.

تقريباً د څلوېښتم لښكر ټولو قطعو او جزو تامونو په منځ كې دوو گلوۍ او متقابلې مرستې روحيه حاكمه وه. د ۱۹۸۸ كال په مني كې، له افغانستان نه د شوروي پوځونو د وتلو په درشل كې لاندې پيښه د پورتنۍ ادعا بڼه ثبوت كيدلى شي:

سلگونو هغو سرتيرو او د قطعو وروضا بطانو چې د خدمت دوره يې پوره شوې

عسکرو ژوند له خطر سره مخامخ نه شي. که څه هم هغوی پوهیدل: گولی دانه ویني چې کوم عسکر نوکی او کوم پخوانی دی. د هر چا د مرگ خطر موجود و.

هر څوک چې د شوروي محدودو پوځي ټولگيو په باره کې هر څه وایي، داد هغوی کار دی، خوزما زړه دهغو کسانو په وړاندې د درناوی له احساسه ډک دی چې په څلوېښتم لښکر کې یې خدمت کړی او په افغانستان کې جنگیدلي دي. د څلوېښتم لښکر تاریخ د میراني او اتلولی زیات مثالونه لري. څه د پاسه دوه سوه زره سرتیري او افسران د دولتي مډالونو او نښانونو په ورکړه ستایل شوي دي. (۷۲) پوځیان د شوروي اتحاد د اتلولی د معتبر لقب په ورکړې ویاړل شوي دي. د څلوېښتم لښکر (۲۵) سرتیرو او افسرانو ته په مړینه دغه لقب ورکړ شوی دی دا ډیر غیر متن کسان وو. له دغې ډلې نه مې یو شمېر د گډ کار له امله له نږدې پیژندل لکه: د شوروي اتحاد فقید مارشال س. ف. اخراييف ستر جنرال وارینکوف، جنرال آوشف، جنرال واسترو تین او د یرنور، هیواد او وسله وال پوځ ته دهغوی خدمت یې شانه لوړ مقام لري.

د افغاني جگړې تر ټولو غم لړلې پاڼه زموږ د سرتیرو او افسرانو مرگ و ۱۹۷۰- کال د دسمبر له ۲۵ نه د ۱۹۸۹ کال د فبرورۍ تر پنځلسمې پورې د څلوېښتم لښکر ۱۳۸۲۳ منسوبین د جگړې په ډگر کې وژل شوي او یا وروسته دورپښو شويو ټپونو او ناروغیو له امله مړه شوي دي. د دوی په ډله کې ۱۹۷۹ تنه افسران او جنرالان وو. سربیره پردوی، د افغانستان په خاوره کې ۵۷۲ تنه د

دغه راز د ۱۴۵ افسرانو په گډون (۱۹۰) پوځي سلاکاران هم وژل شوي دي. (۱۷۲) افسرانو دورپېښو شويو ټپونوله امله په وسله وال پوځ کې له خدمت نه لاس واخيست. (۶۶۶۹) تنه «افغانان» معيوب شول چې دهغوله ډلې نه ۱۴۷۹ تنه د لومړۍ کته گوري معيوبين وو.

د سختو اقليمې شرايطوله امله چې د محدودو پوځي ټولگيو په قطعاتو کې يې د ساري ناروغيو له خپریدو سره مرسته کوله، (۱۱۵۳۰۸) تنه په زيری او (۳۱۰۸۰) تنه سرتيري او افسران په محرقې اخته شوي وو.

ما هم له دغو رنځونو خلاصون ونه مونده او خپله مې دا احساس کړل چې په هغو اخته کيدل يعنې څه.

له افغانستان نه د وتلو په وخت کې مې امر وکړ، ټولې هغه يادگاري لوجې دې شوروي اتحاد ته له ځانه سره وليږدول شي چې د خلويښتم لښکر د سرتيرو او افسرانو د مرگ په ځای کې درولې شوې وې. دا ټول هغه څه وو چې موږ په افغانستان کې دخپلو وژل شويو ملگرو لپاره سرته رسولی شول. نن ورځ زموږ هیواد مجبور دی، دهغه چاڅارنه او مواظبت وکړي چې دهمده په امرې خپل پوځي او انترناسیونالستي دين بشپړ سرته ورساوه، دولت دوژل شويو کسانو د کورنيو د غړيو پور وړی دی.

وراندې به څه کيږي؟

نه به کله به د دې نړۍ له دې نړۍ راځي؟

حسابه لگښتونه ... ایا دا ټول هسی عبث وو؟ نه که څه همدا یو تریخ حقیقت دی
خو باید اعتراف وشي: د افغانستان پېښو، زیاتو خلکو او په تیره بیا موږ ته په
ډاگه وښودله چې په زور سره د سیاسي لانجوا غورځول ناشونی کار دی.

زما په نظر، هم اوسني او هم راتلونکی سیاستمداران باید دا خبره په هیڅ ډول له
یاده ونه باسي چې یوه هدف او هغه ته درسیډو دلارو چارو ترمنځ بیلتون راوستل
غیر مجاز کار دی. یوازې متقابل توافق، یوازې خبرې اترې او یوازې روغه جوړه
کولی شي، له خنډونو نه د وتلو لار پرانیزي، تر هر څه لومړي، د سختو لانجوا دغو
خولو لپاره د یوازیني سمه لار ده. له دې پرته به ان ډیر ښه نیت هم د وسله والو نښتو
په لړ کې د سرزیانونو د مخنیوي ضمانت ونه کړای شي. د ساري په توگه: د پخواني
شوروي جمهوریت د مشرانو له خوا د افغانستان د کورنۍ لانجې دغو خولو تجربې
له پامه غورځول د دې سبب شول چې یوازې د ۱۹۹۲ کال په اوږدو کې
د کورنیو ملي نفاقونو له امله زموږ څه د پاسه ۱۵۰ زره هیواد دوال ووژل شي.
دارقم د افغانستان د جگړې په ټولو نهو کلونو کې له تلفاتو نه لس ځله زیات دی.

په افغانستان کې د جگړې د اوږدولو، د شوروي حکومت د ډیرو ناوړو پریکړو
په ډله کې راځي. د افغانستان په کرکیچ کې پوځي لاس وهنه په نړیوال ډگر کې
د سیالانو له خوا د شوروي اتحاد د بهرني سیاست د سختې غندنې سبب شوه. سربیره
پر دې د هیواد دننه هم بیا بیا د اعتراض غبرونه پورته کیدل. په پای کې شوروي

مشرتاب مجبور شو، له افغانستان نه د خپلو پوځونو د ورتلو په تیارۍ کې...

د سوسياليستي کمپ او ورپسې د ۱۹۹۱ کال په دسمبر کې د شوروي اتحاد ړنگيدل دهغه بحران زيرنده ده چې د هېواد مشران او په مجموع کې ټول هېواد يې راگير کړی و. په دې توگه نو په سياسي ډگر کې د افغاني لويې بايلل دهغې بنسټيزې ډبرې له لاسه ورکولو ته ورته وو چې په نړيدويې داوياکلونو په ترڅ کې راجوره شوې ودانۍ له بيخه ونړيده.

له شورويانو پرته افغانستان

له افغانستان نه د شوروي پوځونو په وتلو سره نه پخلا کيدونکې افغاني اپوزيسيون خپله اصلي برلاسي يعنې د يو کيدو عامل له لاسه ورکړ. د بيلابيلو تنظيمونو د وسله والو ډلو ترمنځ په ټوله نه کله دوره کې جگړې روانې وې، خو په ۱۹۸۹ کال کې يې ډير د پراخه بڼه غوره کړه.

د انتظارونو خلاف، د کابل انقلابي رژيم لکه «له حده زيات پوځ شوی حاصل» سم د لاسه ونه پاشل شو او اوږده موده يې دخپلې بقا لپاره لاس او پښې ووهل.

د خوست دفاع او د جلال اباد ساتنې، چې يو کال اوږد وده شوه، د لرغوندي روښانه کړه چې د څلوېښتم لښکر له جزو تا مونو سره اوږد په اوږدو جنگيدلی حکومتی پوځ ريښتيني قوت دی. د افغانستان د بهرنيو چارو وزارت په حواله، مجاهدينو يوازې په ۱۹۸۹ کال کې څه د پاسه ۳۶ زره تنه له لاسه ورکړل. په داسې حال کې چې ۱۹ زره نور يې تپيان شوي و. په دې ډله کې د اپوزيسيون نږدې دوه سوه بهرني سلاکاران او (۵۰) قوماندانان هم راځي خو بيا هم د افغانستان پوره

درنگیدو مخه ونیسی.

پل

د اپریل په ۱۴ نیټه لکه د تل په خیر د سهار په پنځه نیمو بجوله خوبه جگ شوم. تراوسه لا غرنیو سړو د خپلې خوا کمښی سندرې بللې، خوداسې احساسیدله چې سړی دورځي له خوا کولی شي له تاوده چمپر پرته بهر ووځي. روحي حالت مې ډیر بڼه و. تقریباً ټول لښکر مو خپلې خاورې ته وراړولی و. په افغانستان کې یوازې د کشف دوه کنډیکه لاپاتې وو چې سباته باید د کوشک او ترمز په دوو سیمو کې له دولتي پولې نه پښه ورواړوي.

د جنوري له نیمایي راهیسې د څلویښتم لښکر د قوماندانۍ وروستی مرکز په تاشقرغان کې دیوه موتوریزه غنډپه قرارگاه کې ځای پر ځای شوی و. د اښار د موټر په سپرلی، له پولې نه تقریباً د یو ساعت په واټن لیرې د کابل، مزار شریف لویې لارې ته خیرمه پروت دی. د ازموړ لپاره تر هرڅه لومړی له دې امله مناسب کارو چې څنگ ته مو هغه هوایی اډه پرته وه چې د لښکر هوایی ځواکونو ترې کار اخیست.

لس کاله وړاندې د شورویانو له راتګ مخکې د تاشقرغان شاوخوا سیمې یوې بریندې او غیر مسکونی زمکې ته ورته وې. اوس دادی افغانان «د کورد خاوندانو» په توګه د غنډپه پخوانی قرارگاه کې تیریري، راتیریري او په لوړ آواز په خپل منع کې دورپاتې شویو تشوکا غوښو دارزښت اوبیې په هکله غږ

کې ايله ۲۵ تنه پاتې وو. عمدتاً دا دلنېکړ د سر، سر خلک وو. لکه د خانگومشران اود پوځ د بيلابيلو برخو آمرين. د سهار په لسو بجو زموږ کوچنۍ قطار پولې ته نږدې د حيراتانو بڼارته وخوځيده. دلته د کشف کونک زموږ انتظار ايسته. د څو کلونو په اوږدو کې د اښار زموږ اصلي اکمالاتي زيرمه گڼل کيده: حيرتان له شوروي ترمز نه د يوه کوچني پله په مرسته جدا کيده. څو اکونوله دې سيمې سره پوره بلدتيا حاصله کړې وه، نو ځکه د ځای پر ځای کيدو په برخه کې مو ستونزې ونه ليدنې. زه مخکې هم څو واړه دلته راغلی اود لويې لارې د انضباط په کنډک کې پاتې شوی وم. دوه مياشتې مخکې دلته سخت شور ماشور جوړو، څو اوس ايله درې سوه سرتيري پاتې دي.

د قطعاتو دوو بستلو د دقيق مهال وېش د جوړولو په وخت کې مو مخکې له مخکې په نظر کې نيولې وه چې د پولې په خوله کې د ځای پر ځای کيدونوې سيمې ته له رارسيدو وروسته به د وتلو له وروستۍ نيتې يوه ورځ مخکې ان دهغو قطعو په گډون چې پخوا د شوروي اتحاد په خاوره کې ځای پر ځای شوي دي، د وتلو قطعو د قوماندانانو درېوټونو جاج اخلم. موږ مجبور وويو ځل بيا ځان په دې ډاډه کړو چې د افغانستان په خاوره د څلوېښتم لښکر له منسوبينو څخه هيڅوک نه دي پاتې.

د ورځې په دويمه نيمايي کې ډگر جنرال ايوان فوزينکو تلفون وکړ. موږ دواړه د جنورۍ په نيمايي کې د پوځي حوزو د قوماندانانو په توگه ټاکل شوي وو. هغه

په افغانستان کې وم او هغه دادي پر خپله څوکۍ ناست و. ماهغه ته وويل چې د پوځونو در اويستلو کار عملاً پای ته رسيدلی دی. سباسهار په وروستۍ قطعه يعنې د کشف کنډک د افغانستان خاوره خوشې کړي. زه به په سيمه ييز وخت سباسهار په لسو بجو د پله پر سر ولاړيم.

همدغه ورځ مې د دفاع له وزير مارشال د. يازوف سره هم لنډې خبرې کړې وې. له هماغو لومړيو خبرو يې برينبيده چې څه وار خطا غوندي دی. معلومه شوه چې د بهرنيو چارو په وزارت کې شورما شور جوړ شوی دی: خبره په دې کې وه چې د دغه وزارت کوم کار کوونکي په تصادفي توگه کاغذونه لاندې باندې کړي، او ناڅاپه يې پام شوی چې د ژنيو توافقات له افغانستان نه د فبروري تر ۱۵ د ځواکونو د ونستلو حکم کوي. په بل عبارت، که څوک غواړي دغه تړونونه ټکي په ټکي عملي کړي، نو بايد د فبروري په ۱۴ ټول لښکر د افغانستان له خاورې نه د شوروي اتحاد خاورې ته وراوښتي وای. په مسکو کې ريښتيا هم اندېښنې پيدا شوې وې. ښايي په ټولو دفترونو کې له دغه تخريشوونکي حالت نه د خلاصون لپاره سختې هلې ځلې پيل شوې وې.

موږ په خپل وارد د غوتړونو د متن د تحليل په وخت کې يوه، يوه نيمه اوونۍ مخکې د خپل پوځ په قرارگاه کې له دغې نيتې سره ټکر وکړ. سمدلاسه مو په کابل کې د ملگرو ملتو د څارونکو په گډون له بيلابيلو مراجعو سره سلا، مشورې وکړې. د څارونکي د لۍ مشر په نيويارک - کې د ملگرو ملتو له مقر سره تماس ونيوه. داسې

دغسې یوې جزئي خبرې ته ارزښت نه ورکول کېږي: د ۱۵ عدد مور ته اجازه راکوله چې د فبروري تر ۱۵ او د همدې ورځې په ګډون له افغانستان نه د وتلو بهیر پېش کړو.

مادملگرو ملتودخارونکو ددریځ په هکله یازوف ته بشپړ معلومات ورکړل، زیاته مې کړه چې دلته داندینېښې هیڅ ځای نه شته، خوداسې بریښده چې وزیر پوره قانع شوی نه دی او له ماسره ترخبرو وروسته به خامخا دخپلوکانا لانوله لارې یوځل بیا داهرڅه راسپړي. وروسته ماهغه ته وویل چې دپوځونو دوتلو په ختیځ او لویدیځ بهیر کې اوس یو یو کونډک له دیرشو، دیر شو جنګي ګاډوسره پاتې دی اویس.

يازوف وپوښتل چې په افغانستان کې د پاتې جزو تاسو نوامنيټ څنگه
تامينيدلى شي. هغه ته چا معلومات ورکړي وو چې د بښمنان غواړي د شوروي
پوځونو پر وروستيو ټولگيو (د حشر د ګر) جوړ کړي او په هغه زيرمو کې چې همدا
لږه موده وړاندې حکومتي ځواکونو ته سپارل شوي، دورانکارۍ عملونه سرته
ورسوي.

مور هم د حالاتو د پرمختګ د غه بڼه له احتمال نه لیرې نه ګڼله. که څه هم مور تر وروستی شیبې خپلو استخباراتو ته دوام ورکاوه خو په دې هکله موکوم شواهد نه وو ترلاسه کړي، خو بیا موهم وپتیلله چې د ځان محافظه پیاوړې کړو. د کشف کونکې مېته څه له مری به د دې د ځان له لاسه ورکولو نه ورسره خبره نه کوله.

او باید دهغه څه پېښېدو ته یې اجازه نه وای ورکړې چې یازوف ورته گوته نیولې
وه.

د خبرو اترو په پای کې هغه (یازوف) ناڅاپه وپوښتل: ولې تاسوله ټولو
وروسته راوځئ اولکه هسې چې قوماندان ته ښایي، د قطعې په سر کې نه راځئ؟
ما ځواب ورکړ: داپریکړه ما په خپله دلنښکر د قوماندان په توگه کړې اودا گنم چې
په افغانستان کې پنځه نیم کاله خدمت دا حق را کوي چې له پوځي دود نه
سروغروم. خو یازوف زما خبره نه تایید او نه رد کړه، غلې پاتې شو، څوکه هغه له
دغه کاره منع کړی هم وای، بسابه هم زه له افغانستان نه وروستی راوتلم.

خو د قیقي له هغه وروسته چې یازوف د ټلفون غوړی کښوده، دستر جنرال
نیکلوی ایوانوویچ پاپوف زنگ راغی. هغه اوږده موده د ترکستان د پوځي حوزې
د قوماندانۍ دنده په غاړه درلوده. له افغانستان نه د پوځونو له راوتلو تقریباً
شپږ میاشتې وړاندې، هغه د جنوبي برخې د څواکونو د لوی قوماندان په توگه ټاکل
شوی و. هغه له باکونه په دې غرض راغلی و چې د څلوېښتم لښکر د راوتلو په
وروستي پړاو کې دهغه د هرکلي مسوولیت په غاړه واخلي.

د وتلو په اړوند ټول کارونه تقریباً پای ته رسیدلي وو. له بهره دارانو پرته
د کشف کنډک نور ټول سرتیري د وروستي مارش لپاره چمتو کیدل. چا تخنیکي
وسایل معاینه کول او چا د خپل کمیس لاندې پسیني ټوټې گنډلې. دیر سرتیري

ولې، خوداسې په نظر راغله چې د کشف کنډک ډیر غړي په دې حقیقت باندې په پوهیدو سره چې سهار ته به د دوی له پاره جگړه بیخي پای ته رسیږي، په افغانستان کې د ایسار شوی وروستی پوځي ټولګی د غړیو په توګه له خپل حالت نه خوند اخیست. که د هغوی په زړه وای نو په دغه حالت کې به یې خو ورځې نور هم د غلته استوګنې ته دوام ورکړی وای.

د ورځې پاتې برخه ناټاکلې او ځنډنۍ تیریده. ان د غرمې ډوډۍ مې خواته نه کیده: بنور وامي ونه خوره، وروسته د تل په څیر اوږد شینه شوله او چای راوړل شول.

حیرتان په افغانستان کې زموږ د حضور په ټوله موده کې ستره اکمالاتی زیرمه وه. ټول نه کلونه یې ځنډه دې لور ته په جنګي او غیر جنګي تخنیک، خوراکي موادو او درو، درملو، بارو او رګاډي واګونونه (ډبې) را سړوو. مخکې مې هیڅکله د غسې زیرمه نه وه لیدلې. په دې وروستیو شپږو کې مې پر بکړه وکړه، راڅه وګورو چې کوم شیان په څه ډول خوندي او زیرمه شوي دي. د زیرمې له افغاني آمر سره مې دیوه «علمي سیر» خبره غوټه کړه.

د حیرتان زیرمې په دومره لویه سیمه کې ځای پر ځای دی چې یوه اوونۍ یې یوازې د کټلولپاره نه بس کیږي. زیرمې په دوو، نظامي او غیر نظامي برخو ویشل شوې وې، څه نه وو چې دلته نه پیدا کیدل. په یاد مې دي چې موږ یې دیوه بیخي ټولې واګون مخکې ته ودرولو. زموږ د لاری ملګري افغان په ښه روانه روسه ژبه

۱۹۷۹ کال راه په دې خوا هلته خواږه خوراكي شيان پاتې دي. په دغه ټوله موده كې دغه خواږه شيان چې د چالاس ورته نه و غزیدلي، د ترمز په گاونډ كې، د تودوڅي له قطب نه څو كيلومتره وړاندې هسې خوشې په خوشې ويلي كيدل. څنگ ته يې تړاكتيرونه او د باغوانۍ د اړتيا وړ كراچۍ گانې چې نه پوهيږم د څه لپاره افغانستان ته ليږل شوې وې او دغه راز د برينې تختې، سمنټ، بوره او اوږه خوندي شوي وو. دلته دهغو شيانو لسگونه نه، بلكه سلگونه زره تنه راټول شوي وو چې زموږ هيواد ورته خپله ډيره سخته اړتيا لرله.

دغه افغان له تدبيره ډك سړي و بریښيد. هغه د زړه له كومې زموږ په وتلو خوابدۍ و. په دابله ورځ به د كابل خوا ته غزیدلي لويه لار وتړل شي. داسې بریښي چې ان زموږ د شته والي په وخت كې هم هغوی ته گرانه وه، له دغه ځايه څه شي وليږدوي؛ وگوره څومره څيزونه كوته پراته دي؛ اوس به هرڅه تالا ترغی كيږي؛ د زيرمې د ساتنې چارې د افغانستان حكومتي پوځونو ته سپارل كيږي، خودا چې هغوی د «ساتنې چارې» څنگه سرته رسوي، هغه ته هم پوره روښانه وده او موږ ته هم.

كله چې بيرته د كندهك داستوگنې ځای ته راستانه شو، امرمې وگرځې ټول وزگار سرتيري او افسران دې په ليكه ودرول شي، غوښتل مې ووينم چې هغوی د وروستي ورځې لپاره څنگه چمتو شوي دي. كندهك د سهار په نه نيمو بجو زما په امر حركت پيل كاوه، تر ټولي پورې، زموږ د ډيرد كيدو له وروستۍ سيمې نه له يوه

لوی تعلیمی ډگر ته ځان ورسوي، په لیکه ودريري او زما انتظار وباسي.

زه په زغره وال گاډي کې چې دمخبرې ځانگړي وسایل یې درلودل، ترټولو وروسته له پولې نه تیریدونکی وم. له هغه وروسته چې له افسرانو او سرتیرو سره مې خبرې پای ته ورسیدې، امر مې وکړ زما زغره وال گاډی دې یوځل بیا په غورو کتل شي چې خدای مه کړه د پله پرسر یې انجن له کاره ونه غورځيري. د ما بنام ډوډی په خپل وخت تیاره شو، د یوې کوچنۍ راډیو تر هیاهولاندې د قابونو مخې ته کښیناستو چې په کې سره کړي ماهیان پراته وو. چرتونه مو وهل او خبرې مو سره وکړې. ټول شیان یې مانا غوندې وپریښیدل، لږ تر لږه زما په نظر داسې راغله. دوروستیو ورځو شور ما شور کښیناست، مخې ته تیاره لرلید او شاته هسې یوه تشه، یوه ماتې په نظر راغله.

د کنډک داوسیدو په سیمه کې له موقتي موادو جوړ څو کورگي او عادي قاشونو ولاړ وو. په دغسې یو قاغوش کې چې د قوماندان لپاره جوړ شوی و، ما د افغانستان په خاوره کې خپله وروستی شپه تېره کړه. خوب نه راته. نه مې غوښتل، دهغه څه په باره کې فکر وکړم چې دلته مې لیدلي او راباندې تیر شوی، خوزما له ارادې پرته، په ذهن کې راته بیلابیلې څیرې راژندی کیدلې. ډیرې زیاتې څیرې، هغه چې لا ژوندی وې او هغه چې په دغه هیواد کې یې ساه ختلې وه.

دسمبالتيا اړتيا نېغه مخې ته راته دريدله. ترقيامته له خپلو زامنو جلا اوسيدو
زړه راخوړلی و: تنکي زلميان بايد د پلار په څنگ کې سترشي، خوزه پوهيدم چې
د پوځي حوزې د قوماندان ټول ژوند په دنده کې تېرېږي. کشرزوی مې، اندری هغه
وخت د ښونځي دوهم ټولگي ته تلونکی و.

د سولې په پړاو کې به زما ژوند هله بشپړ بريښيدلی وای چې څنگ ته مې گران
او تر ټولو نږدې انسان ناست وای. نيکمرغه يم چې د فاييني په وجود کې مې د ځان
لپاره د غسې انسان ومونده. هغه ښکلې او هوښياره ښځه ده. مهربانه زړه
او د بچيانو، خپلوانو او ملگرو په وړاندې د پالنې احساس لري. ويلی شم چې يوه
ورځ فاييني له جگړې وروسته وخت کې زما ژوند وژغورده.

تقريباً د سهار په څلورو بجو د خوب استازي دسترگوميلمه شو، خوزه بيا هم
دا پوره خوب نه شم بللی، ما سره تل په څنگ کې زنگ و هونکی ساعت دي، خوپه
دغه ورځ دهغه له غېر مخکې راجگ شوم. په دغه ورځ له خوپه نه جگيدل نا شوني
خبره وه، داسې بريښيده چې په کنډک کې نوروهم زما غوندې شپه تېره کړې
ده. د سهار په پنځو بجو دا انجنو آوازونه پورته شول. تگ راتگ، چيغې او خنداگانې
پيل شوې، کوم چانری سندر دهم راپيل کړه.

د سهار تر چايو مود په رڼه دارۍ وروستۍ پوستې هم راټولې کړې. يو چا په
ټوکو وويل: «نور نوبه جنوبي لوري کې د محافظتي اقداماتو اړتيا نه شته.»

د نهو بجو په شاوخوا کې مې خپل ياور راوغوښت چې له هر ديلوه زما د څيرې

وکتل، بیایې خپل سر کور کړ او ویې ویل: هرڅه سم دي.

دغه وخت نو کنډک د تگ لپاره چمتو شوی و جنگي گاډي یو په بل پسې ولاړو او ایله دومره پاتې وو چې څنگ ته ځای پر ځای شویو سرتیرو ته دور ختلو امر وشي. ماامرو کړ چې کنډک دې په نظام وریري. په دې پوهیدم چې بیامې له دغو پوځیانو سره لیده نه کیږي، له هغونه مې مننه وکړه. ومې ویل چې د ۲۰۱ لمبر فرقي د کشف کنډک په دې ورځ له افغانستان نه د شوروي پوځونو د وروستي ویستل شوی جزو تام په توگه د تاریخ په پاڼو کې پاتې کیږي. هغه وخت مې په فکر کې هم نه گرځیدل چې همدا ۲۰۱ لمبر فرقه به څلور کاله وروسته بیا درانده بارونه خود اخل د تاجکستان په خاوره کې په اوږو اخلي.

موږ یو ځل بیا د رفتار څرنګوالی او چټکتیا په تیر د پله پرسر، وخیږل. ټاکل شوې وه، د سیند په شوروي څنډه، د ترمز په ښار کې گڼ خلک، زموږ هر کلی وکړي او په دوی کې دهغو کسانو خپلوان هم وو چې په افغانستان کې وژل شوي دي. ځینو چې د بچیانو د مرگ خبر هم تر لاسه کړی او یایې دهغو مېږي خاورو ته سپارلي وو، خویا هم هیله من وو چې کیدای شي، بچیان یې ناڅاپه ژوندي راوړځي. د دې لپاره چې د کوم چا د احتمالي زیانمن کولو مخه ونیولې وي، امر مې وکړ چې د پله پرسر دې په ډیر کم سرعت حرکت وشي.

کنډک په جنگي گاډو کې خپل ځایونه ونیول او ما د دوی ټول قطار پلې معاینه

کړ. زما جنگي گاډی د قطار په سر کې ولاړه وه. زما د پلې معاینه کول کولای شول.

لیدله او که دغسې اړتیا مې احساس کړې هم وای، دا کار څکه نه شو کیدای چې هیڅ تلفوني رابطه نه وه، د تلفوني رابطې ټول ډولونه یعنی «ز.ا.س.» او «و.چ.» (راتول شوي وو) اوس مې دلته په افغانستان کې دبیلابیلو تلفونونو له ډلې نه یوازې د جنگي گاډۍ د مخابراتې یوه دستګاه په واک کې وه اوس. یوه مخابراته مې درلوده او ټول یو کنډک

زغره وال گاډي ته له ختو او د مارش لپاره دوو وستې چمتو والي له نندارې وروسته مې په خیال کې وگرځیده چې بیا به هیڅکله د څلوېښتم لښکر په څیر لښکر پیدا نه شي. دغسې بیساری لښکر به بل نه وي، هغه نه یوازې دخپلو دندوله مخې بیساری و، ددغسې خلکو راتول هم بیا شوني نه دي، او حق زما پرخوا و.

د څلوېښتم لښکر قطعي چې څنګه راوتلې، هسې هم د شوروي اتحاد پر ټوله خاوره ویشل کیدلې. هغوی بیرته هغو ځایونو ته ستنیدلې، له کومه ځایه چې د افغانستان پر لور خوځیدلې وې. له یوې خوا، د ایوه قانون غنده پایله وه، له بلې خوا، موږ په تیره بیا په وروستیو وختو کې چې زموږ د شهرت هنګامه ګرمه وه، پرله پسې غوښتنه کوله چې د دغه لښکر اوسنی نوم دې وساتل شي. ولې د لښکر د ستاینې په هکله پریکړه ونه شوه؟ په زړه کې هیله من وم چې د فبرورۍ په ۱۵ به اعلان کېږي چې د څوا کونود و تلوله امله، دغه لښکر مثلاً د نښان په ورکړه ستایل

کې د څوا کونود ستایل شو. دا تیره ده د وخت ګټه ده، د ستاين کونکي

ستايل به غير عادلانه وي، كله چي مودرك كړه، په دې كار كې كوم پرمختگ نه راځي، نو د شوروي اتحاد د دفاع وزير او جمهوررئيس په نامه موڅو مکتوبونه راواستول، خولکه چې معلومه شوه، د اوسې عبث کار و.

خلوښتم لښکر غیر معمولي پوځي قطعه وه. هغه څلور فرقې چې درې يې پلې مورتوريزه او يوه يې د هوايي ديسانت وې او دغه راز څو مستقل جزو تامونه درلودل. زموږ د وسله وال پوځ په ټول تاريخ کې داسې لښکر نه و چې خپل هوايي ځواکونه دې ولري. د لښکر زيات ته ځواکمني، د يوزيات شمېر گوزاريز وکند کونو په شته والي کې وه. د هغو شمير اتو ته رسېده، په دې سربيره د ديسانت او کشف قطعي هم موجودې وې چې د يرې ښې روزل شوې وې.

سربيره پردې، دغه لښکر د خپل شمېر له پلوه هم حيرانوونکې و: د هغه د پرسونل اعظمي شمېر (۱۲۰) زرو سرتيرو او افسرانو ته رسېده. د ۱۹۸۸ کال په پيل کې موديو شمېر قطعو په ويستلو پيل کړی و او د ژنيو د تړونو د لاسليک په وخت کې په افغانستان کې زموږ سل زره پوځيان پاتې وو.

د حرکت له پيله خوشيښې مخکې مې هڅه وکړه، د وروستيو کنډکونو د ښه راغلاست مراسم په خپل ذهن کې انځور کړم. هغه به څنگه سرته رسيږي، تريوې اندازې مې د هغو مراسمو په هکله تصور درلود چې تقريباً يو ساعت وروسته په ترمز کې جوړېدونکي وو. د دغې سيمې مشرانو خپله پوره وړتيا وښودله او د څو مياشتو په اوږدو کې يې د ټولو ستنيدونکو قطعو د هرکلي دروند بار

تیریدل. دسرتیرونه یوازې له خنداډ کې خولې، بلکه داوسیدو لپاره ځای او خواړه هم په کاروو.

ښه، په ترمز کې ټول شیان (سم) پای ته ورسیدل. وړاندې به څه کبیري؟ ما تصور هم نه شو کولی چې په افغانستان کې له نه کلن شنه والي وروسته دهیواد او دفاع وزارت د مشر تابه له غېږونه دې هیڅوک د څلویښتم لښکر هرکلي ته رانه شی. که مشرانو تر مرزته دراتگ لپاره وخت (اوپه لومړي گام کې علاقه) ونه موندله، آیا نه یې شول کولی، یوه یاده اوونۍ وروسته لږ تر لږه هغه څوک چې د نهو کلونو په لړ کې یې د څلویښتم لښکر د قوماندانۍ دندې په غاړه وې، هسې عادي شان میل مستیا ته ورو غواړي. د دغې میل مستیا د جوړولو دنده هم د دفاع وزارت په غاړه نه لویدله، ځکه افغانستان ته د پوځونو د لیږلو پرېکړه پوځیانو نه وه کړې.

له یوې خوا مې دا اوس هم په یاد دي چې خلکو مور څنگه په غیږ کې نیولو، له موټرو لاندې یې د گلانود بری جوړې کړې وې، مبارکۍ و اوښکلول وو، خوله بلې خوا په مسکو کې میشت یو «آمر» هم ځانته د څلویښتم لښکر د ښه هرکلي د سمبالولو په هکله د فکر کولو زحمت نه و ورکړی. مور خونه شو کولی خپله ځان ته مبارکۍ ووايو. له افغانستان به د څلویښتم لښکر د وتلو په هکله پښه خوله پاتې کیدل، د کرملین په «شېش محل» کې د ناستو کسانو یوه بله بې نزا کتنې وده. فکر کوم د گربا چوب ملگرو غوښتل، د خپلو اسلاکو د تیرو تنو پر دې په ضمني توگه

وشي، خودامسکووچې له څلويښتم لېسکر سره په تماس کې واوهغه ته يې لارښوونه کوله. داامکان خو وچې دحکومت ياد دفاع وزارت دگڼ شمير لوړرتبه کارکوونکوله ډلې يوڅوک ترمرزته زمور دهرکلي لپاره راوليږل شي. آخرهره ورځ خوله افغانستان نه دپوځونو دراوتلو ورځ نه وي.

ماته خبر راکړشو چې ټول حرکت ته چمتو دي. خپل ساعت ته مې وکتل اوبيامې امروکړ: «واسطې چالان کړئ» زموږ په حرکتو کې ښه ډير دقت کاوه، دکشف کنډک غړي لکه ديووجود په څيروخوځيدل اوداداستشنا آتوله ډلې څه ده. ټول قطار زماتر مخې تېر شو. دغه وخت دټولوسترگې له اوبنکو ډکې وې، خوالته چې عامل يې بادنه و.

مامخکې يادونه کړې چې دپوځونو وتل له دوو لاروسره رسيدل اوزمازيات مرستيالان له قطعاتوسره اوږد په اوږد خوځيدل؛ څوک مخکې تللي اوڅوک تروروستې ورځې پاتې وو. دوتلو په اصلي مسير کې دلنښکر دپوځي شورا غړي او دسياسي چارو رئيس جنرال الکساندر زاخاروف حاضر و. هغه دوروستي قطار په لومړي سر کې روان و.

مالرانتظارويوست او دسهار په نهو بجو او پنځه څلويښتو دقيقو زما زغره وال گاډي ټايرونه دافغانستان د خاورې په وروستيو ټوټو تېر شول پل ته راورسيده، دلارې په يودووکي کنج کې ديوه خندق دننه زمور سرحديان است وو،

په ډيرو مواردو کې بې ساری انسان دی. په ډيرو سختو حالاتو کې تل دهغه له خوا د ملاتړ احساس کوم. له هغه سره يوځای څلويښتم لښکر ته د استراد موسيقۍ نور ډير هنر مندان هم راغلي دي. هلته واليري ليونترف، ولاديميروينا کور، ليف ليشنکو او ايديتا پيخا هم راغلي وو. زه د زړه له کومې ددغو کسانو مننه کوم چې د محدود وپوځونو سرتيرو او افسرانو ته يې د هنر ريښتيني ډالۍ وړاندې کړې دي.

په کوم ځای کې مې په بې احتياطي سره له خولې نه وتلي وو چې کله له پولې نه واورم نو بيا به د افغانستان خواته مخ اړوم، دغه پله ته به گورم او ډير شيان به وایم، خودا کار به په لوړ اواز نه، بلکه په زړه کې کوم چې هيڅوک پرې پوه نه شی او دادی فرونين (هماغې خبرې ته په اشارې) پوښتنه کوي: «دمثال په توگه خويوڅه ووایاست... اوس نه، وروسته په دې هکله څه ليکل غواړم... څه راته ويلی شئ؟ ماخونه شوکولی هغه ته په ځواب کې ووايم چې غواړم هغو کسانو ته د زړه له کومې ښکښل وکړم چې افغانستان ته يې د سرتيرو د ليرلو پريکړه کړې وه، دا يوه خبره، بله دا چې ما صرف غوښتل، هغه څوک راياد کړم چې تر دغې ورځې ژوندي راونه رسيدل او د هغوله ميندونه، بخښنه وغواړم.

مخکې له دې چې د ميخايل ليشنسکي څنگ ته وروسيږم، ما په خپله ژمنه وډاوه کړه، د دې اواز نه، خو به د ښانه تک کې به ښه چارې.

د خوشحالی اوله دی امله دارامی احساس کوم چې هرڅه پای ته ورسیدل، هغه ته
مې د احم ويلي وو چې د ټولو هغو سرتیرو او افسرانو مجسمې جوړول په کار دي چې
د دغه دوزخ لمبې یې وزغملې دامې هم زیاته کړې وې چې له مانه (په افغانستان کې
) د څلوېښتم لښکر هیڅ یوڅي نه دی پاتې شوی.

که څه هم زه احساساتي سړی نه یم، خو هغه وخت د خبرو کول گران بریښېدل،
ستونی مې له عقدې ډک شو او که لږ نور یې هم دوام کړی وای، نو دا وینکودارې مې
جوړیدلې شوې.

کله چې موله هغوی سره خبرې پای ته ورسولې، زه ترې بیل او د هرکلي
کوونکی ولورته ورغلم، زوی مې، ما کسیم په نظر راغی چې زما خواته راځغلي
هغه په ما پورې ځان ځووند کړ، خو ما دهغه د جگولو توان رښتیا هم په ځان کې
ونه لید.

بوریا رومانینکو وروسته یادونه وکړه چې ما ډېر موده زوی په سینه پورې
نیولی و، خو ما صبر کاوه چې د جذباتو یرغلیزه څپه تیره شي.

له دې وروسته زه بیا زغرد وال گادې ته وختم او تقریباً اته سوه متره
وړاندې، هغه ځای ته لاړم چې همدا اوس راوتلی کنډک په کې په نظام ترتیب شوی
و. د خلکو گڼه گوڼه وه. ما ستر جنرال پاپوف ته رپوټ ورکړ چې له افغانستان نه
د پوځونو در اوښتلو کار بیخي بشپړ شو. ټول حاضرین خوشحاله وو او په تیره

وویل، خوهر چادېنوشیا نو په هکله خبرې وکړې.

له میتینگ وروسته له افسرانو سره یوځای له لوژنه کوز شوم او یوځل بیا رانه د خبریالانو شپول راچاپېر شو، د دوی زیات شمېر بهرني ژورنالستان و. زموږ خپل خبریالان تقریباً هیڅ نه وو. یایې هلته ځان نه شورار سولی او یا ورته نور هرڅه پوره روښانه نه وو.

له پاپوف سره په یوه «والگا» کې کیناستو او یوې کافي په لور وخوځیدو. دلته دمیل مستیا دسترخوان غوړیدلی و. تراوسه مې له سر نه دا اندېښنه نه وځي چې هغه ورځ هرڅه اپوټه غوندې بریښیدل. سیمه ییزو واکمنو له موږ سره د یربښه چال چلند کاوه او هرڅه په ښه ښه ترتیب شوي وو، خو سوگند دی چې ما غوښتل ان د کشف کنډک د سرتیرو په گډون هر سړی باید وپوهیږي چې دا یو حقیقي جشن دی. زه هیله من وم چې هغوی ته به هم هغسې هرکلی ویل کیږي چې د ۱۹۸۸ کال په مې کې لومړنیو ټولگيو ته ویل شوی و. هغه وخت همدلته په تعلیمي ډگر کې، چې دغه لږ مخکې په کې زموږ میتینگ پای ته ورسیده، میزونه ایښوول شوي وو اولکه چې وروسته ماته نکل وشو، د خوړو د زیاتوالي له امله هغه د چا خبره میزونه ماتیدل. یوازې شراب نه وو. هغه وخت ټولو د فرمان رعایت کاوه.*

* دغه وخت دشوروی مشر میخایل گریباچوف د شرابو څښل بند کړی وو، د هغه د امر له مخې د شرابو پلورنه هم

ترکومه ځایه چې معلومه شوه، مور یې د گوندي ولايتي کميټې په خورنځي کې میلماڼه کړې وو. هلته تلفون هم و او ماد هغه له لارې یازوف ته خبر ورکړ چې دنده سرته ورسیده. ټول پوځیان راووتل. د سرزیان نه شته. هغه پرته له دې چې په اواز کې یې د خوښۍ کومه نښه پیدا شي، ماته مبارکي وویلې، مننه یې وکړه او غوړۍ یې کینېدوې.

له دې وروسته مې زړه هسې تش، تش شو.

دا کوچنی میلماستیاډیره عادي تیره شوه. زړه مې هیڅ شی نه غوښته. د شراپو د څښلو په وخت کې لومړنۍ خبرې د څلویښتم لښکر په ستاینه کې وشوې. دویم ځل د قوماندان په ویاړ جامونه پورته شول. درېیم ځل خالصې افغانې خبرې وې؛ دهغه چاپه یاد چې هلته وژل شوي دي. په بیرد هر څوک هرې خواته روان شو. ما هم له ټولو سره مخه ښه وکړه. نه مې غوښتل چې څوک راسره په موټر کې څنګ په څنګ کښيږي.

سبا ورځ داسې پیل شوه چې په ما د زیات خوب له امله غرمه شوې وه او دا په داسې حال کې چې په افغانستان کې د خدمت په ټوله موده کې هر سهار په هماغه یو وخت یعنې د سهار په پنځه نیمو بجو له خوبه را پاشیدم. ښکاري چې پر ما د سوله ییز ژوندانه آرامۍ اغیزه کړې وه. د تلفون غوړۍ مې پورته کومه چې فکر راغی. چاته تلفون وکړم؟ په کوم لمبر زنگ ووهم؟ لنډه دا چې ما اوزوی مې ژر ژر مخ او لاس و مینځل، خپل کالی مو راټول کړل و مور یو بکس، یو سپورټی دستکول او کوه

کې تېره کړې وه، راووتلو.

زه د پخوا په خیر لاد لښکر قوماندان وم، خو اوس دا له افغانستانه راوتلی
لښکر و. مور داسې دود درلود: د حالاتو د پرمختیا له پام کې نیولو پرته
موهر سهار د پوځي وضعې جاج اخیست او د قطعاتو د نډې موم شخصولي،
دود هم داسې جاري و.

له سبانه ناري وروسته مو د لښکر له ادارې هیئت سره په ګډه د جزو تاملونو د استولو
مهال ویش له نظره تیراوه. چاته په اورګاډی کې تګ مخې ته پروت و، څوک
لا پر لاره وو، څوک باریدو ته چمتو وو او څوک ایله اوس دغه کار ته چمتو کیدل.
مجبور وم له خبریالانو نه په څنګ تیر شم، له افغانستان نه در او تلو په ورځ مې
البته نه شول کولی چې د بیلابیلو موضوعګانو په هکله له هغو سره ونه غږیږم.
اوس نو په کار و چې خپله ټوله پاملرنه د لښکر د چارو بشپړې سمبالتیا ته واړوم،
له یوې لنډې غونډې وروسته له پوځي میلمستون نه ووتم، که گورم چې د عمومي
دروازې خواته د خبریالانو ګڼه ګڼه ده. هغوی هم زه ولیدم. زده مې نه غوښتل
کارونه پریږم او یو ځل بیا هغه څه تکرار کړم چې په کابل کې د مطبوعاتې کنفرانس
په ترڅ کې او پرون مې د پله پرسرویلې وو، یوه افسر نه مې وغوښتل، خبریالانو ته
ووايي چې نه غواړم کیف ته له تګ مخې له چا سره لیده، کاته وکړم.

د فبرورۍ په اتلسمه نیټه په تاشکند کې له یوې لنډې دمې وروسته د کیف
د پوځي حوزې د قوماندان په توګه دخپلې نوې دندې پر لور وخوځیدم. هغه وخت
مې تصور هم نه شو کولای چې په خپل مورنۍ هیواد کې، چې تل مو په بحراني
اولنډو شپو کې په خوب لیده، ژوند، د افغانستان په انډول د جګړې شرایطو په

په دي کتاب کي ولولي

۲۲۷	دويم سر دستر درستيز اکاډمي	الف	خو خبري
۲۳۴	ناڅاپي تلفون	۱	د ليکوال له خوا
۲۵۳	پنجشپير	۲	له جگړي نه ډير مخکي
۲۶۲	احمد شاه مسعود	۱۸	غمانگري دوسيه
۲۸۶	سيد احمد گيلاني	۲۰	د غرونو هېواد
۲۹۳	صفت الله مجدي	۲۲	حتمي پري
۳۱۳	گلبدین حکمتيار	۲۳	د کورني جگړي په جبهو کوليس شمېره
۳۱۸	کارمل لور په لويه تېره کړي	۲۵	مړه افغانستان له لا سه نشو ورکولي
۳۲۱	په خپرو اترو دي پيل وشي	۲۶	اشد محرم يو نقل
۳۲۷	د ظاهر شاه په حقله	۴۳	زغره وال گادي په الوتکو راولېږي
۳۳۷	نجيب	۵۲	د پوځونو د ليرولو لپاره دليل نشته
۳۵۹	خلور ويشت ساعتونه	۷۰	خلگ به تاسو ونه بخښي
۳۷۲	استخبارات	۹۰	له پوځ نه هيڅ شي مه سپړي
۳۸۰	هوايي ځواکونه	۹۳	د پېښو نيټه ليک وړانگاري
۳۸۶	د پاکستان په خاوره گوزارونه	۹۴	د شوروي اتحاد کمونسټ گوند مرکزي کمیټه
۳۹۴	جگړي ته د قرار داد له مخي تگ	۱۰۷	ملگري امين ته قناعت ورکړي
۳۹۷	اسيران	۱۰۹	د پېښو نيټه ليک
۴۰۵	د افغانستان په وژنتون کي	۱۲۱	او پر لارښوونه د استناد له مخي
۴۱۴	برهان الدين رباني	۱۲۹	د مرکزي کمیټي له نامه ورته وواياست
۴۲۰	د ملي روغې جوړي سياست	۱۳۷	تر وږه وږه دي ددي خبري رسوا کيدل
۴۴۴	د ماتي په درشل کي	۱۴۵	لومړني سفر نوي دنده

